

CAMIL PETRESCU

O P E R E

1

Ediție îngrijită de
AL. ROSETTI

LIVIU CĂLIN
Introducere, note,
varianta de
LIVIU CĂLIN

INTRODUCERE

CALEIDOSCOP BIOGRAFIC

Cu oricâtă sfială, cu oricâtă prudență, din simplă curiozitate amicală, încercai să vorbești cu el despre anii premergători debutului în literatură, răspunsul lui Camil Petrescu era vag și glasul împrumuta inflexiuni ciudate, încît vedeai, mai cu seamă spre sfîrșitul vieții, orice mărturisire aproape imposibilă. Rareori, și numai ignorîndu-te, își amintea de împrejurări care în timp, așa cum reiese și din interviurile sale, i-au creat o mistuitoare nostalgie a familiei.

Camil Petrescu s-a născut la 9 aprilie 1894, în București. În arhiva scriitorului, am găsit cîteva precizări scrise cu febrilitate de însuși Camil Petrescu, precum și două scrisori ale mamei sale. Pentru interesul lor deosebit le reproducem pe cele dintîi în extenso : „...Cu puțin înaintea morții lui, Tudor Popescu (soțul doicii, n.n.) mi-a dat scrisorile sale, care își aveau adresa distrusă pentru cazul cînd îmi vor cădea în mîină. Tot timpul le-a fost teamă, lui și nevestei lui, ca «după ce m-au crescut» să nu vie din nou autoarea scrisorilor să-și reia copilul... Și-au închipuit că din pricina deosebirii de nume (altfel ei țineau să trec drept copilul lor și așa mă știa lumea în mahala) și eu încercam demersuri pe care voiau să le evite. Dintr-un sentiment de stranie sîntenire, niciodată n-am întreat nimic, căci dealtfel nici nu mi-ar fi răspuns.

Bănuiam dealtfel o dramă. Foarte tîrziu, cîteva ani înainte de a muri, Tudor Popescu mi-a dat cîteva referințe orale foarte vagi...

M-am născut la spitalul Filantropia și în a treia zi am fost încredințat Mariei Popescu, Ana Petrescu trebuind să alerge în orașul de provincie, unde lăsase bolnav de o boală contagioasă un alt copil ceva mai mare (care a și murit în două săptămîni). Nu s-au mai primit nici alte știri decît scrisorile și nici banii necesari, douăzeci și patru de lei lunar. Se

pare că era o văduvă foarte tânără, 22-23 de ani, că semăn cu ea ca fizic, de meserie croitoreasă sau modistă! ? Nici o referință despre Camil Petrescu tatăl...

Celălalt este un fost locotenent-colonel Constantin Gheorghiu, din artilerie, pe care l-am căutat în anuar și e posibil să fie cel născut în 1849, participant la războiul din 1877, devenit colonel comandant al brigăzii I Dolj — 26 Calafat. Generalul G. Brăescu și-l amintea ca pe un ofițer bun de tot, destul de sever. A sfârșit cariera activă în gradul de colonel, cu stea de general. Dar e o întrebare dacă despre acest ofițer a fost vorba.

Ana Petrescu a dispărut cu totul. Nici măcar reputația mea literară (dacă ea va fi trăit pînă în 1922) nu a făcut-o să dea nici un semn de viață. E posibil să fi murit în acel an.

Nici alte rude, de asemeni, de nici un soi...

Sînt zece scrisori, de la 26 april la 27 august 1894... Și pe urmă nimic, ca și cînd ar fi murit, ca și cînd ar fi plecat pe alt continent.

Numele Keller l-am mai întîlnit, totuși, mai tîrziu, dar n-am mai încercat nici o investigație.“

Iată, prin urmare, motivele dureroase care făceau uneori din Camil Petrescu, omul direct, cu privirea ageră și replica spontană, un inhibat. Acest refuz de a vorbi despre o latură delicată a ființei sale sufletești pornea, negreșit, și din conștiința valorii, din sentimentul prezenței de prestigiu în literatură. Și totuși, dacă în ramificațiile genealogice, obscuritatea constituie obiectul mîhnirii noastre, din datele risipite de Camil Petrescu în interviuri, articole, romane, la care se asociază și cîteva elemente consemnate de cei apropiați de scriitor în diferite momente ale existenței sale agitate și plină de privațiuni, se poate recompuce imaginea biografică. Referitor la aceasta, statornicul său prieten, Tudor Vianu, consemna cu regret în *Jurnal* (E.P.L., 1961 p. 39): „Am aflat mult mai tîrziu drama venirii lui pe lume. Tatăl lui murise înainte de nașterea lui Camil, mai curînd după acest eveniment. N-avea rude. Crescuse aproape singur și învățase să se lupte de timpuriu. Lupta a fost partea dăruită lui cu mai multă generozitate.“ Camil Petrescu însuși oferă elemente contradictorii privind originea sa și proveniența socială a părinților. Dintr-un interviu aflăm: „Copilăria mi-a fost umbrită de dispariția părinților. Tatăl meu a murit înainte de a mă naște, mama s-a dus curînd după el. M-am văzut fără rude, fără familie, crescînd de capul meu. Mi-am zis atunci: voi studia; m-am pus pe învățat cu temeinicie și cu îndrjire.“ Afirmarea concordă cu cea din *Caietul de note zilnice*.

Camil Petrescu a copilărit în cadrul pitoresc, specific mahalalei Bucureștilor de odinioară, în cartierul Obor. Târziu această perioadă va reveni în memoria scriitorului fără tonalități nostalgice. La întrebarea :

„— Copilărie agitată, nu ?

Camil Petrescu răspundea :

— Zbuciumată ! Cu frumusețile ei de duritate. Dintre tovarășii cu care am trăit capitolul prim al primăverii vieții, un tip unic — despre care pot scrie volume întregi — a fost Tutulă. Era, cum zici dumneata în termeni de box, cu cel puțin trei clase superior celorlalți băieți din mahala.

Răspîndea în jurul său fiori de frică. Tutulă avea, totuși, o rezervă aristocratică, demnă, întocmai ca un bulldog care asistă disprețuitor, impasibil, la încăierarea dintre potăi... De numai nouă ani era acest Tutulă, și ce pui de gospodar. Îngrijea de vacile lui taică-său, un lăptar, conducea faetonul, nu se juca niciodată și știa o mulțime de lucruri. De la acest Tutulă se pare că înaintea intrării sale în școala primară, Camil Petrescu cunoștea alfabetul și avea noțiuni de aritmetică¹.

După absolvirea claselor primare, Camil Petrescu urmează cursurile liceale la „Sf. Sava“ și „Gh. Lazăr“. Foile matricole ne îngăduie să deslușim un interes mai vădit pentru științele exacte, decît pentru umanistică. În ultimii ani ai liceului balanța începe să încline către cea din urmă. De fapt, este și perioada primelor încercări literare, de care își amintesc unii colegi. Preferăm însă mărturiilor tulburate de scurgerea timpului, datele capabile să marcheze cît mai exact jaloanele evoluției sale literare. Între anii 1909—1913 la liceul „Gh. Lazăr“ funcționa un cenaclu literar cu numele de „Cercul nostru“, condus de Camil Petrescu, Ionescu Constant² și Alinescu Constantin. O dată pe săptămîină cercul, după terminarea orelor de curs, își ținea ședințele. Unul din colegii săi de bancă va vorbi despre producția lirică a tînărului licean Camil Petrescu, citită la întrunirile cercului, mai toată avînd o coloratură melancolic-romantică.

Trimițînd la această perioadă, Camil Petrescu afirma în același interviu :

„În clasă eram trei poeți : Bentoiu, Constant Ionescu și cel care-ți vorbește. Doi au devenit avocați (Bentoiu e una din figurile ilustre ale baroului chiar). Făceam piese de teatru — pe atunci nu era un păcat așa de mare — și le jucam cu Victor Bumbesti. Am comis și o poezie,

¹ Cu Camil Petrescu despre el și despre alții (*Rampa*, an. XVI, nr. 4119).

² Cf. Ionescu Constantin, *Amintiri și comentarii*. E.P.L., 1968.

pe care i-am trimis-o lui Macedonski. Rezultatul? La «Poșta redacției» a apărut o strofă cu explicația «deocamdată atît, și deocamdată aici». Nu mult de la această întâmplare, am mai scris o poezie, am semnat-o Godeanu și însoțită de o scrisoare în care autorizam să mi se facă, dacă se va simți nevoia, vreo îndreptare, am depus-o în cutia cu scrisori a *Semănătorului*, care era situat într-un imobil mizer de pe strada Rîureanu.

— De ce rîzi?

— Cum să nu rîd? Timp de cîteva săptămîni am palpitat pentru viața *Semănătorului*. Mi-era teamă grozavă să nu-și înceteze apariția «tocmai acum».

În sfîrșit, slavă Domnului, iese *Semănătorul*. La «Poșta redacției» am găsit următorul răspuns: «Poezia dumneavoastră a fost îndreptată... la coș». Eșecul m-a deziluzionat și timp de șapte ani n-am mai scris nimic.“

Călăușiți de aceste detalii nu ne putem asuma riscul să subscriem la paternitatea unor poeme din anii adolescenței reproduse de Constant Ionescu. În schimb, presupunem că în perioada premergătoare anului 1916, cînd debutează cu poezii semnate Camil Petrescu, grifona versuri. Dar pînă atunci, obținuse un premiu la o anchetă a periodicului *Flacăra*, condus de C. Banu, în 1912, iar apoi, sub pseudonimul Raul D., colaborase la *Rampa* lui N. D. Cocea (1914) și *Cronica* lui Argezi (1916). În 1913, Camil Petrescu absolvise secția reală a liceului „Gh. Lazăr“, cu media 7,40. Tudor Vianu schițează în tușă delicată portretul viitorului său prieten: „Întîlneam pe coridoarele liceului «Lazăr» din București, un tinerel, cu chipiul înalt al bursierilor de la Sfîntul Sava, venit în școala noastră pentru a urma cursurile secției reale. Era un adolescent delicat, foarte blond, cu neliniștite priviri albastre, vorbind precipitat.“¹

Toți anii liceali ai lui Camil Petrescu au însemnat un dublu efort. Lipsindu-i posibilitățile materiale pentru studii, a trebuit să mediteze diverși elevi, a căror situație socială privilegiată va fi răscolit sufletul fraged și avid de echitate. Putem afirma că din perioada cînd liniile fizionomiei psihice se defineau, Camil Petrescu a trăit profund sentimentul in justiției, clocotind de mînie și fiind în același timp silit de împrejurări să-și reprime izbucniri protestatare.

Cum apare din cererea de înscriere, Camil Petrescu începînd cu data de 11 noiembrie 1913 devine student al Facultății de litere și filozofie din București. Inteligența sa vie, puterea asociativă se fac re-pede remarcate de profesori iluștri ca P. P. Negulescu și C. Rădulescu-

---

¹ Tudor Vianu, *Jurnal*, ed. cit., p. 39.

Motru. Din 1914, pentru a i se înlesni urmarea studiilor, primește o bursă Hilel, sprijinit și de slavistul I. Bogdan, decanul Facultății. Asupra tânărului student, profesorul P. P. Negulescu exercită o deosebită atracție. Gîndirea lui filozofică începe să capete contur sub directa supraveghere a fostului elev al lui Titu Maiorescu. Pentru implicațiile biografice se cuvine acordat un spațiu mai larg portretului făcut lui P. P. Negulescu¹: „Cum se va mișca oare, în aceste noi «camere», asaltate de studenți gălăgioși, profesorul meu care cerceta înțelepciunea lumii de la început și se întreba pe îndelete despre esența universului? Stilul lui personal e contrazis de noua arhitectură, care s-a vrut prea utilitaristă, căci profesorul P. P. Negulescu e fără îndoială cel mai preocupat de stil, dascăl și om din cuprinsul acestei țări. Elev în privința aceasta al lui T. Maiorescu și al tradiției filozofice germane, el își impunea o linie și o ținută care însemnau, o înțelegeam de pe atunci și o prețuiesc cu deosebire astăzi, o nobilă depășire, împinsă într-un anumit sens pînă la acea eleganță supremă care e ascetismul. Dealtfel, cînd zic stil, înțeleg tocmai această eleganță care, pornită din preocupările aspectului, se intensifică în ordinea morală și intelectuală, alcătuiind o palidă voință, grija pentru puritate. Ceva din frumusețea baudelairiană era în ținuta indirectă a profesorului și gînditorului, o sugestie din acel «je hais le mouvement qui déplace les lignes».

Zvelt și liniștit, fără cea mai neînsemnată neglijență în îmbrăcăminte, fără familiaritate în gest, își ocupa la ora precisă, cu voită pedanterie, locul în fotoliul de pe catedră. Urma cu o voce scăzută, care în tăcerea încremenită a sălii în amfiteatru, tiesite, căpăta putere de șoaptă sugestivă, lecția săptămîinii. Ritmul vorbirii era neschimbat, gestul intenționat monoton, pentru ca să se evite stridențele exterioare, iar jocul și acrobația să fie numai în gîndirea înfățișată cu devotament.

Aceste expuneri austere rămîn printre amintirile cele mai straniu sensuale ale experienței mele intelectuale. Încercam sentimentele de amețelă, de vie neliniște și admirație, pe care le încercă probabil elevul-pilot cînd, în lecțiile ultime, maestrul său îl poartă la înălțimi mari, în jocuri pe aripi, în răsturnări acrobaticе, în alunecări și reveniri vertiginose“ (subl. n.).

Am reprodus acest pasaj care ilustrează exemplar admirația pentru unul din îndrumătorii lui, admirație care se împletește cu firul de mătase al confesiunii intelectuale. Dar Camil Petrescu își începe studiile universitare cînd se anunța conflagrația primului război mondial. Curînd după izbucnirea războiului, studentul pîndit de spaime scrie două scurte

---

¹ *Teze și antiteze*, Cultura națională, [1936,] p. 150—151.

articole pe care Tudor Arghezi le găzduiește în paginile *Cronicii (Universitatea și războiul și Iluzii periculoase)*. Intuind parcă experiența amară pe care o va trăi, Camil Petrescu în *Sonetul-fabulă* (publicat în *Capitala*, nr. 4/1916) recurge la procedeul antitetic în versuri concepute să denunțe războiul și rapacitatea beneficiarilor :

Psalmodierea nentreruptă-a ploii
E tristă ca un cîntec de-ngropare,
Iar cei ce trec pe străzile murdare
Sînt palizi și tăcuți ca și strigoi.

Tăcuți visează-n jilțuri solitare
Martirii vremii rele și-ai nevoii,
Boemii pesimiști — și chiar eroii
Gîndesc la țările scăldate-n soare.

Sală friguroasă, ntunecată
Se pare, cavernă cuaternară
Din care tot nu se topiră sloii

Și-n timp ce lumea pare condamnată
Din valul unui nou potop să piară
E uimitor ce veseli sînt strigoi.

Din același an (1916), cînd Camil Petrescu frecventa cursurile universitare și, în paralel, era silit să urmeze școala militară la regimentul 6 Mihai Viteazul din București, datează și prima încercare dramatică izvorîată din enorma sete de adevăr a tînărului scriitor. E vorba de *Jocul ielelor*, care, pînă la lectură în cenaclul „Sburătorului“, a cunoscut mai multe variante, așa cum aflăm din precizările autorului : „Student, solicitat de toate contradicțiile și mirajele, mă întorceam, pe înserate, într-o sîmbătă din mai 1916, cu obrajii încinși de invidie și dezgust, cu pumnii strînși de înfrigurare, de la «o bătaie de flori» de la «rondul al doilea» de la «Șosea»... Ultimele echipaje, cu podoabele florale zdrențuite de «bombardamente», se întreceau și ele, stîrnind curiozitatea pietoniilor ; în picioare, pe perne, evantalii de femei tinere și fete cu obrajii aprinși de bătălie, aruncau rămășițele coșurilor, garoafe, mărgăritare, bujori... Zdrobite în picioare, corolele erau împinse spre rigolele trotuarului, amestecate cu resturi de ziare, pe care privirea tînărului de douăzeci și doi de ani putea descifra din mers, chiar la ora aceea, titlurile știute de altfel pe dinafară, despre gigantica măcinare de la Verdun... Înțelegeam că lumea aceasta nu e «cea mai bună cu putință», că Leibniz nu avea dreptate. În sîmbăta aceea s-a desprins în mine însumi autorul dramatic și într-o săptămîină, lucrînd însetat zi și noapte,

am scris, într-o cameră mobilată de pe lângă Arsenal (13 Septembrie, nr. 2, n. n.), prima versiune din *Jocul ielelor*, care trebuia să fie drama imperativului categoric al «Dreptății sociale»... A doua versiune a fost scrisă pînă la mijlocul lui iunie, și cu ea m-am încîlcit în jocul inextricabil al antinomilor în așa măsură, că, întocmai ca și eroul meu, n-am putut să mă desprind pentru tot restul vieții de jocul ideilor, întrevăzute în sferile albastre ale conștiinței pure, care mi-a apărut încă de atunci ca «jocul ielelor».¹

În asemenea împrejurări de juvenilă febrilitate creatoare și de studiu laborios, sub presiunea evenimentelor, Camil Petrescu solicită decanatului facultății un certificat necesar pentru înaintarea sa, din plutonier T.R. la gradul de sublocotenent de rezervă. Cererea poartă nr. 1106 și data de 22 martie 1916. Camil Petrescu simțea ca implacabilă înrolarea sa și participarea la războiul care se extindea vertiginos, amenințînd fruntariile țării. În perioada 1913—1916 putem afirma că lecturile filozofice sub călăuzirea atentă și plină de nobilă generozitate pedagogică a lui Rădulescu-Motru și a lui P. P. Negulescu au sporit, studentul Camil Petrescu parcurgînd cu ferveare și repetate revelații operele fundamentale ale filozofiei, pornind de la marea constelație de gînditori din antichitatea greacă și pînă la monumentalul sistem hegelian. De sagacitatea studentului stăpîn pe obiect și apt să dea interpretări personale își va aminti mai tîrziu Tudor Vianu: „Acesta din urmă (P. P. Negulescu, n. n.) observa pe auditorul lui din primele bănci. După citirea fiecărei lucrări seminariale, Negulescu întreba: «*Ce părere are domnul Camil Petrescu?*» Domnul Camil Petrescu avea totdeauna o părere nașteptată, foarte originală, debitată cu precipitarea minții lui rapide.”²

La 1 august 1916, sublocotenentul de infanterie Camil Petrescu este chemat sub arme. Chiar din primele săptămîni regimentul se aruncă într-o luptă deznădăjduită în fața unui inamic superior numeric și mult mai bine dotat cu armament. Solidaritatea celor ce făceau parte din regimentul lui Camil Petrescu nu era de ajuns pentru a constitui o piedică în calea atacurilor dirijate cu tenacitate asupra pozițiilor românești, improvizate și ușor de supus tirului nemilos al artileriei germane. În septembrie, Camil Petrescu este rănit în timpul luptelor de la Tîrgoviște, din garnizoana regimentului 22 infanterie. Topografia luptelor se reface ușor din romanul *Ultima noapte de dragoste, întâia noapte de război*, unde experiențele halucinante ale lui Ștefan Gheorghidiu nu sînt altele decît ale

---

¹ Camil Petrescu, *Teatru*, III, Ed. Fundațiilor regale, 1947, p. 487—488.

² Tudor Vianu, *Jurnal*, ed. cit., p. 39.

sublocotenentului Camil Petrescu. Însănătoșit, reintră în rîndul combatanților și, în august 1917, îl găsim participînd la încheștatele lupte de la Oituz, regimentul fiind situat pe dealul Ungureanu, cota 789. În ziua de 26 iulie 1917, după căderea cotei Ungureanu, Camil Petrescu a fost luat prizonier și dus în lagărul Sopronyék din Ungaria. Fusesse rănit grav pentru a treia oară. Această experiență, de care își va aminti nu fără crispare și revoltă, l-a traumatizat preamatur și memoria sa a conservat imagini sumbre, de coșmar. Referitor la acest ultim moment legat de participarea sa la primul război mondial, am găsit în arhiva scriitorului un document de mare preț, și anume scrisoarea prietenului său, Octavian Pană, trimisă de pe front, în ziua de 13 august 1917, prietenului comun, Gelu Pastia :

„Dragă Gelule,

Prin bunățatea lui Pavlov îți scriu aceste rînduri cu oarecare strîngere de inimă, din două motive : am o cerere de făcut și o veste să-ți împărtășesc. Le fac pe amîndouă cu acea seninătate camaraderească care ne-a unit pe cînd eram în școală, și care a făcut să se prelungească prietenia atunci cînd ne-am despărțit.

Acum, dragă Gelule, și ce părere de rău încerc c-a trebuit ca în această scrisoare banală să-ți vorbesc de unul din cei mai buni, dacă nu cel mai bun prieten, în orice caz sufletul cel mai frumos, mai deschis și mai entuziast, prietenul tău care nu mai este de mult printre noi : Camil Petrescu. S-a stins într-o noapte întunecoasă, în focul ucigător al tunurilor și focurilor de mitralieră. A căzut brav ca întotdeauna, pe cînd mergea la contraatac cel mai furios în contra vijeliei celei mai înverșunate, a căzut sub poalele muntelui Coșna, care a căzut apoi, după moartea lui, în mîinile nemților. A fost ca încă unul prin care eram legat de tine să dispară.

De cîte ori și seara în amurg, la Bogdana, în pădurea Berheciului sau [cuvînt indescifrabil] n-am stat mult de vorbă cu el despre tine. Nu voi uita despărțirea, cînd, cu presentimentul fatal, mi-a încredințat scrisoarea alăturată, pe care am avut durerea să ți-o transmit, atunci cînd el nu mai exista printre noi. Nu cunosc conținutul ei, dar îmi închipui că ea trebuie să fie plină de acea delicatețe sufletească care l-a caracterizat totdeauna.

Vioi, nervos chiar, a știut însă să menajeze susceptibilitatea tuturor, făcîndu-se iubit.

De aceea, dragă Gelule, avînd această sarcină tristă de misionarul celei din urmă slove, slovă ștearsă de timp și mîhnire, te rog ca cuvintele mele să le iei în sensul cele mai perfecte stime pe care am avut-o pentru camaradul și prietenul nostru și doresc ca în curînd, cînd voi putea ca să-ți vorbesc personal, ca cel dintîi cuvînt să fie Camil ! în amintirea celui și mai bun și mai duios.“

Ordinul de zi nr. 560, din 1 august 1917, extras din registrul regimentului 16 infanterie, prevedea ștergerea din evidență a treisprezece ofițeri, morți în luptele de la 26—30 iulie 1917. La nr. 5 figurează Camil Petrescu. În realitate, așa cum spuneam, el căzuse prizonier și va reveni în țară la 10 aprilie 1918, potrivit certificatului semnat de Agop Aftimovici, comandantul Regimentului 16 Suceava. Cîteva luni mai târziu, în iulie, Camil Petrescu ajunge în Bucureștiul eliberat de ocupația germană. La scurtă vreme se angajează la ziarul *Scena*, unde semnează o suită de foiletoane și mărunte comentarii critice.

În *Cuvînt după un sfert de veac*, apărut în fruntea ediției *Ultima noapte de dragoste, întâia noapte de război* (1955), între alte amintiri legate de substanța romanului și geneza acestuia, Camil Petrescu făcea această remarcă privind perioada imediat următoare încheierii războiului: „Tînărul firav s-a întors din război, adîncit în judecata lui despre oameni, dar la trup nu tot așa cum plecase. A sfîrșit cu o voință dîră ultimele scene din piesa *Jocul ielelor*, întâia lui lucrare dramatică, pe care însă n-a izbutit s-o joace într-un teatru — care nu se putea sustrage poftelor și toanelor burgheziei victorioase — și s-a alăturat mișcării, imense ca un flux al mîniei tranșeelor, care lupta să răstoarne partidele istorice” (p. 14).

Cu adevărat, dîrzenia și tenacitatea, visul înnobilat de idealuri superioare se contopesc în alcătuirea spirituală a lui Camil Petrescu. Refăcîndu-și energia irosită, în primăvara anului 1919 se decide pentru examenul de licență și prezintă decanului facultății, aceluiași I. Bogdan, următoarea cerere (înregistrată cu nr. 741 din 16. II):

„Domnule Decan,

Subsemnatul student al Facultății de litere și filozofie fiind cea mai mare parte din timpul de studiu reținut de obligațiile militare și omițînd dintr-o interpretare greșită să supun caietul și foaia de cursuri spre semănătură domnului profesor de pedagogie și istoria pedagogiei.

Intrucît am luat parte aproape regulat la cursul acesta, participînd activ și la lucrările de seminar ale acestui curs și avînd nevoie să dau examenul de licență anul acesta — după cinci ani de activitate studentăască — vă rog ca pînă la sosirea și confirmarea celor de mai sus prin însăși mărturia domnului profesor Antonescu, să dispuneți să mi se menționeze această frecvență în carnetul și foaia de cursuri, condițiune fără care d. profesor Dimitrescu-Iași refuză să-mi menționeze rezultatul examenului dat.

Cu profund respect,

Camil Petrescu
Student al Facultății de
litere și filozofie“

Din păcate, în ciuda avizului favorabil al decanului, profesorul C. Dimitrescu-Iași nu dă nici cel mai mic semn de mansuetudine. Dimpotrivă, din dovezile existente, reiese acribia și, indirect, absența tactului pedagogic. În cele din urmă, autoritatea lui I. Bogdan și intervenția lui P. P. Negulescu facilitează soluționarea cererii lui Camil Petrescu, apreciat de toți profesorii ca un element excepțional și care obținuse la toate examenele *bilă albă*. O comisie formată din C. Rădulescu-Motru, P. P. Negulescu și I. Rădulescu-Pogoneanu notează tot cu bilă albă lucrarea de licență intitulată : *Figurile silogiste — valoarea și funcțiunea lor*, acordându-i-se și titlul *magna cum laude* (18 martie 1919). Din acest an, existența lui Camil Petrescu înseamnă o luptă continuă, deseori acerbă, pentru afirmare în literatură, fapt care n-a întârziat să se producă. După o scurtă perioadă, când e profesor la Timișoara și colaborează asiduu la *Țara și Banatul*, scoate revista *Limba română* și pînă la stingerea sa prematură (14 mai 1957), Camil Petrescu, dotat cu o rară conștiință artistică, avea să-și manifeste harul inteligenței în diverse direcții literare. Din analiza operei vom vedea, că din pragul carierei sale agitate, scriitorul și-a compartimentat cu extremă luciditate activitatea. El a dorit și a realizat în mare măsură aspirația curajoasă de a fi un scriitor complet. Parcurgîndu-i opera, încărcată de sensibilitate și idei, îl găsim poet, dramaturg, publicist, romancier, eseist. În repetatele mele călătorii pe munte, unde lumina, cerul se învecinează cu vegetația, am zărit, din cînd în cînd, flori compuse numai din nuanțe care, legănîndu-se pe trupul stilizat, ca al firului de iarbă, trebuie să fie hrănite, totuși, de o sevă tare, poate ca aceea a stejarilor sau a jnepenilor prinși în stîncă. Nu știu de ce acum, ca și altădată, pe Camil Petrescu îl asemăn acelor eflorescențe, al căror joc mirific nu-l poți uita. De ce își caută ele locul pe înălțimi? Fiindcă acolo, în pămîntul tare, în rocile detunate își găsesc locul aureolînd natura. Cînd scriu despre Camil Petrescu, ca și în alte rînduri, îl simt lîngă mine, în fața mea, ca prezență vie, fascinantă : era o gamă de nuanțe, hrănite de seva unei structuri dinamice ; el vorbea repede, nervos, poate numai din spaima de a nu fi depășit de idei. Conversația își avea farmecul aparte, pornind de la faptul banal, cotidian, și ajungînd la cele mai suple idei. Fără îndoială, remarcabila sa mobilitate intelectuală se asocia cu o mare sensibilitate. Camil Petrescu a rămas pentru mine un joc de artificii, acel joc vibrant al nuanțelor care compuneau personalitatea sa.

Nu pot încheia acest crochiu biografic fără să reamintesc înțîlnirea cu Camil într-o pădure din marginea Bucureștilor, spre sfîrșitul lunii martie 1957. Aflase că, într-un răgaz de sărbătoare, plecasem pentru cîteva ore, împreună cu marele său prieten și editor, Al. Rosetti, vizînd la un cer mediteranian și la vegetația crudă, transparentă a pri-

măverii. Îl revăd agitându-și brațele la intrarea în pădure și acceptînd cu bucurie copilărească să ne prelungim plimbarea. Atunci a rupt o creangă subțire, ca mereu să-și sublinieze cuvintele, gestul fiind întotdeauna tînăr, febril. Sub cerul pur ne-am privit de mai multe ori, amintindu-mi, odată cu ultima îmbrățișare, versurile :

Eu sînt dintre acei
Cu ochi halucinați și mistuiți lăuntric,
Cu sufletul mărit,
Căci am văzut idei.

II

„ZIGZAGUL DE ARGINT AL FULGERULUI VIU“

Am văzut că tentativele lirice ale lui Camil Petrescu datează din anii adolescenței. „Cercul literar“ al liceului trebuie să fi fost cucerit de armonia și plastica intimistă a primilor simbolişti. Numele lui Al. Macedonski, cu mica legendă țesută în jurul cenaclului *Literatorului* din Calea Dorobanți, a circulat învăluit de mister. Tinerii, printre care și Camil Petrescu, își aminteau că în paginile revistelor conduse de Macedonski semnase Ion N. Theodorescu (Ion Theo) (alias T. Argezi), încă de la finele veacului al XIX-lea, că lui Bacovia, cu mult înaintea publicării volumului *Plumb*, i se vestise o carieră literară aparte în iureșul versificatorilor facili, că Tudor Vianu, prietenul lui Camil Petrescu, frecventa cenaclul și i se tipăreau primele producții lirice, că Oreste urca și el treptele tronului macedonskian. Această atmosferă, în care lirismul simbolist însemna inovație și tacită aspirație spre o consacrare eclatantă, nu-l putea lăsa indiferent pe Camil Petrescu. În schimb, aceeași publicație efemeră, scoasă de J. Th. Florescu, unde îi apăruse *Sonetul-fabulă* (amintindu-ne de Traian Demetrescu, cu o mai vădită vigoare și notă caustică în terține), îi va publica și poemul *Stanțe de seară* (Capitala, nr. 7 din 14 mai), ale cărui sonorități și elemente metaforice aparțineau pionierilor simbolismului românesc. Pe autorul lor nu-l putem bănuși de influență franceză, ci mai degrabă, așa cum va afirma mai târziu, de dorința sincronismului cu mișcarea noastră literară a primului deceniu, cînd efluviiile muzicale și minore angoase mimau sentimentul, făcîndu-l exterior. O undă minulesciană se insinuează în gesticulația melancolic-erotică a poemului :

În seara-această umedă și tristă
În noaptea-această singur și departe
Iubirea noastră-mi pare-o veche carte
Din care titlul mai există.

Dar uneori îmi pare-o melodramă
Absurdă și ridicol de banală.
O, nopților de insomnie, când
Halucinat de vreun straniu gând,

Iubirea noastră-mi pare-o melodramă
Pe care-o urmăresc plîngînd, din sală,
Și când, înfiorat de îndoială
În mine-adîncuri tainic se destramă.

Dar
Sînt numai spectatorul care plînge
Înduioșat de jocul de pe scenă,
Un „amator de teatru” care plînge
Mișcat de lacrimi șterse din batistă.

De-o veșnic prefăcută Magdalenă
Și-n care-o nebunie fantezistă
De mult uitate lumi răsfrînge.

Poza de arlechin sentimental transpare în poem ; lipsește gradul emoțional, originalitatea, tocmai atribute revelante în versurile grupate sub titlul *Ciclul morții*, unde accentele unei experiențe teratologice se succed în tonalități adecvate. Înainte de a trece la analiza acestora, să ne oprim la poemul programatic, *Ideea* care deschide volumul *Versuri*, apărut în 1923. Motivul care ne îndeamnă s-o facem este unul singur, și anume : aici Camil Petrescu, inteligență mereu în alarmă și sensibilitate capabilă de stări limită, își transcrie, fără urmă de ambiguitate, suprema sa obsesie. În idee Camil Petrescu a văzut simbolul gândirii elevate, chintesența spiritualității omenești. La Camil Petrescu, gradul înalt al înzestrării spirituale implică și talentul, care face din cea mai pură abstracție o noțiune vie, vibrînd de sensuri și oricînd aptă să îmbogățească metafora lumii :

Întîia oară, brusc, fără să știu,
De dincolo de lucruri am văzut ideea,
Cum vezi, cînd se despică norii gri
Și negri
Zigzagul de argint al fulgerului viu —

Și de atunci
— Neliniștit de depărtarea suavă și adîncă
De toate tîlcurile, cheile —
Ca un bolnav cu ochii țintuiți de lună

Pe care norul o ascunde încă,
Fără durere, fără bucurie,
Eu caut în natură, pretutindeni, ideile.

Și aceasta pentru că :

Crescut din zilele de ieri
Neliniștit de marile tăceri,
Pîndesc și azi prelung stăruitor,
Căci și acum din lucruri și vederi
Ideea se adună
Străvezie, dar precisă și întreagă,
Așa cum se încheagă
Subt privirea unui derviș,
O figură, pe apa unui lac,
În umbra limpezită de copac.

Funcția chinestică la Camil Petrescu cunoaște atîta acuitate, încît ideea devine palpabilă cînd simțurile sînt chemate să participe la cunoașterea vieții interioare, dar și a conexiunilor eului cu diverse forme ale realității exterioare. Numai așa se explică tainica voluptate intelectuală :

Dar de cîte ori descopăr,
Uimit
Cu-nflorări de vești rostite-n șoapte,
— Freamăt nocturn de ulmi —
Că ideile-s de mult
Alătura de mine, culmi
Imense și nebănuite, sosite-n noapte...

De atîtea ori
Ca niște munți coloși de gheață
Plutînd subt apă, venind prin palele de ceață.

Din volumul de *Versuri*, poemul *Ideea* își păstrează orgolios independența. El poartă sigiliul definitiv al neliniștii poetului, torturat, ca alchimistii, să obțină în creuzetele rațiunii diamantul cunoașterii. În schimb, în *Cicluul morții*, faptul trăit îl îndepărtează de această aspirație și poezia sugerează atmosfera terifiantă a războiului. Cum era și firesc, în poeme nu vom întîlni nici un artificiu, ele constituind o relatare cenzurată sever de ascuțișul lucidității. Camil Petrescu pierdut în gloata amorfă, vlăguit de eforturi supraomenești, condamnat să asiste la desfășurarea unor întîmplări care îl vor tulbura sufletește, trăiește prezentimentul morții, al dispariției în vălmășagul luptelor. Imaginea de ansamblu e a unui cataclism, în care umila individualitate umană dispare, strivită de coloane anonime. *Marș greu* constituie diagrama psihologiei colective, fețele fiind niște măști acoperite de pulbere sură. Înaintarea, fără țintă precisă, poate fi asemuită întru totul cu o sumbră coborîre

în tărîmul lui Hades. Cuprinși, cînd de exasperare, cînd de totală abulie, soldații și, printre ei, un poet solitar și rătăcit simt cum :

Din cînd în cînd,
Cînd traversăm vreun pod,
Simțim pe rînd,
Picioarele scăpate din năvod.
Întindem pentr-o clipă gîtul
Și iarăși ne reluăm tîrîtul
Comun, de uriaș miriapod.

Stranie și scurtă dezmeticire, în care omul, din păcate, se confundă în reacțiile sale cu ființe inferioare. Impresia crește spre finalul poemului :

Din depărtare de-ai privi,
Ți s-ar părea că-n șanțul lung a năvălit
O specie gigantică și nouă
De viermi masivi și cenușii.

O fulgurație erotică în clipele de repaus nu face decît, prin rememorarea gesturilor diafane, să sporească, sub lumina indiferentă a lunii, tabloul cu figuri mutilate de epuizare fizică și panică vrăjmașe. *Versuri pentru ziua de atac* prin enumerarea obiectelor pare să anunțe epitafe :

Fii gata, prietene soldat, fii gata
Curăță-ți cu grijă arma și lopata
Și pune-ți cruciulița la gît, —
Mîine va fi un atac mare,
Și-atît.

Drumul morții, șerpuint de la Riga la Galați, înseamnă parcă o ridicare în văzduh a poetului, de unde și imaginea duplicată a războiului dus în tranșeele noroioase, dar prelungindu-se, devastator, în spatele frontului :

Sînt luni ? Sînt ani de cînd
Încremenirăm așteptînd ?
Drumul morții...

E-atîta neclintire pe drumu-acesta gol
Ca un simbol,
Ca-n țara adormită de-un mileniu
De suflul blestemat al unui geniu.

Nici oameni,
Nici păsări,
Nici o vietate nu străbate
Apa tare
Drumul gol și-ncremenit al morții...

Un alt poet combatant, Perpessicius, i-ar fi putut răspunde, dacă versul și-ar fi ridicat aripa în văzduhul de fum :

De vrei să dai sprijin trupului învins
Suflete, îți cată adăpost în cer :
N-a rămas pe-ntinsul văilor cuprins
Decît Dumnezeu din cer, brancardier.

(Scut și targă, *Brancardier*)

Anotimpurile schimbă numai câteva detalii de cadru, dar oamenii au de înfruntat, fără întreruperi, primejdiile morții. O neliniște existențială traversează toate poemele grupate sugestiv sub titlul *Ciclu morții*. Chiar primăvara, cu eflorescențele ei miniaturiale și lumina sidefată, nu alungă nici spaima, nici epuizarea :

Ca niște bolnavi pe-o terasă de spital
Atîta cît îngăduie cu milă șanțul,
Soldații palizi au ieșit la soare
Și fericiți ei se salută cu surîsuri :

E un descîntec care plouă din soare.

În asemenea momente, uitarea reprezintă suprema benedicțiune. Poetul înclină oricînd, în chip compensator, să recompună imagini estompate de haloul primelor iubiri. Versul aspru, tăiat parcă din minereul experienței dure, întrerupe jurnalul de campanie al combatantului istovit, făcînd loc gestului juvenil și descripției solare :

Dar fericita grijă a forțelor obscure
Te-aduse-atunci în calea mea
În târgul cu căsuțe sure,
În vila-aceea albă pe șosea...

. . . . .

Alăturați, îmbrățișați,
Privim de la fereastră
Sfîșietoarea agonie de afară
Și-n dezolarea care ne-nconjoară
Iubirea noastră
Citește osîndită, ca-ntr-o carte
Paralizați privim de la fereastră.

Înregistrînd, cu dureroasă înțelegere fraternă, asemenea erupții lirice luminoase, Perpessicius, unul din primii recenzenți ai volumului, își încheia marginaliile nu lipsite de timbrul notației memorialistice :

„...Și ostrovuri de-acestea înflorite se întîlnesc des în poezia așa de zbuciumată a lui Camil Petrescu, iradiînd peste țărături o vrajă, o îmbătare de senin, o imagine fragedă ca imaginea acelor doi mesteceni ce se-nalță feciorelnic și care întregesc imaginea poemei *Senin*, care așa de frumos încheie volumul.

Desigur, în aceste poeme bate un puls altul decît, să zicem, cel pompat în pneurile *Filmului Independenței*.¹

Înainte de reunirea în volum, Tudor Vianu, în nr. 25 din 30. X. 1920, publica în *Sburătorul* articolul *Un scriitor nou*, înlănțuire de observații fine și definitive despre factura poeziei lui Camil Petrescu :

„Sînt notațiunile unui intelectual înzestrat cu o sensibilitate atentă și înfrigurată... Din unicul consult al senzației individuale — aceea pe care o vom deosebi : simplă, precisă și sinceră — se desprinde toată simpatia umană ce încă prisosește individului înrăit în lupte“. Cît privește poemul *Senin*, menționat de Perpessicius, Tudor Vianu antcipa : „E o bucată în același timp gingașă, sălbatică și adîncă. Ea se ridică deasupra oricărei teorii umanitariste, căci atinge însuși stratul de obîrșie al iubirii de oameni. Din încîntarea de propria ta viață generoasă, uimit de propria ta fericire, se lățește fluidul simpatiei umane.“

Tonalitățile asemănătoare cu cele din *Senin*, sau cu a acelor geizere luminoase țîsnite din ghețurile spaimei, le regăsim, puțin mai tîrziu, în ciclul clorotic *Un luminîș pentru Kicsikém*, citit mai întîi lui Eugen Lovinescu și apoi publicat de același în paginile *Sburătorului*. Iată ce consemnează I. Valerian, într-un interviu luat lui Camil Petrescu, privitor la opera sa poetică și ecoul ei în cenaclu :

„L-am cunoscut în ambianța din cercul criticului Eugen Lovinescu (era favoritul cenaclului și al maestrului). Poeziile sale lipsite de retorism, cu tendință de intelectualizare, aduceau o atitudine de frondă împotriva tradiționalismului și simbolismului. Versurile de război (notații prozaice de un realism impresionant) impuneau un talent original și viguros. Își citea manuscrisele cu o dicțiune neîntrecută (ne-a rămas de neuitat poemul *Un luminîș pentru Kicsikém*).“ Dar înainte de împrejurarea evocată de I. Valerian, Camil Petrescu se număra printre membrii cenaclului *Sburătorul*.

În culegerea de articole și portrete omagiale — apărută în 1942, la editura „Vremea“, în cinstea criticului amfitrion, animator neobosit al vieții noastre literare timp de aproape un sfert de veac — Eugen Lovinescu, sub pseudonimul *Anonymus Notarius*, publica o detașată schiță biobibliografică, menită să completeze seria celor patru volume de *Memorii*. Strălucit evocator, Eugen Lovinescu oferă aici un contur și mai pregnant al figurii lui Camil Petrescu din perioada începuturilor sale literare :

„Două luni după chemarea «celor ce vin», primul fusese un tînăr cu trei mici poezii ; tînărul se chema Camil Petrescu și poeziile *Melopee*, *Alchimie*, *Stanțe*, apărute în *Sburătorul* din 7 iunie 1919 ; cînd, peste

---

¹ Perpessicius, *Mențiuni critice*, I, Casa Școalelor, 1928, p. 92.

un an, se prezintă cu un ciclu de poezii, refuzate la o altă revistă, *Sburătorul* (13 noiembrie 1920) le publică, după același sistem masiv (*Marș greu, Versuri pentru ziua de atac, Patrula, Cadavrul* etc.), cu același articol prim al criticului, pentru a proclama «recunoașterea cuvenită talentului și rezerva datorită noutății». Criticul avea să revină de mai multe ori, după aceeași lege a repetiției. «Arta lui, spunea, de pildă, în *Sburătorul* din 25 februarie, împinge cunoașterea poetică pînă la o măsură pe care literatura română n-a cunoscut-o încă. În mijlocul unei poezii închinată notației, d. Camil Petrescu ne-a dat impresiile cele mai pregnante, de ordin pur vizual, expresiile cele mai tipice pentru a traduce o senzație, și, uneori, imaginile cele mai viguroase. Poezia d-lui Camil Petrescu este, poate, cea mai plastică din cîte cunoaște literatura română. Această calitate îi fixează locul și originalitatea.»

Nu mult mai tîrziu în *Sburătorul literar* (1922), Camil Petrescu publică *Un luminiș pentru Kicsikém*, de care vorbea I. Valerian. Negreșit, lectura lui în același cenaclu trebuie să fi surprins pe participanți, fiind vorba de o cu totul altă factură lirică, invadată de reverberații. Compus din șapte poezii, poemul este un delicat „*jeu de l'amour et du hazard*“. Nimfa cu onomastică bizară se lasă învăluită de efuziunile sentimentale, cochetînd ca aparițiile serafice într-un interior ferit de indiscreția luminii. Kicsikém pare o „miniatură de fildeș mărită“, care risipește, plină de grație, gesturi coregrafice într-un decor de mică Șeherezadă :

Sub înstelarea de baldachine
Dintre noapte nencepută din trecut
Și-aceea fără de sfîrșit care vine
Ne-am întîlnit printr-o minune de-ntîmplare
În ceas, cu neființa-asemene
În omenirea curgătoare
Două trupuri. Gemene, gemene.

Plecarea meteorică îl dezamăgește, regretul asemuindu-se cu exfolierea narcisei în amurg :

Rîsul tău
Pe care nu-l cuprinde nici o carte,
Joc părelnic, schimb,
Întîrzie ca un nimb
Pe strada cu trotuarele deșarte ;
Nouă zodie
Îmbracă
Și preface casa mea posacă
Zbuciumarea-mi stearpă ca o drojdie.

Inspirația cosmică, tendința spre expresia criptică, marile neliniști ale unor călătorii în spații siderale, dau versurilor din ciclul *Transcendentalia* (1931) acel pregnant caracter de cerebralitate, metafora crescînd din jocul, abil dirijat, al ideilor. Fără îndoială, între alți poeți citați cu aviditate de Camil Petrescu au fost Mallarmé și Valéry, care, prin practica versului obscur, au izbutit să creeze o adevărată școală. În perimetrul literaturii noastre, Ion Barbu găsisese formula originală a ermetismului său cu atîta coloratură senzuală. Despre Mallarmé, de pildă, în articolul *Delimitări critice*, Camil Petrescu nu se sfia să declare : „Creatorul poeziei pure, *gîndite* ca atare, e fără îndoială Mallarmé, poetul esoteric și intransigent. El a început ciudata teorie a frumuseții vorbelor în sine. Cărturar neobosit, cunoscător fără îndoială al filozofiei «lucrului în sine», vrăjit de însăși frumusețea acestei formule atît de «muzicale», el s-a gîndit să-i extindă sensul asupra cuvintelor“, iar, în continuare, despre Paul Valéry scria : „După ani de zile, recunoscîndu-și public maestrul, pe care dealtfel îl frecventa și personal, în vremea cînd debuta (căci timp de vreo douăzeci de ani și-a întrerupt activitatea poetică), Paul Valéry reia firul poeziei pure, cu un succes de public neașteptat, uluitor, dezolant la o poezie esoterică“. Cum era și firesc, cele cîteva poeme care alcătuiesc *Transcendentalia* au surprins prin totala metamorfoză a lirismului la Camil Petrescu. Și totuși noi o punem în legătură cu antecedentul prozodic din *Ideea*, piesa liminară a volumului de versuri asociată cu îndrăzneala că în Valéry există o strofă din poemul *Aurore* (dedicat lui Paul Paujaud), care poate fi gravată ca motto la *Transcendentalia* :

Qui ! c'est vous mal déridées !
 Que fîtes-vous, cette nuit,
 Maîtresses de l'âme. Idées,
 Courtisanes par ennui ?
 — Toujours sages, disent-elles
 Nos présences immortelles
 Jamais n'ont trahi ton toit !
 Nous étions non éloignés,
 Mais secrètes araignées
 Dans les ténèbres de toi ! ¹

Poezia aspiră să transcrie ceea ce pe țărmul boreal, prin continuă asceză spirituală, se cristalizează în idee dominante. Această zbatere de a te smulge centrului gravitației sensibile pentru euforia comunicării cu punțile din spații care transcend materia dau poemelor o acută cerebralitate. De la plastica evocatoare, de la tabloul în pastă cenușie,

¹ Paul Valéry, *Poésies*, N.R.F., 1933, p. 108—109.

la diafanele digitații lirice pentru capricioasa Kicsikém, deosebirea este enormă. Dincolo de imagini de laborator metaforic, răsuciri sintactice și abstractizări excesive care duc poezia în pragul sterilității, meșteșugul se simte și aspirația rămâne seducătoare. Camil Petrescu, cu puterea sa autoscopică va părăsi poezia nu fără a încrusta tulburarea marilor căutări în catrene memorabile :

Din colivia logicii scăpată
Privighetoarea-nnebunită cîntă
Spre spații ce n-au sprijin, se avîntă
Încălecări de tril și fibre toată.

În tine însuți, gol pescar
Din văi și munți de apă te alegi
Mărgean din fund de mare să culegi
afară lași unelte mici și far.

. . . . .

Înverșunat, în tine însuți încă
mereu te vrei desprins din forme sure ;
dar nu mai crezi că zîne și pădure
Zac fermecate-n fund de baltă-adîncă.

E în *Transcendentalia* transcripția modernă a destinului unui Dedalus.

Cu cîțiva ani înaintea morții sale, Camil Petrescu revine la poezie concepînd și scriind poemul eroi-comic *Papuciada*, din care, în 1956, au început să apară fragmente în revista *Viața românească*. Meritul acestui poem provine în primul rînd din prospețimea versului și efortul autorului, ca dintr-o suită de întîmplări, avînd ca eroi copii, să obțină cîteva remarcabile portrete infantile. Versul, uneori articulat în cadențe denumite în muzică *con brio*, e suav și luminos, rimele fiind adesea surprinzătoare. Nervul epic, mișcarea dinamică au făcut lesnicioasă adaptarea lui pentru scenă.

III

PUNCTE DE REPER

După absolvirea Universității cu *magna cum laude*, tînărul Camil Petrescu intră intempestiv în luptă cu noile — și totuși atît de puțin modificate — realități sociale postbelice. Primește cu „resemnată“ indiferență modestul post de profesor în Timișoara, oraș cu oarecare viață culturală și mai propice, pentru un moment, tentațiilor sale publicistice.

Prin urmare, între anii 1919—1921, dincolo de măruntele atribuții didactice, Camil Petrescu profită entuziast de teren și de împrejurări prielnice pentru a-și face cunoscută poziția sa, oțelită de experiența războiului, în direcții cultural-politice. Avînd sentimentul pascalian al „trestiei gînditoare. Camil Petrescu, cel ce fusese odată comandant frenetic în primele linii ale frontului și înfruntase deschis atacurile inamice ocolind zigzagul defensiv, specific naturilor al căror simț de conservare se confundă cu lașitatea și egoismul umilitor, se consacră repede publicisticii militante. Cele două luni (februarie-martie 1919) cînd îl găsim în anuarul liceului „Gh. Lazăr“, ca simplu suplinitor de limbă română, nu-i oferiseră nici o satisfacție. Aici, la Timișoara unde sosise, imediat, din aprilie 1919, începe să lucreze cu fervoare la ziarul local. Între 1919—20 este redactor-șef al *Banatului românesc*, director al publicației *Țara* (1920—1921), iar din 1920 al revistei *Limba română*. Faptul că în 1920, în chip abuziv, este destituit din pricina cutezanțelor sale critice la adresa haosului politic, al practicilor anacronice dezvăluite cu virulență în articole, presupunem că nu îl va fi afectat într-atît pe cel care, în ciuda succeselor pedagogice, nu își simțea o altă vocație decît cea literară. Negreșit, însă, toate aceste tribulații costisitoare, in Justiții jignitoare, nu vor rămînea fără ecou în opera sa, admirabilă simbioză între ficțiune și autobiografie transfigurată. Amîntindu-și de această perioadă timișoreană, în interviul esențial din 1931, declara :

„După război am organizat cu d. Avram Imbrone o gazetă politică și culturală, *Banatul românesc*, care a avut un răsunset imens. A trimis în plină Cameră românească de după război, vreo 12 deputați, care au avut un incontestabil rol politic, și ca să spun așa [...].

A izbucnit un tumult îngrozitor, pentru că federația desemnase de candidat la aceasta pe d. Goldiș.

S-a procedat la vot. Gruparea noastră era nehotărîtă, ezita... Am propus să sprijinim pe d. Iorga, ceilalți au acceptat și, într-adevăr, d. Iorga, s-a ales cu o majoritate de zece voturi. Rezultatul ?

La anunțarea votului, d. general Averescu și d. Octavian Goga au părăsit banca ministerială, au declarat război coaliției și, peste trei luni, Partidul poporului a venit singur la putere. La alegerile următoare, părintele Imbrone a trecut la averescani, care erau la putere, iar eu am rămas singur cu *Țara*, pe care o pusesem în serviciul Federației.“

Admirabilă probitate, exemplu de consecvență în susținerea punctului de vedere. Spirit deloc conciliant, hotărît să respingă tranzacții de culise, Camil Petrescu și-a menținut verticalitatea. Balansările meschine în numele unor principii așa-zis democratice chiar l-au iritat și i-au sporit intransigența în acțiunile sale social-politice, dovadă fiind zeci de ar-

ticole semnate Camil Petrescu, sau cu pseudonime la care se adăugau rîndurile din *Caietul de note zilnice*¹.

Sub conducerea scriitorului nostru, la 22 ianuarie 1920 ia ființă revista *Limba română*, cu subtitlul „foaie pentru limbă, artă și literatură“, avînd ca reședință o clădire veche din strada Cetății, nr. 8. Orientarea democratică se făcea clară chiar de la început, cînd, în editorialul *Cîteva lămuriri inevitabile*, flancat de două coloane, în limbile germană și maghiară, revista prin rubricile ei permanente, prin știri privind diverse categorii de cititori, aspiră la o configurație modernă, vie, capabilă să atragă atenția în sensuri multiple: educative, morale, lingvistice, filozofice, culturale, politice etc. Un articol deosebit de semnificativ este cel intitulat *Presa bucureșteană* (nr. 1), în care Camil Petrescu expune metodic motivele ce-l îndrituiesc să considere periodicele capitalei drept „a patra putere în stat“. Spiritului său independent nu-i putea scăpa aservirea ziarelor diverselor calcule politiciante, vorbind gongoric despre patriotism, dar în fond ignorînd marea masă a țărănimii și muncitorimii care au purtat pe umeri greul războiului, fără să primească recompensele trîmbițate. În articolul amintit, zeci de publicații cotidiene de mare tiraj primeau îndrumări și îndeosebi invitații la lealitate. Nu putem trece cu vederea nici atitudinea lui Camil Petrescu inserată în rubrica „Informații“ (nr. 3, 29 I 1920), referitoare la debutul lui Ion Barbu (care va semna mai tîrziu în *Contemporanul* și B. Iova: „... Domnul E. Lovinescu, în revista sa *Sburătorul* vestește lumea că a descoperit un nou luceafăr literar, pe dl. Ion Barbu, care, odată cu articolul de lansare al directorului revistei, își publică și primele versuri. De atunci d. Ion Barbu a publicat mai mult. Chiar dacă alarma domnului E. Lovinescu e puțin cam exagerată, d. Ion Barbu e o apariție interesantă.“² Pe lîngă referiri de cultură, cum ar fi cele privitoare la H. Barbusse și Romain Rolland, legați de cercul *Clarté*, preocuparea dominantă la Camil Petrescu este în strînsă relație cu politica plină de tartuffism a guvernelor și de atitudine ostilă față de intelectualitatea progresistă, solidară cu interesele majore ale țării. Gîndirea politică a lui Camil Petrescu vizează o zonă largă, așa cum reiese din paginile revistei *Țara* (nr. 24 din 1 iulie 1924). Ce urmărea scriitorul, candidat din partea Frontului popular pentru un loc în Parlamentul care, nu cu mult înainte alegerilor, fusese obiect de filipică?³

¹ Vezi *Viața românească*, nr. 6, iunie 1957.

² Cît privește fluctuațiile administrative ale revistelor, în mare măsură sînt consemnate de M. Ilovici în *Tineretea lui Camil*, Ed. Minerva, 1971.

³ Vezi Mihail Ilovici, *Tineretea lui Camil*, cap. VIII.

Din suita curajoaselor articole reiese că îl preocupau probleme din cele mai diverse, evident surprinzătoare pentru partidele de guvernământ sclerозate în făgașul profiturilor imediate : chestiunea țărănească, muncitorimea, naționalitățile, descentralizarea administrației, abolirea sistemului de exploatare la uzinele din Reșița, legalitatea, munca retribuită satisfăcător, cinstea. În luna aprilie, deși Camil Petrescu intuia șansele minime ale izbînzii electorale la Oravița, județul Caraș, cunoscînd reprezentantul partidului național-țărănist nu se descurajează. Dimpotrivă. Ține o serie de înflăcărute conferințe, din păcate rămase necunoscute, al căror mesaj desigur aparținea unui patriot autentic, lucid de rolul activ al intelectualului onest, legat de popor, care aspira la ascensiunea țării, la echitate și echilibru economic. Din această clătitoare activitate în campanie electorală, Camil Petrescu nu va obține mai mult decît rezerva acidă a oficialităților viitoare, dar și sentimente adînci de stimă, în rîndul oamenilor cu adevărat cinstiți, pentru nonconformismul său, setea de absolut, care va reveni ca laitmotiv de-a lungul scrisului său, pe lîngă faptul că oferă conturul unei gîndiri politice străină de samsarlîcul arivismului, embrionul refugiumului său teoretic în atît de discutată și discutabilă teorie a „noocrației“ Ce mișcătoare confesiune etică descoperim în 1931 (e vorba de interviul amintit, din *Rampa*) :

„În alegerea mea parțială însă fiecare partid din Federație și-a depus candidat propriu, și pentru ca să mi se sprijine candidatura, mi s-a cerut să mă înscriu în unele din partide. N-am primit și am candidat independent. Am dus aproape singur lupta de propagandă, cu atîtudine de neutralitate față de ceilalți candidați din opoziție. Cîtăva vreme situația era nelămurită... Cu două zile înainte de data alegerii, șansele mele sporiseră (și lupta era destul de grea, te rog să mă crezi, pentru că ministru de interne era d. Argetoianu și în județ veniseră d-nii Vaida, Mihai Popovici, părintele Man, Ion Mihalache, Cezar Spineanu, cu statele lor majore) și după opinia celorlalți devenisem periculos. M-am pomenit atunci atacat cu o înverșunare cumplită chiar de tovarășii mei din Federație și în special de omul pe care-l admiram fără condiții și pentru care luptam în gazetă cu pasiune : I. Mihalache. Ca om politic, gestul lui Mihalache era perfect indicat, firește, dar ca om pur și simplu, în sensul adînc și mare al cuvîntului, era fără îndoială surprinzător. Deziluzia a fost pentru mine totală. De atunci am renunțat la politică.“

Întrrupt de interlocutorul său, răspunde prompt, cu atît mai mult, cu cît explicația cerută privea activitatea lui Camil Petrescu la *Săptămîna muncii intelectuale*, înființată la București în 1924 :

„— Da, dar nu politică de partid.“

Totuși, experiența timișoreană, urmînd pe cea a războiului, nu a rămas nefructificată în opera de mai târziu. Această tentativă, acest reper înfipt cu multă cutezanță în solul arid al realității se va proiecta în operă, devenind pentru unele personaje din dramaturgie sau romane un fel de „fata morgana“, sorgintea atîtor dezamăgiri în lupta cu concretul.

Întors la București, spre finele anului 1921, Camil Petrescu, deloc apatic, devine și mai neînduplecat. Activitatea publicistică și literară continuă cu intensitate, fără spaima arenei înconjurată de lincși și dresori gălăgioși. Din intervențiile sale polemice, articole, eseuri, după ce romanele și majoritatea pieselor fuseseră elaborate, s-a născut volumul selectiv *Teze și antiteze*, din care se poate recompuce, în linii generale, concepția despre artă a scriitorului. La aceasta am adăuga *Modalitatea estetică a teatrului* (teza sa de doctorat¹) și o seamă de articole care urmau să constituie materia volumului al II-lea din *Teze și antiteze*, alcătuit cu aceeași severă selecție ca cel dintîi. O concepție realistă și intransigentă veghează la funcționalitatea criticii în contextul culturii. „Dacă astfel stau lucrurile — scrie Camil Petrescu — critica nu poate fi, în act pur, în esența judecării, decît cum am spus, trăsivă... Trebuie să aleagă, de vreme ce plasticitate exprimat, trebuie să plivească, să călăuzească, să previe rătăcirile, menținînd acel climat care e propice creațiilor autentice.“² O astfel de definiție poate fi atribuită oricărui dicționar modern. Oroarea de diletantism, de luxuriante divagații sau genuflexii în fața gloriolilor stau în esență la baza criticii, care cu multă flexibilitate și larg orizont de cultură este datoare să discernă și să propună o scară a valorilor durabile. Dar în dialectica sa, Camil Petrescu nu se uită pe sine, și, îndeosebi, regretabilele obstacole în calea recunoașterii sale binemeritate în variate manifestări literare. Francheșea, fără să diminueze definiția citată, este de fapt un posibil răspuns privitor la destinul operei sale, pînă la o anumită dată: „Activitatea sa literară a întîmpinat o rezistență enervată la început, dezlănțuită și inexplicabilă apoi, ani de zile, cînd scriitorul nostru era denunțat, sîcîit în permanență, cu acea îndîrjire cu care dealtfel și aiurea se încearcă împiedicarea și compromiterea autorității care nu convine. Iată de ce, nedorind decît să impună o convingere, «stilul» criticii sale va fi un stil nervos, reactiv, căutînd să obțină audiența și, cu silnicie, să impresioneze de multe ori prin emfază, ori să intereseze cînd era necesar printr-o

¹ Editura Fundațiilor regale, 1937.

² *Teze și antiteze*, ed. cit., p. 9.

vervă cu caracter excesiv. Se vede deci că e vorba de un dinamism imprimat actului și care colorează stilistic.“¹

În intenția lui Camil Petrescu, lucrarea se configura astfel :

Critică.

Delimitări critice, 2 vol.

Comentarii și delimitări în teatru, 2 vol.

Problematika muncii intelectuale, 2 vol.

Evident, această construcție, gândită pe asemenea coordonate, pregătea înțelegerea lucrării de filozofie, cu deziderat de sistem, *Substanțialismul*, rămas în ansamblul său total necunoscut. Totuși, în cadrul studiilor recente asupra operei lui Camil Petrescu, N. Tertulian, estetician și cunoscător profund al culturii scriitorului, a întreprins o excelentă interpretare², de care vom ține seamă, beneficiind, ca și d-sa, de cunoașterea integrală a textului inedit, dispus în patru mari volume.

Camil Petrescu este unul dintre puținii noștri scriitori, care, înainte de a trece efectiv la organizarea epică sau dramaturgică, și-a căutat în gândirea estetică și filozofică elementele care să susțină întreprinderile literare. Intuițiile și direcțiile filozofice ale lui Camil Petrescu l-au determinat pe G. Călinescu, la intervale scurte, să remarce că „este unul dintre cei mai de seamă dialecticieni pe care i-a produs generația de după război“³, aceasta, după ce, în același periodic subliniasă : „Nu mai încapе îndoială că d-l Camil Petrescu este un scriitor cu cultură filozofică și un cap abstractiv, și e o adevărată plăcere (pentru cine știe să guste astfel de plăceri) să te lași năvălit de acel puhoi de argumente în spume care se scurg aci pe coperișul paginei, aci prin subsolurile ei, cu o febrilitate inimaginabilă“.⁴ Faptul era evident chiar de la începuturile sale publicistice, care își extind fulgerător orizontul, creîndu-i lui Camil Petrescu numeroase animozități, la care a replicat totdeauna sprijinindu-se pe informație și intuiții pline de originalitate. În prefața menționată la *Teze și antiteze*, la capătul unei prime etape de confruntare teoretică, articulează ferm și degajat : „Un stil armonios și ușor în afirmațiile lui nu e acela al articolelor adunate aci, căci n-a fost o autoritate mai contestată în literatura noastră decît a celui ce scrie aceste rînduri... Activitatea sa literară întreagă a întîmpinat o rezistență enervată la început, dezlănțuită unanim și inexplicabil apoi, ani de zile, cînd scrii-

¹ *Teze și antiteze*, ed. cit., p. 10—11.

² N. Tertulian, *Eseuri*, E.P.L., 1968, p. 250—313.

³ G. Călinescu, *Camil Petrescu, teoretician al războiului, Viața românească*, XXXI, 1939, nr. 1, p. 81.

⁴ G. Călinescu, *Viața românească*, XXX, 1938, nr. 1, p. 83.

torul era denunțat, sîciit în permanență, cu acea îndîrjire cu care dealtel și aiurea se încearcă împiedicarea și compromiterea autorității care nu convine“ (p. 10—11). Chiar de la articolele publicate în *Săptămîna muncii intelectuale*, Camil Petrescu se dovedea atras, prin teoria noocrației necesare, spre dezbateri avînd, în mare măsură, drept călăuză fenomenologia, și să discute raportul dintre individ (intelectual) și colectivitate, preocupat cu osebite de rolul celui dintîi în dinamica istoriei. Fără îndoială „Existenzphilosophie“, întîlnită la Jaspers sau Heidegger, al căror efort, cu deosebiri de nuanțe și dexteritate în folosirea noțiunilor ontologice, mergea spre polarizarea metafizicii în viața umană cu mult mai vădit decît la Bergson, bunăoară, dar mai cu seamă Scheler sau Husserl, nu a rămas fără ecou la Camil Petrescu. Dar va fi o mare eroare să credem că s-a fixat la fenomenologie, din care derivă și substanțialismul, fără convingerea intimă a posibilității depășirii lui. În primul rînd, de Husserl l-a apropiat fervoarea în delimitarea obiectului cunoașterii, care ulterior i-a preocupat, fără puterea speculativă a celui dintîi, și pe Pfänder și Hartmann, ambii, în cele din urmă, conferind esențelor atribute ontologice. Consecințele, identificabile și la gînditorul nostru, au fost cu mult mai fertile decît în sfera strict epistemologică. De aceea principalul aspect care l-a preocupat pe Camil Petrescu, în cadrul noocrației, a fost descifrarea realității vii, concrete. Și atunci atenția autorului urmărește latura diacronică a fenomenului, pînă la cristalizarea absolută, denumită sugestiv *moment apogeic*. Așa se justifică afirmația apodictică : „Individul e mai el însuși în apogeul dezvoltării lui decît în ovul“. Și fiindcă am vorbit de preocuparea statornică a lui Camil Petrescu de a situa individul (cu precădere intelectual) în contextul istoriei, trebuie semnalat că în jocul delimitărilor au avut un rol fundamental conceptele de *durabil* și *substanțial*, impunîndu-se net *temporarului* și *tranzitoriului*. Zeci de exemple sînt menite să pună sub semnul caducității specializarea unilaterală, din motive că ea implică renunțarea la integrare în concret. Cu toate excesele ei frizînd utopicul, teoria noocrației, care proclamă metodic prioritatea intelectualului, mai exact a omului de cultură, ca singurul capabil să dirijeze, prin amplitudinea unghiului de vedere, societatea, reprezenta în epocă o atitudine demnă de prețuire.

Camil Petrescu pornea de la faptul că în structura societății românești interbelice, intelectualitatea își revendica, din păcate cu insuficiente argumente și solidaritate, drepturi legitime. Dar a generaliza tutelar idea că în exclusivitate intelectualității îi revine îndatorirea de a corecta destinul societății, s-a dovedit pînă la urmă o regretabilă erezie. În *Preliminarii despre munca intelectuală*, Camil Petrescu, care poate fi socotit un uvrier al scrisului, scria în stilul său categoric :

„Aici, la noi, pot folosi — acesta-i adevărul — două sisteme de guvernare, bazate pe o doctrină puternică și clară. Noi nu ne putem întoarce din mijlocul drumului, căci nu avem liman să ne întoarcem. Orice formulă rustică e aici un nonsens. Un om voinic, răcit, se face bine cu leacuri străvechi, transmise oral, un bolnav debil, cu sănătatea compromisă, are nevoie de o intervenție științifică.

Popoarele redeșteptate târziu la viața civică și națională nu au refugiul trecutului, ele trebuie să se arunce în căutarea de soluții noi. Pline de riscuri, dar singure capabile să se mîntuie.“¹

De aceea Camil Petrescu putea susține intransigent: „E o abatere teoretică nădejdea că vreodată o acțiune asupra concretului, din momentul în care a depășit condiția individuală, se va dispensa de conceptul determinant.“²

Într-un foileton intitulat *Încercare fenomenologică*, fără să părăsească terenul frământat al vremii, Camil Petrescu găsește mereu prilejul să consolideze coordonatele concepției sale, și aceasta cu mult înainte de a fi ajuns maturitatea în teoria substanțialismului. Cu aceeași inducție dirijată de sagacitate afirma: „...de la începutul încercărilor noastre în artă am pus accentul principal nu pe originalitate, ci pe autenticitate, adică pe ceea ce am denumit, chiar de pe atunci, substanță, termen care, pentru noi, după cum ușor se poate amănuși, înseamnă complex de semnificații“.³ Din eseurile reunite în volumul *Teze și antiteze* ne-am oprit în primul rând la cele privind probleme care l-au preocupat pe Camil Petrescu de-a lungul întregii sale activități, scriitorul, în permanentă neliniște teoretică, făcînd asociații și transferuri — uneori fortuite — între literatură și politică, între filozofie și cultură generală. Înfrigurarea polemică imprimă stilului nerv, adjectivul devine corosiv, iar incursiunile telegrafice în operele celor invitați la un virtual simpozion nu cunosc stăvilarul, așa cum afirma N. Tertulian: „Camil Petrescu putea așadar să revendice o metodă de gândire care să rupă definitiv cu «superstiția» existenței unor puncte arhimedice și a unor procedee ale cunoașterii. Aspirația sa era să definească o metodă de cunoaștere deschisă. opusă «sistemelor» de tip clasic, adaptată complexității infinite a realului și ordinii progresive de structură a acestuia. Ca un veritabil dialectician, doctrinarul substanțialismului putea să considere că drumul cunoașterii autentice este nu cel care ar pleca de la adevăruri deplin stabilite către zonele ne-

---

¹ *Teze și antiteze, Preliminarii despre munca intelectuală*, ed. cit., p. 204—205.

² *Idem, Despre noocrația necesară*, p. 229.

³ *Idem*, p. 195.

cunoscute, ci acela care pleacă de la certitudini provizorii către certitudini progresive.”¹ Criticul sesizează cu deosebită suplețe resortul intim al gândirii lui Camil Petrescu.

Din numeroasele eseuri, un altul care ajută la cunoașterea ideilor sale estetice este *Noua structură și opera lui Marcel Proust*. Admirator pînă la fervoare al scriitorului francez, recunoscîndu-i, fără spaima de superlativ, calitățile monumentalului roman *À la recherche du temps perdu*, ampla introducere privește atît genul romanesc în sine, cît și ambianța filozofică în care a înflorit acest enorm lotus în continuă și fascinantă eflorescență literară, cu semnificații esoterice.

Condus de spiritul său dissociativ, înainte de a pătrunde cu uimire în labirintul construit după legi pe cît de subtile, pe atît de accesibile aceluia care îi întuiește îndreptarul filozofic, retras în spatele cărților fundamentale cu răsunet evident în sensibilitatea exacerbată a lui Marcel Proust — autorul devorat prematur de chinuitoare suferințe fizice și tocmai de aceea aplecat spre examenul autoscopic — Camil Petrescu face un succint istoric al mișcării de idei la finele veacului trecut. Firește, structura difuză a intuiționismului bergsonian, diversitatea înțelesurilor și determinărilor au găsit în Proust o receptivitate savant creatoare. E de presupus, deși Camil Petrescu nu-l citează pe unul din exegeții vremii, și anume pe M.T.L. Pévide, că lucrarea fundamentală *La méthode intuitiv de M. Bergson* (1918), unde acesta explică succesiv mutațiile și complexitatea psihică, iar intuiția împrumutînd diverse modelări în dependență de manifestările caleidoscopice ale vieții, trebuie să fi fost cunoscută de Proust. În pragul apariției romanului proustian, în scurtul ocol necesar lui Camil Petrescu, mai cu seamă pentru a împune termenul *Noua structură*, ce depășise raționalismul socotit anacronic, el se ocupă fugitiv de Nietzsche, de înfrîngerea determinismului mecanicist, de Dilthey și de grupul *Geisteswissenschaften*, încheind cu satisfacția, ușor emfatică, a relației dintre fenomenologie și intuiționism. Prin acest studiu putem înțelege foarte ușor tendința lui Camil Petrescu, care atunci cînd vizează orientarea spiritului modern, se gîndește la faptul concret. Ceea ce admiră la Proust, ca unul din promotorii disoluției epicului clasic, este capacitatea de a potența viața în cadrul *autenticității*, alungînd cu orgoliu aristocratic o serie de poncife tehnice, cum ar fi intriga, momentul culminant, deznodămîntul. Pornind de la autenticitate fetișizată cu ajutorul atîtor digresiuni (de fapt procedeul ține de un *pro domo* al romancierului Camil Petrescu), el definește admirabil arta lui Proust ca „făcută din nuanțe în așa măsură, încît a fost numită — pe nedrept și poate că nu toc-

---

¹ N. Tertulian, *op. cit.*, p. 285—286.

mai¹ — artă microscopică, arta *infinitizimală*, iar globalismul teoretic al unei scări de ascultători impune într-un mod de neînălțurat să renunți la nuanțe, fiindcă se cere o ramificare pentru atâtea atenții individuale, reunite laolaltă și desigur diferite între ele; oratoric, cu fraze sonore, nu se poate vorbi despre acest scriitor al *vieții celei mai intime*, aproape inefabile, din câte s-au manifestat vreodată în scris.“²

În repetate rînduri, Camil Petrescu, pornind tot de la ceea ce numea autenticitate, s-a pronunțat împotriva scrisului elaborat, a stilului supus conștiinței artistice calofile. Cazul lui se aseamănă întrucîtva cu cel stendhalian, care vroia să se scrie linear, fără „arabescuri“, pagina putînd fi în articulațiile ei inexpresivă, ca a procesului verbal. Scriind despre *Amintirile colonelului Lăcusteanu*, Camil Petrescu jubilează ca în fața unei capodopere. Memorialistica în afara oricărei veleități artistice îi provoacă satisfacții de numismat amator care descoperă în asperitatea metalului relieful sensibilității anonime. Satisfacția scriitorului nostru — care ne amintește de Gide — e că într-un subsol semnat T., în romanul *Patul lui Procust*, insinuase dezideratul scriiturii, care cîștigă în expresie dacă nu e pîndită de „spectrul“ corectitudinii gramaticale sau de argusul tipografic. În eseu din *Delimitări critice*, subintitulat „limba literară“, după ce cu voluptate descoperă erori și numeroase improprietăți de termeni, Camil Petrescu conchide: „Căci o limbă e literară, e frumoasă atunci cînd exprimă precis ceea ce vrea autorul. Asupra ei trec în cazul acesta toate calitățile de gîndire, sentiment, nuanță în sensibilitate, tonalitate.“³ Dar insașietatea polemică a lui Camil Petrescu nu a încetat nici în momente cînd a rămas aproape singur, încolțit de cronicari dramatici improvizăți sau, pur și simplu, stipendiați pentru a-l discredită. Unul dintre cele mai strălucite exemple, în ciuda unor lungi și agresive paranteze, de un subiectivism caracteristic, este *Falsul tratat pentru uzul autorilor dramatici*. Nu poate fi vorba aici de creionarea unei estetici teatrale prin intermediul pamfletului de largă respirație. Pasivitatea și, mai cu seamă, mefiența față de primele sale lucrări dramatice scrise și publicate între 1919—1926 îl determină să arunce, în disputa cu cronicarii dramatici semidocti și cu directorii de teatre, un arsenal de argumente care, pe măsura iritării, se transformau în invective și aluzii malițioase aglomerate zgomotos, speranța fiind că din toropeala bizantină se vor trezi autoritățile culturale iar inamicii care aveau mica feudă

---

¹ Oricum el a protestat, preferînd comparația cu un telescop (nota lui C. P.).

² *Teze și antiteze*, ed. cit., p. 46—47.

³ *Teze și antiteze*, ed. cit., p. 272.

a cronicii literare se vor retrage timorați. Energie risipită inutil! Tăcerea a sporit, și teatrele la auzul numelui lui Camil Petrescu deveneau instituții inexpugnabile. Acest pamflet, de o rară violență, avea ca punct de plecare insuccesul piesei *Mioara*. Toată inteligența, întreaga arguție desfășurată de Camil Petrescu într-o ambianță ostilă are ceva donchijotesc, mai cu seamă că piesa, minată de naivitatea intrigii, e în mare măsură un eșec literar.

Camil Petrescu era sigur însă de harul său, iar modul în care se exterioriza, chiar dacă stârnea nedumeriri sau proteste, nu-i puteau umbri personalitatea. Beneficiind de o cultură neobișnuită consolidată, paralel cu creația beletristică, ca și alți scriitori în acest frământat deceniu de după primul război mondial — cum au fost N. Davidescu, Lucian Blaga, Liviu Rebreanu, M. Sebastian — Camil Petrescu nu ocolește teritoriul criticii literare. Referitor la această perioadă, E. Lovinescu, în *Istoria literaturii române contemporane*¹, scria cu prudență despre cel care fusese întâmpinat cu sollicitudinea amintită :

„Poet și dramaturg, d. Camil Petrescu e și un spirit critic și ar fi putut deveni un critic, de nu și-ar fi risipit activitatea mai mult în celelalte direcții și de nu și-ar fi fragmentat-o în critică din nevoi publicistice. Critica sa literară (*Revista vremii*, *Cuvîntul liber*, *Adevărul*, *Revista română*, *Cetatea literară* etc.) — fără să mai amintim pe cea teatrală din ziarul *Argus* — fărâmițată în scurte «reviste ale revistelor», dări de seamă, rar caracterizăm mai generale asupra unor scriitori, deși nu pornește de la un sistem, are punctul de plecare într-un temperament precis, ce reacționează aproape identic în fața operelor de artă : intrînd în categoria poezilor deveniți critici, d. Camil Petrescu își experimentează, în genere, propriul său temperament în operele altora...”

Desigur, Lovinescu se referea la perioada cînd în numeroase articole, unele programatice și chiar contradictorii, risipite în diverse publicații, dacă nu se putea distinge efigia vocației sale critice, în schimb începeau să capete relief contururile gândirii filozofice. Chiar atunci cînd, accidental, Camil Petrescu a căutat să treacă în cîmpul criticii, din întreaga sa activitate se vede peremptoriu că actul în sine urmărea să conducă la concluzii teoretice, numai dacă ar fi să arătăm, fapt despre care am amintit la timpul său, *Noua structură și opera lui Marcel Proust*, *Teatru de caracter*, *Delimitări critice*, sau seria de *Puncte de vedere* publicate în *Revista Fundațiilor* începînd din 1934. Preocuparea cu adevărat statornică a fost aceea legată de estetica teatrului, desfășurată fie în peri-

---

¹ *Evoluția criticii literare*, Ed. „Ancora”, 1926, p. 282—284.

metrul polemic, în strînsă corelație cu creația sa originală, fie cristalizată în cunoscuta teză de doctorat, *Modalitatea estetică a teatrului* (1937). Lucrarea exprimă bine perspicacitatea, discernămîntul și voluptatea polemicii prezente, într-o formă sau alta, în vasta lui activitate publicistică.

Prin urmare, opiniile privind teatrul colorau în chip natural evantaiul preocupărilor sale. Și Camil Petrescu a izbutit să creeze armonia creației originale cu investigația abstractă atras fiind de vastul teritoriu al filozofiei culturii. Insuccesele repetate pentru impunerea teatrului său în repertorii, pe lîngă filipicile care vizau diversele conduceri ale instituțiilor destinate să-i acorde încredere, pot explica, în mare măsură, eșafodajul său teoretic. Ce este *Modalitatea estetică a teatrului* decît o marcată aspirație pentru interpretarea subtilă, pornită din înțelegerea textului în cele mai fine articulații. În acest sens, opacitatea unor oameni de teatru constituie obiectul atacului din *Addenda la Falsul tratat pentru uzul autorilor dramatici*, publicat în ediția *Teatru* („Fundăția regală pentru literatură și artă“, 1947, vol. III).

Camil Petrescu respingea cu violență stilurile desuete, concepțiile regizorale comode. De aici totala rezervă față de verismul pedestru sau gesticația emfatic-romantică. El considera teatrul o lume în mic, capabilă prin esențializare să transmită resorturi sufletești cu valoare universală. Între *Modalitatea estetică* și *Noua structură* se stabilește o punte fosforescentă. Camil Petrescu repudiază catedratic concepțiile regizorale anacronice, mișcărilor scenice excesive, plecînd de la ideea de autenticitate. Trăirea intensă și implicit convingătoare, după Camil Petrescu, constituie specificul modern, asaltat, din păcate, succesiv, de metode convenționale. Consecvența sa pornea din înțelegerea particularităților *genului*, menit să-și găsească audiență largă în sfera culturii.

Rețin, din conversațiile cu el, revenirea, subliniată prin gest, că actorul trebuie să uite ficțiunea, singurul element esențial fiind acela de a interpreta degajat, fără înțepeniri melodramatice, un destin oricînd posibil. Cu acest gînd cred că autorul *Modalității estetice a teatrului* s-a așezat la masa lui de lucru, contemplînd micul interior cu lumina ochilor săi speriați de „jocul ieilor“. O dezvoltare analitică este oricînd posibilă, dar aici o considerăm puțin fastidioasă, atîta vreme cît însuși Camil Petrescu, în capitolul secund al *Modalității estetice*, a întreprins-o laborios. Vom sublinia, însă, încă o dată însușirile eselui unicat în cultura noastră, iar, prin amplitudinea deschiderii teoretice, o contribuție majoră în sfera esteticii teatrale europene. În *Recapitularea aporetică* a eselui el orientează, cu sagacitatea cunoscută, atenția asupra unor opinii pe care le lasă, în chip dialectic, libere comentariului. Faptul avea să-l reafirme de

mai multe ori în presa noastră, și aceasta cu puțin timp înainte morții sale, punctul de plecare fiind tocmai *Modalitatea estetică a teatrului*, în a cărei valabilitate credea de pe poziția scriitorului angajat cu întreg potențialul intelectual în idealurile social-politice ale epocii noastre.

Deseori era la discreția alcătuirii spirituale aparte, adevărată și continuă vibrație a stării de alarmă. Chiar și atunci când își alege metodele de investigare în planul teoreticului, nu întârzie să le abandoneze, fără crispări, dacă una din ele amenință încorsetarea gândirii tumultuoase.¹ Îl găsim, bunăoară, cîștigat de metoda fenomenologică în cercetarea diverselor manifestări din domeniul artei și culturii. Aici identificăm limitele sale axiologice, evidente și în *teoria noocrației*, sau plătind un tribut eclecticismului în *Substanțialism*.

Optînd pentru căile labirintice ale fenomenologiei, Camil Petrescu se îndepărta de înțelegerea profundă a raportului realitate-expresie artistică. Dar nu putem trece cu vederea că însuși autorul reacționează cu luciditate, capabil să recunoască drept cu totul insuficientă metoda ca atare. „La capătul acestei cercetări — scria Camil Petrescu în 1937 — în care am urmărit istoric esența teatrului, trebuie să recunoaștem că un concept, valabil formulat, care să traducă adecvat această esență, nu am putut dobîndi. Dimpotrivă, impresia e că mai curînd am rămas cu sentimentul că asemenea concept nici nu e posibil în *gîndirea științifică de azi* (subl. n.)“ Pe bună dreptate, înțelegînd sensurile și mai adînci ale reprezentăției dramatice, același Camil Petrescu avea să adauge, spre sfîrșitul *Modalității estetice...* : „Atît cît putem să ne arătăm bănuiala despre cele ce se vor realiza, credem că o explicație a unui obiect artistic, nu atît de complex ca o reprezentație dramatică, dar nici măcar un fragment scenic, ori un tablou-creație adevărată, nu se va obține niciodată prin cercetări de specialitate, ci se vor deduce numai din structura organică a unei viziuni integrale despre lume, din acea solidaritate semnificativă, care dă elementelor înțeles din înțelesul totului. Vrem să spunem că explicația fenomenului artistic nu poate fi decît o parte din lămurirea sistematică a lumii.“ -

Peste ani, sub imboldul creator al marilor înfăptuiri revoluționare ce aveau să intervină în viața poporului nostru, autorul *Modalității estetice a teatrului* avea să-și îmbogățească gîndirea filozofică.

---

¹ Referindu-se la noocrație, Camil Petrescu, în *Revista Fundațiilor*, nr. 3 din martie 1942, nu se sfia să afirme : „Noocrația nu are sens decît întrucît e științifică, adică structural matematic, de vreme ce pentru noi știința este identică structurii matematice“.

Tentativele dramaturgice, potrivit amintirilor estompate de vreme — ne gândim din nou la cele aparținând colegului său Const. Ionescu — par să dateze din perioada adolescenței. Ne putem imagina că improvizările își găseau „reprezentații“ pline de avînt sub lumina cerului sau în odăi cu mobilă sumară, în așa fel încît obiectele să nu tulbure rezonanța replicilor. Dar cum nici una din acestea nu s-a strecurat prin culisele timpului, nu ne rămîne altceva de făcut decît să înfățișăm producția dramatică legată, cert, chiar de primii ani ai activității sale literare. Cea dintîi, așa cum însuși Camil Petrescu mărturisește în *Addenda la Falsul tratat pentru uzul autorilor dramatici*, se numea *Jocul ielelor*. În *Memorii*, în paginile consacrate lui Camil Petrescu, cel care îi asigurase fără ezitări mecenatul — l-am numit pe Eugen Lovinescu — înregistra: „Imaginea scriitorului începe să ni se fixeze prin unele trăsături psihologice, abia mai tîrziu, în primele luni ale *Sburătorului*, în cadrul lecturii piesei sale *Jocul ielelor* într-un amurg de mai, sub lăncile înroșite ale soarelui asasinat în dreptul ferestrelor largi ale biroului meu. Lipsa de autoritate a cititorului, nervozitatea lui sporită de intrările și ieșirile ascultătorilor, nu i-au dat lecturii caracterul de succes categoric așteptat, se vede, cu certitudine; mai contribuiau, dealtfel, și defectele piesei, evidente și mai tîrziu, după cîțiva ani, la o nouă lectură, cînd nu mai putea fi vorba de lipsă de autoritate și de nervozitate. Cu indulgență de sine, naturală dealtfel tuturor începătorilor, cititorul nu-și explica «insuccesul» decît prin influența lecturii; un semiton mai sus sau mai jos, o mlădiere a glasului, o tăcere prelungită ar fi dat cu totul altă putere de contagiune paginilor citite.“¹ Dincolo de observațiile fine de psiholog, criticul surprindea, încă de pe atunci, lungimea unor replici și mai cu seamă ritmul prea lent pentru substanța piesei, care poate fi considerată ca o dezbatere în numele echității sociale, legată de contextul epocii premergătoare primului război mondial, cînd solidaritatea muncitorilor și aspirațiile celei mai înaintate părți a intelectualității doreau să impună dezideratele materiale și etice conforme cu evoluția societății.² De aici toate frământările din redacțiile ziarelor *Dreptatea socială* și *Torța* (poate Camil Petrescu s-a gândit la *Viața socială* și *Facla*), organe democratice. Ce

¹ E. Lovinescu, *Memorii*, vol. II, Ed. „Scrisul românesc“ [1931], p. 107—108.

² Parțial, așa cum reiese din jurnalul lui Mihail Dragomirescu (ms. Bibl. Acad., cota 9432), Camil Petrescu citise piesa esteticianului, care îi făcuse observații asupra lungimii replicilor și construcției.

se întâmplă, în fond, în această piesă, va constitui, la alt mod, o preocupare constantă în activitatea lui Camil Petrescu. Directorul ziarului, Gelu Ruscanu, minte luminată și tocmai de aceea puțin dispusă concesțiilor, sub presiunea autorităților, începînd cu Justiția, militează pentru ceea ce denumește, concret și totuși îndeajuns de vag, *dreptatea absolută*. În acest concept, vehiculat constant și temerar, el nu făcea decît, în mijlocul grupului de socialiști grupați în jurul revistei, să stîrnească admirație, dar în același timp reacții care îl invitau deschis să mediteze la eficiența actelor sale, în numele acestui principiu care, pînă la urmă, izbutește să stabilească între Gelu Ruscanu și realitate o dramatică ruptură, a cărei victimă e însuși el. Orgolios pînă la paroxism, în convingerea că există o dreptate „demiurgică“, deasupra claselor, Gelu Ruscanu ignora un fapt esențial: factorul motor, al existenței claselor profund antagoniste.

Dar, înainte de a trece la examenul piesei, se impun cîteva clarificări care țin de concepția estetică generală a lui Camil Petrescu, decis, ca și B. Shaw, să se expună radical: „Eu sînt un incorigibil optimist, în ordinea pragmatică, în sensul că socot de mare valoare estetică și posibil triumful ideii organizate“.¹ Cine parcurge *Addenda la Falsul tratat...* desprinde cu ușurință (în oarecare măsură identificînd și principiile teatrului scandinav — Ibsen, Strindberg) că energia eroilor lui Camil Petrescu tinde să supună ordinea existențială, respingînd orgolios prejudecățile curente. Atîta vreme cît autorul sancționează imanența conștiinței, „în care acțiunea este condiționată exclusiv de acte de cunoaștere, iar evoluția dramatică este constituită prin revelații succesive, în care conflictul, în esența lui, în loc să fie dirijat de un *Fatum* de dincolo de lume, sau prin determinismul biologic, ori, ca de obicei, să fie între personajele dramei, era în conștiința eroului, cu propriile lui reprezentări“, apare teoretic justificată „eterna nevoie de absolut“, înțeleasă ca o răsucire „spre sferele cele mai adînci ale conștiinței pure însăși“. ² Evident, Camil Petrescu se lăsa călăuzit de ideea că naturile înzestrate elimină „caracterul“ reprezentînd zone ale conștiinței, posibilitatea de a comunica însă cu absolutul e himerică, și eroul cade înfrînt, amintind deșarta cetezanță mitologică a lui Icar. Foarte pe scurt am încercat să sugerăm teza care stă la baza celei mai întinse părți din opera dramatică a lui Camil Petrescu. Ca orice scriitor cucerit de forța ideii, el a căutat febril să demonstreze „drama absolută“.

¹ Teze și antiteze, ed. cit., p. 446—447.

² *Addenda la Falsul tratat...*, *Teatru*, vol. III, ed. cit. p. 504—505.

Dar să revenim la *Jocul ielelor*, cea dintâi elaborată, spre a-și ilustra ambițioasă concepția în domeniul dramaturgiei, care, în limitele genului, nu a cunoscut pînă la el înfățișări cît de cît apropiate.

În lupta lui, Gelu Ruscanu, cîștigat de ideile progresiste ale vremii, își propune, în numele dreptății supreme, să divulge imoralitatea, șantajul politic, omuciderea din mercantilism, reprezentate de însuși ministrul Justiției, cinicul avocat Sinești. Eroul are în mînă floreta și scotează ca, în fața opiniei publice, să-l supună pe ministru la încrucișarea minilor, în așteptarea verdictului cuvenit.

Gelu Ruscanu, posesor al unei scrisori menite să-l discrediteze definitiv pe dușmanul său și, în același timp, să vină în ajutor celor care, în condiții inumane, trudeau la tipărirea revistei cu puținele fonduri puse la dispoziție de un patron oarecare, va fi repede contracarat de o altă scrisoare, vizînd un accident compromițător în propria sa familie. Pe cîtă vreme Ruscanu se irosește în argumente și reflecții, Sinești acționează degajat, cunoscînd labilitatea legilor cărora le căzuse victimă tipograful Petre Boruga. Faptul că Maria Sinești trezise în Gelu Ruscanu o iubire wertheriană, că aceeași eroină duplicitară divulgase ușor secrete de familie, nu-l putea impresiona pe ministrul a cărui replică sarcastică, nu izbutea să dizolve încrederea lui Ruscanu că „nu va fi niciodată dreptate reală în lume, pînă ideea de dreptate nu va rămîne intangibilă, absolută“. La aceasta Sinești va răspunde însă ironic prin „*Pereat mundus, fiat justitia*“, avînd aerul justiției implacabile. Riposta adevărată o primește însă din partea lui Praidă: „Dați-mi voie să spun și eu un cuvînt... Nu știu ce hotărîre va lua tovarășul Ruscanu, în orice caz sînt convins că o va lua pe cea bună... Dar ați vorbit despre dreptate, despre puterea legii și ați citat un dicoțn roman. Pot să vă spun însă că deasupra legii și dreptății chiar, și romanii puneau politicul... Căci tot ei spuneau: *«Salus rei publicae, suprema lex»*; sau tradus cum vă place dumneavoastră... Mîntuirea cauzei obștești este suprema lege... Asta este tot ceea ce aveam de spus...“ Ca după aceea, într-o dispută aprinsă către miezul nopții, la redacție, Gelu Ruscanu să primească, nu fără discretă iritare, flacăra adevărului în față:

„GELU: Pentru că mecanismul acțiunii e la mine în conștiință. De acolo îi venea autoritatea.

PRĂIDA (*nemulțumit*): Vanitate individuală... Autoritatea noastră de luptători nu vine din conștiința noastră... Vine din măreția cauzei. Cauza singură ne arată care fapte sînt bune și care sînt rele.“

După ce experiența sa eșuase, prins și într-o țesătură sentimentală, cam contrafăcută și melodramatică, însetatul de „absolut“, de exercitarea

dreptății în afara oricărei contingențe cu realitatea momentului istoric, Gelu Ruscanu recunoaște lucid: „Jocul ielelor? Un joc... Un joc... și eu sînt victima acestui joc... Victima acestui negoț de idei.“

Drama se încheie inteligent și firesc cu meditația îndrăgănită a lui Praidă, sub a căruj privire Gelu Ruscanu alunecă în negurile morții:

„A avut trufia să judece totul... S-a depărtat de cei asemenea lui, care erau singurul lui sprijin... Era prea inteligent ca să accepte lumea asta așa cum este, dar nu destul de inteligent pentru ceea ce voia el. Pentru ceea ce năzuia el să înțeleagă, nici o minte omenească nu a fost suficientă pînă azi... L-a pierdut orgoliul lui nemăsurat...“

Interesantă, la *Jocul ielelor*, este nota care precede drama: „Lucrarea care urmează nu vrea să fie decît acest lucru contradictoriu, o «dramă a absolutului» și deci toate referințele aparent istorice nu corespund datelor cunoscute. Astfel, personajele principale și partidele socialiste, liberal și conservator citate, sînt aici personaje și partide de ficțiune. Sînt, în anume sens, substanțial reale datele cadrului, menite să fixeze momentul mai 1914.“ Nu intenționăm să imputăm autorului *contradicția*, pesemne deliberată, în precizarea citată. Camil Petrescu, obișnuit cu elasticitatea termenilor, cultiva curent ambiguitatea, cu scopul avansării ideii de profunzime. *Jocul ielelor*, și nu avem nevoie să facem apel la ceea ce mărturisește autorul însuși în *Addenda la Falsul tratat...* ne pune în față o realitate care, paradoxal, se confundă cu ficțiunea. Fără să fie drama ciocnirilor sociale, într-un moment cînd lumea era amenințată de război, Camil Petrescu încearcă și izbutește, parțial, să intuiască raportul de forțe și orientările politice din România primului deceniu al secolului, mai exact în anii prevestitori intrării țării în rîndul statelor beligerante. Se știe că Internaționala a doua, datorită conducătorilor oportuniști și influenței reformiste, a indicat căi ideologice greșite clasei muncitoare în lupta ei cu diverse partide burgheze. De o maturizare deplină a conștiinței revoluționare în rîndurile partidului social-democrat nu putem vorbi. Camil Petrescu în *Jocul ielelor* proiectează panoramic intelectualul onest care caută în mișcarea muncitorească sprijinul și soluționarea unor probleme social-politice. Situația e speculată, cu mijloace empirice, de un Penciulescu, întruparea scepticismului față de oricare ideologie. În ciuda unor lungimi, indicații scenice metaforizante sau scene parazitare, *Jocul ielelor* respectă teza că bovarismul unui Gelu Ruscanu, într-o epocă de mari frămîntări și căutare a soluțiilor dinamice, nu depășește frumusețea, gratuitatea teoretizată, dar sancționată obiectiv de istorie.

Scrisă curînd după *Jocul ielelor* (în 1919), *Act venețian* are și ea caracterul nedeclarat dar sesizabil al unei *drame absolute*, dirijată altfel. Ea tinde să demonstreze că afectul și conștiința constituie o entitate. Conte Pietro Gralla, ființă duioasă și colerică, austeră, dotat cu o energie vulcanică, se îndrăgostește de actrița frivolă Alta, căreia îi încredințează, pînă la sacrificarea bunului său cel mai de preț, *orgoliul*, încrederea și puritatea rațională a iubirii absolute. Pentru el, Alta constituie o *monadă* spiritualizată, a cărei strălucire stranie, în armonia conștiinței sale, echivalează cu revelația idealului suprem. Contrastul dintre cele două personaje — Gralla, Alta — înfruntarea dintre o conștiință superioară, pe de o parte, și manifestările gregare pe de alta, în ambianța Veneției lui Canaletto, transformă totul într-o dramă care ar fi putut degenera într-un conflict factice, în genul lui Géraldy, dacă autorul nu așeza în centrul ei puterea de a supune sentimentele celor mai înfrigurate așteptări. Înfrîngerea lui Gralla provine din faptul că substituie, involuntar, realitatea iluziei. Pentru el Alta reprezentase monada spre care temutul conte privea încrezător. Smulgerea ei din universul lui sufletesc duce, firesc, la prăbușire. Iată, în acest sens, un dialog definitoriu :

„ALTA (*surîde cu bunătate*) : De ce amesteci inteligența în jocul acesta amăgitor al dragostei ? Dragostea este vrajă și beție, iar inteligența omului, ca și judecata, nu au ce căuta în dragoste...

PIETRO : E după cum vede fiecare. Eu socot că nu iubim numai cu inima sau numai cu alte organe. Iubim cu totalitatea ființei noastre. Vorbeai că dragostea este beție, ei bine, omul inteligent nu se îmbată... (*Se uită la ea lung și rîde.*) Mă credeam bun cunoscător de oameni și iată, am descoperit floarea omeniei într-o asasină.

ALTA (*îngrozită*) : Taci... Taci.

PIETRO (*îndîrjit*) : Credeam că sînt în stare să judec, că am ochiul sigur și pot alege răul de bine, că pot discerne unde e meritul, că pot recunoaște ceea ce e frumos și loial cu adevărat, deosebindu-se de prefăcătorie și minciună. (*În clipa aceasta, candelabrul cel mare, florentin, se desprinde din tavan și se prăbușește cu zgomot, la picioarele Altei, care n-a clintit deși putea fi ucisă, dealtfel nici unul, nici altul, adînc preocupați de cele ce-și spun, n-au dat atenție acestui fapt.*¹) Azi, cînd aș mai vorbi de judecata mea și de ochiul meu sigur, ar hohoti toată Veneția.

ALTA : Pietro, în numele Preasfintei, nu vorbi de Veneția...

---

¹ Prețios detaliu cu valoare psihologică.

PIETRO : După cum vezi, au fost în joc toate funcțiile *ființei mele gânditoare* (s.n.)... necesare și în alte împrejurări ale vieții, adică tot ceea ce făcea privirea mea puternică, pasul meu sigur, miezul însuși al personalității mele... *Falimentul iubirii, dacă iubire a fost, este și falimentul minții* (s.n.).“

În această dramă, declanșată de un adulter, sînt puse față în față, cu exemplar meșteșug, două structuri funciar diferite (Pietro Gralla și Cellino). Alta trebuind să reprezinte fidelitatea, se complăce în dubla ipostază de soție strivită, aparent, de păcatul originar, dar și de curtezană care, pentru „domesticirea“ simțurilor, se îndreaptă spre Cellino, erou cu farmec de operetă. Gralla, omul experiențelor dramatice, biruind capricii neptunice și viclesugurile piraiților, domină întîmplarea, tăinuindu-și, aristocratic, dezgustul și dezamăgirea. În el, Camil Petrescu a investit însușiri psihologice antagonice, care, totuși, ca două asimptote, se întîlnesc la infinit. Lașitatea și admirația pentru Gralla, declanșate zgomotos de Cellino, remuscările Altei compun o țesătură iezuită, care nu face decît să sporească aura de superioritate a celui ce ne copleşte prin *loialitate, profunzime și aspră bunătate poruncitoare*.

Situarea acțiunii în mediul lagunelor misterioase, în care palatele dogilor își iradiază umbrele în apele crestate de gondole, era cum nu se poate mai potrivită. Acolo, în sălile pavate cu marmoră, dramele deveniseră o tradiție. Sub lumina policandrelor, în spatele draperiilor mute, pumnalul a fost de atîtea ori simbolul justiției medievale. Sfidînd „zîmbetul unei profesioniste a zîmbetului“ și declarațiile lui Cellino, înaintea părăsirii Veneției, Pietro discută cu vădită crispă interioară :

„NICOLA : Am chemat gondolele și am trimis, pe acea corabie, tot ce mi-ați poruncit să orînduiesc din vreme... Vă este pregătită cabina de lîngă aceea a căpitanului... Putem pleca oricînd doriți.

PIETRO (*liniștit, îndepărtat*) : Bine, poștește pe signora aci... (*Nicola iese*). Trebuia să plec încă de mult... Veneția nu-mi prieste... Rana se închide mai greu ca de obicei... Vreau aerul tare al mării... Vreau arsura soarelui de Malta.“

G. Călinescu observa cu satisfacție că odată „cu *Act venețian*, mică admirabilă dramă de un Sem Benelli mai adînc, Camil Petrescu sare pe adevărata treaptă de ascensiune“. ¹

---

¹ G. Călinescu, *Istoria literaturii române de la origini pînă în prezent*, Editura Fundațiilor regale, 1941, p. 763.

Una din marile izbînzi ale dramaturgiei lui Camil Petrescu e *Danton*, considerată de el ca o „reconstituire istorică“ realizată cu mijloacele poeziei dramatice. Ce a precedat elaborarea piesei se lasă ușor intuit, chiar dacă autorul nu ar fi mărturisit. O uriașă documentare asupra unui eveniment crucial în istoria Franței, revoluția de la finele veacului al XVIII-lea. Spiritul său avid de informație exactă a refuzat surse îndoielnice, vieți romanțate sau izvoare științifice firave. În cazul dramei *Danton*, folosirea cuvîntului capodoperă nu numai că nu înseamnă risc, ci datorie. Cele cinci acte sînt segmentate în douăzeci de tablouri, fiecare gândit să recompună fundalul epocii de sîngeroase frămîntări. Stîlpul de granit al piesei este Danton, numit de contemporani Gigant, Atlas, Ciclop, Titan sau Hercule. În el se înfruntă însușiri sublime și mărunte slăbiciuni omenești, generozitatea și izbucnirea colerică, dorința unei vieți idilice în mijlocul familiei, cu aceea a luptei sîngeroase. Așa cum spune Camil Petrescu, „el este o sinteză întreagă, complexă, formată din fire împletite contradictoriu, nici unul dintre ele în parte nu-l caracterizează“.¹

Chiar din primul act, Danton, cu inteligența sa pătrunzătoare, conștient de felonia doamnei Roland, declară lucid: „Să am răbdare? Dar ce, e vorba de mine, de metresele mele? (*Brusc și sincer.*) Crede-mă, doamnă Roland, că dacă ar fi vorba de mine aș fi nesfîrșit mai bucuros să mă duc la țară, să-mi văd de livezi și fînețe... Să pescuiesc în Aube... Dar nu e vorba nici de mine, nici de d-voastră, nici de fătălăul acela de Ludovic, cu creier de capră. E vorba de Franța... De libertatea asta atît de greu cucerită... (*Cu adevărat îndurerat.*) Să mai aștept? Dar n-am așteptat destul? Sînt trei ani de cînd stăm împărțiți în două... De o parte un rege care, după ce a încercat să gonească Parlamentul, e nevoit să jure pe Constituție (*în aceeași frază*) jură pe Constituție dar încearcă să fugă ca să vie cu armate străine (*mercu legat, în creștere*)... primește declarații de înfrățire, însă trimite disperat emisari la monarhii vecini... E șeful unei nobilimi și al unui cler care renunță la orice privilegiu (*cu ochii aprinși de ironie*), plîngînd de fericire istorică, în Adunarea Națională... dar pe urmă refuză, toți la un loc, să cedeze de fapt cel mai mic și nedrept privilegiu... Ascunde declarațiile de război pe care ni le trimit vecinii, dezorganizează armata, refuză sancțiunea regală de cîte ori e vorba de vreo reformă mai serioasă“. Față de asemenea atitudini, revoluționarul nu poate fi clement. Înconjurat de puțini prieteni, în împrejurări decisive pentru cauza revoluției, Danton se simte din ce în ce mai izolat, abătut sau dezorientat, dar niciodată dispus să nu acționeze în numele conștiinței sale. Chiar atunci sînd

---

¹ Vezi prefața la *Danton*, Editura „Vremea“, 1931.

armatele prusace pătrund pe teritoriul Franței, cînd află de trădarea lui Dumouriez, Danton găsește rezerve de energie pentru a menține pură flacăra idealului său. Angajat într-o luptă pîndită de atîtea eșecuri, Danton nu reprezintă în piesa lui Camil Petrescu numai o individualitate istorică ci împrumută dimensiunile simbolice, atributele acelei categorii sociale dinamice care aspiră firesc la organizarea colectivității pe principiul echității. Tocmai de aceea repetă, în momente grele, „să înspăimîntăm pe trădători și lași“, sau, atunci cînd presimte că va fi învinuit și condamnat, sublimul său patriotism răsună în sala Convenției ca un memento : „Dacă vrem să fim liberi trebuie să ne apărăm independența“. Deși conștient de acest adevăr, Danton a neglijat în rostogolirea evenimentelor faptul că pentru a izbîndi trebuie să fii înconjurat de sfetnici devotați și mai cu seamă de forța întregului popor. În viziunea lui Camil Petrescu, el nu are nimic din ceea ce îi atribuia Taine, care îl prezintă ca o natură condusă de instincte, brutală, cinică și obsedată de vărsări de sînge. Prin intermediul documentelor și al altor date, slujit de inteligență și talent, dramaturgul nostru a realizat un personaj complex, amestec de candoare și violență, fluctuațiile afective fiind, uneori, paroxistice, dar în esența lor profund umane.

Perpessicius, în cronica la drama lui Camil Petrescu, observa cu finețea sa caracteristică : „Dar ceea ce e în adevăr minunat în reconstituirea dramatică a d-lui Camil Petrescu este că statuia aceasta dantoniană se încadrează într-un grup de alte statui, și că între aceste reprezentări de mare plasticitate, Danton însuși apare în succesiunea dramatică a diverselor sale întrupări. De aici acea complexitate a eroului și acea dominantă simpatie pe care o iradiază în tot cursul dramei. Bunătatea lui cucerește și înmoaie inima în aceeași măsură în care talentul oratoriei, replicile sîngeră ca și pe vremea aceea, efuziunile lirice smulg lacrimi și resignația finală, din anticamera morții, impresionează în aceeași măsură în care duelul cu Robespierre sau execuția lui Fouquier-Tinville, acest birocrat al «ghilotinei», cum îl numește Bainville, entuziasmează.“¹ Nici un alt autor dramatic din veacul trecut sau contemporan, și ne gîndim în primul rînd la Büchner, Romain Rolland sau Anouilh, care au scris teatru istoric inspirat de marea Revoluție Franceză, nu a reconstituit cu atîta forță una dintre cele mai complexe figuri ale epocii. În cazul lui Büchner, unghiul romantismului german transformă eroul într-o alcătuire aparte, dominată de vocația improvizațiilor oratorice și impulsuri

---

¹ Perpessicius, *Mențiuni critice*, vol. IV, Fundația pentru literatură și artă, p. 249.

sîngeroase, iar la Anouilh, prin demitizarea modernă, pierde substanța, care la Camil Petrescu atinge expresivitatea dorică. După o existență agitată, din care nu lipsesc obișnuitele bucurii domestice, decizii pripite, iar din atitudine acea supremă verticalitate, cînd Franța își căuta noi forme de organizare social-politice, Danton, în capodopera lui Camil Petrescu, sfîrșește cu fruntea luminată de nimbul virtuților sale.

Ceea ce se cere remarcat aici, mai mult decît în cazul oricărei alte opere dramatice, este desfășurarea aproape epică și colorat poetică. Un rol important a fost atribuit indicațiilor regizorale, care depășesc frecvent economia tradițională, pentru a deveni, în amplitudinea lor, pagini de adevărată observație psihologică sau reliefare a cadrului. Danton crește din el însuși, ca un fel de simț interior al staturii lui herculane, pare o statuie cioplită din granit colțuros, sau Marat : „citește cu gura arsă — aci contopite într-unul singur — cele două atroce și memorabile articole, care au provocat și exasperat masacrele de halucinantă amintire, ale nobilimii și preoțimii adunate în închisori. Inima și sîniî fragezi ai principesei de Lamballe, purtați în sulii pe străzile Parisului peste cîteva zile, inima caldă și devorantă a lui Marat, iată cele două coordonate sufletești ale timpului. Citește într-o încălecare de respirații care corespunde încălecerii frazelor în articol“ ; sau acest excepțional portret al aceluiași Marat : „trup îndesat, cu umeri lași, dar dezarticulat, ros de febră. Dacă, într-adevăr, cancerul e boala provocată de o celulă care se înmulțește dezorganizat, atunci tot trupul lepros al lui Marat e parcă devorat de inima lui care crește neconținut, distrugînd restul. Are ochii încinși de o continuă panică. E singurul dintre șefii revoluționari sordid îmbrăcat. În tăcerea întrebătoare care l-a întîmpinat, aruncă pe masă un plic albastru și plimbă o privire ca o amară învinuire.“

Mai tîrziu (1947), Camil Petrescu, deși îndurerat de aceeași cecitate și lipsă de inițiativă a directorilor de teatru, cînd a fost vorba de punerea în scenă a pieselor sale, nota : „Începută în 1924 și continuată pînă în toamna lui 1925, *Danton* însemna pentru mine revelația Marii Revoluții Franceze. Aproape zi și noapte, citind sau scriind, am lucrat într-un soi de visare concentrată, mai bine de un an.“

Peste aproape un sfert de veac, lui Camil Petrescu i se va oferi prilejul, cînd, în anii imediat următori lui August 1944, România va transforma deziderate democratice vechi în realitate istorică, să revină la problematica revoluției. De rîndul acesta interesul se îndreaptă fulgerător spre Revoluția din 1848, în Muntenia, și orizonturile de lumină spre care a privit, acționînd mesianic pînă la sfîrșit, Nicolae Bălcescu. Scrisă mult mai strîns, în drama lui Camil Petrescu, apare evidentă înțelegerea mai adîncă a rolului personalității în contextul revoluției, înțelegere

provenită, firește, din asimilarea materialismului istoric. Chiar de la început se relevă starea precară a țăranilor supuși la munci istovitoare și nenumărate biruri. Abuzurile unei boierimi cosmopolite, complăcându-se în turpitudine, cum sînt cele din primele scene, au darul să sugereze o ambianță apăsătoare. Dar pentru risipirea ei era nevoie de solidaritate între intelectualitate, muncitori și țărani, singura capabilă să răstoarne rînduieii învechite, apărute samavolnic de domnitori cumpărați să slujească o protipendadă condamnată sau ridiculizată în epocă de scriitori cu vederi progresiste, cum au fost Gr. Alexandrescu, V. Alecsandri sau Kogălniceanu. Dar înainte, mișcarea lui Tudor Vladimirescu, și, la scurtă vreme, a cărvunariilor prevesteau revoluția din 1848. Camil Petrescu a găsit în Bălcescu acel cumul spiritual de excepție și înflăcărare patriotică, tipul de intelectual care, prin temperament, cultură și intransigență, devine forța simbolică în jurul căreia se strîng intelectualii cîștigați de idei înaintate și poporul avid să-i urmeze în realizarea planurilor revoluționare. După acel scurt tablou-argument, Camil Petrescu imprimă un ritm alert acțiunii, în momentele esențiale accentul căzînd, cum era și firesc, asupra lui Bălcescu, în a cărui ferveoare și sete de adevăr se deslușesc trăsături specifice autorului. Replica ironică dată de Bălcescu maiorului Lăcusteanu, care, auzindu-l recitînd versuri din *Horace* al lui Corneille îl suspectează de a fi adus în temnița de la Gorgani cărți interzise, pare smulsă din polemicele autorului cu diverși amatori de vîlvă publicitară :

„LĂCUSTEANU : [...] Ce carte citeai ?..

BĂLCESCU : Nu citeam nici o carte.

LĂCUSTEANU : Unde ai ascuns-o ? Am ascultat-o la ușa un sfert de oră. (*Către soldat.*) Caută pe sub pat... (*Către ofițer.*) Porunca e poruncă. Condamnatului nu îi este permis să aibă afară de ceaslov, nici cărți, nici hîrtie, nici un obiect propriu al lui în celulă... Nimic.

BĂLCESCU (*îndirjit, amar*) : Domnule maior, nu mai căutați pe sub pat.

LĂCUSTEANU (*energic*) : Atunci dă-o numaidecît.

BĂLCESCU (*cu respect ironic*) : În cap... Am aici aproape cincizeci de volume... astea nu mi le puteți confisca.“

Era perioada cînd Bălcescu elabora mental studiile sale despre *Starea muncitorilor plugari și Puterea armată la români*. Scăpat din detențiune, cu sănătatea prematur șubrezită nu precupețește nici un efort spre a dirija forțe populare spre revoluție consolidîndu-și totodată prietenii cu Arăpîlă (Al. Golescu), Voinescu II, N. Golescu, Șt. Golescu. Lucid că numai ajutat de popor va izbîndi, Bălcescu rostește stentorial : „Frați căuzași... Măe îmi pare că dumneavoastră judecați cu totul greșit situația... Nu vă dați seama de cotitura la care se găsește poporul românesc. Acum după

moartea lui Mitiță Filipescu... vă mai temeți de arestări? Și, ceea ce e și mai neînțeles, vă temeți că dacă vom fi arestați noi s-a sfârșit revoluția, fiindcă revoluția s'ntem noi. Nespun vă înșelați... Iată, eu mă tem de întrebări... Nu mă mai tem nici măcar de trădări... Revoluția este în mers, este pornită de la începutul istoriei românești. E fructul unei îndelungi stări de lucruri și nimic nu o mai poate opri, deoarece azi nu mai este a noastră, adică a boierilor, cum a fost cea din Moldova, ci este a poporului. Continuă pe a lui Tudor Vladimirescu... Dacă vom fi arestați, sînt convins că ne va scoate în cîteva ceasuri poporul de la închisoare." Replica are darul de a sintetiza poziția intelectualului conștient de răspunderea și riscurile pe care le implică actul revoluționar. Optimismul și neabătuta încredere în triumful cauzei, deși de coloratură mesianică, îl animă pe Bălcescu, potrivit adevărului istoric, oricînd probant prin documente, în toate acțiunile sale. Remarcabilă în direcția tehnicii este dinamica piesei, aptă să sugereze seismele revoluționare. Tribulațiile eroului pentru izbîndă ocupă un spațiu restrîns, dar suficient pentru a sugera tipul de revoluționar capabil de o totală dăruire.

În Bălcescu, autorul a găsit tipul de cărturar neobosit, ager și decis pentru întreprinderi curajoase, o rațiune clară, păstrîndu-și virtuțile funciare în situații decisive pe plan istoric. Această alcătuire spirituală nu se îndepărta prea mult de a scriitorului, atît încît putem spune că ea constituie, în mare măsură, o posibilă ipostază a lui Camil Petrescu (apreciere ce se poate extinde și cînd vorbim de Danton pentru a rămîne în sfera teatrului de inspirație istorică). Adversarii lui Bălcescu, și deci ai revoluției, generalii Odobescu, I. Solomon, sau cei rezervați, care după scurtă vreme părăsesc idealurile pașoptiste, boierimea retrogradă și cosmopolită, în același timp, sînt creionați în linii aspre, de gravură. Prin patriotism și supremă dragoste de popor, Bălcescu domină întreg momentul revoluționar, care, chiar dacă nu s-a încheiat victorios, nu va întîrzia să rodească în multe acțiuni și la timp scurt. Bălcescu (la Paris în 1850), după ce îi va reaminti Mariei Cantacuzino motivele neîmplinirii idealului, rostește patetic :

„BĂLCESCU : Azi, am fi avut România visată de toți.

MARIA : Și așa nu va fi ?

BĂLCESCU : Va fi cu certitudine, fiindcă nimic nu poate împiedica un proces istoric. România va fi o republică democratică."

Dacă în *Danton*, imaginea lui Robespierre apare în contururi prea vagi, în *Bălcescu*, parcă Heliade, cu toate ezitățile și filistinismul lui, este uneori schematizat psihologic. Oricum, ciclul de drame istorice se în-

cheie la Camil Petrescu cu piesa care, ca și *Danton*, marchează o dată în evoluția dramaturgiei noastre.

Revenind la producția interbelică, două sînt piesele asupra cărora trebuie să ne oprim, considerîndu-le cele mai semnificative pentru a completa imaginea dramaturgului Camil Petrescu : *Suflete tari* și *Mitică Popescu*. În genere, eroii scriitorului nostru se înrudesc prin pasiunea lor pentru idei, printr-o neînteruptă și chinuitoare luptă lăuntrică. Într-un climat al corupției, ei sînt aceia care propun valori raționale și etice superioare. Andrei Pietraru din *Suflete tari* îndeplinește conștiincios funcția de bibliotecar în casa moșierului Matei Boiu Dorcani, rizibil în comportarea de feudal anacronic. Dar eroul lui Camil Petrescu nu caută să transforme situația în moment decisiv pentru o ascensiune pe scara socială. Aici apare fundamentală deosebire dintre Andrei Pietraru și Julien Sorel, eroul lui Stendhal din *Le Rouge et le noir*, de care a fost atît de insistent și abuziv apropiat. Similitudinile nu depășesc înșelătoarea aparență. Îndrăgostit de Ioana Boiu, Andrei Pietraru trăiește sentimentul cu o mare elevație morală. E tot timpul conștient de indiferența ființei iubite, de piedica pe care o constituie disprețul Ioanei Boiu față de condiția lui socială. Aceasta nu îl împiedică să nutrească speranța unei iubiri „ideale“, „pure“. De aceea cînd prietenul său, Culai Darie, îi propune să plece la țară, unde i se făgăduiesc mediocre bucurii patriarhale, Andrei Pietraru reacționează violent. Sinuciderea înseamnă gestul suprem prin care eroul lui Camil Petrescu demonstrează imposibilitatea realizării unui deziderat înalt, într-o ambianță imorală. Spre deosebire de Gelu Ruscanu, care dorește „dreptate absolută“, Andrei Pietraru aspiră la „iubire absolută“, ambilor eroi lipsindu-le modesta intuiție a realității.

Incitat de Caragiale, așa cum ne și declară¹ Camil Petrescu, el scrie comedia *Mitică Popescu*. Spre deosebire de celelalte piese, aici nu mai pune problemele sale predilecte, eroul fiind un mărunț funcționar de bancă. Între Mitică (Lache, Mache, Sache) din Caragiale și cel din comedia lui Camil Petrescu este o sensibilă diferență : mitoman, superficial, insolent, cultivînd gluma oarecare, Camil Petrescu a dorit să ofere fața ascunsă, ca s-o numim astfel, a eroului imortalizat de genialul său precursor. Prin urmare, Mitică Popescu arborează candoarea, dar rămîne un fanfaron vodevilesc îndrăgostit de patroana Georgeta Demetriad. Infatuarea lui Mitică Popescu, care vorbește cu dezinvoltură de afaceri, e în cele din urmă înduioșătoare, fiindcă, pus în fața posibilității înavuțirii, cu nonșalanța celui lipsit de îndemînare practică, renunță și cedează în favoarea băncii falimentare. Scriînd despre comedia *Mitică Popescu*, au-

¹ Vezi *Addenda la Falsul tratat... Teatru*, vol. III, ed. cit., p. 517.

terul își definește astfel eroul: „...forma voit vulgară pe care o adoptă cotidian acest Mitică Popescu este un simplu mod de apărare a vieții lui adevărate și intime, așa cum unii timizi sînt obraznici, iar unii bătrîni, morocănoși. El are pudoarea marilor lui sentimente și de aceea se autocalomniază. Legînd aci de definiția pe care autorul, în lucrările sale de specialitate, o dă stării poetice, și anume că «Poezia este pudoarea în expresia marilor sentimente» rezultă limpede că Mitică Popescu este, prin candoarea și sensibilitatea lui ascunsă, poezia însăși.»¹ De fapt, Mitică Popescu e un fantasm, „care patinează între adevăruri și iluzii, dar instinctiv se trezește tot pe drumul cel drept”².

Comediile *Iată femeia pe care o iubesc* (1943), *Profesor Doctor Omu* (1946) par să fie replici la teatrul pirandellian, Camil Petrescu preferînd însă umorul, uneori facil, tragicului.

Drama *Mioara* (1930), de care ar fi trebuit să ne ocupăm după *Suflete tari* (1925), fiindcă se apropie ca motiv dramatic, cel care conferă unitatea întregii opere a lui Camil Petrescu, interesează mai cu seamă prin ceea ce am putea numi „procesul piesei”. G. Călinescu observa: „*Mioara* este, hotărît, o piesă slabă. Autorul, care a glosat-o cu explicații de regie abuzive, a pus insuccesul în vina actorilor și a criticii teatrale. Într-un *Fals tratat pentru uzul autorilor dramatici*, amuzant și savuros (nu lipsit de luciditate), s-a încăpățînat să-și apere banala piesă, care ar putea da însă un bun roman... Excesul de nuanțe nu salvează un subiect nedramatic.”³ Cu toate acestea, prin calitatea criticii aduse automatizării intelectuale, în registrul delicat al sentimentelor, are darul să anunțe *Ultima noapte de dragoste, întâia noapte de război* și, mai cu seamă, *Patul lui Procust*.

ROMANCIERUL

Personajele lui Camil Petrescu evoluează, cu rare excepții, pe aceleași coordonate, mulîndu-se inedit și armonios în jurul unor teze propuse de însăși experiența autorului. Literatura lui își dezvăluie substanța și procedeele atît în versuri cît și în teatru. În cele dintîi aducea o viziune

¹ Vezi *Addenda la Falsul tratat...*, *Teatru*, vol. III, ed. cit., p. 518.

² Alce Voinescu, *Cronica dramatică*, *Revista Fundațiilor regale*, nr. 2, 1946, p. 407.

³ G. Călinescu, *Istoria literaturii române de la origini pînă în prezent*, ed. cit., p. 743.

realistă asupra războiului. Autenticitatea faptului trăit s-a cristalizat repede — parcă sub amenințarea sfârșitului — în artă. Prin Camil Petrescu literatura noastră alungă definitiv formula didactică, pedestră și diluată a poeziei patriotarde, cultivată cu asiduitate de poeți ca Soricu, la începutul veacului. Același realism psiholog ne întâmpină și în opera sa de dramaturg, unde viața intimă, contradictorie, se înfruntă mereu, sub semnul lucidității, cu realitatea imediată. Camil Petrescu aduce, în acest sens, o contribuție substanțială, situându-se printre romancierii noștri care au îmbogățit genul, smulgându-l, alături de Rebreanu, H. P. Bengescu, G. Călinescu, M. Sadoveanu, unei înclinații idilizante sau spre observația social-psihologică superficială. Pe eroii romanelor sale îi apropie, potrivit intențiilor autorului, claritatea gândirii, care, oricât de acută ar fi, nu izbutește să-i slujească decît parțial, fiindcă orgolioasele lor planuri se prăbușesc din pricina structurii societății, unde valorile morale superioare erau infirmate cu violență. În contextul epocii interbelice, pe Camil Petrescu — romancierul — îl obsedează două mari ipostaze: *războiul* și *iubirea*. Despre geneza primului său roman, Al. Rosetti își amintește: „Cunoșteam pe Camil Petrescu din scris. Reținusem exprimarea sa vie și clară, originalitatea părerilor emise.

O întâmplare ne-a reunit: căutam scriitori necunoscuți în vederea publicării lor la editura „Cultura națională“, reînființată de curînd (1930).

Ne-am întîlnit în minusculul local din Pasajul Macca, sediul editurii, într-o după amiază de vară. Personalitatea lui Camil m-a sedus de la primele cuvinte schimbate. Venea la editură cu o navelă mai lungă, care a fost încorporată în narațiunea *Ultima noapte de dragoste, întâia noapte de război*, roman în devenire, pe care a început să-l scrie imediat după întîlnirea noastră, adăugînd, în șpalt, lungi pasaje la partea culeasă, mutînd porțiuni ale textului dintr-un șpalt într-altul, într-un cuvînt refăcînd toată cartea sub forma de corectură. (Spunea că nu poate lua cunoștință de materia romanului decît sub forma imprimată; atunci putea aprecia ponderea fiecărui pasaj și își dădea seama de necesitatea de a muta unele fragmente, pentru a echilibra cartea.)¹

La scurtă vreme după căsătoria învăluită de efluvii juvenile, de proiecte nutrînd către statornicie, Ștefan Gheorghidiu, cu gradul de sublocotenent de rezervă, nu poate și nici nu caută să evite ciocnirile războiului. Înconjurat pe valea Prahovei și Predeal de mica sa unitate strînsă în fața unor rețele iluzorii și „gropi de lup“, Ștefan Gheorghidiu are momente cînd se retrage în tranșeele, singurele bine fortificate, ale

---

¹ Al. Rosetti, *Note din Grecia, Diverse, Cartea albă*, Ed. Minerva, 1971, p. 247.

memoriei. Amintirea copilăriei și alte episoade aveau darul să-i ofere scurte momente de refugiu, dar intoleranța sa intelectuală îl readuce în față, figurile ofițerilor de paradă provincială, climatul popotei și discuțiile fără consistență, dimpotrivă iritante, pînă la idiosincrasie. De ele se leagă, însă, diagrama „unui testament“, al lui Nae Gheorghidiu, unchiul său, un fel de Sinești, care îl frustrează de un drept elementar ce, desigur, i-ar fi corectat destinul la vreme. Aproximarea structurală a lui Andrei Pietraru, din *Suflete tari*, și Ștefan Gheorghidiu e peremptorie. Ambii eroi trec prin situația înrudită, aceea de a încerca să atingă zenitul iubirii, într-o societate clădită pe solul cupidității și al turpitudinii. Ipocrizia și rapacitatea lui Nae Gheorghidiu, căreia i se alătură, compunînd o imagine bicefală, negustorul agramat Vasilescu-Lumînăraru, duc mai întîi la tentativa de dezmoștenire a nepotului, student la Filozofie. Opoziția dintre Nae Gheorghidiu și nepot devine acută, iar dialogul delimitează apa cristalină a conștiinței tinere de mîlul cu miasme. Diligențele judiciare ale tînărului Ștefan Gheorghidiu se încheie, atît de verosimil, printr-un eșec parțial. Din apreciablea moștenire lăsată de unchiul Tache, lui Ștefan Gheorghidiu îi rămîne o parte care, fire neîntrerprinzătoare, consimte să fie mînuită de Nae Gheorghidiu. Deși eroul se vrea străin de politică, prin faptul că devine beneficiarul unei părți din încasările pecuniare ale instituției conduse de Nae Gheorghidiu, ca furnizor pentru armament nemților, nu se mai poate vorbi de independență, arborata sa neutralitate. Scadența o va cunoaște repede atunci cînd, la izbucnirea războiului, e trimis pe front. Nae Gheorghidiu, politician veros, avar și cinic, iar Lumînăraru perfid și analfabet, compun însă un cuplu smuls parcă de sub penița lui Daumier. Drama sporește și din alte motive, de ordin intim, tînăra soție a lui Ștefan Gheorghidiu, Ela, fiind frivolă și capricioasă. Soțul intuiește infidelitatea, admite mai tîrziu chiar o conciliere, dar gelozia îl fulgeră devorator. Idealul „iubirii perfecte“, „absolute“ rămîne simplă aspirație. Lecția de filozofie ținută Elei în alcov de Ștefan Gheorghidiu, o sînteză *ad usum delphini*, joc al inteligenței, are darul de a ridiculiza eroina, pe care meditațiile sau micile artificii ale gîndirii o îndepărtau de la impulsuri atavice. Totuși, eroul își găsește compensația în studiu, imperativul existenței, care îl conduce spre concluzii categorice ca acestea: „Chiar oamenii de știință, după ce, pasionați și cu grija adevărului — căci nimic nu se poate face fără pasiune — au ajuns la o descoperire sau la o concluzie, o susțin cu tenacitate și cu dorința de a face să triumfe, chiar dacă ar fi amenințați cu rugul sau cu ocna“. Gelozia la Camil Petrescu înseamnă un alt război, al instinctelor. Între Ela și Gheorghidiu se duce o luptă pătimașă, acerbă, relatată însă de romancierul analist cu pasiunea entomologului, care

fixează lupa asupra ființelor umane pentru a le surprinde cu îndurerat dezgust reacțiile. Iată de ce Ștefan Gheorghidiu poate exclama : „În afară de conștiință, totul e bestialitate“.

Cu adevărat nouă este tehnica acestei prime părți a romanului, care, după câteva pagini, oferă iluzia că autorul își va organiza materialul în jurul războiului, ca după aceea, diverse împrejurări să arunce eroul în trecut, dându-i răgazul examenului de conștiință, pentru a ajunge la convingerea relativității sentimentelor. Simți cum Camil Petrescu transformă, sub privirea cititorului, un simplu eseu în țesătură romanescă, aglomerată de observații fine, reflecții reci, duioșii și regrete, din care eroul iese absolvit de ridiculul unui încornorat. În cele din urmă, indiferența, resemnarea față de căsătoria eșuată fac din Ștefan Gheorghidiu un sceptic. Ruptura definitivă e sugerată prin simpla descriere a întoarcerii de pe front : „Plecarea mea la București era inevitabilă. Parcă se apropia un examen dezagreabil. Am scris nevestii mele «sîmbătă seară sosesc». Trenul nu s-a oprit la peron, ci în cîmp, pe o linie de garaj, gara e în întuneric de frica zepelinurilor... Iar cînd vin pe Calea Victoriei goală, felinarele dau o lumină albăstruie asfaltului pustiu, de par acoperite de zăbranic de doliu, iar casele de piatră cenușie. Nicăieri lumini aprinse. Impresia de cavou imens e copleșitoare.“

Partea a doua a romanului este un excelent jurnal de campanie, cu nimic inferior, ca intensitate, romanelor lui Remarque sau Barbusse. Tot Al. Rosetti, în *Cartea albă* (p. 58—59), oferă un amănunt prețios, legat de locurile unde copilul Camil Petrescu a avut revelația naturii montane, care peste ani va deveni locul luptelor la care a participat în timpul războiului : „Copil trăit între zidurile unui cartier mărginaș al Bucureștilor, Camil a fost profund impresionat cînd s-a găsit deodată în mijlocul naturii, într-o dimineață de vară. Excursia începea la Cîmpulung-Muscel, unde călătorii debarcaseră din trenul care, după lungi ore de mers tărăgănat, întretăiate de numeroase halte în stații neînscmnațe, nemerește în valea râului Tîrgu, la poalele dealurilor care ascund munții înalți, iviți în depărtare, după ce urci coasta de unde începe orașul..

Uimirea ochilor de copil în fața peisajului alpin care se desfășoară în fața călătorului, care se îndreaptă spre Dragoslavele și Rucăr, peste Mateiaș, și se afundă în văile Dîmboviței, paralelă cu valea râului Tîrgu, a inspirat prima impresie din copilărie în romanul *Ultima noapte de dragoste, în'ia noapte de război*, a cărui acțiune se petrece în jurul munților apropiați.“ Chiar primele pagini ale romanului fac de netăgăduit această remarcă. Ștefan Gheorghidiu participă la luptele care s-au dat pe frontul Carpaților, în apropiere de Bran. Această a doua parte putea foarte ușor aluneca în reportaj, dacă autorul, consecvent cu concepția.

sa despre roman, nu ar fi avut abilitatea tehnică de a converti faptul trăit în ficțiune cu pronunțat caracter realist. Portretele fizice și morale sînt schițate sumar, dar cu vădită siguranță.

Perpessicius, în cronică sa la *Ultima noapte de dragoste, întâia noapte de război*, încheia: „Războiul d-lui Camil Petrescu este nu numai pagina de acută psihologie a luptătorului lăsat în plata Domnului sau în voia morții, dar și actul de justiție al războiului românesc, reintegrat, în bună parte, în limitele și fizionomia lui autentică. Tirul de baraj de la Sășăuș, prin care trece eroul d-lui Camil Petrescu concurează oricare din documentele similare ale literaturilor străine și grija pe care o pune autorul în referențe, ni se pare pe deplin îndreptățită. Ele conturează faptul românesc și-l încadrează în singura posibilă literatură a războiului, aceea a adevărului. Pe linia aceasta, dl. Camil Petrescu a deschis drum tuturor literaturilor ce se vor încerca în reconstituirea atîtor alte aspecte ale războiului românesc. Iată pentru ce apreciez îndeosebi sobrietatea cu care dl. Camil Petrescu, lipsit de șfichiul pamfletului sau criticii caustice, face rechizitoriul aparatului nostru de război.“

În 1933, Camil Petrescu publică *Patul lui Procust* suspectat de unii critici că în structură s-ar fi insinuat metoda din *À la recherche du temps perdu*. Interferarea planurilor și divagațiile vag teoretice din subsoluri nu dovedesc nimic altceva decît cutezanța autorului de a propune, după opinia sa, o nouă formulă romanescă în literatura noastră, ceea ce a și reușit pe deplin.

Confesiunea fermecătoarei doamne T. deschide romanul, așa cum un pasionat de cromatica penajelor desface un evantai larg cu voluptate. Doamna T., fascinantă și iubită pînă la idolatrizare de pauperul D., este abandonată de aviatorul Fred Vasilescu, fiul bogătașului Lumînăraru, ce va pieri, într-un bizar accident, aducînd mai mult a sinucidere. Camil Petrescu rotește oglinda observației convergente în jurul acestor două personaje complexe, învăluite de poezie și înclinate spre patetism. Aparent, în *Patul lui Procust*, nu se poate vorbi de o acțiune construită pe eșafodajul specific genului, dar, de fapt, din modul cum sînt proiectate în tonuri de umbră și lumină, gesturi, aspecte esențiale ale mediului, romanul devine o unitate epică, perfect realizată, arta portretului interior cunoscînd aici un adevărat triumf.

Doamna T., în placidul orașel de provincie, este cea mai „frumoasă“ apariție, în jurul căreia se răsuște volbura viselor masculine. Prietenul din copilărie, umilul D., este acela care o va iubi necontenit, fără speranța de a-și împlini dorința, mai ales după ce tînăra devine soția unui inginer străin. Dar capriciul hazardului face ca cei doi să se reîntîlnească, numai că nimic, niciodată, nu-i va mai apropia.

Dealtfel toate personajele romanului se zbat parcă într-o pînză de păianjen, din care nu pot să scape, pentru a se regăsi în fața adevăratelor lor sentimente ; ceva echivoc, inexplicabil, îi oprește de a fi ei înșiși.

Singură Emilia, actrița de periferie, este mereu egală cu ea însăși, mai exact, expresia vidului mental absolut, astfel încît ea nu va trăi nici o clipă drama celor ce se întîmplă în juru-i. Prin senzualitatea sa agresivă, face ca sentimentul oricărui bărbat pentru ea să fie aproape condamnable.

Din scrisorile lui G. D. Ladima se degajă pasiunea melancolicului și neînțeleșului artist, nedreptățit de o societate obtuză, dispusă să accepte doar luxuria și caruselul politic, pe care Ladima refuză pînă la ostentație să le aprobe, preferînd sinuciderea. Așadar, Ladima este un alt D., pe o altă treaptă, și cu atît mai cutremurător în crepusculul său tragic.

Se insinuează aici ceva inuman și grotesc. Descrierea alunecă uneori, atunci cînd apar Emilia și diverșii ei prieteni, în realism crud. În *Patul lui Procust*, consecvent concepției sale, Camil Petrescu a intenționat să creeze tipuri feminine polare. Doamna T., întruparea feminității enigmatice : „Ca fizic era poate prea personală ca să fie frumoasă în sensul obișnuit al cuvîntului. Avea orbitele puțin neregulate, ușor apropiate, pronunțate, cu ochii albaștri, lucind, fremătînd de viață, care, cînd se fixau asupra unui obiect îl creau parcă. Bărbia feminină, delicată, dar prelungirea feței ei, întinsă frumos pînă sub ureche, cam aparentă, plină, căci era lipsită de orice grăsime. Gura, foarte mobilă, vie ca o floare. Gîtul lung, robust, cu tendoane lămurite la orice întoarcere a capului. E știut, de asemenea, că marile actrițe au fost de un soi de frumusețe incertă, am spune pe multe de cuțit.“ Iar Emilia, reversul trivial rubensiană : „Emilia are conștiința, deci, că reprezintă un ospăț de carne. Are conștiința valorii animalității ei... exploatează totul rece, cu rînduială și socoteală, gîndește vulgar și grijuliu despre sexul ei, ca un țaran despre marfă și hambar.“ Industriașii ca Nae Gheorghidiu sau Tache Vasilescu, prin mercantilismul și cupiditatea lor, contrastează cu D. sau Ladima. Interesului vulgar, rapacității, li se opun valori morale și intelectuale strivite însă de o societate în care burghezia transformase totul în levantinism.

Împletirea ciudată între destinul elegantului, mondenului, bogătașului Fred Vasilescu și al poetului aruncat la marginea societății, Ladima, creează și mai profund ceea ce numeam polaritatea personajelor. Intuiția psihologică ne apare mai vie în *Patul lui Procust*, decît în primul său roman. De asemenea, aspectele social-politice ale vremii (epoca 1928—29),

lupta parodică dintre partidele burgheze creează fundalul policrom pe care se profilează toate personajele. Capitolul epistolar dintre Ladima și Emilia ne amintește procedeele lui Laoclos, iar restul de plăcere stendhaliană de a-și comenta personajele. Dar originalitatea romanului rezidă în faptul că toate asociațiile nu alungă certitudinea că *autenticitatea absolută* — dezideratul suprem al lui Camil Petrescu — din *Patul lui Procust* se apropie cel mai mult de împlinire. De aceea împărtășim întru totul opinia lui Ov. S. Crohmălniceanu: „Nicăieri ca în *Patul lui Procust* autorul nu a procedat la o operație de demistificare mai radicală a reprezentărilor pe care și le face despre sine intelectualitatea. Nicăieri nu și-a tratat atât de sever frații spiritali ca aici. Pe Ladima îl privește cu o detașare critică incomparabil mai mare decât pe Gelu Ruscanu, pe Pietro Gralla sau pe Ștefan Gheorghidiu.“¹

În urma documentării minuțioase și a interpretării atente a fenomenului istoric, Camil Petrescu sesizează în adâncime semnificația evenimentelor istorice în *Un om între oameni*, aduce o impresionantă bogăție de fapte, din al căror ansamblu distingem, în linii de frescă, imaginea vieții sociale a Țării Românești în prima jumătate a secolului al XIX-lea. Romanul lui Camil Petrescu dezvăluie contradicția dramatică dintre viața grea a oamenilor simpli și indiferența parazită a protipeadadei. Pe moșia boierului Medelioglu, la Vadu Rău, țărani clăcași nu duc o existență deosebită de a iložilor din antichitate. Când un țăran, Toma, îndrăznește să se adreseze boierului, vechilul moșiei îi rezervă flagelarea pînă la sînge. În astfel de condiții se formează conștiința revoluționară a lui Nicolae Bălcescu, exponent al celor frustrați. Drumul spre casa părintească, trecerea prin apropierea moșiei lui Medelioglu, îi oferă tînărului junker Bălcescu prilejul să asiste la momente grăitoare pentru suferința clăcașilor. Asemenea împrejurare va juca un rol esențial în viața scriitorului revoluționar: „Cele două zile petrecute la conacul, cîrpit cu fațadă de coloane, de din jos de Vadu Rău, al medelnicerului Raletu, au fost pentru Nicolae Bălcescu o răscruce hotărîtoare. Vedeă acum limpede lucruri de care se lovea înainte la tot pasul, dar nu aveau tîlc pentru el, căci învățăm să vedem cu adevărat (așa cum învățăm să citim) lămurii, într-un ceas fericit, de o împrejurare ca o cheie, ori de cel chemat să lămurească pe alții. E ceea ce s-ar putea numi o altă vedere a realității, dincolo de jocul aparențelor care înșală și privirea, tocmai fiindcă e înșelată înții judecata. Acum e mai bine înarmat, ca să poată înțelege, ca să poată ști ce să dorească, ce să facă. E tot cam

---

¹ Ov. S. Crohmălniceanu, *Literatura română între cele două războaie mondiale*, vol. I, Ed. Minerva, 1972, p. 470.

ceea ce a fost, dar este altfel. Pe firele știute poți să ajungi astfel la alte adâncimi, nebănuite, din care crește apoi toată ființa ta." Din acest moment îl urmărim pe Bălcescu, prezent în toate acțiunile care preced revoluția, în plină desfășurare a luptei împotriva orînduirii feudale. Revoluția de la 1848 apare astfel ca o necesitate istorică, determinată de contradicțiile existente în societatea timpului. Bălcescu, Arăpilă, Ana Ipătescu, Voinescu II sînt stăpîniți de aceeași patetică aspirație, proclamată în reuniunile „Frăției” sau pe cîmpia de la Islaz. Scenele despre viața lucrătorilor tabaci compun tabloul exploatării nemiloase, la care erau supuși muncitorii încă de la primele forme manufacturiere. Damian și Mitru, iată două personaje prin care află atitudinea intransigentă a acestor muncitori, iar Găman, Toma, fiii Firului, Safta, exprimă revolta țărănilor clăcași, lipsiți de cele mai elementare drepturi.

Un om între oameni atestă, prin urmare, cunoașterea profundă a epocii. Din numeroasele detalii privind obiceiurile, practicile abuzive ale boierimii, solidaritatea țărănimii cu muncitorimea, romanul lui Camil Petrescu reconstituie atmosfera caracteristică societății românești în preajma anului revoluției din 1848. În centrul acțiunii rămîne Bălcescu, ca principală întruchipare a virtuților intelectuale și civice. El își afirmă cu înfrigurare convingerile democratice și constituie factorul catalizator de energii. Prin urmare, romancierul a înțeles aici rolul pe care trebuie să-l aibă personalitatea în împrejurările revoluției, raportul dintre erou și colectivitate.

Scriitor realist, Camil Petrescu a selectat cu grijă cuvîntul arhaic, pe care îl întîlnim numai atunci cînd perifriza sau sinonimul contemporan ar fi distonat. Atmosfera se obține, așadar, din ansamblul de fapte, nu dintr-o topică veche și împesărită cu arhaisme. Arta lui Camil Petrescu, contribuția lui la dezvoltarea romanului istoric, constă tocmai în evitarea procedeelelor vetuste, idilizante. El mînuiește pagina-document, în *Un om între oameni*, cu o deplină siguranță, fără să cadă în excese literaturizante.

Din păcate moartea l-a surprins pe autor în plină elaborare a volumului care încheie această operă monumentală. În postfața la *Versuri* (1957), datată 15 septembrie 1956, e înscrisă neliniștea autorului privind organizarea ultimei părți: „Volumul al III-lea din *Un om între oameni* și așa trebuie să aștepte din nou orînduirea materialului documentar, care, lipsit mulți ani de spațiul locativ pe care-l necesită, devenind înăbușitor prin aglomerare, apoi s-a mai și încîlcit prin transportul cu camionul“.

Deși neterminată, prin calitățile ei majore, care certifică orientarea scriitorului spre reconstituirea faptului istoric de larg răsunset, *Un om*

între oameni reprezintă un moment, o treaptă a edificiului literaturii noastre contemporane.

*

Cu multă vreme în urmă, Camil Petrescu, la o întrebare cordial academică, răspundea dezinvolt, dar lucid și cu orgoliu juvenil: „Voi scrie pînă la 25 de ani versuri, pentru că este vremea iluziilor și a versurilor; voi scrie între 25—35 de ani teatru, pentru că teatrul cere și o oarecare experiență și o anumită vibrație nervoasă; voi scrie între 35—40 ani romane, pentru că romanele cer o bogată experiență a vieții și o anumită maturitate expresivă. Și abia la 40 de ani mă voi întoarce la filozofie.“ Mi-am amintit, cu oarecare aproximație replica, tocmai cînd urma, peste cîteva ore, să ajung pe Cumpătul, unde Camil Petrescu, într-o impusă claustrare din pricina sănătății pîndită de neguri pretimpurii, își încheiase volumul de versuri. În vila înconjurată de culori vespérale am stat de vorbă, după ce (pentru a cîta oară?) Camil Petrescu își revedea confesiunea, devenită postfață la culegerea apărută în 1957. Deci ultima carte a lui Camil Petrescu, acest scriitor complet, avea pe copertă încrustat cuvîntul *Versuri*. Mai era Camil Petrescu la vîrsta iluziilor? Își respectase cu strictețe cronologică evoluția literară? Într-o oarecare măsură, da. În acest sens, exemplul lui are un accent programatic și ne invită cu gravitate să medităm asupra scrisului care își are mîndra lui disciplină.

Cînd scriitorul pleca dintre noi, mult înainte de vreme, cu aceeași ochi halucinați, Tudor Vianu spunea: „Dar vom păstra comoara amintirii lui și vom contribui ca mesajul lui să-și atingă ținta cea mai îndepărtată, cînd șirul nostru de oameni se va istovi, dar urmașii noștri vor continua să crească în putere și dreptate, prin lumina operei lui“.

Retrăiesc, ca și altădată, emoția celui care l-a văzut pe Camil, toamna, într-o cameră invadată de „jocul ielelor“, pe Cumpătul.

LIVIU CĂLIN

Concepută în 16 volume, ediția de față va fi compartimentată pe criteriul genului, în felul următor : *Versuri* (I), *Teatru* (II—V), *Romane* (VI—X), *Nușele* (XI), *Cronici, articole, studii, cseuri, jurnal* (XII—XIII), *Substanțialismul* (XIV—XVI). În alegerea textului am optat pentru ultima ediție apărută în timpul vieții autorului, iar cel inedit va respecta cu fidelitate manuscrisele.

În privința comentariilor, am procedat, la reproducerea celor mai semnificative ecouri în presa timpului, bibliografia critică integrală urmînd să apară la finele ediției. Despre Camil Petrescu s-a scris mult și divers în perioada interbelică, fiind unul dintre cei mai controversați autori. Notele își propun să pună în lumină tocmai acest aspect, reproducînd, fie integral, fie numai parțial, fragmente din cronici și articole despre opera lui Camil Petrescu. Considerăm, așadar, că, prin intermediul comentariilor, se reconstituie climatul agitat care l-a constrîns pe autor să adopte, în numeroase cazuri, o anumită poziție, fie în interviuri, fie în diverse articole cu caracter polemic.

Capitolul destinat variantelor înregistrează, selectiv și succesiv, deosebirile dintre primul text, apărut în presă, și ediția princeps, iar în continuare dintre ediția princeps și textul ultim apărut în timpul vieții autorului (1957). Reproducerea variantelor potrivit acestui principiu va înlesni, după opinia noastră, o mai ușoară și deci fertilă înțelegere a stilului atît de capricios de lucru al lui Camil Petrescu.

Fiecare volum sau grup de volume, destinate unui anumit gen în care s-a ilustrat autorul, vor fi precedate de o notă, unde vom indica textul de bază și amănunțele legate de procesul de creație. În privința transcrierii precizăm că am conservat diferite alternanțe, forme orale de

limbă, tot ceea ce înseamnă particularitate stilistică, normele ortografice fiind cele în vigoare.

Textul acestui prim volum reproduce edițiile *Versuri*, E.P.L. (1957) și *Papuciada*, Ed. Tineretului (1966). Postfața autorului la ediția *Versuri* (1957) va apărea în cuprinsul volumului de publicistică și confesiuni literare. Poemul *Papuciada*, apărut postum, a trecut în *Addenda* volumului, unde au fost incluse și câteva poeme pe care autorul nu le-a introdus în cuprinsul culegerii *Versuri*.

Mulțumim pe aceeași cale doamnei Eugenia Marian, care, pe lângă texte inedite, a avut deosebita amabilitate de a ne pune la dispoziție partea din arhiva scriitorului rămasă în posesia familiei.

L. C.

VERSURI

IDEEA

Jocul ideilor e jocul ielelor

IDEEA

Jocul ideilor e jocul ielelor

- Bibliotecile cu rafturi și zăbrele
Sînt pline
De tomuri grele
Pergamente și colecții vechi neprețuite
5 Legate-n marochine,
În care zac orînduite
Ierarhic subt capitole și titluri
Mii și milioane de idei,
În zeci de mii de tomuri, anexe
10 Și opuscul
Cu pagini încărcate de calcule subtile
Ca miçi deseme
— Arabescuri —
De cercuri seci, de semne
15 Și magice majuscule.

- Dar în ele
Nu sînt decît cadavre de idei,
Căci scrisul tot
E doar gîndire veșted conservată
20 Și-nchisă subt formule și subt chei.

Bătrîni în halaturi vechi,
Cu ochelarii petrecuți după urechi,

- Uscară
Insectele-n vitrine,
25 Ca specii rare
Sălbatecii codri în ierbare,
Pământul necuprins, în petece de hărți,
Ideile, în prăfuite cărți.
- Și-acuma toate poartă cifre
30 Și litere latine
În tomuri sigilate-n marochine ;
Iar poezia lor,
Astmatice avânturi de simboluri
Zadarnic încercînd să urce-n goluri.
- 35 Dar eu
Eu am văzut idei.
- Întîia oară, brusc, fără să știu,
De dincolo de lucruri am văzut ideea,
Cum vezi, cînd se despică norii grei
40 Și negri
Zigzagul de argint al fulgerului viu.
- Și de atunci
— Neliniștit de depărtarea suavă și adîncă
De toate tîlcurile, cheile —
45 Ca un bolnav cu ochii țintuiți de luna
Pe care norul o ascunde încă,
Fără durere, fără bucurie,
Eu caut în natură pretutindeni, ideile.
- Atent și răbdător,
50 Deci le pîndesc prelung stăruitor
Cum așteptam pe cînd eram copil,
Privind prin crăpătura gardului

- Ograda și ruina caselor pustii
Să văd cum se ivesc stafii.
- 55 Crescut din zilele de ieri,
Neliniștit de marile tăceri,
Pîndesc și azi prelung stăruitor,
Căci și acum din lucruri și vederi
Idea se adună
- 60 Străvezie, dar precisă și întreagă,
Așa cum se încheagă
Subt privirea unui derviș,
O figură, pe apa unui lac,
În umbra limpezită de copac.
- 65 Dar de cîte ori descopăr,
Uimit
Cu-nfiorări de vești rostite-n șoapte,
— Freamăt nocturn de ulmi —
Că ideile-s de mult
- 70 Alătura de mine, culmi
Imense și nebănuite, sosite-n noapte...

De-atîtea ori
Ca niște munți coloși de gheață
Plutind subt apă, venind prin palele de ceață.

- 75 Eu sînt dintre acei
Cu ochi halucinați și mistuiți lăuntric,
Cu sufletul mărit
Căci am văzut idei.

CICLUL MORȚII

MARȘ GREU

- De nopți întregi luptăm din greu
Cu praful sec și setea
Cu depărtarea neagră și perfidă.
Ni-e trupul în sudoare fiert,
5 Și-adînc prin țărîna lichidă,
Ca printr-un vad de heleșteu,
Tîrîm picioarele
Istovitor,
Inert.
- 10 Și ca o caravană prin deșert,
Care se pierde sufocată
În norii de nisip rătăcitor,
Prin negura de pulbere uscată,
De-abia mai răsuflăm
15 Căci din greoaie valuri sure,
Care ne-apasă tot mai greu pe cască,
În nări ni s-au clocit depozite impure,
Ca rămașițe-n filtrurile vechi.
Treptat
- 20 Pe pleoape, pe obraji și pe urechi
Ni s-a cernut o mască
De catifea de praf,

Ce se coboară-adeșori
Pe ochii moi de lacrimi de urdori.

25 Cu toate că beșicile ne-nfig în carne ținte
Sleiți noi ducem înainte
Picior după picior,
Împleticit
Stăruitor.

30 Nu știm
Nici unde mergem,
Nici unde ne găsim.
Alătura de fiecare dintre noi
La dreapta sau la stînga,

35 În față sau în spate
Sînt alții,
De care ne lovim mergînd,
Cînd ranița alătura ne-abate.

40 De nopți întregi prin pulberea uscată
Și mai înecăcioasă decît fumul,
Mărșăluim spre miazăzi
Și
Cu cît mai mult înaintăm
Cu-atît mai lung e drumul.

45 Sleiți de sevă, sclerozați
Și sufocați de-atîta mers în turmă,
Noi ne mișcăm împinși din urmă,
Cum valurile unui rîu se-mping
La vale unul pe-altul ;

50 Și pe șoseaua grea de praf
Ne scurgem în coloană, fără șoapte
Ca apa unui fluviu în noapte.

Înaintăm neconținut fără s-ajungem,
Deși lășăm în urma noastră
55 Păduri și sate
Culcate, înecate-n întuneric.
Trudiți de-o sete arzătoare de holeric,
În noaptea fără de hotar
Mișcăm într-una,
60 Aproape în zadar.

Din cînd în cînd,
Cînd traversăm vreun pod,
Simțim pe rînd,
Picioarele scăpate din năvod.
65 Întindem pentr-o clipă gîtul
Și iarăși ne reluăm tîrîtul
Comun, de uriaș miriapod.

Tîrziu, spre-a doua zi,
Cînd prinde să se stingă al nopții candelabru
70 Un martor ar înmărmuri :
Mulțimea adormită în coloane
Se mișcă totuși ritmic și macabru,
Ca o strigăică încăputare de organe.

Sînt zorile sau prafu-a devenit mai alb ?
75 Ieșim cumva din haos ?
Un șuierat
A descărcat magnetul
Care lega tiranic caravana.
Pentru repaos,
80 Coloana
S-a prăbușit în marginea șoselei,
Ca o fantoșă căreia i-ai scos scheletul.

Ca-n țintirim
Ne îngropăm,

- 85 Ne odihnim
Și fără nici o vorbă ne privim
Cu fețe descompuse de cadavre,
Schimbînd surîsuri palide de javre,
Domesticite, pocăite, resemnate.
- 90 Cum praful a-nceput să cadă,
Ce e părelnic abur să se vadă,
Și cum zăcem așa grămadă,
Mulțime
De brațe și picioare anonime,
- 95 În frăgezimea zorilor de rouă
Sub razele prelungi de răsărit,

Din depărtare de-ai privi,
Ți s-ar părea că-n șanțul lung a năvălit
O specie gigantică și nouă
- 100 De viermi masivi și cenușii.
- Un alt semnal,
Noi tresărim
Și iar pornim.
Cîtiva nu pot să se mai scoale.
- 105 Zadarnic ofițeri le dau tîrcoale,
Strigînd la ei.
Li-s ochii albi ca scrumul
Și trebuie să-i creadă.
Rămîn pe lîngă șanțuri presărați.
- 110 Ca o cireadă
Care-și presară trecerea prin sat,
Nepăsătoare lepădînd resturi, dovadă,
Coloana uriașă înseamnă-n urmă drumul
Cu cadavre de soldați sfîrșiți ca scrumul.

- Cum soarele, prea roșu, căzuse peste culmi,
Am străbătut păduri necunoscute
(Tufişuri încâlcite printre ulmi
Sau plaiuri cu stejari bătrâni)
5 Înfrigurați, cu baionetele la armă
Și armele înțepenite-n mâni.

- Urcam pe drumul plin de bolovani și seară,
Lăsînd în spate cea din urmă zi
Pîndeam, pîndiți de negurile vii
10 Gîndind la fiecare bot de deal :
Aci va fi...

Și-acum sîntem în marginea de sat
Dintr-un tărîm necunoscut și-apropiat.

- Din coaste-mpădurite și stîlcoase
15 Reci obîrșii,
A coborît
Pîrăul cu pietroaie mari de munte.

În înserarea fumurie
Se-nnegurează orice amănunte

- 20 Căsuțele de var
Au singure contururi dibuite.
Ici colo-n largul depărtării,
Pe coastă ard lumini —
Trădînd, doar bănuite-n sura ceață,
25 Dușmane locuri cu viață.

- Pe drumul plin de praf și seară
Au coborît spre noi
Și ne privesc înfiorați
Copii, femei cu mâni îngîndurate,
30 Moșnegi cu gura-n barbă.

Soldații în repaos
S-au tolănit pe iarba.

- La lumina vie și scurtă-a lumînării
Comandanții desghiocați consultă hărțile,
35 Împăinjeniți întrebă, șușotesc.

Cu buzele uscate și ochii dilatați,
Noi așteptăm pe ale nopții diguri,
Pîndind în toate părțile.

- 40 Alături baionetele sclipesc
Ca ochi egali și siguri.

- În înserarea vaporoașă,
Ca o lanternă rotundă de foiță roșă
Deasupra dealului împădurit apare uriașă
Luna de august.
45 Lungit pe spate o privesc
Cum se ridică luminînd mirată,
Descrește tot mai galbenă

Și mai târziu
E — argintie — cea de totdeauna.

- 50 Ți-aduci aminte seară care fu
Seara noastră ireală de august ?
După masă, la măsuțe de bambú
Pe pajiști de vis, moi
E astăzi anul ? nu ?
- 55 Încremenise de miresme parcul.
În ceata lor altoi,
Ne priveam în ochi, uitați în țarcul
Bucuriei de a fi noi.
Luna de argint
- 60 Pe-un cer de sticlă albăstrie,
Forfecă cu grație contururi,
Pentru fiecare ram și floare
Forme dedublate
De alb și negru
- 65 Și parcu-ntreg prins în rețele
De arabescuri albe, negre
Părea subt bolta cu învinse stele
În golul clar
Ca subt un clopot fără margini de cleștar.
- 70 Cum aș fi putut să cred c-am să mai sufăr
Cînd îți priveam obrajii albi de nufăr
În unduirea de aramă-a părului, umbră,
Și îți ghiceam uleiul ochilor în umbră ?

- Căci toate se lămureau
- 75 Subt transparente draperii de întuneric
Și limpezimi lunare...

- Priveam cu toții luna de legendă
Si fără să gîndești,
Așa, prea-plinului amendă,
- 80 Întîmplător — îți amintești ? —
Ai murmurat — ai fremătat,
O paranteză luminoasă

A fluturat spre necuprinsu-albastru :
„Și cei ce se tîrăsc pe cîmpul de bătaie !“

- 85 O, fără să presimți ce drumuri se-ntretaie,
Un zîmbet vag ai ridicat spre astru.
Acum cînd totul s-a sfîrșit de mult,
Cînd am pierdut din mînă
Al vieții fir,
90 Uitat de mine însumi și de toți,
Bărbos, murdar, cu ghetele-ncărcate de țărînă
— Iată,
Privesc de-aicea astrul,
Ca să-mi resfrîngă totuși
95 Raza privirii tale,
Oricum, oricînd,
La fel înduioșată.

VERSURI PENTRU ZIUA DE ATAC

Fii gata, prietene soldat, fii gata
Curăța-ți cu grijă arma și lopata
Și pune-ți cruciulița la gît, —
Mîine va fi un atac mare,
5 Și-atît.

De undeva, de departe, ne vor trimite ordine :
Cu ranița și arma în spinare,
Pe drumurile ude de ploaie și-ntuneric
Ne vor purta întreaga noapte
10 În șoapte.
Tîrziu ne vor opri în fața porții.

În fața porții nevăzute-a morții.

La trei din noapte vom scula din somn
Pe cei ce se lăsară istoviți în noroi,
15 Vom aștepta din nou
Noi ordine,
Vom aștepta chinuitor
Și-apoi, pătrunși de ploaie pînă la vertebre,
Murdari, încătușați, greoi,
20 În zorii albicioși și umezi de septembrie

Cînd palele de ceață se rup peste tufișuri
În șiruri rare vom urca,
Cu pași definitivi
Colina, după care stăm,
25 Și dincolo, deodată —
De nepătruns, pătrunzător și gol
Va sta-naintea noastră cîmpul de bătaie.

Unic, imens și nou
Va sta-naintea noastră cîmpul de bătaie.

30 Surprinși, privim o clipă acest ținut funest.
Un semn, un gest...
Și-ncet pornim pe povîrnișul gol al morții ;
Intrăm, alunecăm pe povîrnișul gol și noroios al morții.

Prietene soldat, fii gata,
35 Cu toate că afară plouă,
Se vor petrece mîine lucruri care-ntrec
Și mintea și puterile noastre.
La un pas de sufletele noastre
Mîine
60 Se va petrece poate ceva nou.
Nu-ți mai trudi zadarnic mintea,
Prietene soldat,
Mai bine fii gata
Și-atît.
65 Curăță-ți cu grijă arma și lopata
Și pune-ți cruciulița la gît.
Fii gata,
Pregătește-ți frumos sufletul,
Omoară în el — de azi — tot trecutul.
70 Fă din el un trup de mort
Cu piele de ceară și vine albastre.
Ghemuit în cort,
Ți-aprinde iar țigarea.
Cadavre-s de acum nădejtile noastre...

- 75 Nu știe nimeni...
Nu bănuie nimeni...
O, nimeni nu știe ce va fi.

- Dar mâine pe-nserate
Cîțiva, acei ce plasa morții-o vor răzbate,
80 În jurul lor cu sete și groază vor privi.

Prietene soldat, pînă diseară,
Pînă la noapte,
Pune flori de sticlă rece
Pe tot ce-a fost...

- 85 Liniștit, liniștit, liniștit.

- Nu mai gîndi la ce se va petrece
(Nu are, camarade, nici un rost),
Fii liniștit...
Omoară-ți sufletul cu grijă, și calm,
90 Ai timp destul.
Așa a fost să fie,
În zi de toamnă burnițoasă, cenușie.

- O, încă-o dată, ai tot timpul ;
Nu te teme.
95 Diseară ne vor da ceai și pesmeți.
Omoară-ți sufletul de cu vreme,
Ca să poți mînca liniștit.
(Ceaiul e bun ca să nu îngheți.)
Prietene soldat,
100 Ucide-ți sufletul cu grijă ;
Restul n-are nici o însemnătate ;
De va fi glonț sau colț de schijă,
Pînă la tine nimic nu va străbate.

- Cît ai zvîrli cu piatra din tranșee
 Pe botu-naintat și gol de deal
 Săpăm în întunericul înseilat
 Din luminișuri sure și pete de uleie.
 5 Proptindu-se puternic,
 Soldații adîncesc un început de șanț.
 Trasad pe dîmbul izolat și moale.
 Și-așa lucrînd
 Toți zece la un loc formăm un lanț
 10 De umbre care-azvîrlu din lopată
 Felii de noapte închegată.
- Săpăm de zor,
 Dar cu mișcări înăbușite...
 În preajma noastră, de cu seară potrivite,
 15 Mitraliere
 Străjuiesc ca scorpii ațipite.
- Virîți adînc, pătrunzător,
 Aproape de tranșeea lor
 Vom face-aci un post înaintat,
 20 Un post ascuns pentru flancat.

Fără-ndoială că la fel și ei,
Pe dealurile-acestea goale
Și cu pământul lipicios și moale
Lucrează-apropiindu-se de noi,
25 Și mâine
Mirați ne vom trezi
Cu șanțuri și rețele *vis-à-vis*.

Dar iată că noaptea,
Deasupra cotei negre de pădure,
30 A devenit mai palidă,
Și tot mai palidă,
Întunericul se destramă,
Pînă sus ca țesăturile de scamă.
Treptat se pregătește-o arătare de lumină.

35 Înfricoșați, zmcuind lopata,
Ca niște duhuri active ale nopții,
Fugim degrabă
În gropile care ne-așteaptă gata.

Scăpînd de după deal, apare
40 Blîndă,
Bună,
Stă-n loc o clipă să privească ;
Zîmbește încurcată
Și apoi,
45 Umplînd priveliștea toată de lumină și polei.
Se nalță luna, tremurînd
Și peste noi
Și peste ei.

DRUMUL MORȚII

Căci de la Riga pîna la Galați,
Hotarele de țară căpătară ochi...
Încleștate ca-ntr-un spasm de dramă,
Hotarele de țară se privesc
5 Prin mii și milioane de ochi dospți
De ură, de neliniște și teamă.

De-aici de unde sînt la post, eu urmăresc
Cum urcă-ncet spre cota-nzăpezită
Șanțul
10 În care ne aflăm de veghe,
Și pe urmă,
Cum ocolește rîpa albă
— Ca o căraruie —
Cum sus pe deal, cînd pare că se curmă,
15 Se frînge brusc,
Coboara spre pădure, suie
Din nou
Și-așa peste tot lanțul
De dealuri înghețate sub zăpadă,
20 Adînc înspre Oituz,
Îl duc cu ochii-nchiși, cu gîndul,
Nesigur călăuz.
De-acolo peste văi și munți de-a rîndul,
Depart... adînc departe,

- 25 Sub zări, șapte,
În țări pe care le cunoaștem doar din carte.
Spre miazănoapte...
La stînga, coborînd spre rîu
Pieziș,
30 Înaintează spre căsuța dărîmată,
Pătrunde ocolind într-un tufiș
(Acolo e un post de ascultare)
Se șterge fără urme deodată
Întortocheat prin marginea de sat,
35 Și tocmai sus pe deal răsare,
Bătînd întreaga-a Putnei vale,
Pierzîndu-se apoi în alburie zare,
Se duce spre Siret,
Spre Dunăre,
40 Spre Mare.

O, de la Nord la Sud un șanț,
Un lanț,
De oameni care-ascultă și pîndesc stăruitor
De oameni osîndiți la moarte și omor.

- 45 Sub clime diferite-același șir
Soldat lîngă soldat,
Că-un gest pe malul Balticei de s-ar porni,
Ca pe un fir,
Pe Dunăre, în scorburi de sălcii s-ar opri.

- 50 Și-n fața noastră
Pe undeva pe-aproape,
Pe unde noaptea se aud intermitent
Loviri de sape
(De zile-ntregi îi căutăm atent
35 Dar nu-i găsim)
Temuți, de nevăzut
Sînt Ei...

Din puncte bănuim tranșea lor :

- Pe lîngă podul sfărîmat,
60 Pe rîul cu-ogîndiri de cositor,
Pe după colțul năruit al morii,
Pe la răscrucea ambelor șosele,
Pe coasta lină,
Cu zăpada
65 Zebrată de explozii de obuze și șrapnele
Și poate chiar și prin livada
Aceasta care-ajunge pîn' la noi,
Cu pomii negri, rari și goi,
Trasăm o linie.

70 O limită.

- Desparte două lumi
Ce nu se pot pricepe categoric,
Căci pentru-același sfînt
Au alt cuvînt,
75 Desparte
Trecuturi cu cuprinsul alegoric,
Descrise fiecare-n cîte-o carte.
Sînt două manuale de istorie
Dușmane
80 Și două geografii tirane ;
Sînt două imnuri, două uniforme
Și două visuri de școlari-altoi
Crescuți de alte stătui de eroi.

- Iar între ei și noi,
85 O, de la Riga pînă la Galați,
Aleargă drumul morții
Păzit de două rînduri de soldați.

Drumul morții...

90 Prin tainice păduri și peste culmi de munți
Cu coastele tăioase,
Goi,
Cărunți,
Prin margine de sate părăsite.
Sate după sate,

95 Drumul morții...

Peste ruine, peste garduri pustii și peste ape,
Mai larg sau câteodată cu șanțuri mai aproape,
Tăiat între tranșee,
În nopțile senine sub calea lactee,
100 Sub lună ca sub lumina torții,
Uriș, neîntrerupt meridianul morții
Cu cel din cer geamăn, tîrît pe pămînt,
Ca sub o slavă de schelete, un mormînt.

Sînt luni ? Sînt ani de cînd
105 Încremenirăm așteptînd ?

Drumul morții...

E-atîta neclintire pe drumu-acesta gol
Ca un simból,
Ca-n țara adormită de-un mileniu
110 De suflul blestemat al unui geniu.

Nici oameni,
Nici păsări,
Nici-o vietate nu străbate
Apa tare
115 Drumul gol și-ncremenit al morții...

Dar milioane de priviri îl traversează
Precis și imaterial.

Din neființă cineva veghează...

Iar gloanțe invizibile-l străbat
120 Neregulat,
Plesnind, tăind tăcerea dură de metal.

Căci peste drumul morții,
La colțul năruit al morii,
Pe lângă râul cu luciri de cositor,
125 Pe coasta albă de zăpadă,
Pe care-acuma norii
Proiectează fin
Un vâl ușor și călător,
Pe dungile adânci de fum
130 Pe lângă podul sfărâmat,
S-a adunat, s-a concentrat,
Încătușată de pământ, crispată,
Tăioasă ura lor,
Nădejdea lor,
135 Voința lor pătrunzătoare-adânc, ca un fluid...

Din nemișcarea clară cade vid,
Altoi din veșnicie rupt,
Imensă ura lor,
Nădejdea lor,
140 Voința lor ascunsă, ne privesc
Cu adâncimi de supraomenesc
Stăruitor, hipnotizant, neîntrerupt.

PATRULA

O vale-ngustă,
Stearpă și rîpoasă
Desparte șanțul nostru de al lor :

5 E valea morții, zona blestemată.
A nimănu.

Căci dacă niciodată
Noi n-am văzut urcușul dinspre partea noastră,
Prin ochiul de crenel,
10 Se vede-ntreaga coastă dinspre ei
Cu urme de măcel :
Pe ici pe colo
Cadavre învechite și răskoapte.

Pe-această vale
O patrulă va porni la noapte.

15 În voce cu surîsuri de alarmă,
Glumind strepezit,
Cei patru oameni
Fixează baionetele la armă.

- 20 Și după-aceea,
Punînd piciorul pe genunchiul îndoit
Pentru sărit, al camaradului,
Unul după altul părăsesc tranșeea.

Vorbim de ei în șoapte,
Căci pentru noi și pentru vii, au dispărut în noapte.

- 25 Neliniștiți, cu-aurul străbatem tăcerea,
Pîndind încet căderea
Clipelor.

- 30 Și iată
De dincolo se nalță scînteind
Ușoară, o săgeată ;
Un arc desăvîrșit declină
Și cade drept ca o aripă
De lebadă.

- 35 Iar valuri de lumină lin se cern —
Cînd pentru o clipă,
În fundul văii
Sub conul de lumină
Patrula-n siluete negre
Se vădește vedenie în infern.

- 40 Și scurt mitraliere s-au dezlănțuit.

- 45 Un clănțănit uscat de oase seci,
Plesnește-ncălecat, iureș de spaime,
Sfîșie noaptea către stele
(Își joacă moartea lacom și histeric
Din măsele),
Pe cînd din șanțul lor
Ageri ochi roșii scînteie-n întuneric.

- Năprasnic
În marginea tranșeei s-a înfipt
- 50 Turbat-o gheară,
Ce scormone, zvîrlind pămîntul
Și aprig măturînd
Spre fund coboară.
- Prelung, bîntuie noaptea sinistra tocătură,
55 Răspunde valea c-un ecou sfîșietor
Și-n lung și-n lat, ca vîntul,
Cu ură
Sfredelind pămîntul
Tot caută și-aleargă înfrigurata gheară.
- 60 Într-una toacă...
- Și dacă trece-o clipă
Și pare că ascultă,
Din nou, neobosit
Cu fúrie mai multă
- 65 Pornește iar macabrul clănțănit.
- Tîrziu se-aude un fîșîit
Și toți
Cu ochi ațintiți prin noaptea sumbră,
Deslușim
- 70 Urcînd spre noi o umbră.
- Din cei plecați
Doar unul mai vine-napoi...
E la trei pași,
La doi.
- 75 Dar brusc se-nfige gheara-n marginea tranșeei —
Turbată sfredelind, zvîrlind pămîntul.

Toți capetele ni le tragem îngroziți.
Cuvântul
De nădejde
80 Ne-a înghețat pe buze.
Uscatul clănțănit de oase seci
Sfîșie iarăși noaptea, către stele
Țipînd pe-ale văzduhului poteci...

85 Din șanț noi ascultăm sfîrșiți,
Prelung din piept ne sug ventuze,

Cel prăbușit afară
Nu e mort
Nu vrea să fie mort
Vrea doar o cută de pămînt
90 Să se lipească, trecător mormînt.

De gheara de lumini de iad ce scapără
Cu-un colț din foaia de cort
Adus cu mîna teafără,
Plod nerod,
100 Numai ochii și-i apără.

Dar moartea-ncrîncenată c-ar putea să scape
Îl caută cu sete, înverșunat.
Și el,
Cu mîinile-ncleștate
105 Cu dinți-nfipti în humă
Pierdut, cu nervi tetanizați
Așteaptă gheara care scormone pămîntul.

E la un pas și caută febril,
Din nou se depărtează la doi pași...

110 Se-aude-un scîncet de copil,
Pe care-l ascultăm
Cu-nfiorări de lași.

În noaptea asta pentru cel de-afară
Supravegheată de turbata gheară
115 De fier
Tranșeea, la doi pași,
E poate mai departe
Decît albastrul infinit, care desparte
Dincolo de neștiutul cer
120 Lumile.

Noi ne-ntrebăm paralizați :
E oare jocu-acesta fără față
În noaptea neagră, oarbă,
Doar o smintită babă-oarbă,
125 În care azvîrle-o viață ?

Sau moartea se-nfoiește
Gustînd, cu ochii aprinși,
O pradă sigură
Și-n jurul ei, își rotește
130 Cu poftă iscusită ghearele ?

Noi așteptăm
Dar timpul
Și-a înecat de-acum tiparele.

Un salt și camaradul nostru
135 S-a prăbușit în șanț,
Urmat, străpuns de fieroasa gheară.

Un cadavru îngrozit de vale,
Un mort fugit din duhnitoarea urnă funerară.

Printre trunchiurile reci de brazi
 Cu baionete la armă,
 În întuneric, ca pe-un fond
 Măriți și gravi,
 5 Trei camarazi
 Ieșirăm din tranșee pentru rond.

Și-acum de vreme-ndelungată,
 Pe-o ploaie putredă și fără început
 Peste șanțurile-adânci
 10 Clăpăcim cu greutate prin noroi,
 Alunecăm becisnic pe brânci.

Prin noaptea neagră, udă,
 O grotă fără stînci și mocirloasă, —
 Ca pașii nu cumva să ni s-audă,
 15 Ne strecurăm plutind ca trei strigoi
 În bezna unui necuprins cavou.

Statornic și aproape,
 De lîngă noi, de undeva
 Pocnește cîte-un foc de armă,
 20 Fără ecou,
 De parcă, explodînd, se sfarmă

Nucleuri ude de-ntunic.

- Nu văd nimic
Trec buimac peste goluri de abis
25 Și dacă n-ar fi mîna, care mă ține
Greoaia mîna de soldat care mă poartă,
Aș crede că m-am trezit în vis
În apa neagră-a unei mine.
- De-acum ieșim dintre rețele ca pe-o poartă
30 Care mă cheamă de manta cu degete de cuie.
Uși lichide grele ca de fier
Pînă la nevăzutul cer
În urma noastră nesimțit se-ncuie.
În întunicul adînc și orb
35 Nu simt, nu văd
Și-auzul meu slăbit nu prinde nici o șoaptă.

- Ca pe Oedip, după stupida faptă,
O mîna nevăzută și caldă
Mă poartă
40 Printr-o imensitate de Nimic
Lichefiat și negru.

Sîntem aproape, poate, de șanțul inamic,
Dar eu nu simt, nu văd și nu aud nimic.

- Cu greutate lunecînd,
45 Îmi smulg picioarele
Și înțeleg înfiorat
Că pămîntul
Mă vrea,
Mă suges lacom,
50 Cu buze vîscoase de noroi.

Dar unde sînt acum... ?

Și unde merg... ?

Din cîte-au fost — atît de multe —

Dintre cei cu care am plecat

55 E lîngă mine doar o mînă caldă care-mi poartă mîna

A unui nevăzut...

În gînd o văd

Vag luminoasă,

Alburie —

60 O fotografie, în cărțile oculte.

O, mînă groaznică de frate

Care mă poartă

— Sub ce. de nențeles osîndă ? —

Pe poteca grea de ură neagră,

65 Dintre două lumi la pîndă.

VECINICIE

Și căi de mii de ani treceau
În tot atâtea clipe.

M. EMINESCU

De zile-ntregi
De săptămîni
Plouă raze ude, grele, mohorâte.
Și peste tot e umed :

- 5 Umezeală de pădure neagră, slabă.
Umezeală de coline singuratece și reci,
Umezeală de poteci,
Pe coastă-alunecînd pieziș...

Plouă fără grabă.

- 10 Ne afumăm în gropile înguste,
Mocirloase,
Lîngă focul care nu mai vrea să ardă,
Ghemuiți pe așternuturi joase,
De crăci murdare de noroi
15 Ca să se scurgă apa pe sub noi.

Sentinele nemișcate par momîi,
Cu foi de cort în cap,
Cu picioarele înțepenite în nămol ;

De groși ce sînt
20 Abia de mai încap în șanțul gol.

De ieri, de-alaltăieri,
De săptămîni
Plouă tăceri.

Și poate unde ne gîndim într-una la neant,
25 Ne e tot sufletul pustiu.
Nu e trecut...
Nu-s amintiri...
Cum nu mai zboară păsări, pe cerul fumuriu.

Undeva pe lume se opriră roți.
30 Inamicii poate c-au murit cu toți...
Ca niște animale îmbufnate,
Ghemuite,
Toarcem mut tăcere...

Cum nu mai dor de-acum inimile oblojite
35 În cîrpe ude și murdare !

Dar din neant
Un trosnet groaznic
(O lovitură de topor în țeasta capului)
Ne-a ridicat, scurt ca paiatele,
40 Brațele.

În văzduh,
Locomotive înroșite s-au ciocnit în apă...
Sau poate c-a plesnit tăcerea...

Pe-un adăpost alături, a căzut o mină.
45 Atîta tot
Și-n urmă liniștea-a rămas deplină.

Bordeiul pare-un monstru de pămînt,
Căzut pe brînci, de mijloc frînt,
De-i vede-acum oricine
50 Șira de copaci, șira spinării
Stropită crud de sînge
Și vinete frînturi de intestine.

La cîțiva pași, un cap
Cu bulgări de noroi în gură,
55 Și pete murdare de zgură
Pe ochii sticloși,
Pare un animal pe jumătate jupuit, în răspăr,
Cu răni de carne vie și de păr,
Un animal de noi necunoscut,
60 Zvîrlit din fundul pămîntului.
Jur-împrejurul lui
Soldații îl privesc neliniștiți și curioși.

Obosiți, tîrziu ne-ntoarcem la loc,
Tăcuți pe lîngă foc,
65 Cum își reiau călugării chilia.

Din nesfîrșit, se pare,
Un secundar fantastic punctează vecinicia.

Repaosul săptămînal s-a terminat
 Și prin zăpadă,
 Pe cărarea înghețată de poleie,
 Căzînd ades grămadă,
 5 Alunecînd,
 — În șiruri rupte
 Pe fondul alb curat,
 Soldat după soldat —
 Urcăm cu fețe supte
 10 Din nou înspre tranșee.

Ajunși pe coama goală,
 Joasă,
 Pe-aci obișnuiți ca într-un trist acasă,
 În timp ce comandanții gravi încheie
 15 Formalități, aceleași, de predare,
 Pe tăcute,
 Ne răsfirm spre locurile știute.

Tranșeele
 Și adăposturile sînt abia-ncepute,
 20 Încît sub săpături,
 Tot dealul pare,
 Așa mărunt,

- Turtit,
Golaș,
- 25 Un mare mușuroi de cârțițe sub nea...
Pe cînd, aproape,
Crescută ca o iasmă
Deasupra noastră Măgura se-nalță uriaș...
Gata să ne-ngroape.
- 30 Cercetător se-nalță
Și ne-apașă.
Pe creastă sus,
Pe colț de stei
Sînt Ei.
- 35 Și curioși desigur ne privesc,
Cînd într-un singur ceas de-ar vrea
Ei ar putea schimba
Cu năprasnica mîină,
Cu mîina grea de fier și dinamită
- 40 Tranșee și-adăposturi în țărîină.

De ce n-o fac ?
Nu știm...
Se vede că, iscușiți,
Ei ne păstrează pentru ziua de atac.
- 45 Sau poate s-au deprins și ei cu noi,
Cum ne-am deprins și noi cu ei,
Cu gloanțele,
Cu pîinea mucedă
Cu tovarășia morții, neîntreruptă, lîncedă.
- 50 În înserarea limpede și rece
Nepăsători, soldații merg pe creastă
Și pe zăpada albă trece
Șir de umbre
Omenești, la fel tăiate, sumbre.

- 55 Un grup s-abate-n marginea cărării,
 Cîte un soldat s-apleacă mult să vadă
 Mai bine,
 Mai de-aproape
 Ce zace azvîrlit, uitat pe zăpadă.
- 60 Întreabă tulburat ceva și-așteaptă.
 Dar nu răspunde nimeni întrebării.
 Rămîne-n gol ca pe o treaptă.
 Mai vin și alții-n marginea cărării
 Stihii, uitate-n ei, atinse se deșteaptă.
- 65 E un cadavru țăpăn, înghețat
 Și aruncat pe giulgiul de zăpadă.
 De-atîția morți sătulă
 L-a scos dintre rețele vreo patrulă.
- 70 Soldații vin cu toți, pe rînd să vadă
 Această nensemnată victimă
 A-ncăierării dintre milioane
 Zvîrlită pe troiane.
 Privesc lung — și scurt se depărtează
 Cu ochii-ntunecați, cu-o gheară-n inimă.
- 75 Stă rezemat în cot, cam într-o rînă.
 Se vede c-a-ncercat să se ridice.
 Cealaltă mîna
 Cu degetele osoase și-ncleștate,
 Ai zice
- 80 Mai curînd o gheară,
 Ar vrea să pipăie o tîmplă vînată de ceară,
 În care patru puncte-n rînd
 Se prelungesc prin firișoare mici de sînge.
 Rupînd pleoapele-nroșite
- 85 Lucesc doi ochi de sticlă gălbejită...

Sub nasul prea semit
O gură cu mustață roșe plînge
Cu dinții strînși
Scîrbos schimonosită.

- 90 O altă rană-n piept,
Pe care i-a oblojit-o neaua,
I-a murdărit de sînge și mantaua.
Iar două gloanțe-ntîrziate,
De prisos,
95 Izbînd bocanca scorojită,
Zgîrciră-aproape caraghios
Piciorul drept.

- Un soldat întrebă de pomană,
Care să fi fost întîia rană.
100 Oricum,
Acum
Organe, haine, groază la un loc
Nu sînt decît un bloc
De ceară vînată, de sînge
105 Și postav cu flori de chiciură,
Înșepenit de ger
Într-o hidoasă stătuă zgîrcită
Pe lînțoiul rece de zăpadă întărită.

- În treacă
110 Soldații se opresc,
Se-aplecă și-ndelung privesc,
Tresar ușor
Și palizi, brusc îngîndurați
Cu-adumbriri de lași
115 Se depărtează.

Deasupra noastră Măgura planează
Ca un turn al Vavilonului.
Nenduplecat, uriaș.

TRECUTUL

Ci dincolo de zona blestemată-a morții,
Peste cătunele încremenite de pe vale,
Departate peste albe culmi, în fund departe,
Mai departe decît chiar depărtarea
5 Ești tu,
E lumea existenței tale,
De care nu, oricît de-adîncă zarea
Mă desparte,
Ci infinitul fără sprijin, fără toarte
10 Îl urcăm învinși, învinși îl coborîm.

Căci de acest metal,
Tăios și imaterial,
În fiecare clipă sufletu-mi sfărîm.
Și-adesori,
15 Privind sfios prin tainicul crenel de lut,
Ca printr-un ochi de geam,
Îmi pare
Că printr-un magic dioram
Privesc spre alt țărîm.

20 Ești tu acolo...
O, numai dacă mai trăiești,
Căci nici un semn de-acolo nu ne-ajunge,

Nici vești,
Nici pasări,
25 Nici un călător
Nu vine de la voi rătăcitor,
Ci numai nevăzute priviri,
Explozii de obuze și de mine
Ropote de gloanțe.

30 Ești tu acolo !

Mă las încet pe patul meu de crengi uscate
Și de mucigăite zdrențe adunate...
Aicea părăsit de-atîta vreme,
Înconjurat de oameni părăsiți,
35 Păduri pustii și zone blestemate
Surîd descurajat și palid,
Căci nădejdea mea se teme
Să bată
La poarta temutului ce va fi.

40 Trăim aici o iarnă de speranțe moarte :
Nu știi nici dacă voi trăi
Nici cine va trăi din cei ce mă-nconjoară
Și tu
Atît ești de departe
45 Că mă-nfioară
Tăioasa lamă-a clipei care vine.
Dar setea mea de tine
Întoarsă scurt de stratul transparent al zonei
Ca de privirea captușită a Gorgonei
50 Te cere năucită amintirii.

O, noaptea-omorîtoare-a despărțirii...
Noaptea cea din urmă, iubito,
Pe care mîna nevăzută a iubirii,
Simțind că pentru veci se curmă

55 Mistuitorul vis,
Cu o voință grea — de dincolo — ne-a dăruit-o.
. . . . .

Goniți din munți
Trudiți, înfrinți
Și cu picioarele rănite de noroi,
60 Grăbim pe malul Oltului umflat de ploii.
Ni-s ochii arși de crude năluciri
Și-auzul plin de focuri de baraj,
Căci am luptat pe margini de genuni.

Și-acum
65 Cum simțurile grele de dezastre,
Ca o turmă
Decimată, risipită pe șosea,
Către limanul rătăcirii noastre
Grăbim prin negurile care-ncet se cern,
70 Privind neîncetat în urmă...
Pe malul Oltului murdar,
Greoi,
Nepăsător, inconștient, etern
Gonim, storși de puteri,
75 Prin marginea pădurii
De-acuma dușmănoase
Spre care aruncăm priviri fricoase,
Adeseori sunându-ne-n auz
Foșnitul frunzelor
80 Ca vîjîitul aspru de obuz,

Dar fericita grijă a forțelor obscure
Te-aduse-atunci în calea mea
În târgul cu căsuțe sure,
În vila-acea albă pe șosea...
. . . . .

- 85 Alăturați, îmbrățișați,
Privim de la fereastră
Sfîșietoarea agonie de afară
Și-n dezolarea care ne-nconjoară
Iubirea noastră
- 90 Citește osîndită, ca-ntr-o carte.
Paralizați privim de la fereastră.
- În cugetele noastre toarce-aceeași moarte.
Soldații tot mai trec.
Soldații goi,
- 95 Înfrinți, greu istoviți, murdari
De sînge și noroi,
Soldați grăbiți, urmîndu-se-n tăcere,
Căruțe cu fugari
Pe drumul desfundat de ploi,
- 100 Gospodării mizere,
Atîta cît încape
Sub coviltir de rogojini,
Se scurg la vale pe pîraul de noroi
Ca arbori dezrădăcinați pe ape.
- 105 În sus, pe deal, treptat s-aprind lumini...
- Mă-ntrebi neliniștită de sînt la inamic.
Spre tine, palid ochii mi-i ridic
Fără să zic o vorbă —
Căci lîngă noi
- 110 Depozitele ard incendiar,
Tăind al morții sur lițoliu
Cu țipete, cu zvîrcoliri de flăcări
Și-amurgul înnegrindu-l funerar
Cu flamuri negre și prelungi de doliu.
- 115 Alăturați, îmbrățișați, privim de la fereastră.
(Răsfîrîngeri aurii cădeau pe geam.
Gonit de moarte
Tot mai aproape de tine mă strîngeam.)
Mîntea amară revederea noastră.

- 120 Tîrziu spre miezul nopții,
Tot așteptînd s-aud bătăi în poartă,
Cumplitele bătăi în poartă
Menite, pentru veci, să ne despartă,
Încerc
- 125 Să mă desfac din arzătorul cerc,
În care mă tîraște amețitor iubirea.
Am priceput nenduplecatul adevăr
Căci drumurile noastre se despart
Dar
- 130 Ești goală pe sofaua de brocart,
Pe jumătate îngropată
În faldurile arămii și moi de păr.
Răsfîngerile flăcărilor uriașe
Iluminează cu minciuna lor trufașe
- 135 Și dau o molcomă căldură
Iatacului de vis,
Cu spaime ocolit
Închis,
Pe care, cu toată agonia din natură
- 140 Încrîncenata moarte l-a îngăduit.

- Înmărmurit de-atîta frumusețe,
Îngenunchiat alături de tine
De-obrajii-ți albi
Și cu miros de fragi și de fînețe,
- 145 Mi-alătur, îmi lipesc obraji
De-obrajii-ți albi ca de petale
De nufăr alb plăpînd,
Tremurînd
Mi-alătur, îmi lipesc obraji,
- 150 Dar iată că din nou ca-nțîia oară
Garoafa-nșîngerată-a gurii tale
Ispititoare ca un fruct în miez de vară
Adună oarbele chemări din mine
Răstoarnă-n clipă zodia.
- 155 Nățîng
Te frîng
Și buzele mi-alerg înfrigorat
Pe umerii îmbietori ca rodia,

- 160 Pe sîni cu zbateri de suspin.
Înfiorat, ieșit dîn minți
Mă-ntorc, amîn, rămîn,
Îmi plimb obrajii pe macii înfloriți pe sîn,
Pe pîntecele cu frăgezimi și unduiri de crin,
165 Pe carnea-aceasta, albă, caldă,
De-atîtea nopți în lacrimi sfînțită,
Îmi plimb obrajii, setea mea neostoită.

- Acum cînd plec
Înebunit de frumusețea ta,
170 În simțuri să te iau cu mine-aș vrea.

- Lăsîndu-ți buzele să ardă
Pe gura,
Pe care poate pîn'la ziuă
Sărutul morții va pecetlui-o.
175 Palpitînd cu unduiri de coardă
Te dai c-o deznădejde ce dezmiardă
Ultim dar
Răsplată-a clipei, har,
Te zbuciumi într-un lung adio.

- 180 Tîrziu și cînd
Am stors dîn clipa dăruită totul
M-arunc în noaptea nesigură
În hăul necunoscut
Care e din nou un început.

- 185 Ești tu acolo...
O, dincolo de-această blestemată vale
E lumea existenței tale.

Dar numai în trecut de te mai pot ajunge.
Căci nici un vis nu prinde-a trece

- 190 Prin lîncezeala-mi umbră
Fără ca dura, alba umbră
Să nu-l alunge.
O, nici un pas spre tine
Nici mîna
- 195 N-o pot întinde fără s-o retrag zdrobită !
Dar setea mea de tine, izul amar al beladonei
Întoarsă scurt, de apa tare-a zonei,
În adăpost
(Din nou, adînc în lut)
- 200 Ca un uliu se-abate spre ce-a fost,
Cu furie te smulge din trecut,
Și cere simțurilor amintirea ta.
Dorința mea
Din amintiri, din resturi,
- 205 Să te reconstruiască-ar vrea,
Căci nu-i un colț din trupul tău de nea,
Nici unul dintre darnicele gesturi
Să nu-mi apară-acuma chinuitor de clar...
- 210 Sfîșietor ca pe un alt habotnic
Sfînt Antoniu
Mă-mbie și mă răscolește iar
Surîsul tău de sînge și ivoriu,
Miezul tău de rotunzimi gîngașe,
Mireasma-ți de femeie pătimase.
- 215 Aci în umeda mea groapă,
Unde soarta de plumb m-apasă ca o pleoapă
Smintit eu te doresc, te cer de la un mort ecou,
Te vreau aicea, vie să respiri.
Și, ca și tine, crescut din nicăieri,
- 220 Zănatec te dezbrac din nou.
Din nicăieri vreau trupul tău.
Dospește setea mea de tine...
Cu-un chiot, ce din hăuri vine
Iureșul dorinței crește-n hău.
- 225 Și toată frumusețea ta tresaltă
Sub iscusita amintirii daltă.

ÎNĂLȚARE

- Trei zile viscolul turbat
Gonind de după dealuri
Orice urme de viață,
Ne-a închis cu totu-n gropi,
5 Dar, milostiv, ne-a aparat
Cu mugete, cu furii și cu snopi
Tăioși de pulbere de gheață
Mai bine decât orice pază.
Așa ne-a dat prilejul binefăcător
10 Să ne-amețim,
În scurgerea de timp aridă,
Cu-amarul narcotic al cărților de joc
La lumina unui strașnic foc
Din vatra scobită în taluz
15 Ca o firidă.

E drept că a scutit pe bucătari
Ca să-și mai rupă
Zadarnic șalele,
Urcînd spre deal cazanele cu supă.

- 20 Și azi e liniște și soare.

- În jurul nostru peste line valuri
De văi fugare
Și peste umerii prelungi de dealuri
E alb
- 25 E numai alb
Ca-ntr-un ținut alpin
Cu grijă așezat
Sub un clopot de cleștar curat
Prin a cărui transparență ideală
- 30 Trec razele cu străluciri ca de beteață.

- Și parcă dintr-o dată
Atâtea adăposturi și tranșee
Au dispărut
Sub o povară proaspăt uriașe,
- 35 Afînată, cu ocol,
Care cîrpește toate și le-ncheie
Sub unduiri de alb,
De alb imens de gol.

- Pe nesfîrșita depărtare
- 40 De azuriu și stăfii luminoase albe,
Zburdalnice punînd salbe,
Îmbătate
Se zbenguie, s-aleargă razele de soare,

- În zăpada
- 45 Curată ca petalele de crin,
În zăpada suavă,
Ca glasul unui clopoțel de-argint
În zăpada ușoară și plăpîndă
Ca veselia unui bolnav,
- 50 S-a tăiat de-acum
Cu lopețile
O pîrte largă ca un drum.

- Soldații au ieșit din gropi grămadă,
 Și-nconjurînd cazanul,
- 55 Ca niște cerșetori de treabă
 Care nu cer și nu întrebă,
 Cu gesturi potolite, cu rupturi de vorbă,
 Cu brațu-ntins,
 Pe rînd și-așteaptă porția de ciorbă.
- 60 Și după ce tot insul și-a umplut
 Cutia de conserve,
 Adunată parcă din gunoi,
 O ține lung la gură
 Și soarbe
- 65 Ca din mîinile de zgură
 Oarbe
 Ca din mîinile umflate
 Și cu crăpături de carne vie.
- Așa cum sînt :
- 70 În picioare cu rămășițe de opinci și cîrpe,
 Sau cu bocanci căscați de rupți,
 Fără cămașe
 Pe trupurile negre și golașe,
 Bărboși și supti
- 75 Și cu mantale vitreg de ușoare
 Pe care focul
 (Spre jar s-au tot împins de frig în somn)
 Cu pofta lui grotescă
 Le-a forfecat pe nesimțite,
- 80 Le-a zdrențuit
 Cu hilare ¹ chenare negre,
 Ca niște fracuri jerpelite
 De țigani, prin cafenele cerșetori,
 Bolnavi de gălbinare,
- 85 Cu ochi rătăcitori
 Și istoviți de moleșeala tifosului,

---

¹ Modificare făcută în ultima corectură, cuvîntul inițial fiind *comice* (n.ed.).

Bieții soldați
Par niște animale de cavernă
Cu care razele se joacă
90 Viclene și copilăroase
În nevinovăția lor eternă.

Cîte unul
Din cînd în cînd ridică ochii roșii
Umflați și-ntărîtați de fum,
95 Ca să cuprindă-n ei din albul nesfîrșit...
Și
Repede-amețit
Se uită-n jur să vadă
Dac-ar putea cumva să șadă.

100 Dar zăpada
Ca și visurile albe,
Se topește
De ea dacă te razimi.
De ce nu e, cum oare să te-agăți ?
105 Tot în picioare deci,
Duce din nou cutia la gură
Și soarbe
Iar zeama i se scurge și sclipește pe mustăți.

. . . . .

Spre nesfîrșite văi de alb
110 Pe care raze calde se-aleargă ireal
Mi-am ridicat
Greoaiele perdele ale sufletului...
Și-n el,
Ca într-o cămăruță albă de spital,
115 A năvălit ușoară,
Imponderabilă
Bucuria luminoasă de afară.

Iar peste tot
E-atîta alb și nou
120 De-mi pare
Că-i azi o ideală-aniversare.

Căci de mult,
Aci la marginea vieții,
Subt binevoitoarea lumină siderală,
125 Nu mai trăim în timp
Și calendarul
A reintrat în forma lui astrală.
O!
În tot ce-a mai rămas urît
130 Nu-i decît
O scurtă carantină pentru veșnicie.
E-n treacăt peste noi un nor
Se-ntunecă ușor
Zăpada a devenit mai rece, albăstrie,
135 Doar pe o parte de podiș
A rămas un luminiș
De alb în soare,
Ca un nimb îndepărtat de arătare.

Pe nesimțite
140 Spre înălțimi nebănuite
Ne-am ridicat parcă pe-o treaptă,
Căci iată
Priveliștea apare deodată
Ca o momeală de dincolo, stranie,
145 Un început de danie
Din nemurirea care ne așteaptă.

PRIMĂVARĂ

Fusesse o mocirlă de zăpadă
Pe cale de topire
Și noroi
Care curgeau la vale în șuvoi.

- 5 Dar într-o săptămână vîntul
A însănătoșit pămîntul.

În tranșee,
Cămăși spalate s-au întins la soare.

- 10 Prin colțuri de traverse,
Pe banchete,
Zvîrlite la-ntîmplare,
Lucesc metalic tuburi de cartușe,
Baionete,
Și-n dezordine
15 Pe jos, îți stau în cale
Sacii de merinde, sape și mantale ;
Căci noroiul lacom s-a zbicit
Și-a devenit
Cu urmele-ntărite de bocanci
20 O pîrtie de galbene tipare.

E soare.

În gropile adânci,
În care nu intrăm decît pe brînci,
În gropile întunecoase, greu mirositoare
25 Şi încă pline de noroi,
În care am bolit întreaga iarnă,
N-a mai rămas nici unul dintre noi,
Năuc, a ieşit tot lanţul.

Ca nişte bolnavi pe-o terasă de spital,
30 Atîta cît îngăduie cu milă şanţul,
Soldaţii palizi au ieşit la soare
Şi fericiţi ei se salută cu surîsuri :

E un descîntec care plouă din soare.

E peste tot o albă şi fragilă sărbătoare
35 Timpurie,
Căci pîna şi taluzul de argilă rîde
Cu îmbieri de aur, bolnav de anemie.

Pe umerii-mbrăcaţi de dealuri,
În verde crud,
40 Firav, ud,
Pe culmi care se-aleargă şi se-mbină
Cu-ncălecări de valuri,
Peste pădurea totuşi înnoită,
Oricît de înnegrită,
45 E o ploaie neprihănită de lumină.

În umbră pete-ntîrziate de gheaţă
Par ţipete.

Albă, printre pietre umede,
Sclipește proaspăt apa râului în vale,
50 Pe când pe povârnișurile goale
Au apărut poteci nebănuite,
Și-atâtea lucruri noi de sub zăpadă,
Căci sub ușurea grămadă
De raze înmuiate,
55 Întregul peisaj,
Ca un convalescent lungit pe spate,
Zîmbește către soare mulțumit.

Prizonier al șanțului ¹
Eu mă întreb zîmbind cum aș putea să fac
60 Să mă lungesc puțin
Pe coasta dulce și concavă,
De pare-o pînă verde de hamac.

Un camarad stăruitor mă cheamă
Grăbit, arțăgos
65 De teamă
Să nu-nceteze pînă vin prin șanț
Miraculoasa scenă :

La doi pași de tranșee,
Pe coasta lină,
70 Un soldat își coase haina ruptă
Și, infinit nepăsător
Așa cum stă turcește,

Din când în când și-ntoarce fața suptă
Spre cer, spre soare
75 Și zîmbește
În ploaia ireală de lumină.

---

¹ „Al șanțului“, adaos în corectură n.ed.).

- Ascunși în șanț, soldații îl contemplă
Înspăimîntați de alba nebunie.
(Toți rîd cu prea multe mișcări nervoase.)
- 80 Și-n timp ce omul coase,
Preocupat de-acum de amănunte,
Eu îl văd în fiecare clipă,
Cum cade
Dur plesnit în frunte.
- 85 Dar ca pe tavă,
În iarbă
La douăzeci de pași apare
Un cap bălai de neamț sfios, cu barbă
Și cu mustăți de fire de otavă.
- 90 Se uită cu ochi vii, la cel pe care cad
Atîtea raze calde
Și rîde luminos,
Cu fața înflorită
Stupid de fericire :
- 95 „Die Sonne, Kamerad !“

- Înspre chindie,
 Stihile de nori s-au risipit
 Printre munți
 Ce-au mai rămas în locul joasei bolți
 5 Peste care a trecut sfântul Ilie.
 Albi și greoi,
 Ca-n proaspete icoane ortodoxe
 Par niște punți
 Mișcătoare
 10 Peste văile împădurite
 Cu brazi și pari de sîrmă răsucită-n colți.

- Sub valuri reci după-amiaza toată
 Am stat vîrîți prin gropi și prin tranșee
 Ca șoarecii.
 15 Acum soldații toți,
 Cu silă de băltoacele de prin bordeie,
 S-au cățarat pe joasele banchete și traverse,
 Și-alătura de armele cu grijă șterse
 Privesc apusul soarelui printre ogive
 20 De trunchiuri negre de copaci,
 Ca niște păsări mari, captive.

Tragem în piept aerul rece și umed al munților

Căci ploaia a spălat cu grije
Din gropile de mine și obuze
25 Cu totul urmele de sânge
Și-a luat cu ea bucățile de intestin
Din copacii gătejiți de schije.

Se înserează lin,
Pe nesimțite se topește zarea.
30 De-a lungul șanțului
Subt bolțile de frunze ude
Abia de se mai aude
Arar
Cîte un foc sonor, plesnit
35 Ce face și mai limpede-nserarea.

În umedul și scundul meu bordei
Soldatul a aprins
O vatră cît ușa, de jeratec.

Lungit pe-un pat de crăci și frunze proaspete
40 Eu cercetez, ușor surprins,
Cu ochi de oaspete
Jocul roșiatic
Orgia de cristale arzătoare.

. . . . .

Se înserează lin.
45 Cu-ntîrzieri și cumpăt
Din pămîntul noroios,
Printre brazi și cerul proaspăt,
Doi mestecăni albi se naltă feciorelnic ;
Frunze tinere de carpen
50 Caută spre ei sfielnic.

Toate se lămuresc în umbra albăstrie
Ca într-un ținut suav de feerie.

Lungit pe patul meu de crăci și frunze proașpete,
Eu nu gândesc și nu visez nimic.
55 Mi-e teamă numai să nu vină cineva,
Căci ape limpezite tremură adânc în mine.

Un crâmpei adânc din slavă,
Din seninul înmuiat și limpede,
Din seninul cristalin, spre mine cată,
60 Și printre gene umede
De cetină firavă
Mă-nvăluie ca o privire adorată.

CIORNĂ

FRAGMENT I

Treci pe lângă mine în această albă zi,
Ca o făptură vie fără umbră, și
Fără ca nimeni să te poată ști.

- 5 Cum, ca fierul cenușiu, să nu mai fie
Ceea ce a fost atât de mult ?
Atîta rece vecinicie
După atîta zbatere și-atît tumult ?
Poți să respiri în timp rarefiat, fără răspuns ?
Pentru piscurile neființei, pasul ți-e de-ajuns ?
10 De ce am ales oare
Cerbicia de a vrea totul sau nimic ?
Arderea, fără fum și rest, orbitoare ?
Aruncarea-n golul gîndului cu ochi închiși ?

- N-am vrut părelnicul păienjenis
15 Surîsul ca un fir de borangic
Ne-a înghețat făgăduiala fără soroc.
O, nebunia de a fi vrut totul sau nimic !

- Fug de tine, căutîndu-te în ceas, în loc.
M-am întors în sala goală a Universității vechi
20 Necunoscut de pereți, de băncile perechi,

Ca un gladiator în arena unui amfiteatru
Deșert.

- În capătul pupitrului de lemn inert,
Fata cu părul de-aramă și-obraji de nufăr
25 Era, dar nu era decît stihia unui număr
Așa cum și pentru vecinicia cerului, patru
Și cu trei fac șapte.

Stam, descumpănit între cer și noapte.

FRAGMENT II

- Într-un pahar cu sare de potașă
Într-o soluție murdară și opacă
Arunci un mic cristal și totul e pe cale
Treptat și lin să se prefacă
5 Într-un pahar cu floare de cristale.

- În trecut mi-ai zâmbit
Funigel zburat și sfială
Și pînă dimineață mi-a-nflorit
În sufletu-mi trudit de îndoială,
10 În tulburatu-mi suflet mi-a-nflorit
O rece feerie siderală.

În țarcul de steiuri al văii
Noaptea se topește rece și degrabă
O boare răcoroasă dar prea slabă
M-a trezit prin ușa deschisă a odăii.

5 În față
Iasmele creștelor ies din palele de ceață.

Lumina crudă a zorilor
A început să piuie sfios în luncă
Chiuie în mine gândul : bună zi de muncă...
10 Cu toate că șoseaua doarme încă
Subt plapoma greoaie de praf neînceput
Pe subt stîncă
Au și pornit spre piscuri cărările înguste.

Ageră viața se întinde-n mine
15 Mi-s gândurile spintene ca saltul de lăcuste
Sîngele mi-aleargă-n vine
Cum șerpuie prin ierburile mărunte
Apa de șuvoi.

- 20 De dincolo, nevăzut de noi,
Soarele de azi urcă spinări de munte
Lunecă-n sus spre tumult.

E-o dimineață proaspătă ca aerul din peșteră.

- Printre steiuri, pe culmi, sclipește verdeța
Pe care-o aurește tot mai mult
25 Lumina crudă dar destul de meșteră.

Nevasta cu carne voinică
Îmi întinde cana de lut cu lapte
Și brațul gol și plin...
Fii binecuvântată noapte.

Am obosit...

Și-acum stăm lungiți pe căpițele de fîn copt.

Bolta cerului a devenit prea vastă

Și-acopere și hărți pe care nu le vedem.

5 Privim prelung,

De pe coastă,

Pîraul de frunzișuri negre care curge-n fundul văii.

Poșta mică pe șoseaua albă,

Bate prafu-n loc.

10 Dar ajunge pînă sus și dincolo de noi,

Material ca o salbă,

Cu zurgălăii...

În fund,

Depărtarea cu nori albi se-mbină.

15 În aerul molatec încălzit

Fierb mărunte ochiuri de lumină.

Lîngă noi spre stînga, sau spre dreapta,

Și fără orînduială mai departe,

S-au risipit afară din livezi,

20 Copacii cu coroane prea puternice,

— Subt ei e iarba verde și dulce ca răzoarele —

Și cît vezi,

Toată valea

E acum în mod firesc o carte,

25 În care-nfierbîntat citește soarele.

Rar de tot,
Trec pe lângă noi devale,
Pe poteca din fînețe țepoase,
Țărani cu chip sărac
30 Și talpa piciorului crăpată
Ca o coajă aspră de copac.

Privim aiurea
Tot mai tăcuți...
Răscolitor pătrunde-n noi miros de fragi trecuți...
35 Și-așa cum stai culcată,
Rupînd între dinți un fir de iarbă
Ți se văd sîinii albi strînși între coate.
Lumina prinde tot mai mult să fiarbă...
Ca un motan și-ascute ácele un măřăcine...
40 Și nu pricep
De ce te arde soarele mai mult pe tine.

CIORNĂ I

Atît de mult ești ceea ce-am dorit însingurat,
Că iată-acum
Apropierea ta adevărată
Neașteptată, negîndită, la doi pași,
5 Mă-ngheață ca o nălucire.
. . . . .

Călătoreau spre tine gîndurile mele
Uscate, rătăcite
Păsări oboseite peste pustiuri nisipoase ;
Arar ca norii mici spre pajiști înSORITE.
10 Dură uscată-n suflet
Învîrtejirea deznădăjduită-a unui gol.
. . . . .

Și-acuma numai dacă stai în loc
Cu frăgezimi de carne și de crin
Ființa mea spre tine năvălește
15 Cum năvălește vîntul din pustiu
Spre golurile mării verzi.
. . . . .

Aș vrea să-ți spun acestea
Cu glas de toată ziua
Cu răsufierea calmă
20 Și să gădesc cuvinte mai simple decât piatra,
Pe care poți s-o ții în palmă.

. . . . .

Mă tot gândeam într-una că s-ar putea să vii,
Dar simt că dacă-ai face-acum
Un pas spre mine
25 Cu ochii mari ca o chemare, vii,
Părelnic lujer de nalbă
Gînd crescut spre zenit ;
Apropierea ta adevărată
Cu trupul în mătase albă
30 M-ar îngrozi ca nălucirea bruscă
A unui mort iubit.

FRAGMENT III

Culege de pe stînci garoafe roșii
Căci fulgerul pe toate le aprinde ;
Surîde cînd oceanul se întinde
Să prindă în noianuri albatroșii.

5 Fă pași mărunți și numără atent
Sau fă în gînd un salt de tigru negru
Dansează grațios dar van, integru
Trimite către stele-un compliment.

10 Prin sate treci necunoscut și mic
La fiecare poartă uită un sărut ;
Un derviș străveziu și grav, calic
Să stea-ntre ei și tine ca un scut.

15 Cînd singur ești în cîmp cu drumul
Și cînd te răsucești și cînti fără să știi de ce,
Să faci din toate-un autodafé
Și-apoi să pui să se presare scrumul.

Zvirle-acum și cheia
A plecat în zori femeia
Legănându-se pe șoldurile pline
Zvirle puntea peste caldele ruine.

- 5 Bolți de gânduri vechi vuiră
Pentru un surîs de hetairă
Toată galeria de cadavre
Înflori-n adâncul unei lavre.

- 10 Colțuros s-abate povârnișul
Cînd femeia joacă-ntr-însa secerișul,
Rîzi și rîsul sună șters
Cînd femeia s-a oprit din mers.

- Mîna-i albă de săruturi
Pervertite-n gînd în van o scuturi.
15 Fruntea a gemut învinsă și plîngînd
A trecut sub furci pe rînd.

- Zăpezile alpine ale ceasului înalt
Nu sînt ? Rotirea acvilei de foc ? Lasă celuilalt
Foiala deznădejdiilor pe largile sofale...
20 Către mine deci seninul gîndurilor tale..

UN LUMINIȘ
PENTRU KICSIKÉM *

---

* Citește *Kicikém*.

Deschide ferecata poartă,
 Kicsikém,
 Sînt acolo-ngrămădite
 Tristeți de mult uitate,
 5 Vechituri și gînduri părăsite,
 Toane reci pe lîngă soartă.

Rînd pe rînd am aruncat acolo,
 Ca într-un pod de casă,
 Atîtea lucruri care-au fost,
 10 Desperecheate, prăfuite de uitare,
 Zestre și povară fără rost.

În jilțul fericirilor trecute,
 Cu cîlții scoși afară,
 Doarme somnoros „odinioară“.
 15 (L-o cuprinde cîndva cartea
 Amintirii prefăcute.)

Treze stau prin colțuri drame doar schelete,
 Printre ele nebunii săpate în perete,
 Glume care-ncearcă nemurirea,
 20 Spinări reci de salamandre

Subt duşumeaua minţii, prin meandre.
A trecut pe-acolo moartea şi iubirea.
Cine să le judece şi să despartă ?

- 25 O, deschide ferecata poartă
Kicsikém
Nu te teme
Duhurile toate te privesc
— Unele cu drag —
Căci, albă şi fragedă,
30 Tu te profilezi uşoară
Ca pe un primăvaratec prag.
Şi-n jurul tău
Tremură lumina crudă de afară.

CÎND VII LA MINE

Cînd yii, atît de rar, la mine,
Micuța frumoasă
Și neastîmpărată
Ca jocul unei albe sonatine,
5 Faci toate poznele prin casă.

Cu o nerușinare dumnezeiesc de goală,
Cobori din pat
Și toate le arunci distrată
Că după tine, casa
10 Pare devastată de răscoală.

Cu gesturi curgătoare
Și încete
Dinaintea oglinzii mari cît un perete
Îmi încerci pălăriile pe rînd
15 Surfîzînd vreunui lăuntric gînd.

Făcîndu-mi cu ochiul,
Cristalul argintiu îți dedublează frumusețea.

- Ceva mai serioasă,
Dar tot atît de goală,
20 Îmi răscoleşti sertarele
Şi coală după coală,
Îmi cercetezi cu luare-aminte,
Dar absentă
Manuscrisele.
25 Adevăru-i că priveşti în ele
Cît eşti de mititică
Aşa cum uneori citeşte
Cîte-o pisică gravă şi cu aer studios
(Tu care nu ştii vorbă româneşte).
- 30 Şi pe urmă le arunci pe jos.

- Fără frică
Îţi plimbi chemarea frumuseţii
Nesaţios nepăsătoare,
Cum îşi plimbă crinul strălucirea,
35 Tu cu cît mai mică,
Cu atît mai învingătoare.
Şi cînd ai oboşit
Şi toate-n casă au devenit mai reci,
Vii iar lîngă mine,
35 Uitînd că te sculaseşi să pleci.
- . . . . .

Vezi, Kicsikém mi-e greu să mai aleg
Însă cu-un dram de trudă înţeleg
Cum tu mi-ai răscolit nu numai casa
Ci cugetul întreg.

- 40 Dar iată,
Mi-ai încîlcit tot rostul într-atît,
Încît cînd vrei să pleci de-acum
Te-ncurci între firele gîndirii mele
Ca o pisică prinsă-n firele de lînă,

45 Pe care le-a desfăcut imprudentă,
Jucîndu-se cu ele.

Și tîrziu, cînd obosești,
Rămii,
Mi-adormi în suflet
50 Ca un semn închis în carte,
La locul tău,
Micuță și cuminte,
Ca un mic păcat de moarte.

- În picioare
 În mijlocul patului
 Ai aruncat pe rînd jos pe covor
 Toate de pe tine,
 5 Tu luminoasă și ștregară ca o glumă
 A soarelui
 Și din valuri de dantelărie albă,
 Apari mai albă,
 Mică și desăvîrșită ca din spumă.
 10 Mai ai acum în mîină
 Cămășuța străvezie și ușoară
 — Și parcă ai în mîină un suflet rătăcit nevinovat.

Dar iată că se-aud pe-afară
 Pași prea lungi, prea rari,

- 15 Surprinsă tresari :
 Ți s-a mărit albul ochilor prea mari,
 Urechile micuțe stau la pîndă,
 Arcul viu al buzelor,
 Răsfrînt în jos, așteaptă.
 20 Și întregul trup
 (Cu strălucirea caldă și plăpîndă)
 Puțin plecat înainte
 Ascultă.

25 Pari o nimfă speriată, cu dobîndă,
De foşnetul suspect dintr-un stufig,
De ochi care se-apropie furiş.

Dar paşii s-au depărtat...
Trăsăturile feţii s-au destins dintr-o dată,
Te uiţi la mine cu ochi strălucitori,
30 Picură în aer limpezimi de salbă,
Mi-arunci în faţă, nebunatăcă,
Perina
Şi cauţi scăpare sub cuvertura albă.

- Miniatură de fildeș mărită,
 Și necăjită.
 Tu nu știi ce să faci,
 Supărată pe mine :
 5 Să râzi ?
 Să plîngi ?
 Dar îți strălucesc ochii
 De parcă-s plini de rouă,
 Căci tu le faci pe amîndouă
 10 Negrăit de frumos,
 Cum cade cîte-o rază de lumină
 Pe nasul unui copil mînios.
- Eu însă citesc mai departe și tac...
- Și tu plîngi tot mai tare,
 15 Că nu vreau să viu să te-mpac.
- Dar e destul ca mai tîrziu
 Să zîmbesc
 Privind într-altă parte
 (Mereu aplecat cu ochii-n carte)
 20 Ca să mă smucești furioasă de haină
 Și să râzi plîngînd acum de ciudă
 Că te-am împacat.

VERSURILE

Ți-am spus că am scris pentru tine
Versuri
Și curiozitatea ta nu mai are astîmpăr...
M-ai luat lîngă tine pe divanul
5 — Pe care mai cad draperiile roșii de catifea —
Și mă pui să ți le traduc în nemțeasca mea,
Care totuși
Nu te mai face să rîzi.

10 Asculți cu ochii,
Cu născiorul,
Și cu urechile micuțe
(Stă cuminte pîna și mătasa rochii).

Eu povestesc ce-mi trece prin cap
Și seriozitatea ta e fără margini.

15 Dar iată, cînd gîndesc să scap,
Dintr-o umbră de surîs din ochii mei
Ai prins de veste că-ți spun dinadins
Alte prăpăstii
Și te năpustești pe mine
20 Mînioasă, cu pumni mititei.

VANITAS

Urcînd luminos în spirală,
Un strung cu lame de argint
Te-a subțiat din fildeș.

Și-ntruchiparea ta e o spirală ce se nalță...

- 5 Dar ce neînsemnați
Mai sîntem totuși amîndoi...
Suavă Kicsikém...

- Sub înstelarea de baldachine,
Dintre noaptea nencepută din trecut
10 Și-aceea fără de sfîrșit care vine
Ne-am întîlnit printr-o minune de-ntîmplare
În ceas, cu neființa-asemene,
În omenirea curgătoare
Două trupuri. Gemeni, gemene.

- 15 Micuțo,
Pînă la noi
Pămîntul rodnic a revărsat luminii
Din sînul lui și-al nopții

20 Milioane de rînduri de făpturi, spumă,
Care, după ce ocoliră cu privirea
După mersul soarelui,
Se-ntoarseră în humă.

Iar după noi
Lumi fără număr vor veni
25 Neconținut un azi va înflori
Și cine poate bănuși
Ce siderale bucurii
Vor înălța pe cei ce vor veni ?

O, Kicsikém,
30 Împinși, cu ochii-nchiși
Din sînul rodnic al pămîntului,
Ne vom întoarce-n el fără de urmă
Și-n fața frumuseții viitoare,
Din care picurile cad, dar unda nu se curmă,
35 Slabi și singuri,
Luptînd cu legea năclăită-a humii,
Noi nu avem decît,
Mică și fragedă,
Iubirea noastră trist surîzătoare,
40 Și-atît.

Căci între două lumi,
Noi stăm în noapte,
Ca doi inși alăturați pe-o carte
La lumina unei lămpi
45 În cîmp departe.

CÎNTECELE MELE

Ca-n fiecare zi
Și azi ești supărată.

Ai auzit
C-am povestit în versurile mele
5 Unele dintre șăgalnicele tale nebunii,
Care faci din tine
O primăvară de lumină și de soare.
Stai bosumflată, trîntită-n fotoliu
Și nu vorbești nimic.
10 Nasul ți-e prea mic
Și ochii prea mari.

Pesemne
Ești supărată că poetul tău
Nu cîntă dragostea lui
15 În ritmuri exaltate și solemne,
Mînuind cuvinte îngrijit alese
Cum sună în poemele eterne,
Fără număr,
Pe care le citești tu seara
20 Ghemuită între perne
Cu cămașuța căzută de pe umăr.

O, Kicsikém,
E-adevărat că-n versuri fără meșteșug
(Ca grațiile tale care fug)
25 De-atâtea ori pe gânduri, te rechem.

Căci pentru mine,
Pentru insul meu bolnav și obosit
Tu ești un zâmbitor luminiș
De încercări și gânduri noi
30 Care-mi pătrunde-n cuget
Cum străbat
Nevinovate razele de soare
Prin broderia albelor dantele,
Și-aruncă arabescuri de lumină
35 Pe masă, pe perete și podele.

Rîsul tău
Pe care nu-l cuprinde nici o carte,
Joc părelnic, schimb,
Întîrzie ca un nimb
40 Pe strada cu trotuarele deșarte ;
Nouă zodie,
Îmbracă
Și preface casa mea poșacă
Zbuciumarea-mi stearpă ca o drojdie.

45 Peste durerile trecute,
Prăfuite,
Peste ruine, colțuroase, reci,
De fericiri și deznădejdi trecute,
Pe care resemnarea ca un ierbar le-nseamnă,
50 Fără de grije,
Tu alergi și urci ușoară,
Împodobind ca iedera, în toamnă.
Și-oriunde merg,
În serile cînd mă afund pe drum,
55 În noapte,
Din tot ce-a fost în urma mea,

Rupte punți

Lest sufletesc, nelămuriri de fum,

Doar tu și luna

60 Fără zgomot, alunecând egal,

Peste păduri, peste câmpii și peste munți

Peste dorinți, peste uitări, păreri de rău,

Mă întovărășiți pe drumuri paralele

Tăcut

65 Și-ntotdeauna.

DIN VERSURILE LUI LADIMA

PATUL LUI PROCUST

Felie de noroi e ciclul meu,
Spre capătul carent răzbat cu greu,
Fuiorul tors al cretei mi-e povară,
Și de mă apăra, mă și masoară.

- 5 Triunghiul tău înscrie albatroșii,
Și doare mlaștina cu viermii roșii,
Dar cum, mirajul frumuseții nevalente,
Cînd ochiul meu spre cruguri, sus, atent e ?

- 10 Hrăniți cu putrezime de asemeni,
Se-ngrașă nuferii suavi și gemeni,
Eu, plin de bale și vîscos, greu lupt
Alătura, din soare să mă-nfrupt.

- 15 Cu burtă flască, la urechi rubin,
Cu clopoței de slavă și venin,
Vecin cu mine e și se tîrăște totuși
Împărătește balta, albiu lotuși.

Dar ochii mei în mine se întorc,
Să mă cuprind, alt fir încep să torc.

20 Mai mare sînt, decît cei mari, și mai
Frumos, decît un crin în miez de mai.

Spre tine, Doamne, gîndul îmi înalț...
Nici flori, nici aur, nu mi-ai pus în smalț,
Nici gheare. Tu mi-ai dat în loc de ele
Doar conștiința mișeliei mele.

SAMARCANDA

Muntele sticlos din fund e la trei nopți
Depărtare cu privirea. Șahi răscopți
Plîng ce-a fost, cu ochi scoși. Oigurii mei
Cresc în vaduri, văile vuiesc de ei.

5 Merg spre Turnul nalt, cît norii albi de grindeni,
Margini nu se știu, priveliștea n-are,
Țările vecine-l văd de pretutindeni,
Caravanseraiuri fumegă-n hotare.

10 Sus pe munți spînzurători cît cerul gol
Cheamă trecătorii șuierînd domol.
Muște cît găinile rotesc. Leproșii
Vămuesc chervanele, aprind chiparoșii.

15 Curcubeul peste Asia întreagă
Cheamă-nțelepciunea voastră să aleagă.
Iată, flăcări, stele luminează-albastre,
Nașterea pe scut a Seminției noastre.

20 Bajazet închis cu amintirea-n cușcă
Gratiile ca zăbalele își mușcă.
Hoarda, hoarda mea de aur peste tot...
Prapur și minciună, cepeleag despot...

Dar iezerele unul lângă altul sute,
Cînd rîd arhipelagurile lumii mute ?
Geyserii lungi lumina descompun
Ca munții de cristal și alaun.

5 Iradiază sorii albi, deodată patru,
Terasele de ape vii în amfiteatru...
Grădinile Semiramidei, lateral
Din răsărit pîn' la apus, în sus de val.

Azvîrl orgile planetei jerbe grele
10 De imnuri spre spiralele de stele...
Cînd evantalii latescente trec domol
Ca reci comete dincolo de gol.

Fîșii de lumină caută gîndind
Sfîrșitul lunii. Rar se sting și se aprind...
15 Așa era... așa era întîiul ceas,
De nu m-ar fi chemat pe cruce-aș fi rămas..

FINAL

Marea crîncenă de plumb visează salbe
Și resoarbe-nveninată, spume albe.
Pe deasupra-i sîrma-ntinsă între munți
Pentru pașii mei alături, și mărunți.

- 5 Doamne, din ce gropi, din ce canal,
Mă azvîrli ca pe-un cadavru, sideral,
Ce descrie cu picioarele lipite
Traiectorii în ocol, de monolite ?
- 10 Timpul se dilată-n gol și vin prin spații
Către mine, flămînzite constelații...
Sorii noi au nimburi mari de sfinți. Eu trec
Ca o pasăre mîntuită de înec.

Semnul e de aur, știu, blestem de soi...
Negreșit Steaua Polară. Dar apoi ?

Tot pasul își întoarce fața.
Fapta, crește poate clipele
Și încă nu poți ști, dar moi aripele...
Oare Steaua Polară risipește ceața ?...

- 5 Fiecare plătește foaia de drum a vieții.
Coboară bolnav spre brădet,
Cu pași de tipic, albul ascet ;
Scrie condica dimineții.

- 10 O, dacă acest rac ar putea fi uitat...
Dar niciodată chipul din oglindă...
Cuvântul nu l-ai vrut, dar a stat...
Geme inima prinsă stupid sub grindă...

- Cum ai să poți să știi ce-a fost ?
Ceea ce azi e cu puțință alege,
15 Mîine zarul e dincolo de lege.
Istovită-i urechea, mai greu și fără rost.

- Ai uitat, uitaseși, și iar ai venit :
Moartea e aicea din ajun.
Către ea te duce orice drum
20 Cauți doar pe cel mai ocolit.

TRANSCENDENTALIA

Trimite-ți gândul galben să aleagă
 din praf, bob de nisip și bob de mei.
 Trimite-ți gândul înainte dacă vrei,
 și dacă poți, acolo unde zarea se încheagă
 5 din aer, întuneric și din gol
 la începutul nesfârșitului ocol.

Te uită, destrămarea jucăușe-a norilor
 maimuțărește drumul călătorilor...
 în goana nesfârșită a biețelilor
 10 e înc-o dată jocul alb al ielelor.

Lumina-i argintie în lumină sură.
 În apă cât e zarea, cotitură
 de apă desenează drum
 cu el se împletește mîntea-acum.

15 Răstoarnă : ceru-i verde, cîmpia e albastră ;
 Să poți să fii dincoace de magica fereastră.
 Să poți vedea deodată moneda-n două fețe,
 să fii unde ți-e gândul, și să te vezi apoi
 în locu-n care acum ești prins ca-n tre ostrețe...
 20 trimite-n lume umbra, cercînd să te dezdoi.

- Aruncă o frînghie fahirul în văzduh
și ea rămîne dreaptă, dorințelor o scară.
Aruncă înainte a gîndului săgeată
și împietrește-i urma în lucru ce rămîne.
- 25 O clipă te oprește și drumul ți-l presară,
să ai cum te întoarce, prudent, cu miez de pîne.
Ca-ntr-o oglindă, zarea răstoarnă-o dintr-o dată
și crește-o lume nouă din aer și din duh.

- Pe cărări spre luna moartă,
 dincolo de scări de apă,
 unde gândul — sol și grapă
 neființa mai dezgroapă,
 5 s-a oprit. Dar nu e toartă
 căci acolo — înălțarea
 e-o cădere, o săgeată
 ce se-ntoarce beată
 fără să pătrundă zarea.
- 10 Stă-ntre spații și răscruci
 caută în van, polare,
 încotro vrei să te duci
 nu e spor, ci arătare.
- 15 Melcul lumii, îl apasă
 veșnicia matematic ;
 căci înalță-ades, ostatic,
 snopi de ochi spre nesfârșit.
- 20 Privirea străbate latescenta stemă,
 imens nebuloasa coasă
 alburia neființei crizantemă.

Nu e decît un mereu topit în oriunde ;
un nicăieri pe nicicînd îl ascunde
Acolo inima gîndului roiește-o plasă
de începuturi, altele, și timp, altoit.

- 25 Steaua nesfîrșirii arde
ca un far și miliarde
îi răspund neîncetat.
Fără grabă și repaos
e mișcarea. Nici adaos
- 30 la ce-a fost ceasornic stat.
Adîncînd în tine totul
îți arată-acuma lotul
și-ți surîde ca un gîde,
cu gingii piezișe, hîde :
- 35 E vârtej amețitor nimic abrupt
nu-i oprire, sus e dedesubt,
numai căuta și nu gîndi, e vis
cercul lumii a rămas închis.

Iubire zvăpăiată,
 arc de pod zvîrlit în spații către stele,
 fără sprijin,
 triplu salt mortal de suflet laș,
 5 pîn' la capăt, pîn' la moarte lung făgaș,
 suflet săltăreț și fără griji-n
 tragica nacelă rătăcită, descheiată.

Un surîs ar turbura zăpezile alpine,
 brumă înflorită orice gînd devine.
 10 E mai jos un plai de visuri omenеști,
 miei de vată, îngeri mici de zahăr roz
 un covor de iarbă fină, plus o baltă cu rogoz
 pentru barcă și idilă, suflete-ai putea să te oprești.

Un nebun încearcă pînă la exasperare,
 15 ocolind o casă pe el însuși să se prindă.
 Ochi albaștri v-am dorit și vii și morți într-un sărut ;
 ochii care negru-ascut
 dinții gîndului, pumnalul de sub grindă
 și străpung cu ușurința-o arătate.

20 Uite-aici e masa verde cu pătrare numărate,
 iată inima. Dar mai așteaptă...

toate păsările zboară-n linie de aer dreaptă...
gîndurile-aleargă, scurt polarizate.
25 O, joc nătîng murdar și măsluit,
pîn' la capăt vamă nebuniei am plătit.

Ochi albaștri, întrebare de cleștar,
în ruina voastră rece, cine-a-nchis formula rea ?
prinț vrăjit, de m-a făcut broscoi vulgar,
de alerg la nesfîrșit și caut un sărut să mă redea
30 vieții mele. Ochi albaștri, piază rea.

O sfortare,-o răsucire-n mine însumi din adînc și-acum
față-n față stăm. Cu groază înțelegem cum
dorințele s-au ridicat în noi și se privesc
ca vipere nălțate-n coadă.
35 Timpul e-n afară. Ca să cadă
tot nisipul din clepsidră, sufletele-ncremenesc.

Vorbe mari ca zburătoare colorate de foiță
vorbe milostive ca-ntr-o umbră de troiță.

Poți să-ncepi cu orice filă din idilă,
40 inima să ți-o arunci ca pe o bilă
acrobatul. Brațu-ntors s-o prindă pe la spate,
să descrie flori de linii înstelate
jocul ei în jurul tău. Dar simți că rece
9 și cu 1 fac tot 10.

45 Doar un buton întors, curentul s-a oprit ;
automat în tot orașul au încremenit
tramvaiele pe linie. Întorci și iar
tramvaiele se mișcă tutelar.

50 Pornește înainte-nzorzonat un cățeluș
se leagănă fudul în haina lui de pluș..

pornește pe alee fericit
dar cînd stăpîna s-a oprit,
cu capu-ntors a stat și el,
căci fantezia nu i-a fost decît exces de zel.

- 55 Cazi suflete cu fruntea-n piept,
revino cu piciorul drept
lîngă femeie cu albastru zîmbet bis...
Năting și ocolit Narcis,
răspunde-i cu suris penalizat, transcris.

Ai vrea să strigi când gîtu-i cîlți și clei,
ai vrea s-alergi, ți-e trupul prins în teacă,
cu mîna vrei să prinzi, dar e-n ulei,
și cazii în tine însuți : moarte seacă.

5 Prizonier al minții tale proprii,
de tine-ncerci zadarnic să te-approii ;
de logică și sens te vrei deprins,
spre insula din tine braț întins...

10 O, de-ai putea fi șarpele din basm,
ca, răsucit în tine însuți, bale, spasm,
c-un salt ca o vîntură pîn'la cer,
să te desprinzi, să rupi obezi de fier.

15 Cînd chiotul fără cuvînt descarcă
pămînt deștelenit să vezi — și parcă,
de aer amețit, cu tine cadă
în goluri repezite de cascadă
și călători și gînduri tari și barcă.

20 Din colivia logicei scăpată,
privighetoarea-nnebunită cîntă,
spre spații ce n-au sprijin, se avîntă
încălecări de tril și fibre toată.

25 În tine însuți, gol pescar,
din văi și munți de apă te alegi.
Mărgean din fund de mare să culegi
afară lași unelte mici și far.

Dar cînd ajungi în fund te frîngi livid,
mărgeanul dur și roșu e lichid ;
pe marea liniștită, de asemeni
un ochi de larg cu țarmul îl îngemeni.

30 Înverșunat, în tine însuți încă
mereu te vrei desprins din forme sure ;
dar nu mai crezi că zîne și pădure
zac fermecate-n fund de bață-adîncă.

35 Dar cînd picioarele sînt grele-n glod,
vii ochii văd pe apă la apus
cozi de păun. Înnebunit Irod,
desfrîul de lumină-ți pare suș.

40 Cu paloșul tu tai la întîmplare
și sfori și sens, culoare, sunet și
neputincios recazi, cînd vezi că mare
inconsistentă nu poți biciui.

45 Tîrziu otrava îndoielii tale,
suc verde de celule oarbe,
vis alterat și drojdii nedomoale
în corpu-ți paralytic se resoarbe.

PLECARE

Sub platoșe de os, el s-a mirat, și slab
surîsul a căzut în gol, doar ochii sloi
au amintit de-o înțelegere-ntre noi.
Cînd totul a pornit, covor arab,
5 a aruncat din nou privirile-napoi.

Dar nu, dar nu, făină pe obrajii lungi,
s-au adîncit în carne două dungi ;
în unghi — zbor de cocori — s-au adunat
între sprîncene gînduri. Și bărbat
10 în rochia cu ciucuri și cu stele
a măsurat căderile-ntre ele ;
la stînga și la dreapta a făcut frumos
zîmbind, bezea trimisă de pe scena morții.
Deși nu-nțelegea nimic, era duios ;
15 avea o tumbă de făcut în fața porții.

Cînd a plecat pe trotuar rulant, agale
mai flutura ca o batistă mîna moale.

Pe zece linii paralele în rambleu
armate de locomotive s-au pornit
20 dezlănțuite, îndîrjite în granit...
Cînd fier în fier s-a prăbușit, mereu

surîsul a plutit de orhidee cast ;
într-o spirală mare-apoi sub cerul vast.

25 Cînd a plecat pe trotuar rulant, agale
mai flutura ca o batistă mîna moale.

ÎNCHINARE APOCALIPTICĂ

Limba de flacări pe mlaștini în noapte
zborul de uliu trimis să vîneze
cad, se ridică. Două hilare speteze
chinuie oasele moarte în cei care fură cei șapte.

- 5 Vreau să-ți trimit un mesaj înspre marginea lumii.
Melc care poartă în spate un pat, să-l măsoare
cum măsoara și Procust, eu din mlaștina humii
deapăn cu patimă strigătul meu care moare.

Lumi întregi în fundul mării
pești și bivoli cu burți albe,
creste lungi de os și salbe,
ca-ntr-o raclă-n fundul mării.

5 Aripa reci, și nici un gând,
peste goluri tremurînd...
zbor de pasăre uitată
deznădejde-ntîrziată.

10 Nici un reazăm pentru minte
mor privirile-nainte.
Poartă călătoare
cînd te voi ajunge ?

15 Ești sortită oare
ochiul să te-alunge,
încă mai departe
risipită-n moarte ?

Tu din larg îmi crește
stea, zvîcnit de pește,

20 ca să am un semn
zborul să-mi îndemn.

Nu-i nici zi nici noapte...
Unde sînt cei șapte ?
Vrajă ferecată
te desface-odată.

25 Dorm de mult în urmă.
legănată turmă,
somm de bucurii,
morți încă de vii.

30 Cel puțin îmi spune
de mai sînt pe lume
neamuri de cocori,
dacă-i văd în zori.

35 Albi cocori cu oase crude
suri cocori cu fulgi și pene,
vecinicii paparude
leac micimii pămîntene.

40 Goluri mari se întretaie
mers de vulpe calea-mi taie,
cercuri mari, fără repaos
cresc din alburiul haos.

Gîndul care m-a pornit
nu cumva se va fi stins ?
Aripa ce m-a desprins
nu cumva s-o fi oprit ?

45 Poartă, călătoare poartă,
prinde largurilor toartă,
dă-mi tăcere și odihnă
dă-mi mormînt de soare-n tihnă.

ADDENDA

SONET
— fabulă —

Psalmodierea nentreruptă-a ploii
E tristă ca un cîntec de-ngropare,
Iar cei ce trec pe străzile murdare
Sînt palizi și tăcuți ca și strigoii.

5 Tăcuți visează-n jilțuri solitare
Martirii vremii rele și-ai nevoii,
Boemii pesimiști — și chiar eroii
Gîndesc la țările scăldate-n soare.

10 Sală friguroasă-ntunecată
Se pare, cavernă cuaternară
Din care tot nu se topiră solii

Și-n timp ce lumea pare condamnată
Din valul unui nou potop să piară
E uimitor ce veseli sînt strigoii.

MELOPEE

Lacrămile mele,
Ornamente fine,
Lacrămile mele
Le cunoști prea bine.

5 Dorurile mele,
Agonii senine
Dorurile mele
Ți-au rămas străine.

10 Visurile mele,
Flori pe ape line,
Visurile mele
Ce-or fi fără tine ?

15 Versurile mele,
Flori dintre ruine,
Versurile mele
Toate-s pentru tine.

În mine-aș vrea să mă închid pe veci,
Ca într-un templu — ascuns într-un pustiu,
Necercetat decât de lilieci —
Un templu părăsit aș vrea să fiu,
5 În mine vrînd să mă închid pe veci.

În templul vechi, cu negre ornamente,
Sub bolțile enorme și tacute,
În negurile reci și somnolente,
Durerile să-mi fie stătui mute
10 Iar lacrimile fine ornamente.

CÎNTEC DE LEBĂDĂ

Ne-am împăcat din nou...
Și privirile noastre-au obosit
De darul târziului ecou,
De noua și calda zvîrcolire luminoasă.

- 5 Stăm culcați în iarba proaspătă și grasă,
La marginea pădurii,
Și privim tăcuți, printre ultimii copaci,
Apusul Soarelui.

De fapt totul privește-acum spre soare.

- 10 Căci printre trunchiurile umede și negre,
Astrul care moare,
Cîntă (cum poate)
Iluminînd cu sînge și aur
Dealuri verzi,
15 Pădurile și cerul albastru :
Un cîntec fantastic de lebădă.

Oh ! Rochia ta albă de muselin
E prea ușoară,

Pentru trupul modelat și plin,
20 Pentru sufletele noastre împovărate.

Cîntecul de lebădă
(Printre copaci negri)
A încetat.
25 Și-acum astrul,
Un cadavru roșu, rotund,
Cade.

E târziu.
Pădurile au devenit aproape albastre...
S-a făcut răcoare.

30 De-acum se va stinge și ce a întîrziat în privirile
noastre.

Neliniștea coboară fremătînd în amîndoi
Sufletele tremură ca apele seara.
Crește dinlăuntru un surîs de moarte :
Cine se va ridica — cel dintîi — dintre noi ?

PAPUCIADA

- În povestea, cu întoarceri și cu toane,
Ce urmează, cam cum poate, mai la vale,
Veți întâlni vreo trei persoane*
- 5 *Apoi un personajiu (dintre cele principale)
Și firește, așa cum știe fiecare dintre noi
Că se obicinuieste, numeroși eroi,
Eroi de carte — adică... Dar mai cu seamă sînt
Cîțiva eroi, numiți așa pe drept cuvînt,*
- 10 *Adică niște viteji cărora li s-a dus vestea,
Că lor nimeni nu le suflă-n ciorbă
Și pentru care (aci nu-ncape vorbă)
S-a scris, precum se va vedea, povestea.*

- Acum o să mă întrebați ce e aceea „persoană“.*
- 15 *Ei bine, mărturisesc că mi-e greu să răspund,
Simt că mă trudesec de pomană,
Întrebarea asta mă cam dă la fund.
Ce vreți? Tîlcul vorbelor e ades
Nesigur, și greu de ales :*
- 20 *Cum e umbra și lumina de omături.
De multe ori înțelesul o ia pe de lături
Și nu arareori rămîne în urmă
Ca iedul răzlețit de turmă.
Alteori, la cei flecari, dimpotrivă,*
- 25 *Cînd gura le turuie ca moara, nemilostivă.*

- Cuvîntul, nucă goală de miez,
 Se învîrtește și saltă, curat titirez ;
 Gîndurile fișnețe o iau astfel razna
 Nu le mai aduci înapoi cu toată cazna,
 5 Căci nu le mai înșiră cum trebuie sfoara
 Înțelesului... Ce vrei ? Se strică uneori și moara.
 Astfel omul ascultă uimit și nu pricepe nimic,
 Iar flecarul nu ia seama și îi tot dă înainte.
 De aceea eu zic
 10 Că e mai cuminte
 Să vi-le înfățișez, aceste persoane,
 De-a dreptul și fără zorzoane.
 Cînd nu știi să numești o culoare,
 O arăți cu degetul, ca săgeata,
 15 Și gata,
 Pe loc înțelege fiecare.
- Întîia persoană e o fetiță
 Cam cîrnă, pînă la genunchi în rochiță.
 Are cinci ani și e, cînd vrea, gravă,
 20 Altfel e o persoană gîngășă, firavă,
 Cu ciuf și subțire în talie,
 Aduce cu o dalie.
 Atît e, deocamdată, destul.
 O cheamă Georgeta, nume fudul
 25 Pentru nutrișoara ei de păpușă.
 Noi îi vom spune mai pe scurt Geta.
 De curînd a învățat să scrie (doar numele, pe ușă)
 Pe dulap, cu creta.
- A doua persoană e Andrei.
 30 Cam șui (ca un fus).
 În ochii mari albaștri, două mici scînteii.
 Nu e dintre acei
 Care să stea unde l-ai pus.
 Are șase ani și jumătate
 35 Și crede că le știe pe toate.
 Cunoaște, ce-i drept, buchile,
 Dar roade cărților muchile

Și jalea e că, isteț,
Repară tot ce întâlnește prin casă :
De la radio pînă la mielul creț...
Pînă nu strică tot, nu se lasă.

- 5 Dar dintre ei trei, cea mai persoană
E negreșit Docu,
(Asta vine cam jumătate din Bondocu)
Făptură curat năzdrăvană.
Abia i-au tăiat moșul.
- 10 Nu se-astîmpără o clipă, hoțul.
Stă să împlinească patru ani.
Are obraji și genunchi dolofani.
- Toți trei sar ca niște iezi
- 15 Unde nu crezi, acolo-i vezi ;
De pe pat pe masă,
De pe divan vor să ajungă-n tavan.
Uneori și pe casă.
Aleargă, cînd scapă, hăt pe maidan.
- 20 Unde nu gîndești
Acolo-i găsești.
Nici vorbă să se predea.
Nu se opresc pînă cînd nu și-au făcut suma.
Dar de data asta, după cum veți vedea,
- 25 S-au cam întrecut cu gluma.
Personagiul e Tăticu, după cum ați ghicit,
Mulți ca el nu cred c-ați mai întîlnit.
Stă îmbrufnat că nu-și poate citi ziarul.
(Nu e prea greu să-i ghicești amarul.)
- 30 S-a așezat în fotoliu cu ochelarii pe nas,
Și așa ținut a rămas,
Nu-i chip să se miște defel,
C-au tăbărît toți trei pe el.
Pe genunchi i s-a suit Geta,
- 35 Zvîrlindu-i cît colo gazeta
Docu i s-a urcat în cîrcă.

- Ce să facă ? N-a mai zis nici mîr... că
 Andrei îi trage de la gît cravata.
 E prizonier și persoanele îi cer, buluc,
 Să le spună pe loc, povestea cu armata
 5 Viteazului, neînfricatului Papuc.
 C-așa sînt copiii, le plac poveștile
 Cum îi place ursului mierea
 (Că, vorba aceea, „își linge și deștile“).
 Dar poate că unii nu știți
 10 Cu adevărat cît îi place ursului mierea ?
 Se poate, păreți cam nedumeriți,
 Atunci vă voi spune, dacă așa vă e vrerea.
 Tocmai pe dos (cum întorci ceștile)
 Că îi place ursului mierea
 15 Cum le plac la copii poveștile.
 Acum trebuie să vă spun că aceste persoane
 Nu ascultă liniștite, cum se cuvine,
 Ca dumneata, de pildă, ca mine,
 Ci punînd tot felul de întrebări năzdrăvane
 20 Îl sîcîie pe domnul personagiu amarnic,
 De nu știe cum să mai iasă din încurcătură.
 Îl controlează, bob cu bob, zadarnic,
 Îi cer rest și socoteală
 Și deseori se-nfig, făcînd gură,
 25 Scoțîndu-l din sărite,
 Căci văd în orice un gînd de amăgeală.
 Se socot păcălite,
 Nu cred tot ce le spune,
 Că vezi, ca să scape, omul pasămite,
 30 Le mai zice și la nimereală
 Și mai rele, și mai bune.
 Asta nu-nseamnă, firește, la întîmplare.
 Dar tot nu scapă cu una cu două :
 Cînd a biruit o întrebare,
 35 Vin alte nouă.

Acestea odată lămurite, pe șleau,
 Ca să nu se iște apoi vreun bucluc,
 Vreau
 Să ascuți acum minunatele isprăvi

- Ale armatei vestitului căpitan Papuc,
A cărui faimă a trecut hotarele.
Ale lui Luță cel care prin viroage ori dumberăvi,
Prin munți unde abia poți răzbate,*
- 5 *A luptat cu urșii, cu dihorii, cu fiarele,
Cel care, însetat de dreptate,
A zdrobit oastea cruntului căpitan Ciuruc
Care năvălea în Cișmigiu ca un tăvălug.
Apoi îndemnat și de un tovarăș, un pici*
- 10 *Neastîmpărat, pe nume Iscodici,
A vrut să știe cîte sînt pe lume toate.
Nu numai pe sfert ori pe jumătate.
A străbătut pustiurile, oceanele
Cele rele, pe care le bîntuie zilnic cicloanele,*
- 15 *A înfruntat zări, cînd de foc și cînd de gheață,
Care se schimbau în fiecare dimineață.
A luptat cu uriași sluiți la față,
Cu furnicile mari cît măimutele,
Cu leii mici, că trebuia să-i privești cu lupa.*
- 20 *A văzut fluturi care se plimbau cu teleguțele ;
Elefanți care săreau ca lăcustele : Zdupa !
Și alte minunății, fel și fel
Pînă a ajuns, pasămite,
Pe insula Frumoasei adormite,*
- 25 *Unde era cît pe aci să adoarmă și el ;
Dar s-a trezit la vreme și s-a-ntors acasă,
Unde-l aștepta măicuța lui la masă.*

CÎNTUL I

Unde apare eroul adevărat

1

TĂTICU

5 Spun unii că pe vremuri...

ANDREI

Cînd, pe vremuri ?

TĂTICU

10 Of, tare ești cusurgiu...
Pe vremuri... acum cinci ani,
Dacă n-or fi șase.
Stăteau deci pe aci, pe lîngă Cișmigiu,
Cam pe aproape de noi, la cîteva case,
Doi frați...

15 ANDREI

Unde, în curtea aia mare cu castani ?

TĂTICU

O fi fost și curtea aia cu castani ;
De unde vrei să știi ?

20 ANDREI

Păi atunci, dacă nu știi, de ce mai povestești ?

TĂTICU

Ei, asta nu-mi place... ei, vezi cum ești ?
Mă țintuiți în fotoliu, ca să vă spun povești

Și-abia am apucat să-ncep și eu,
Că mă tot întrerupeți, mă sîcîți mereu.

ANDREI

- 5 Zău, tăticule... Sîntem ori nu prieteni la toartă ?
Atunci de ce nu ne spui adevărat ?
N-aveau număr la poartă ?
De ce nu ne spui exact unde au stat ?
Dacă locuiau lîngă Cișmigiu,
Nu se poate ca eu să nu-i știu...

10 TĂTICU

Ce vrei ? Numărul l-am uitat...
Să zicem că era pe-aci, pe Brezoianu,
În blocul ăla cu copii mulți
Care umblă toată vara pe asfalt desculți.

15 DOCU

(fericit)

A, era Mitică, ăla lunganu...

TĂTICU

- 20 Nu-l chema pe nici unul Mitică ;
Unul era Sorin, cel bălan și frumos,
Iar altul Luță fără frică.

DOCU

(încăpățînat)

- 25 Pe Sorin îl cunosc...

GETA

Docule, ce caraghios...
Cum să-l cunoști ? Asta e poveste...

TĂTICU

- 30 Drept să vă spun, găsesc că Geta este
O fată cu cap...

ANDREI

(mîriind)

Oho... cu cap, lipit ca la păpușă, cu pap.

GETA
(amărită)

- Oh, tătucule, ție îți spun ca să știi,
Eu am scris poezii...
5 Andrei râde de mine și le-am ascuns în dulap.

ANDREI

Aoleo, vorbe lipite și ele cu pap...

TĂTICU

Ei, hai sfârșiți, că uite... încep.

10

ANDREI
(incăpăținat)

Tătucule, eu tot nu pricep :
Dacă băieții ăia stau lângă Cișmigiu,
Nu se poate ca eu să nu-i știu...

15

TĂTICU

- Stau sau stăteau, om vedea... Gata cu cearta...
O să vă arăt, atunci când oi sfârși tu harta
Mahalalei, și numărul, și poarta.
Atunci o să știți și strada.
20 Asta e... să nu mai lungim sfida.
Acum stați liniștiți și ascultați.
Așadar, erau doi frați.
Unul era, cum v-am spus, Sorin,
De-i zicea maică-sa Sorin Făt-Frumos,
25 Albicios, ochios,
Arătos (și călare pe băț și pe jos),
Altfel prost ca un păstîrnac...
Un fel de nătîng
Nu știa nici drept, nici stîng.

30

DOCU

Tătucule, ce-i aia păstîrnac ?

TĂTICU

- Ei, dacă nu știți n-am ce să vă fac.
Să zicem... Să zicem... Of !
35 Să zicem că era prost ca un cartof.

Ei, s-a dres ?
Celălalt era Anghel fără frică.
Ăsta, deși era înger, era om de înțeleș.

GETA

5 Cum era înger, tăticule ?

TĂTICU

Așa... să vezi... adică...
După nume
10 Că-l chema Anghel, anume...
Chiar așa, iubiților.
Cumălalt era Sorin, de la soare.
C-așa era măicuța lor :
Vedea totul în mare.

15

2

Anghel ăsta, n-aș putea să spun că era frumos.
Ba era chiar cam scurt de picioare,
Bondoc și lătăreș,
N-avea ca fratele său mai mare
20 Făt-Frumosul, deh !... cel semeș,
Obrazul alb ca iofcaua,
Dar îl îndrăgise toată mahalaua
Că era bun la inimă ca o pîine,
Iubea orice făptură mică, fără apărare,
25 Om sau cîine.
De-aceea îi ziceau oamenii Angheluță,
Adică înger și jumătate.
De la o vreme însă,
O mătușă iubitoare de cafeluță,
30 Rea de gură și, ca o viespe, de mijloc strînsă,
Nu-l mai scotea din Luță... El,
Ce putea face ?
A rămas Luță și pace.
Oamenii s-au învățat și ei să-i zică
35 La fel,
Numai că fiind băiatul fără teamă,

- Îi ziceau și după merit — Luță fără frică.
El însă nu lua laudele în seamă —
Iubea totul ca mai înainte : furnici,
Melci, albine, și alte gănganii mici,
5 Iubea cîinii buni, iubea
Și pisicile, pe cele care nu mînceau vrăbii,
Că pe celelalte rele, le gonea cu săbii
Făcute de el, cum se putea, din lemn.
Cu săbii bătea și cîinii răi care mușcă...
10 Pînă cînd într-o zi a căpătat o pușcă...
Asta a fost o zi mare. Un început... Un semn...
Pușca era ceva cu totul nou
Și-avea să facă din Luță un erou.

3

- 15 La început n-a mers prea ușor.
De ochit, ochea el, ca un vîntător,
Deși avea numai șase ani.
Că era o pușcă adevărată, cu dop.
O coșcogeamite flintă...
20 Trăgea, lungit pe dușumea, drept la țintă,
Adică în șobolani
(De carton firește) ori într-un plop,
Numai că dopul nimerea unde vrea el,
Dar în semnul de carton, defel.

- 25 ANDREI

Așa nimerește în lampă, și Docu...

TĂTICU

Cred că nu e locu
Să faci întreruperi fără rost...

- 30 DOCU

Tăticule, nu-i adevărat... N-am lovit în lampă,
În fereastră a fost...

GETA
(generoasă)

A vrut el, anume, să tragă în perdeaua de stambă.
Dar n-a fost glonțul bun.

5 TĂTICU

- Așa știam și eu... Avea glonțul crampă.
Hei... Luță asta, trebuie să vă spun,
Era și tare încăpăținat ;
Pîna n-a-nvățat, nu s-a lăsat.
- 10 A început să vîneze apoi prin Cișmigiu,
Împușca frunze, împușca pietricele,
Azvîrlite-n sus, nimerind drept în ele.
Odată pe un derbedeu care-l făcuse ageamiu,
Un golan
- 15 Care bătea copiii pe maidan,
L-a împușcat drept în turul pantalonilor.
În hazul trecătorilor,
Dar a trebuit și el să fugă,
Ocolind pe după Buturuga,
- 20 Dincolo de alea pietonilor...
Să se ascundă repede într-un tufiș,
De unde s-a întors acasă grijuliu, pe furiș.
Și-au mai fost și altele afară de acestea.
Mă rog, într-o singură vară i s-a și dus vestea
- 25 Că e un vînător fără seamăn,
Că se aruncă fără teamă-n
Toate primejdiile vînătorești,
Cum nu se mai află altul în București.

ANDREI
(pe gînduri)

- 30 L-am cunoscut pe băiatul ăsta, îl știu,
Era toată ziua prin Cișmigiu.
Trăgea cu pușca în frunze și ciori,
Ca al mai grozav dintre vînători.
- 35 Venea și el la nisip, la bîrnă,
Se lua la întrecere cu o fetiță cîrnă,
El mergea fără sprijin, cel mai drept, dintre copii.

TĂTICU
(triumfător)

Drept să-ți spun, bănuiam eu că îl știi...

ANDREI

5 Da' nu-l cheamă Luță, îl chema State
Și n-avea nici un fel de frate...

TĂTICU

N-are a face, el era... Chiar el,
E destul că avea pușcă și era mititel.

10

4

Faima lui creștea din zi în zi,
Copilașii îl arătau mamei... „Mamă, știi ?
Ăsta e Luță, vînătorul !“...
Îi răspundeau la salut chiar paznicii
15 Grădinii și se luau pe lîngă el cu binișorul,
Nu mai vorbesc de pacinicii
Porumbei, care-i vorbeau, fîlfiînd, fel de fel.

DOCU

(cărui nu-i vine să creadă)

20 Da' paznicii îl lăsau să calce pe iarbă
Și să culeagă flori ?

TĂTICU

Uneori...
Se uita urît la el doar unul cu barbă.

25

GETA

Docule, de ce oftezi ?

TĂTICU

Ei bine, într-o zi s-a întîmplat, ce să vezi ?
Un lucru care i-a minunat pe toți.

30

ANDREI

Ce s-a întîmplat ? A împușcat niște hoți ?

TĂTICU

Mai grozav... A primit o telegramă din Bușteni
Iscălită de munteni.

DOCU

5 Tăticule, da' ce-i Bușteni ?

GETA

La munte, unde e funicular.
Urcă vagonetele pe sîrmă ca pe scară.
Ai fost și tu asta-vară.

10 ANDREI
(întăritat)

Lăsați asta... Ce scria în telegramă ? Spune !

TĂTICU

Ceva de necrezut... Curat minune.

15 ANDREI

Tăticule, nu mai lungi... spune odată.

TĂTICU

Ei bine, atunci iată
Ce lucru grozav scria în telegrama asta :
20 „L u i L u ț ă , v î n ă t o r u l c e l v e s t i t . . .
Nu mai e de trăit,
Căzut pe noi năpasta.
Urs năprasnic ucide cîte o turmă
Întreagă, într-o singură seară,
25 Cîini, viței, vînători dispăruți fără urmă.
Așteptăm sîmbătă ora trei la gară,
Tren potrivit.
Veniți negreșit.
Dacă nu, gadina pe toți omorît.“

30 DOCU
(înmărmurit)

Și ?

GETA
(*încremenită*)

Și ?

TĂTICU

5 Și atît...

ANDREI
(*ros de îndoială*)

Tăticule, eu nu pricep ceva :
Care la rîndul ei era maritată.
10 De Luță vînătorul ?

TĂTICU

De lămurit o să fie cam greu...
Dar s-o luăm cu binișorul.

DOCU

15 Și eu... Nu pricep... și eu...

TĂTICU

Lăsați-mă încet, că-mi pierd șirul.
Ia să ne gîndim bine... Să dibuim încet firul.
Depănînd cu grijă tot mosorul.
20 V-am spus că despre Luță vînătorul
Știa întregul București.

ANDREI
(*tot nu pricepe*)

Păi, acolo era Bușteni...

25

TĂTICU

De ce te pripești ?
Cineva de la Bușteni avea negreșit o cumnată
Și cumnata asta la lui avea o fată.
La Bușteni, de unde se știa
30 Dar la București... și-avea și ea o nepoată
De soră... o fetiță gatită cu mărgele,
Care se juca în Cișmigiu,
Și deh... femeile, cînd vorbesc între ele,

Se pricepe să brodeze, să înflorească ;
Orice zvon, astfel, prinde să crească.

GETA
(lămurită)

5 Acum știu...

DOCU
(care a cugetat mult)

Tăticule, de ce a primit telegrama ?

TĂTICU
(tare încurcat)

Fiindcă.... fiindcă... i-a dat-o în mână mama...
Și dacă i-a dat-o, nu putea să n-o primească.

DOCU

De ce i-a dat-o mama ?

15 TĂTICU

Ca s-o citească.

DOCU

Da ? Ca s-o citească ?

GETA

20 Docule, taci din gură...
Tăticule, spune, a plecat Luță ?

5

TĂTICU

Se putea să nu plece ?
25 Și-a chemat cățelul, o corcitură
Sfrijită, dar inimos cât zece.
Și-a luat sabia de lemn, pușca și dopul
Și s-a suit repede în căruța,
Ca să treacă pînă nu se lasă stopul,
30 Strigînd : „La gară...”

- L-au întrebat vecinii unde se duce,
 Dar el grăbit a răspuns :
 „Mă duc la Bușteni, să vînez un urs
 Oriunde o fi el ascuns.“
- 5 Oamenii îl priveau uimiți și-și făceau cruce.
- V-am spus că băiatul ăsta scrișnea din dinți
 Cînd vedea cîte-o răutate, cîte-o viclenie,
 Oricare ar fi fost să fie.
 Căci nu putea să-ndure nici o nedreptate,
 10 I se împurpurau obrazii fierbinți.
 Asupririle le ura pe toate.
 Ura pe unii golani
 Care băteau pe maidan copiii cumiți.
 Îi ura mai ales pe acei
 15 Urși ticăloși, care sfîșie pe bieții miei.

CÎNTUL II

1

- Așadar a ajuns la gară, a găsit loc,
 A fost și ăsta un noroc.
- 20 Și iată,
 S-au zdruncinat lanțuri, a scrișnit o roată
 Și trenul a pornit huruind,
 Apoi s-a năpustit duduind,
 Fluierînd,
- 25 Casele rămîneau înapoi pe rînd.
 După aceea au început să rămîna în urmă
 Cîmpiile, podurile, apele,
 Cîte-o cireadă, cîte-o turmă
 Și tot felul de vietăți mărunte.
- 30 Pe cîmp, unde oamenii trudiseră pe pluguri,
 Apoi cu grapele,
 Surîdeau acum grele belșuguri —

În fugă, viile făgăduiau struguri.
Mergea ca vîntul trenul spre munte...
Priveau de la fereastră călătorii
Pereți de stînci, zăpadă de la scoocul morii.

5

DOCU

(il întrerupe frămîntat de îndoielă)

Tăticule, avea bilet ?

TĂTICU

Cine ?

10

DOCU

Băiatul ăsta cu pușcă... Nu l-a dat jos ?

TĂTICU

Hait... Asta-i frumos,
Am uitat să-i iau vîntătorului tichet...
15 Păi, păi, vezi că era grăbit... întîrziase...
Și apoi, lasă, Docule, la trenul ăsta era un conducător
Care era și el vîntător.
Așa că vezi.. o să-l lase.

20 Fugeau mereu. Rămîneau în urmă și norii.

În compartiment călătorii,
Și erau destui la număr,
Se uitau uimiți la Luță,
Care sta cu pușca pe umăr,
Sabia-n șold și cățelul la subțioară,
25 Și zîmbeau cu înțeles, ai ciorii !
O bătrînică uscată, cu guler de danteluță,
L-a întrebat, așa într-o doară :
„Nu vreau să te supăr,
Spune, măicuță,

30

Te duci cumva
La vîntătoare, cu cățelul și pușca ?“ ...Ei, na... !
Tot așa, cu zahăr și piper,
L-au întrebat o doctoriță, un ofițer.

35

Tuturor, cuminte și-ncruntat, Luță
Le-a dat același răspuns :
„Mă duc la Bușteni, să vînez un urs

- Oriunde-o fi el ascuns“.
Cînd au aflat unde se duce,
Oamenii, care erau de pe acolo și știau,
Se minunau,
5 Iar bătrînica își făcu pe loc cruce.

2

- Au început să se vadă culmi de munți,
Tot mai înalți, tot mai cărunți.
10 Treceau pe lîngă brazi și stînci,
Lăsau în urmă rîpe-adînci.
Au trecut de Sinaia și iată Buștenii,
Cu oamenii lor, cu muntenii...
Spuneau că ursul are colți și gheare de grapă,
15 Că are ochii măriți...
Căci nu era o fiară ca toate celelalte,
Ci o nemaivăzută gadină,
În fața căreia orice curaj se clatină,
Ce să mai vorbim despre cei sperioși, înalte.
- 20 Se lățise șpaima
Și fiindcă fiarei nu-i păsa deloc de fama
Vînătorilor locului, altfel iscușiți.
Le știa, se vede, seama.
Dealtfel toți dispăruseră de rușine...
25 De aceea muntenii cugetaseră bine,
Chemînd un vînător care nu știa ce e teama...
- Deci, cum a intrat trenul în gară,
A început să cînte focos o fanfară,
Să se fîlfîie steaguri, să se strige „Ura“,
30 „Trăiască Luță vînătorul“ ...Strigau cît îi ținea gura
(Cum scria dealtfel și pe fișii de pînză
Pe care le țineau cîte doi, ca să le-ntinză.)
Acum înțelegeți ce grea a fost încurcătura
Muntenilor, cînd pe scară,

- Atunci cînd uralele vuiua ca un potop,
 A apărut Luță cu pușca lui cu dop,
 Cu sabia de lemn în șold și cățelul la subsuoară ?
 Au așteptat, de așteptat,
 5 Dar nu s-a mai arătat nici un alt vînător...
 Nu-și credeau oamenii ochilor.
 Uralele s-au potolit... s-a rupt o sită...
 Lumea tot așteaptă-ncremenită.
 Luță, lung, prelung privea
 10 Fără să spuie ceva.
 Apoi încruntă din sprîncene...
 Mulțimea fu gata să izbucnească înfuriată,
 Dar ca din senin, deodată
 Începură toți să surîdă,
 15 Și din ce în ce mai mult, apoi să rîdă
 De-a binelea, făcînd un haz nebun.
 Ce-a fost acolo ar fi greu să vă spun.
 Iar cînd oamenii l-au întreat, acum în glumă,
 Dacă și cățelul e, la fel cu dopul, de gumă,
 20 Luță i-a privit demn și-a răspuns :
 „Sînt Luță și am venit la Bușteni să vînez un urs.
 Oriunde o fi el ascuns“.
 Atunci mulțimea a început iar să rîdă în hohote,
 Ținîndu-se de burtă.
 25 Parcă era o mare care fierbe în clocote.
 Unii pretindeau c-au făcut scurtă
 La fălci de atîta rîs. Și cînd din nou
 L-a întreat cîneva, ca propriul lui ecou,
 El și de data asta demn a răspuns :
 30 „Am venit la Bușteni să vînez un urs
 Oriunde o fi el ascuns“.

DOCU

Tăticule, ce e ecou ?

TĂTICU

- 35 Ceva, care se potrivește cu erou.

ANDREI

Docule, e atunci cînd îți răspund pereții...
 Cînd te-auzi pe tine, parcă-n vale...

La Sinaia spuneau băieții
Că se întorcea vocea din cale.

TĂTICU

- Zău, că nu e prea rău.
5 Ce să spun, isteț flăcău...

GETA

Lasă, tăticule... Spune, ce s-a mai întâmplat ?

TĂTICU

Mulțimea mînioasă a plecat.

10

3

DOCU

Și Luță a rămas singur ? Săracu !

TĂTICU

- Nu, că mai era o locomotivă veche
15 Care, încinsă, pufnea și gîfîia.
Iar, cocoțat pe ea,
Un băiețaș mînjit ca dracu,
Și pe obraji și pe ureche
(Nu-i scăpase nici gura),
20 Îl scotocea cu privirea...
Parcă îi lua cu metrul măsura.
A aflat apoi de la tatăl lui,
Om în toată firea
Care avea grija focului,
25 Că pe acest pici
Îl chema, n-o să credeți, Iscodici,
Căci vrea să vadă cu ochii lui toate.
Mergea pe locomotivă de la trei ani și jumătate,
Pipăind manivela ca să vadă cum răzbate
30 Prin țevi, aburul, albicios ca acum,
Nu-i pasă de zgomot ori de fum.
La toate le ține socoteală.
Deși nu începuse încă să meargă la școală.

- Deci acest Iscodici
L-a măsurat pe Luță cu ochii lui mici.
A întrebat apoi grijuliu : „Cățelu mușcă ?“
După aceea s-a coborît pe peron, s-a uitat la pușcă,
5 I-a pipăit băiatului șapca, era de pînză,
S-a uitat în traistă... Cîteva ouă, puțină brînză...
„Credeam că ai și pește...“
Apoi i-a zîmbit prietenește
Singurul, din cîți fuseseră pe peron,
10 Iar tatăl l-a poftit să doarmă-n vagon.

CÎNTUL III

1

- Singur, cu cățelul lui, a doua zi
Cu sabia în șold, cu pușca pe umăr, Luță porni
15 Spre Caraiman.
Trecea pe lîngă prăvălii, pe șosea,
Pe subt pridvoare, peste cîte-un maidan,
Nimeni nu-i vorbea.
Ca să nu greșescă drumul, tăia drept spre Cruce.
20 Nimeni nu-l mai întreba unde se duce,
Că i se dusese vestea pretutindeni...

2

- Urca încet malul rupt de ploi și grindini,
Peste bolovani, cu cățelul în brațe,
25 Cînd iată, curioase, un cîrd de rațe,
Care se bălăceau într-o băltoacă,
La un cot de viroagă, altfel seacă,
Pe unde vroia el să treacă.
Văzîndu-l, începură să măcăie gureș,

- Bălăbănindu-se pe șolduri, deșelate, leneș :
 — Încotro, voinicile, unde porniși
 Așa grăbit, în sus, subt povârniș ?
 La care el cuminte a răspuns :
- 5 — Mă urc pe munte să vînez un urs
 Oriunde-o fi el ascuns.
 Cînd au auzit rațele și-au dat în petic,
 Au început să măcăie besmetic...
 Parcă scăpaseră dintr-un sac :
- 10 Mac-mac-mac-maac, mac, mac, maac
 Și iar mac, de zor,
 Că nici cățelul nu mai înțelegea ce spun.
 Rățoiul, baremi, țopăia ca un nebun,
 Abia pe urmă s-a înțeles ce vor :
- 15 Că se lipsesc de lintiță și praz
 Și merg și ele cu-un asemenea viteaz
 Care ar trebui să fie dat pildă tuturor.
 Ca să nu le supere cumva, Luță le-a luat și pe ele.
 De bucurie zvîrleau cu ciocul lor
- 20 Lătăreț, în sus, iarbă și pietricele.
 Lăsară lîngă rîu căscioarele
 Și plopul care-și fulguie fuioarele.

3

- Cînd să treacă de colț, după un rest de poartă
- 25 Iată că-ntîlnesc un purcel
 Grăsun, bălan, cu codița cît o toartă...
 Cînd a auzit despre ce e vorba,
 Nu și nu, că merge și el.
 A lăsat în troacă toată ciorba :
 Cînd lung, cînd scurt ca un sughiț.
- 30 Guiț, guiț, guiț, guiț, guiț,
 Că el vrea să-i vie de hac ursului,
 Care-l mîncase pe un unchi al lui.
 La început Luță nu prea vru,
- 35 Dar nici să-l lase acasă nu putu.
 Așa că intră și purcelul în ceată.
 Și porniră, grămadă, mai departe.

- Dau de o podișcă și iată,
 Le aține calea un cocoș semeț
 Mă rog, un cocoș ca la carte,
- 5 Împintenat și pintenog.
 Era înconjurat de cîteva găini.
 Dibuindu-i, se vede, că-s străini,
 S-a umflat în pene, certăreț :
 „Și dumneavoastră încotro, vă rog ?“
- 10 Cînd a aflat însă unde se duc,
 A ținut să meargă și el cu orice preț.
 Găinile s-au speriat, nu vroiau să-l lase,
 Ziceau că vînătorile sînt primejdioase.
 Au tăbărît asupra lui, buluc,
- 15 Spunîndu-i că nu-l au decît pe el,
 Că nu pot să-l lase să meargă la răzbel,
 Cot, cot, cot-codac, cot-codac, cot, cot,
 Și iar cot-cot,
 Că nu pot și nu pot...
- 20 Dar cocoșul își ținea creasta sus,
 Ce-a spus odată, e spus.
 Ce e el, șoarece, cîrțiță ?
 Cînd vede un urs să i se facă rău la tîrțiță ?
 Au încercat puicile să-l ia cu șoșele și momele
- 25 Ca vrăbiile cirip, cirip...“
 Dar cînd au văzut că nu e chip
 Să-l oprească, ce să facă ? Au mers și ele.

GETA

„Tăticule, ce-i aia, șoșele și momele ?

30

TĂTICU

Ce să fie. Mai nimic.
 Le-am spus și eu, ca să fie
 Pe ici pe colo, și cîte-un pic
 De poezie...

DOCU

- Tăticule, tu zici că vorbesc rățoii
 Și purceii și găinile ? Nu-i adevărat.
 5 Rațele măcăie.

TĂTICU

Ba vorbesc și rațele, și oile, și boii...

ANDREI

- Da ? Atunci cum întrebă găina :
 10 „De unde vii ? Nu mai stai ? Ce mai faci ?“

TĂTICU

- Întrebă, bat-o vina...
 Animalele vorbesc : dacă nu le înțelegi, pricina
 E că ele nu roștesc ca noi, ci vorbesc altfel,
 15 Dar nici nu bănuieți voi cât pot să vorbească.
 Căci nu e totdeauna mac, mac, sau guiț la fel.
 Nu le e vorba hîrîit și iască.
 Uneori, cînd vorbește găina cu puii ei,
 Parcă ar mîngîia flori, parcă ar număra mei.
 20 În zece feluri se poate spune mac-mac ori cot-cot,
 Iar cînd potrivesc felurile între ele, zece sute,
 Așa că spun toate cîte-s vrute.

DOCU

Tăticule, ce-i aia, mei ?

- 25 TĂTICU

Dacă n-ai văzut e greu să-ți explic.
 Să zicem că un grîu, cu bob mai mic.

ANDREI

Eu știu... ca piperul, am văzut la Durlați.

- 30 TĂTICU

E și mai mic, e ca nisipul... Ascultați...
 Voi ați văzut oare cum vorbesc telegrafistii în gară ?

- Țăcăne într-una roțițe și curge o fișie
 Lungă și îngustă de hîrtie,
 Pe care apar litere, căci țăcănitul ăsta scrie.
 Dar telegrafistul, fără să citească, știe
- 5 După ureche, ce scrie țăcănitul.
 Înțelege tot ce-i spune tovarășul lui
 Din gara vecină. De pildă, dacă țăcăne receptorul
 Cînd mărunț, cînd pripit,
 El înțelege negreșit :
- 10 „A plecat de un minut automotoru.“
 Sau : „Ce faci ? Dormi ? Oprește pe 303...
 Ce vrei ? Să se ciocnească trenurile, frate ?“
 Așa vorbesc și rațele între ele, ori doi purcei.
 Cînd găina
- 15 Își oprește din drum vecina
 Și-i spune „cot-cot-cot, cot-codac,
 Cot-cot, cot“.
 Ai zice : atîta tot ?
 Ei bine, asta înseamnă : „Bună dimineața,
- 20 Madam Rățoilă, ce mai faci ? ce mai e nou ?
 Că uite, eu chiar acum făcui un ou.“
 La care, binecunoscută, rața
 Răspunde : „Mac-mac, mac-mac, mac...
 Mac, mac-mac, maac, maac.“
- 25 Asta înseamnă : „Ce să fac ?
 Bine, mulțumesc, vecină,
 Uite, mă dusei să văd cum merge piața.
 Of, tare e greu să fii azi gospodină.“
 Și Luță înțelegea ce-i spune cățelul.
- 30 Cînd acesta scheuna ușor, el pricepea :
 „Unde te duci, ia-mă și pe mine.“
 Sau cînd Azor lătra săltat, vesel, el auzea :
 „Te-ai întors, cît îmi pare de bine...“
 Așa, Andrei,
- 35 Animalele vorbesc tot ce vrei,
 Tot așa cum vorbesc copiii între ei.

ANDREI

Dar de ce vorbesc pe românește ?

TĂTICU
(*încurcat*)

- Asta-i altă mîncare de pește...
Ele vorbesc în graiul lor.
5 Iar eu traduc din limba lor pe a noastră.

ANDREI

Și de unde știi tu graiul lor ?

TĂTICU
(*supărat*)

- 10 Da' ce, sînt păpușa voastră ?
Nu-i chip să
Spun cîteva vorbe și mă-nterupeți iar.
Mă judecați de parcă aș da lipsă
La cîntar.
15 Dacă mă mai întrebați mereu, mă las păgubaș.
Ce sînt eu ? povestitor sau negustor de brînză, de caș ?

ANDREI

Nu te supăra... N-am vrut.
Nu te-aș fi întrebat, dar uite, n-am priceput.

- 20 TĂTICU
(*concesiv*)

Iată, cred că e același
Lucru, dacă spun că toate animalele vorbesc
Limba popoarelor cu care trăiesc...

- 25 ANDREI

Nu e totuna...

TĂTICU

- Ce să fac ? Uitasem... N-am știut...
Am spus și eu cum m-am priceput...
30 Nu trebuie să-i necăjiți pe părinți...
Căci nici ei nu le știu pe toate.
Trebuie să le primiți și pe cele doar cam adevărate.

Nu-i nevoie să știți orice cuvînt, mai ales
Cînd el împrumută și de la vecini înțeleș.

GETA

Hai, spune mai departe, că sîntem cumiști.

5

DOCU

Zi, tătucule, unde au ajuns ei ? Mai spune un pic...

ANDREI

Uite, și eu promit că nu mai întreb nimic.

De-acîi mai departe

10 Ascultăm ca după carte,

Credem tot ce spui.

6

TĂTICU

Acum, cînd să iasă din Bușteni, erau destui,
15 Că se făcuseră de toți vreo zece,
Lumea vedea, dar nu înțelegea ce se petrece...
Iarba era udă de rouă, brazii scînteiau în soare,
Deasupra, creștele munților creșteau ameteitoare.
Era, altfel, plăcut și răcoare.
20 Cînd să taie spre pădure ultimul maidan,
Le iese înainte un cîrd de găște.
Cățelul lătra, îl ruga pe Luță să le-mpuște,
Că și pe el, odată, un găscan
Vrusese să-l muște, da, da, să-l muște.
25 Găștele o cam sfecliră și vrură să fugă.
Dar Luță se sui pe-o buturugă
Și, grav și demn,
Le făcu cu sabia semn,
Să stea locului fără frică.
30 Să nu mai sîștie, că nu le face nimeni nimic.
Și ele se liniștiră, tăcură chitic,
Ba, una cînd văzu că nu li se mai poartă pică,
O găscă mai bătrîină, îl întrebă curajoasă, pe Luță :
— Dar încotro mergi mătăluță ?

- Voinicul, tot suit pe buturugă,
 I-a dat pe loc cuvenitul răspuns :
 — Mă urc pe munte să vînez un urs
 Oriunde-o fi el ascuns.
- 5 Gîgî, gî-gî-gî și gagaga...
 Chiar așa ?
 Și gîștele dădură din nou să fugă
 Toate laolaltă,
 Li se zbîrliseră penele ca un puf
- 10 De stuf,
 De pe o baltă
 Vălurită în răspăr.
 — Vreți să vînați ursul într-adevăr ?
 A întrebat, cu glas pe jumătate,
- 15 Îngrozită, una dintre ele,
 Încîndu-se de parcă înghițea pietricele...
 Le-ndemnă atunci o rață :
 — Hai și voi cu noi, surate.
 Gîștele simțeau că inima le-ngheață.
- 20 — Ce-avem noi cu ursul, soro ?
 Noi ici și el acolo !...
 Și ca să nu se lege la cap de pomană,
 Deștepte, au rămas pe loc în poiană.
- Ceata se depărtase binișor
 Și era acuma dincolo de Cabană,
 Cînd două dintre gîște sosiră cam în zbor.
 — Ne-am gîndit, surate, bine,
 Nu se poate să rămînem de rușine.
 Oriunde mergeți voi,
- 30 Venim și noi,
 Au întărit amîndouă într-un glas.
 Și laolaltă cu cei îndrăzneți au rămas.
 Mergeau împreună, către culme, drept.
 Era acum către prînz,
- 35 Le-a spus rățoiul, care s-a uitat la ceasul de la piept.
 Cînd au întîlnit un mînz.
 Auriu, zglobiu, cu o stelută-n frunte
 Și cu multe altele pe greabăn, mai mărunte.
 Dacă a aflat unde merg, n-a mai stat locului.

— Ah, ursul ăla blestemat ?
Care pe-ai lui i-a sfîșiat ?
Și țopăind de mînie, nechezînd,
A intrat și el în rînd.

5

CÎNTUL IV

1

- Urcau de mult pe plai,
Se simțeau bine pe pajiștea cu flori, cu susai ;
10 E drept că rațele ar fi vrut,
Da, numai dacă s-ar fi putut,
Să se mai odihnească oleacă.
Dar mînz, purcei, cățel
Nu se astîmpărau defel.
- 15 Le ardea nespuse de joacă
Și se zbențuiau pe iarba dulce,
Pe care rățoiul tare ar fi vrut să se culce,
Subt un brad singuratic, la umbră deasă,
Ca omul cu tabiet după masă.
- 20 Se potoliră însă toți, cînd intrară în pădure,
Pe subt fagi și brazi, printre rugii de mure,
Pe subt molizii ca fierul,
Care le ascundeau zarea, cerul.
De frică să nu se rățăcească, sau să cadă
- 25 În vreo prăpastie, de unde să nu mai iasă,
Țineau acum poteca umedă și răcoroasă,
Unii într-alții, grămadă,
Parcă erau o turmă.
- Cînd iată că o gîscă, greoaie, rămasă în urmă,
30 Îi ajunsese gîfîind, gîfîind : „O iscoadă
Se ține de noi,
Merge pe furiș ca un vulpoi.
Asta e... Un spion al ursului ne pîndește.“

- E tot ce spune, tot ce mai îngaimă...
Trecu prin toți un fior de spaimă.
Inima li se strînse ca într-un clește.
Pocnea nebună subt coaste, toc-toc.
- 5 Iar Luță le porunci să stea pe loc,
Liniștiți, în vîlcea,
S-a întors apoi spre acea
Năucă și înspăimîntată gîscă.
— Spuneai, ai zis, că
- 10 Se ține de noi, pe furiș ?
Se tîra cumva prin zmeuriș ?
— Da, ca nimeni să nu-l cunoască,
E mînjit cu negru pe față.
Se ține scai de noi de azi-dimineață.
- 15 Are niște ochi iscoditori
Din care ies văpăi
Și te bagă, zău, în zeci de răcori.
— L-ai văzut cu ochii tăi ?
— L-am văzut, e urît foc.
- 20 Cînd ne oprim, se oprește și el în loc.
Mînzul tremură, lunecă pierdut pe gheață.
— E dracu, chiar dracu dacă e negru la față.

- Peste cîteva clipe se ivi din iarbă, dintre rugi,
Printre aluni și buturugi,
- 25 Un cap isteț cu ochii mici.
Cînd îi văzu, dădu să se tragă înapoi, prea tîrziu,
Mi-e frică, mi-e frică de moarte.
Ce să-i facă ? Fu lăsat în voia lui
Și ei porniră în ceată mai departe
- 30 Spre piscul rece al muntelui.

2

- Ajunseră, așa grămadă, într-o poiană,
Plină de păpădie și de buruiană,
Dar acolo se întîmplă ceva care-i sperie pe toți.
- 35 De se împrăștiară ca niște netoți,
Din senin, din cer, căzu între ei
O bombă vie, care iarași parcă sări spre cer.

- Că nici nu o văzură măcar bine...
 Fugeau care încotro, chirăind, gîfîind,
 Nu mai ştiau ce şi cine...
 Luţă, care nu ştia ce e frica,
- 5 Supărat foc,
 Abia îi putu opri pe loc.
 — Unde fugişi ? Că nu e nimica,
 — Ursul trage în noi cu tunul,
 Guiţă, bîlbîit, verde, grăsunul.
- 10 Hai, fraţilor, înapoi, că pierim pe aci...
 Luţă se uită la ei îndurerat şi-apoi porni
 Singur pe potecă în sus, tăcut...
 Cînd văzură ce ispravă au făcut,
 Cel dintîi măcăi amărît răţoiul :
- 15 — O să rîdă de noi, acasă, şi cotoiul !
 Încet, încet, le mai veni inima la loc
 Şi porniră iar, mai mult la noroc.
 Luţă îl recunoscu. Era Iscodici.
 Dintr-un pas fu lîngă el, îl întrebă aspru, viu :
- 20 — Ce e cu tine ?
 De ce te tîrăşti pe subt aluni, printre buturugi :
 De ce te-ascunzi ? De ce fugi ?
 Nu e frumos, nu e bine...
 Iscodici, care avea ca o pecingine
- 25 Neagră pe faţă, de funingine,
 Răspunse bîlbîit, încurcat, că vrea să vadă
 Şi el... cum e... în ce fel...
 — Iscoadă !
 Lătră furiosul căţel
- 30 Şi toţi urlară sălbatic după el.
 — La moarte ! Acum, numaidecît, la moarte !...
 Iscodici o cam sfecli...
 Începu să tremure speriat foarte,
 Chiţăind, piuind ca un pui golaş.
- 35 Dar pîna la sfîrşit, totul se lămuri,
 Fără altă dovadă.
 Iscodici vroia să vadă
 Cum vor vîna ei ursul uriaş.
 Deci, pe de-o-parte,
- 40 Ar fi vrut să vadă împuşcarea ursului
 Chiar cu ochii lui,

- Dar pe de alta, să fie cît mai departe...
 — De ce nu vii cu noi ? întrebă Luță mînios.
 — A, nu ! răspunde speriat.
 Mi-e frică, de felul meu nu sînt prea curajos.
 5 Și începuse să tremure bietul băiat,
 Dar bomba le mai sări o dată în cale
 Și țîșni din nou parcă-n copac,
 Ca o stafie, ca un drac.
 Acum chiar că vroiau s-o rupă la fugă, devale.
 10 — Uite-o, i-acum în copac, pe crăca aia,
 Arată o gîscă cu ochii moi ca oaia.
 — Nu e bombă... e puia-gaia,
 Măcăi o rață, speriată și mai rău,
 E puia-gaia, vă spui eu.
 15 Și se îndesă în neștire în grămadă.
 — Ba e o vulpe, o cunosc după coadă,
 E vulpea cea rea, cea haină,
 Îngîna pierdută o găină.
 Și îi ținură isonul celelalte trei.
 20 De sus arătarea se strîmbea la ei
 Și scuipa. Furios de întîmplarea asta,
 Luță vru s-o împuște pe loc și basta.
 Dar stafioara cînd văzu pușca îndreptată spre ea,
 Sări sprintenă pe altă ramurea.
 25 După cum ați și înțeles, o veveriță șugubeață,
 Dintre cele zise zburătoare,
 Sărind dintr-un brad pe cărare,
 Pricinuise astă boroboață.

GETA

- 30 Tăticule, ce-i aia șugubeață ?

TĂTICU

Ce să fie... să zicem, glumeață.

ANDREI

Și de ce nu i-ai zis și tu o „veveriță glumeață ?“

- 35

TĂTICU

Am folosit un cuvînt mai rar
 Ca să fie

- Și pe ici pe colo, câte-un pic de poezie.
Oleacă de poezie stă frumos în viață.
Oricum, ce să spun ? Îmi pare bine
Că știți toți trei ce-i aia boroboacă.
- 5 Cît despre veveriță este adevărat că e șăgalnică
Și tare pîrdalnică,
Dar uneori e rea și ageră
Ca o viperă.

3

- 10 Potoliți, vrură să pornească mai departe,
Dar, supărat, Luță le spuse că el mai bine se desparte :
— Vă credeam tovarăși de nădejde,
Cînd colo, cum se ivește o primejdie,
Fiecare, fără să mai asculte, o șterge
- 15 Năuc la fugă-napoi ?
Ei bine, așa nu mai merge...
Uite, nu mai am încredere în voi.
Mai bine plecați cu toții acasă, la troși.
- Lăsați-mă singur, n-am nevoie de fricoși,
20 Care mă părăsesc în toiul
Greu al luptei ca niște lași.
— Noi acasă ? Noi fricoși ?
Ași ! Ași !
Niciodată... Mergem cu tine,
- 25 Măcâi dîrz rățoiul.
— Sînteți niște laudăroși
Și de frică vă vîrîți capul în nisip,
Le mai spuse Luță. Rămîneți cu bine.
Și vru să pornească singur, dar nu fu chip,
- 30 Căci i se așezară în cale.
— Nu ne lăsa... Sîntem oastea dumitale...
El s-a înduplecat,
Dar vrînd să-i pună la ambiție,
I-a batjocorit și i-a mustrat.
- 35 — Ce sînteți voi, o turmă sau o armată
Vitează și disciplinată ?

- Vă primesc cu o singură condiție :
 Să mergem de-acîi încolo cum merg ostașii.
 Adică, trimitem înainte cercetașii
 Ca să vadă ce avem în față,
- 5 Să nu mai orbecăim în neștire ca prin ceață ;
 Cine știe unde e inamicul, nu se mai teme.
 Ei o să ne vestească din vreme
 Dacă dușmanul se apropie de noi...
 E bine să punem o pază și înapoi,
- 10 Așa cum se face totdeauna la război.
 Ne-am înțeles ? Vă-nvoiți ?
 Toți au aprobat inimoși, grăbiți.
 — Vrei să mergi înainte, ca iscoadă ?
 L-a întrebat el pe cățel.
- 15 Azorică a dat bucuros din coadă.
 Ceea ce la cîini e o dovadă
 De aprobare. — La fel,
 Mîndrul cocoș și bravul rățoi
 Primiră să rămîie de pază înapoi.
- 20 Grosul s-a orînduit după cum urmează :
 În frunte Luță cu privirea lui trează.
 Urmau mînzul și purcelul, iar după ei,
 Rațele, trei,
 Veneau apoi cele patru găini
- 25 Cu ochii rotunzi, blajini,
 Fac, fără Luță, nouă.
 În sfîrșit, gîștele amîndouă...
 Asta le-a fost orînduiala și astfel au rămas.

4

- 30 Au mers așa cale de-un ceas
 Cînd iată, grosul suind din urmă,
 Văzu cățelul proptit pe picioare,
 Cu urechile ciulite,
 Pîndind cu privirile ațintite.
- 35 Apoi cu o labă păru că scurmă
 În frunzarul putred al pădurii.

- Luță, cu un deget în dreptul gurii,
 Făcu la rîndul său semn,
 Ca un tăcut îndemn,
 Să calce cu grijă, fără tropot,
 5 Fără nici un fel de zgomot,
 Purcelul, mînzul și găinile deveniră iarăși lași :
 În fața cîinelui, la cîtiva pași,
 Stătea un șarpe, într-un făgaș,
 Încolăcit pe o cracă ruptă.
 10 E o clipă grea, dar iată, Luță le face iar semn,
 Dă un hotărît îndemn,
 Cu sabia lui de lemn.
 Toți se pregătesc de luptă
 (Neștiind totuși ce să facă
 15 Dacă pînă la urmă jivina atacă).
 Dar în clipa aceea sosiră gîștele din urmă
 Și orice teamă într-o clipă se și curmă...
 Căci ele pornesc hotărît peste fiară
 Tocmai cînd șarpele voia să sară.
 20 Și pe loc
 Îi prinse una capul în cioc,
 Cealaltă îl înhăță de coadă și traseră de el amîndouă.
 Una într-o parte și alta într-alta,
 Pînă îl rupseră în două,
 25 De parcă l-ar fi tăiat cu dalta.

. . . . .

- Biruind și de data asta,
 Începură să capete curaj iarăși.
 Rățoiul măcăi îndelung și
 30 Cocoșul își ridică mîndru, jur împrejur, creasta.
 Se înfoi, se roti.
 Bine e să te poți bizui pe adevărații tovarăși.
 Să fii la nevoie cu alții laolaltă,
 Care la o adică nu fug și lasă totul baltă.
 35 Așa că atunci cînd dinspre piscul cel mare se ivi
 Un vultur în zbor, nimeni nu se mai zăpăci,
 Cu toate că erau într-o poiană unde
 În nici un chip nu se puteau ascunde.
 Știind că la război, toți ascultă de căpetenii,

- Se strînseră acum în grabă
Lîngă Luță, care dădu poruncă
Să se așeze în mijloc cele nouă orătănii,
Căci în asemenea primejdii ele sînt partea slabă.
- 5 Apoi trăgîndu-se toți cam subt o stîncă,
Mai porunci să facă toată lumea larmă,
Împotriva vulturului fiind cea mai bună armă.
Începură deci să măcăie,
Să gîgîie,
- 10 Care mai de care.
Mînzul necheza, purcelul guița,
Era o gălăgie năprasnică, asurzitoare,
Cățelul sta gata să muște,
Luță se pregătea încrunțat să împuște...
- 15 Vulturul se mai roti de vreo două ori
Deasupra lor, apoi se lăsa păgubaș
Și dispăru supărat în nori...
Își găsisese și el, în sfîrșit, un naș...
A fost și asta o lecție bună
- 20 Pentru cel care ar fi fost să fie laș.
Crescu în ei bucuria de a fi împreună.
Intrară din nou în pădure, acum numai între brazi,
Tare mulțumiți de cele împlinite azi.

CÎNTUL V

1

- Se lăsa tăcut și lin înserarea,
5 Era tot mai întuneric și tot mai rece boarea
Pădurii... Luță, cam neliniștit, se întreba
Unde vor înnopta,
Și dacă vor găsi, cumva, ceva de mîncare.
Dealtfel, la asta se cam gîndea fiecare,
10 Căci simțeau în jurul lor singurătatea înfricoșătoare.
Cînd văzură că de tot se-ntunecă,
O cam băgară pe mîneacă,
Se întrebau în șoapte
Unde vor dormi la noapte,
15 De unde în zori mîneacă ?
Cînd iată răzbiră într-o poiană
Întinsă, în care tot mai dăinuie o geană
Tremurătoare de lumină,
Așa încît putură vedea, cam de cealaltă parte,
20 La vreo trei sute de pași, nu mai departe,
Zidurile unei cetăți întărite,
Cu metereze de bușteni, de pietroaie,
Iar sus, cu un fel de turloaie.
Deasupra porții grele,
25 Sprijinită și ea cu proptele,
Era ca o cușcă, în care sta de pază
Un dulău
Pe cînd alături, un flăcău
Lungit pe-o zeghe

Sta și el neclintit de veghe.
Se vedea cum i-a pătruns
Teama de urs.

- Cei ce urcau crezură că visează.
5 Inima începu să li se înmoaie
Nu știau : Le va fi bine, le va fi rău.
Luța le ceru să fie gata de luptă.
Ridică apoi o cracă de alun ruptă
Și-i puse în vîrf șapca lui albă,
10 Ba-i mai adăugă și o salbă
De pene de gîscă... să se vadă
De departe că nu sînt porniți pe sfadă,
Că sînt pacinici și doar nemîncați.
Cînd zări asemenea hoardă,
15 Dulăul își înțepeni gîtul în zgardă
Și rămase cu ochii holbați...
Dar cînd îi văzu că se-apropie mereu,
Începu să latre, scrijilat ca un fierăstrău.
Și numaidecît încă doi ciobani
20 Apărură sus pe metereze
Așteptînd cu bîtele treze
Și alături cu grămezi de bolovani.
Priveau, de-acolo de sus, spre cei
Care se iveau din negura serii, uimiți
25 De parcă nu mai văzuseră lume de ani.
— Cine sînteți ? Ce doriți ?
A întrebat, cu glas de tunet, unul dintre ei...
A răspuns cumpătat Luța,
Că vor să fie găzduiți peste noapte.
30 Să li se dea, de se poate, o mămăliguță,
Cîteva cepe ori puțin mujdei
Și ceva lapte,
De asemeni, puțină urdă și caș...
— Apoi, că no, mintenaș,
35 Dacă doar atîta vrei,
Numai adastă o țîră să desferec
Poarta, că vezi, e cam întunerec.

ANDREI

Ce-a spus ? Ce-a spus ? Ce-i aia mintenaș ?

GETA

Eu nu înțeleg : desferec ?... Cum ?
Te rog mult să-mi spui...

TĂTICU

- 5 Zic „mintenaș“ ciobanii din Ardeal... E același
Lucru cu : „chiar acum“.
Iar „desferec“ înseamnă aci, descui.
Și astfel bunii ciobani, speriați de soarta
Acestor rătăciți, le-au deschis poarta...
- 10 După ce pribegii intrară,
Ei grăbiți au închis-o iară,
Punînd lacătele grele
Și buștenii proptele.
Dar abia apucaseră să-nchidă,
- 15 Cînd se auzi un glas în întuneric,
Un țipăt isteric.
Cineva striga speriat, plin de obidă :
— Nu-nchideți că mai sînt și eu pe aici !
Era bineînțeles Iscodici.
- 20 Și l-au lăsat înăuntru și pe el.

2

- Apoi, numaidecît,
Le-au pus zeci de întrebări... Cît
E de cînd rătăcesc flămînzi ?
- 25 Cum de au pornit, așa hai-hui,
Putînd, Doamne ferește, să cadă
Ca un plocon, pradă
În ghearele ursului,
Care, se mirau ei că nu le-a ieșit în cale...
- 30 Cum ? N-ai auzit ce prăpăd și ce jale
E pe munte și chiar în devale ?
I-au întrebat și ce mai e pe lume,
Că ei stau închiși cu oile în stîna
Nu de o zi, de-o săptămîină,
- 35 Ci iată, împliniră de Înălțare o lună.

Apoi le-au vorbit despre urs, anume,
La care Luță s-a ridicat în picioare, ca să le spună
Răspicat, știutul lui răspuns :

— Am venit pe munte să-l vînez pe acest urs

- 5 Oriunde o fi el ascuns.
Ciobanii întîi s-au supărat,
Spunînd că nu le arde de glume ;
Dar văzîndu-l cît e de încăpățînat,
L-au lăsat în plata Domnului
10 Și le-au dat la toți de mîncare...
Iar pe urmă i-au trimis la culcare
Să le vie minte — și povața somnului.

3

- A doua zi înainte de zori
15 Cocoșul i-a trezit pe toți, gazdă și călători.
Luță a dat la o parte sarica de oaie,
A sărit repede din așternutul de fîn.
S-a scuturat de firele rătăcite prin sîn
Și s-a dus la șipot, printre pietroaie,
20 Unde curgea o apă rece ca gheața,
Să-și spele mîinile și fața
Un ciobănaș, ca de șapte ani,
Dar voinic, copil de mocani,
Cînd l-a văzut dîrdîind de frig,
25 Încovoiat ca un cîrlig,
I-a adus un pieptar, un cojocel,
Să-l pună pe el. Ce vrei ? La munte în zori e răcoare.
Nu poate să ție oricare.
Pe iarba, păscută de părea
30 Pîrlită, se vedeau numai măslina
Uscate. Dar dacă te uitai bine,
Era cu totul altceva.

- Se vestea o strașnică dimineață,
Deși în vale nu se făcuse ziuă încă
35 Și mai era întuneric, ceață...
Dar fruntea peretului de stîncă,

- Subt care era stîna, pîrea de aur.
Alergau pe ea cocoși mari de foc
Și toate piscurile la un loc,
Acolo unde culmile se întretaie,
5 Erau cît vedeai o văpaie, vîlvătaie,
Pe care o zvîrlea pe șapte guri un balaur.
Spinarea lui,
Coama de granit a muntelui,
Din ea, în de ea creștea...
- 10 Dar o măturau treptat cerești evantaie,
Căci soarele, care deocamdată nu se vedea,
De după Zamora, ca un faur
Ascuns înălța piscurile cu o ploaie
De sîdef, de safir, de beteață.
- 15 Luță privea gînditor, mîngîind o oaie
Care se lipea de el fără sfială,
Asculta piuitul unui pui de graur.
Și simțea că tare ar vrea
Să nu mai plece, să stea
- 20 Aici toată viața.
— Hei, țîncule, te-ai sculat ? Bună dimineața...
Vino să bei lapte cald... asta face bine la rînză,
I-a strigat baciul voinic ca un taur,
Care cam mirosea a zer și a brînză.
- 25 Luță i-a răspuns cuviincios la binețe,
Ducînd mîna la șapca lui de pînză,
Căci baciul era om în vîrstă, trecut de tinerețe.
Și-aseară dormea, nu-l văzuse,
Acum, privindu-l pe băiat, s-a înecat de rîs ori de tuse
- 30 Că-l măsura cu privirea, se minuna :
— Strașnic pici !
Cum ai ajuns, măi fecioraș, pînă-aici,
Acum cînd ursul e stăpîn pe munte ?
Luță a prins să se încrunte :
- 35 — Am venit aci să vînez acest urs,
Oriunde o fi el ascuns...
L-a privit și mai vesel baciul.
— Măi năzdrăvane, nu te oțărî ca sugaciul...
Of, ca de popă tuns,

O să ți se ducă vestea ;
Numai că, vezi, aci stăm mai rău cu povestea
Decît o știți voi în vale.

4

- 5 Dar, fiindcă ai găsit cu cale
Să vii pînă aici, apoi să-ți spun eu dumitale
Cum a fost și ce-am pățit.
Că vezi, ăsta nu e un urs obicinuit,
Că e cît un bivol și la fel
- 10 De negru... Nu e urs, e drac curat.
Pe noi — ce să spun ? — ne-a ofticat.
Cînd urcaram ăst an cu oile în munte,
Nu știam nimic de el...
De acest blestemat de urs.
- 15 Multă vreme însă nu s-a scurs
Și-au început pentru noi zile crunte.
Au început să lipsească oile și
Mieii, cîrlanele, noatenii, zi de zi,
Căci asemeni lupului, ăst urs ucidea
- 20 Mai multe oi decît putea mînca.
Lacom, făcea la gură bale, spume,
În curînd am aflat că și la alte stîne,
În urma lui jale și amar rămîne...
Ce vrei, a băgat spaima în lume.
- 25 Ne-am găsit cîinii prin hațișuri
Rupți, a batjocură,-n două.
Atunci, ne-am ghintuit ghioagele, am ascuțit tăișuri.
Și într-o noapte cu lună nouă,
Deznădăjduiți de asemenea osîndă,
- 30 Ne-am așezat trei dintre noi la pîndă.
Că doi trebuiau să rămîna
De pază la stîna.
Iar bătrînul ăla adus ca o seceră
Nu mai poate decît să cînte din cimpoi și ceteră.
- 35 Am pus cinci oi legate de un copac,
Ca să-l ademenim.
N-am așteptat mult, cînd iată că ne pomenim

- Cu el în întuneric, mare și negru, curat drac.
 Aci Luță întreabă înflăcărat :
- Ah, și ați luptat cu el ? Ați luptat ?
 — Vezi tu rana asta, aci în obraz ?
- 5 Nu e, măi băiete, izbitură de nuia, de praz.
 E gheară de urs, sfîșietură adîncă,
 A făcut din mine un om breaz.
 Luță văzu într-adevăr o tăietură
 Lungă de la tîmplă la gură,
- 10 Cum nu mai văzuse încă.
 — Hei... de luptat am vrut eu să mă lupt cu el.
 Să-i vîr, din jos, cuțitul în burtă,
 Căci eu am mai ucis urși în viață.
 Și pentru asta m-am prins cu el în brață,
- 15 Cu fiara, dar, vezi, lupta a fost scurtă.
 Mi-a rupt cuțitul, mi-a înfipt gheara în față,
 Mi-a răsucit un picior.
 Îmi rupea și oasele dacă un fecior,
 Mitru, nu-l lovea cu ghioaga în cap.
- 20 Numai așa am putut să scap.
 Că m-a lăsat pe mine și-a fugit după el.
 Din doi pași l-a ajuns ; înfuriat, aprins,
 Ca un om în brațe l-a cuprins,
 Am crezut că i-a zdrobit oasele,
- 25 C-au pîrîit,
 Îi rupsesse numai coastele...
 Hei, nu era deloc de-a joaca...
 Celălalt fecior, Pătru, în grabă a sărit
 Și a lovit cu ghioaga
- 30 În capul jivinei,
 Crezînd că l-a răpus pe cumătru,
 Dar nu știe cine-i.
 Ursul, afurisit lotru,
 L-a lăsat pe Mitru și a sărit pe Pătru,
- 35 După ce ucisese cu-o labă un cîine, Corcodel,
 Care sărise în grumazul fiarei și el.
 Hei, mare băiete, numai așa
 Nelăsînd deloc ursul în față cu unul
 Singur dintre noi, că-l sfîșia,
- 40 Izbînd mereu în fiara plină de bale
 Și sînge, cînd unul, cînd altul,

Izbutirăm să ne facem cale,
De-a-ndaratelea, cam într-un ceas spre stîină,
Că ne-a ajutat Dumnezeu, drăguțu, înaltul,
Prea bunul.

- 5 Și Maica Domnului stăpîină.
Nu pieri dintre noi nici unul,
Dar nici teferi nu scăparăm... Iată
Eu cu obrazul sfîșiat, Pătru cu mîna mușcată.
De atunci trăim ca vai de lume, plătind ursului bir
- 10 Luni și luni în șir...
— Cum ? Îi plățiți ? Ce vrei să spui ?
— Așa... Așa... Îi plătim... Îi plătim, zilnic,
Dar Îi plătim... Altă cale nu-i !
Îi punem în poaină
- 15 Zilnic
Dincolo de fosta cabană,
O oaie tînră...
Că nu mănîncă orice, parcă le numără
Oilor anii, le vrea numai noatene
- 20 Și neapărat albe... Ce să facem, prietene ? !
Îi dăm și răbdăm.
Pe deasupra face tot felul de nazuri,
Iar toănele lui ne-au adus numai necazuri,
Am văzut că dacă Îi punem lîngă copac jos
- 25 Și faguri de miere,
Se mai îndulcește, e parcă mai omenos,
Dar nouă asta ne face numai fiere...
Ce mai încoace și-ncolo, vrem, nu vrem, Îi dăm,
Cu de toate îl îndestulăm.
- 30 Negreșit e greu, dar ce putem face ?
Așa, ne mai lasă în pace
Și umblă prin alte părți dus de pofta lui oarbă,
Astfel ne mai putem scoate oile la iarbă,
Oarecum în liniște, să le adăpăm...
- 35 Ba uneori, chiar ne mai depărtăm,
Cîte unul dintre noi, prin împrejurime,
Unde dealtfel nu mai e nime.
— Bine, dar cînd îl întîlnește pe urs, omul ce face ?
— Face și el pe mortul...
- 40 — Cum, și atunci îl lasă-n pace ?
— Da... că nu-i plac ăi care au dat ortul

- Popii... nu mănîncă mortăciune.
 Scuipă doar pe el, nu-i face altă stricăciune.
 — Cum asta ? Face pe mortul și stă
 Să scuipe pe el ? Stă prostește ?
 5 — Hei, n-ar sta el, dar vezi că
 Altfel e mai rău, o pățește.
 Așa că tace chitic, ca un pește.
 ...Și oftă din adînc, din foale.
 — Nu e, măi fecioraș, altă cale.
 10 Ei, ai înțeles, în sfîrșit, cum stă treaba
 Pe la noi pe aici ?
 Ce zici ?
 Ți s-a mai domolit acum graba ?

5

- 15 Ce-ai de gînd să faci ?
 Luță l-a privit în ochi pe baci
 Și liniștit a răspuns :
 — Am venit aci să-l vînez pe urs
 Oriunde o fi el ascuns.
 20 — No, că te-ntreb iară, ce-ai să faci ?
 Și baciul îi privi înmărmurit.
 — Îi adun pe-ai mei și plec numaidecît,
 Chiar acum dimineața.
 — Măi, țîncule, ție ți s-a urît
 25 Se vede cu viața,
 Strigă baciul scos din fire.
 Ai căpiat ? Te duci singur la pieire ?
 Uite asta nu pot pricepe... zău că mă mir...
 — Baciule, n-ar trebui să te mire,
 30 Mai bine
 Ați merge și voi toți cu mine,
 Să-l lovim pe urs năprasnic la mir,
 Ca să nu mai ceară bir.
 Dar și dacă nu mergeți, eu tot plec.
 35 — Măi băiețaș, măi cap sec,
 Nu sîntem nici noi inimi reci
 Și, de durut,

- Ne doare că ursul împărătește pe poteci.
 Că nu se mai poate trăi în padină
 De-această blestemată gadină.
 Dar ascultă, nu e nimic de făcut.
- 5 Ne rugăm, poate s-o-ndura Dumnezeu
 Să o ducă în altă parte...
 — Baciule, aci calea noastră se desparte.
 Asemenea asuprire, asemenea gânduri, eu
 Nu pot îndura și socot că, oricât de greu,
- 10 Ursul trebuie răpus.
 Altceva nu am de spus
 Și nici nu țin să-mi păzesc pielea.
 Aci baciul s-a-nfuriat de-a binelea.
 — Apoi, măi puiule, abia ieșiși din găoace
- 15 Și vrei să vînezi ursul cu asemenea pușcoace ?
 Ursul ăsta care tot mai luptă
 Chiar cu cuțitul în grumaz, cu urechea ruptă ?
 Ceea ce n-au izbutit alții mai voinici
 Ai să izbutești tu,
- 20 Un năpîrstoc, un pici ?
 Ia uite cum se iuțește băiețașul...
 Și nici nu i-a căzut cașul
 De la gură...
 Îmi dă mie învățătură...
- 25 Ehei, află, măi băiete, că pe mine nu mă sperie
 Lăudăroșii, că, am văzut puzderie...
 Mai an venise unul de undeva de pe Ciucaș,
 Cu ifose, trufaș,
 Parcă mînca numai gulaș ;
- 30 Dar nu era de el decît gura
 Și strîmbătura.
 Altfel, un nătărău,
 Ba și mai rău,
 Un fătălău,
- 35 Molău,
 Bleg
 Și plin de jeg
 Să-l cureți cu custura,
 Ba mai era și leneș, boier...
- 40 Nu-și spăla cămașa cu zer,

- Prin plete,
 Păduchi cete,
 Îi umblau prin cioareci
 Gîngăni și șoareci.
- 5 Fugea năuc cînd vedea lîngă tîrlă
 Vreun gușter, vreo șopîrlă.
 Ce mai tura-vura,
 Unul din ăia care la o adică,
 În loc să te ajute, fac pe ei de frică.
 De spaimă,
- 10 Abia mai îngaimă :
 „Sai, mă,
 Sai și mă scapă,
 Că mă duc pe apă !“
 Și alte isprăvi și scofale...
- 15 Astfel de plevuște
 Multe-s cîte muște,
 Dar cu vorbe goale
 Pe mine nu-i nimeni să mă puște,
 Iar de gingii de cîrپă
- 20 Care vor să muște,
 De vrei să știi, mi-e scîrbă...
- Dar cînd îl văzu cît
 Ascultă de amărît,
 Se-nmuie de tot „Of, mîncu-l,
 25 O cam luă razna țîncul...“
 Și-l mîngîie cu dragoste
 Că el nu vrea decît să-l scape de pacoste.
 Apoi îl luă cu zîmbetul : — Batîr
 Fă-mi mie un hatîr.
- 30 Rămîi, nu fi catîr.
 Încercă să-l gîdile, să-l îmbune „bîz !“
 Dar băiatul parcă înghițea sacîz,
 Nu vorbe dulci, acadea,
 Deloc nu surîdea,
- 35 Încăpățînat, într-una o ținea
 Că nu și nu, el pleacă...
 Pînă la urmă baciul n-a avut ce să-i facă,
 L-a lăsat să plece.
 Ba, le-a dat și doi desagi încărcăți cu merinde

- Rece... mămăligă, ceapă, caș trecut prin fum,
Că ăsta totdeauna prinde
Bine la drum.
La urmă le-a mai dat și o pită,
5 — Duceți-vă cu Dumnezeu... Lume smintită.

6

- Numai că s-a mai întîmplat ceva...
Pe cînd ei beau cîte un lînguroi
De lapte cald, ca un altoi
10 Să le mai dreagă inima,
Și baciul, nedumerit tot mai încerca
Să-l facă să se răzgîndească :
— Cum o să pleci ?
Omule, mai adastă,
15 Că nu vă pune nimeni sula-n coastă ? !
Văzu cu uimire că doi berbeci
De-ai lui, ăi mai vînjoși din turmă,
Cîrlani de doi ani cu coarne răsucite,
Pămîntul nerăbdători îl scurmă,
20 Lovesc pe loc din copite...
Nu, că vor să plece și ei,
Că i-au dumerit toată noaptea, pîna la trei,
Cocoșul și rațoiul,
Ce și cum,
25 De ce trebuie să meargă cu Luță vînătorul.
Că s-au hotărît... pornesc chiar acum...
Să nu se spună că din neamul oilor
Nu s-a ridicat nimeni deasupra nevoilor,
Și nu s-a luptat cu asupritorul.
30 — V-ați răzvrătit, plecați ?
Smintiților, neam de spurcați,
Berbeci zevzeci, capete proaste,
Vi s-a făcut de oaste ?
Și așa am de lucru în stîna
35 Toată ziua, pîna
Le pun capăt sfezilor voastre neroade.
Că vă luați de dimineață pîna seara în coarne.

- Plecați... și să se întoarne
Doar ăla pe care l-oi chema eu !
Vă spun, o să ajungeți toți carne
De duminicatul pentru urs.
- 5 Hei, vi s-a făcut să umblați teleleu.

7

- Măgarul cel mai bătrîn, „Moșu“,
Cum îi spuneau la stîna toți
Care i-ar fi putut fi nepoți,
10 Veni să-i ceară baciului învoirea
Să plece și el cu cei tineri.
Baciul văzu înaintea ochilor negru, văzu roșu.
— Ce, și tu ai stat de vorbă cu cocoșu
De ți-ai pierdut într-atîta firea ?
15 Ți-a luat mințile Sfînta Vineri ?
Ce ? Și pe tine, care anii nu poți să ți-i mai numeri,
Te-a învățat rățoiul
Ce e războiul ?
Tu nu te vezi cum ești ?
20 Curge părul de pe tine, parcă ești rîios,
Ți se văd coastele, oasele,
Îți arde de luptă, cînd te biruie aghioasele ?
S-a întors apoi către cei care
Stau gata de plecare.
25 — Vrei să plecați ?
Mi-e teamă că o să vă întoarceți de-a-ndoaselea...
Sau chiar... V-ați gîndit că poate chiar acum
De după rîpă, o să vă iasă în drum
Ursul și că pe-acolo o să vă rămîna oasele ?
30 Toți însă, în cor, hotărît au răspuns :
— Mergem să-l vînam pe urs
Oriunde o fi el ascuns.

- Încrezători în ei și în soartă,
 Ieșiră acum pe poartă,
 5 Fără teamă, dar și fără mândrie deșartă,
 Soarele se arăta de dincolo de Gîrbova...
 Porniră spre Crucea Caraimanului, dar nu otova,
 Ca o ceată,
 Ci în deplină orînduială,
 10 Căci acum făcuseră oleacă de școală...
 Se întocmiră deci ca o armată...
 Mult înainte mergea cățelul cercetaș,
 Mîndru și bray ca un oștaș.
 Grosul s-a alcătuit după cum urmează :
 15 În frunte Luță, cu privirea lui trează,
 Îl simțeau că veghează
 Pentru toți.
 Îi urmă la un pas măgarul,
 Care luase pe el și samarul,
 20 Avînd în stînga pe golașul Iscodici,
 Că mai căpătase curaj băiețelul.
 Urmau mînzul și purcelul,
 Iar după ei,
 Rațele trei.
 25 Veneau apoi cele patru găini
 Cu ochii rotunzi, blajini.
 În sfîrșit, călcînd greoi pe iarbă cu rouă,
 Intrară în rînd gîștele-amîndouă.
 De data asta fură orînduiți ca pază,
 30 Înapoi, ca să vază
 Dacă nu atacă ursul din spate,
 Cei doi berbeci
 Cu coarne vînjoase — întăritate,
 Mîndrii de-asemeni sarcini,
 35 Iar rățoiul și cocoșul vegheau pe de margini.
 Erau aproape de stîncă neagră, arsă,
 În marginea prăpăstiei, cînd

Îl văzură pe ciobănaș alergînd
După ei.
Ținea în mîină o cioarsă
Care aducea cu o sabie, într-un fel,
5 I-a strigat lui Luță : — Stați puținel...
Apăi pe mine nu vrei să mă iei ?
Și bineînțeleș l-au luat și pe el.

2

Se vestea o dimineată
10 Limpede ca lacrima, strălucitoare.
În sus de ei, erau numai pereți de stînci,
Iar în jos, grele de verdeată,
Se lăsau una într-alta văi adînci ;
Pădurile se înălțau spre culmi pe brînci...
15 Brazi răzleți le deschideau calea ca niște perdele.
Îi îmbăta o lumină
Rece și cristalină,
Care cădea pe pajiștea de gălbinele...
Apele Prahovei, jos de tot, sclipeau în soare
20 Doar ca niște fire argintii
Văzute pe o hartă, ca într-un desen.
Din gară tocmai ieșea un tren,
Mic ca o jucărie de copii.
Ah, celor de sus, de-acolo, toate
25 Cele din vale li se păreau jucării,
Și străzi și palate.
Oamenii, cei fără curaj, arătau, departe jos, mici
Ca niște furnici.

3

30 Merseră cale de-un ceas
Cînd de după un colț împădurit
Îl văzură alergînd înapoi
Pe Azorică... Strîmba din nas
Pripit,

- La un copac,
Semn că a mirosit ceva.
— Am dat de urma ursului, fiți gata !
Acum e acum !... Viteazule, arată ce poți...
5 Soarele își micșora din ce în ce roata,
Oprindu-se parcă din drum.

4

- 10 Întâiul lor gând fu să fugă înapoi,
Dintr-o dată nu le mai ardea de război.
Dar cum ?
Cum să fugi cu picioarele grele, lipite, de scaloii ?
Și rămaseră fără puteri pe loc...
15 Hei, acum e acum...
Gâște, rațe, găini priveau stins
Cu ochii leșinați, clănțănind din cioc,
Cocoșul înghețase cu creasta într-o parte.
Căzu o tăcere de moarte...
20 Se credea pierdut fiecare ins.
Să lupte ? dar cum ?
Purcelul arăta ca pe tavă.
Mînzului îi tremurau dușmănoș picioarele,
De parcă avea în sînge otravă.
25 Greă e clipa de asalt...
Lună ștearsă devenise soarele.
Fiecare pîndea pe celălalt...
Îngîndurat își strîngea fălcile măgarul.
Iscodici era alb, alb ca varul.
30 Ar fi vrut să fie aiurea, gîză ori gîndăcel ;
Ciobănașul își simțea capul ca o tartăcuță.
Toate privirile se îndreptară spre Luță
Întrebătoare. Ce-avea să facă el ?
Cu un picior sprijinit
35 Pe un boldan de granit,
Dîrzul, încăpățînatul țînc
Cugeta adînc.
Cu o sprînceană ușor ridicată
Își frămînta degetele, semn de judecată.

Apoi cu un surîs subțire ca vipușca,
Își cerceta cu grijă pușca.
Era în ordine, iar
Dopurile erau toate-n buzunar.

- 5 În clipa asta sosesc din urmă
Cei doi berbecuți,
Care văzându-i pe toți împietriți, abătuți,
Nu mai știau ce să creadă.
Unul dintre ei, cel sein, curmă
- 10 Încruntat tăcerea, întrebînd ce e ?
Ce sînteți aci, armată sau cireadă ?
Îi răspunse rățoiul răgușit, în șoaptă :
— Ursul ! E după colț... și iar păru că așteaptă.
— Atunci, ce mai stăm ? răspunse berbecul gureș.
- 15 Hai, să dăm năvală peste el... Iureș !
Și amîndoi fură gata s-o facă.
Ar fi și pornit, dacă
Luță nu le-ar fi făcut un semn cu mîna,
Luîndu-le curajului, smîntîna.
- 20 — Merg întîi eu singur cu el,
Zise arătîndu-l pe cățel,
Să văd mai de aproape ce e cu ursul...
Voi rămîneți aci și fiți gata.
Tu, ciobănașule, fii în locul meu căpetenie...
- 25 Atît fu în clipa aceea grea tot discursul,
Dar fu ascultat cu sfințenie.

5

- 30 El porni : ținea pușca gata s-o puie la ochi.
„Doamne, viteaz mai e, gîndi duios măgarul.
Of, numai să nu mi-l deochi,
Că-i ager și tare ca amnarul.“
Cei doi mergeau încet în sus pe cărăruie,
- 35 Lăsînd la dreapta o vală adîncă,
Apoi iarăși începură să suie.
Ajunși sub peretele de stîncă,
Îl ocoliră, tot lunecînd, pe o bîrnă,
Cățelul, înainte, Luță se ținea cu-o mîină.

- Iată, între pereți de piatră se aflară închiși...
 Erau singuri ei doi,
 Nu-i mai vedeau pe ceilalți înapoi.
 Mai făcură câțiva pași pe grohotiș...
- 5 Cățelul arată sub stîncă o gură stricată,
 Neagră, de peșteră și se opri.
 — Aci !
 Luță, cu sprînceană încruntată,
 Întîi cercetă cu privirea ce-i arăta călăuza.
- 15 Își pipăi pușca... Își mușcă buza
 Și începu să urce, tîrîndu-se pe brînci,
 Printre rupturile de stînci,
 Fără să ia în seamă ienupărul, spinii...
 Aproape de pragul pietros al vizuinii.
- 15 Ei aud acum un lung sforăit
 Ca un mohrr... mohrr... horcăit.
 Gîndesc, ursul doarme, de bună seamă...
 Oamenii noștri trec fără teamă
 Și peste prag... În bîrlog pătrund...
- 20 Ursul dormea într-adevar în fund,
 Prăbușit întreg pe-un soi de vatră,
 Ca pe un culcuș de piatră.
 Văzură păr și oase risipite pe jos.
 Totul duhnea, trăsnea de miros.
- 25 Acesta, gîndi Luță, da, noroc...
 Și hotărî să profite pe loc
 De un asemenea strașnic prilej.
 Inima îi bătea pînă-n gîtlej...
 Va ataca fără întîrziere,
- 30 Acum ursu n-avea cum să-i mai scape.
 — S-a isprăvit cu tine, măi vere...
 Trimise cățelul să-i aducă mai aproape
 Pe cei speriați, rămași în devale.
 El îi va aștepta în prag, întocmind planul!
- 35 De luptă grea cu dușmanul,
 Punînd iscusit bătăile la cale.

Veniră toți călăuziți de cățel,
 Ținîndu-și răsufierea, pe lîngă pereți,
 Căci văzîndu-l atît de hotărît pe el,

- Căpătără și ei curaj, ce vreți !
— Voi rămâneți afară, le spuse planul lui, Luță,
Orășaniile să se urce colo pe brînă.
Ciobănașul să stea în prag cu sabia în mînă,
5 Berbecii să vină mai aproape olecuță.
Măgarul și Iscodiți pîndesc după buturugă ;
Dacă ursul va scăpa doar rănit și va încerca să fugă,
Băgați de seamă, nimenea nu-l cruță.
A, da... și cățelul să rămînă lîngă mînz și purcel,
10 Căci înăuntru voi intra numai eu.
Așa și făcu. Cu o privire ageră de zmeu,
Intră numai el.

6

- Ursul sforăia cumplit pe vatră,
15 Prăbușit în somnul lui de piatră,
Luță luînd poziția-n genunchi.
Îl ținti îndelung, cam la rărunchi.
Și trase... Pușca pocni...
Dar... nimic. Ursul nici măcar nu se clinti.
20 Întîi băiatul nu pricepu ce poate fi...
Nedumerit încărcă și trase iar.
Fu și de data asta în zadar,
Ursul sforăia mai departe,
Parcă avea nările dogite, sparte.
25 Luță își spuse că a tras prea de departe.
Veni la un pas și trase alt alic...
Iarăși nimic.
Vînătorul începu să fiarbă de ciudă.
Ursul ăsta blestemat nici nu vroia să audă
30 De moarte.
Dar dacă și de la un pas e tot departe,
Știe ce are de făcut,
Ca să se termine odată cu povestea asta...
Și veni lîngă urs, îi vîrî pușca-n ureche
35 Și trase furios, să-i sfarme țeasta.
Fiara tresări în somn, gîdilată, rînjind mut.
Parcă visa vreo gîză, vreo streche,

- Și începu să-și apere urechea ca de muște,
 Luță, turbat, se pregătea iar să-mpuște,
 Cu dopul cât un bob de linte,
 Dar ursul i-o luă înainte.
- 5 Îi smulse, tot în somn, pușca din mână
 Și întors, sucit, cam într-o rînă,
 Începu să se scarpine cu ea în ureche,
 Liniștit și tacticos.
 Apoi, mulțumit, o zvîrli pe jos.
- 10 Luță văzu în asta o batjocură fără pereche.
 Mai ales că fiara, de plăcere lăbărțată,
 Se lăți pe spate, făcînd-o lată.
 Înebbunit de furie, îi propti pușca în burtă,
 Dar cînd să tragă
- 15 Vorba aia, ca să fie batjocura întreagă,
 Ursul i-o frînse ca pe-un opt de turtă,
 Doar întorcîndu-se pe partea cealaltă.
 S-au dus visuri de vînător... Totul a căzut baltă...
- Nu mai e cu puțință nici o luptă.
- 20 Ce-ai mai putea să faci cu o pușcă ruptă ?
 Se uita îndurerat, năucit la ea
 Și ofta.
 Obrajii îi ardeau de rușine.
 Se lăsă moale pe un bolovan ca pe vine.
- 25 Apoi izbucni într-un plîns cu hohote.
 Ofta din greu, lacrimile pe nas și le trăgea.
 Parcă se întrecea cu șiroaiele din șipote.

7

- Cei de-afară așteptau cu sufletul la gură.
 30 Și văzînd că băiatul nu mai vine,
 Bănuiră că trebuie să fie vreo încurcătură.
 Măgarul, și el, socoti în sine
 Că nu prea miroase-a bine
 Și-l trimise pe cățel,
- 35 Să vadă ce e cu Luță, ce s-a-ntîmplat cu el ?

- Azorică îl găsi tot pe bolovan,
Smiorcăindu-se avan,
Cu obrajii-n palme, cu genunchii la gură.
— Ce s-a întâmplat ?
- 5 Îl întrebă în șoaptă, cățelul speriat.
Luță îi arată zvârlită jos,
În vizuina puturoasă, obscură,
Nenorocita de pușcă întoarsă pe dos.
Îi ardeau obrajii, i se uscaser gâtul.
- 10 — Of, of, m-a învins urâtul.
Of, of... M-am făcut de rușine.
O să rîdă un an toată lumea de mine.
Am tras în urs de pomană,
Nu i-am făcut nici cea mai mică rană.
- 15 Azorică nu știa ce să facă. Își puse
Două lăbuțe pe umerii lui. Îi linse
Urechile rumene, parcă încinse,
Obrajii zguduiți ca de tuse.
Apoi pricepînd tot mai bine cum stă treaba,
- 20 Se repezi la urs să-i muște laba,
Dar fiara, fără să se trezească,
Scuturînd piciorul, l-a zvîrlit
Drept pe bolovanul de granit.
Vorba aia, ca să-l pomenească.
- 25 Cățelul pocăit
Înțelese și el că nu e de glumit.
— Trebuie să vii, te-asteaptă toți afară.
Luță sări ars, ca pe jar un arici.
— Nu pot... nu pot... Am rămas de ocară.
- 30 Ce-o să zică bunul măgar, ce o să spună Iscodici ?
— Dar nici nu poți rămîne aici...
Uite eu de-aici nu plec
Pînă nu te-nduplec.
Pînă la urmă trebui să se hotărască.
- 35 Totul i se părea cenușă și iască.

Cînd fu afară își acoperi fața de rușine,
Orice privire era pentru el mărăcine.

- Dar cățelul le povesti celorlalți, îndurerați,
Ce-a fost și cum s-a întâmplat.
Auzindu-l Luță plîngea și mai tare, de necaz :
— Of, și iar of, ce pacoste.
- 5 Măgarul își lipi botul de el, cu dragoste.
— Doamne, tare prost e
Băiețașul acesta viteaz.
Lasă, voinicile, lasă,
Ai să-l birui pe urs... îți spun eu,
- 10 Oricît o fi de greu...
Ai să vezi... lasă...
— Nu mai e nimic de făcut,
Vreau la mămica acasă,
Se scîncea Luță amarît, abătut.
- 15 Mi-am pierdut pușca. E îngrozitor.
De-acum nu mai sînt vînător.
— Nu-i nimic, stărui măgarul duios,
Nu te necăji de prisos.
Dar băiatul suspina de-i clănțăneau dinții.
- 20 — Îl vei răpune și fără pușcă pe urs,
Îl vei învinge, prin dîrzenie
Și prin puterea minții.
Acum nu uită că ești căpetenie.
Iată ziua s-a scurs.
- 25 Soarele, ultimile raze și le-aruncă.
Nu mai sta așa ca un pui golaș,
Dă numaidecît poruncă
Să ne căutăm pentru la noapte sălaş...
Eu zic să mergem mai jos, la cabana părăsită.
- 30 Știu bine locurile pe-aci, dar seara văd ca prin sită.
Hai, să pornim mai repede, pînă nu se întunecă.
Pe lîngă prăpăstii adesea piciorul alunecă.
Hai la cabană neîntîrziat,
Om ține azi ori mîine, sfat.
- 35 Om chibzui îndelung... Toți fură de aceeași părere
Și porniră... Luță, frînt de durere,
Dezumflat, scofîlcit, își pierduse glasul.
Abia de mai putea ține pasul.

- Ursul se trezi seara târziu. Era lună
 Și începuse să-l cam sîcîie la rînză.
 — Na... asta-i bună...
- 5 Zise, nimerind cu laba o șapcă de pînză.
 Uite ș-o pușcoace ruptă... Cine să fi fost pe-aci ?
 Își simțea capul de plumb. Nu putea gîndi.
 Căscă iar. Încercă să se scoale.
 Fu cam greu... îi trosneau oasele.
- 10 Deh ! Cam plătea ponoasele
 Mieilor, vițelilor adunați în foale
 De la o vreme, de cînd se dedase la carne
 Și înfulecase fără nici o socoteală,
 Uitînd de jir, de zmeură, de coarne.
- 15 Se îngrășase în neștire, era o matahală
 Încinsă, dospită de poftre rele,
 Abia mai încăpea în piele.
 Se făcuse o adevărată și cumplită fiară,
 Nu mai era ursul cumsecade de odinioară,
- 20 Care citea florile și stelele întreaga vară.
 Acum mîncă și dormea,
 Iar se îndopa și iar dormea...
 C-așa e traiul bun de domn,
 Trage la somn,
- 25 Somn greu care istovește, înmoaie,
 Abia trecea pragul și cădea
 Ca un sac cu pietroaie.
 Dormea dus
 Cu burta și picioarele în sus,
- 30 Visa numai vițel și oaie.
 În sfîrșit, se urni și porni la vînațoare.
 Era plăcut că era lună și era răcoare.
 O noapte, ce mai încoace și-ncolo, de vrajă...
 N-a văzut că e pîndit de cățel,
- 35 Care fusese trimis să facă de strajă
 În fața vizuinii, pe brîună,
 Chiar acolo, la doi pași de el,
 Învelit într-o cergă de lînă...
 Să-i scrie venirile, plecările,

Unde-l afla pe urs noaptea, zorile,
Ce obiceiuri, ce tabieturi are,
De toate trebuia să dea însemnare.
Iar dacă fiara pornea cumva spre cabană,
5 Atunci cățelul trebuia să alerge, în goană,
Peste trunchiuri, peste creste,
Ca să înștiințeze cocoșul,
Care dintr-un brad le dădea la toți de veste.
Așa hotărîse măgarul cel cuminte, Moșul.

1

- Trecură o noapte grea de spaimă mute.
 5 Cînd toți vegheară pîndind cu groază
 Vreo umbră în întunec, mișcări mai mult părute.
 Căutînd, trudindu-se să vază
 Și tresărind înfiorați la cel mai mic zgomot...
 Cînd orice cracă ruptă devenea un tropot...
 10 Nu unul, ci toți făcură astfel de pază,
 Cercetîndu-se între ei dacă dorm, în șoapte,
 Așteptînd cu nerăbdare zorile,
 Să vadă jarași cerul, poiana, florile.
 Oh, după asemenea lungă noapte,
 15 Ce binecuvîntată e lumina
 Cea proaspătă a zilei, de vezi zburînd albine
 Și tot ce mișcă, aproape ori departe,
 La viață te gîndești atunci, ci nu la moarte :
 Iar viața-și cere cîte ale ei.
 20 Cînd poște se deșteaptă, de vrei ori nu vrei.

- Aleargă gîște, rațe și găini,
 Ciugulind prin iarba, printre ciulini
 Își caută de zor prînzul
 În jurul cabanei, în care abia acum
 25 Au ațipit cei trei băieți și mînzul.
 Măgarul însă nu ; la vîrsta lui, oricum
 Odihna e un rar noroc.
 Se doarme puțin, aproape deloc.
 Se stă treaz ca lumina subț obroc,

Așa că, slavă Domnului,
Lipsit de grija somnului
Nu se gîndea plimbîndu-se, decît
La „Sfatul“ pentru ora zece hotărît.

5

2

- Vai, gîștelor, surate,
Unde găsirăți astă bunătate ?
Striga cu deznădejde porcul și
Înfometat foc,
10 Fără să mai aștepte răspunsul, se și rezezi
Să le smulgă din cioc
Bucata de doyleac din care
Amîndouă trăgeau proptindu-se-n picioare.
O gîscă însă îl plesni peste rît.
15 — Știi că ai haz ? N-ai decît
Să scormonești și tu prin cazemata.
— Ce-i aia ? Cum ai spus ? Mai zi o dată
Unde naiba să scormonesc ?
Spune mai repede, simt că-nnebunesc,
20 Nu fi rea ca o soacră.
Zăpăcit de poftă alergă spre o găină
Care sfîșia o foaie de varză acra.
Apoi spre alta, vecină,
Care ciugulea o coajă de mămăligă.
25 Roagă, guiță, strigă :
— Ascultă, scumpo, nu fi și tu haină.
Fetițo dragă, răspunde,
De unde-ai luat-o ? De unde ?
Și iar se smiorcăie, de foame strîmb...
30 Cumsecade, găinușa
Îi arată cazemata la vreo sută de pași,
Dincolo de dîmb,
Printre brazii golași
Și ciuguli mai departe să-și umple gușa.
35 Dar vai, cînd flămîndul sosi fu prea târziu.
În burtă i se răsuci un burghiu :
Rața bătrînă închisese ușa.

Încercă să o înduplece... Aș !
Nici nu vroia să audă.
Se-ncrunță, guiță, o făcu zăludă ;
Se-nfurie ca-ntors pe dos
5 Dar totul fu de prisos.

3

Născută gospodină, rața,
De îndată ce descoperise comoara,
Alergase la măgar și îi dăduse poyața
10 Să puie totul numaidecât sub pază.
— Deh, te pomenești că stăm aci toată vara !
Nimenea azi nu poate ști
Ce și cum va fi,
Cînd dă Dumnezeu și încetează
15 Războiul ăsta greu cu ursul !
Înțeleptul îi ascultă măcăitul, discursul,
Și n-așteptă de două ori să-l cheme.
Porni la fața locului îndată,
Căci era într-adevăr o cazemată.
20 O știa și el de multă vreme,
Era rămasă de la războiul cel mare.
Un timp fusese și rezervor de apă ;
Dar acuma află că fugarii, paznicii cabanei,
O făcuseră, după cît se pare,
25 Pivniță pentru păstratul hranei.
O, cîte bunătăți puteau să-ncapă,
Acum uitate în fugă, rămase ;
Morcovi, cartofi cam trecuți, dovleci,
Cîteva gulii noduroase,
30 Mazăre păstăi, mai mult seci,
Un sac peteciț, cu mălai,
Ba și o puțină cu varză acră.
— Închide pe loc, Moșule, pivnița ca o lacră
De zestre ; la nimeni să nu dai
35 Fără socoteală,
Măcăi hapsîna rața
Înfoindu-se ca o precupeață.

- Numai decît pricepu totu măgarul
 Și făcu întocmai. Ba aduse aci și samarul,
 Cu bunătațile din desagi, de la stîină.
 — Uite, cumătră, ai totu în grijă, fii ca stăpînă,
 5 Cîtu o dura războiul,
 Stai cu ai dumitale de pază.
 Cu grijă veghează...
 Dar iată că tocmai atunci sosi și rățoiul
 Care cercetase prin poiană,
 10 Prin pădure, tot după hrană,
 După vreo măruntă pradă.
 Cînd văzu comoara, fu cîtu pe-aci să cadă
 Pe spate de uimire și bucurie.
 Măgarul îl lămuri : — Uite, ca să se știe,
 15 Voi cei din neamul vostru sînteți cu zahareaua.
 Să dați mai des cu dramul, mai rar cu ocaua.
 Cumătră, păstrează cu grijă cheia,
 Iar dumneata, rățoiule, lăsînd aci femeia
 Care va avea și treburile gătului, din greu
 20 Vei bate-n jos, potecile, făgetul,
 Căci nu e de ajuns ce avem : vor fi nevoi mereu.
 Ia celelalte orătării, învață tineretul
 S-adune din zori și pîină-n seară.
 Ce vă spui aici, voi spune și la „Sfat“.
 25 Să nu mă faci cumva de ocară.
 Chiar la gospodărie ești și rămîi soldat...
 Rățoiul a primit fălos, deși nu se prea pricepea
 Că-așa-i era soiul : se tot învîrtea.
 Toate le începea
 30 Și nimic nu sfîrșea.

Noroc de rață
 Care se ținea de capul lui ca o cață.

4

- 35 Vedeți acum de ce porcul ajunsese prea tîrziu ?
 Zadarnic fură văicărelile lui
 Și rugămințile de pomanagiu,

- Leliță dragă, îndură-te, te rog să descui.
N-am să spui dacă vrei nimănui,
Iubito... mătușă...
- 5 Dă-mi numai o clipă cheia de la ușă.
Dar totul fu zadarnic.
Guițatul, suspinele,
Nimic nu-nduplecă pe paznic,
Chiar când îi venira în ajutor găinile
Și găștele făcînd gălăgie :
- 10 — Mai dă-ne, muiere, puțin dovleac,
Că nu-i nimic, nu te zgîrci pentru un fleac.
— Of, se rugă și porcul iar, dă-mi și mie,
Numai o felie.
Se lingusea duios :
- 15 — Ai două răuște dulci, noroc... să te văd soacră...
Dar totul fu de prisos.
Atunci întoarse foia, strigă plin de fier :
— Nu-mi dai, scorpie ? Madam Varză-acră ?
„Varză-acră !“ începură să gîgîie, ba chiar să zbiere,
- 20 Și găștele, apoi găinile, într-un glas.
Și cu porecla asta rața a rămas.
- Văzînd că nu-i nimic de făcut
Cei care cerșeau, de necaz,
S-au pus la taifas.
- 25 — La urma urmelor, de ce nu cauți puțin jir ?
Întrebă o găscă pe porc.
Găsești cît vrei pe subt fagi, și încă chilipir.
— Daa ? Și din pădure cum să mă-ntorc ?
Dacă îl întîlnesc pe urs ? Mi-e frică.
- 30 — Ție frică, vai,
Și ce curajos erai
Jos în Bușteni cînd pornirăm, cu alai...
Murmură Dumitra, găina cea moțată.
— Ehei, a fost odată,
- 35 Atunci nu era ursul atît de aproape,
De-l întîlnesc aci, nu-i nimeni să mă scape,
Nu-i așa, cumătră Casilda ?
— Asta e cam așa, răspunse pe gînduri
Cea întrebată...
- 40 — Ehei, ca-n atîtea rînduri,

Mătușa, mătușa Casilda
Avu și-acuma dreptate. Să-i fi urmat pilda.
Bine spunea că e o mare învățată...
Nu zău,
5 Ce-aveam noi cu ursul, soro,
El aici și noi acolo ?
...Da... da... avea dreptate, îți spun eu.
Și-așa își vărsau, clevetind, amarul.
Tăcură doar cînd apăru măgarul.

10

CÎNTUL VIII

1

Se făcu întîi numărătoarea. Erau toți
De la găini și pîna la berbeci,
Adică laolaltă douăzeci,
15 Egali în drepturi, într-adevăr soți.
Luță s-a ridicat încet, istovit,
Cu ochii-n fundul capului, cu glasul stîns
A vorbit
Rostind cu greu cuvintele, prelîns.
20 A fost ceva jalnic.
Ehei ! Unde era Luță cel falnic ?
— Să vedeți : am crezut,
Am încercat... aș fi vrut...
Dar poate că trebuia...
25 O, era moale ca o nuia,
Parcă-l cuprinsese ameteala.
— Vedeți, mi-e foarte greu să amintesc de scofala
De ieri... Asta e, am greșit socoteala...
În sfîrșit,
30 Dezmeticit,
Văd acum mai limpede :
Am luat-o mult prea ușor, prea repede,
Acum înțeleg... ursul acesta nemernic
E mult prea puternic

- Pentru armele noastre, pentru pușca de lemn.
Ah, prea m-am dus înainte ca prostul,
De aceea cred că nu mi se mai cuvine postul
De comandant și deci, vă rog, vă-ndemn,
5 Să-l dați unuia mai vrednic, mai cu minte.
Am zis... și stărui... vă rog fierbinte.
Se vedea că l-a doborât amarul :
Dar protestă pe loc măgarul.
— Trebuie să vă spun că asemenea cuvinte
10 Nu mi se par nici drepte și nici de luat aminte
Înfrîngerea de ieri n-aduse rău nimănui,
În afară de acest viteaz băiat, și numai lui,
Iar altă vină socot că nu-i.
Dimpotrivă, curajul său,
15 De pui de zmeu,
Chiar fără folos pe loc,
Ne-a întărit pe toți, căci ne-a vîrît sub scoc
Dintr-o dată, ne-a dus de-a dreptul în toiul
Greului și al primejdiei adevărate,
20 Căroră le-am aflat astfel soiul.
Paguba ? O pușcă frîntă și alt nimic.
De vreți să m-ascultați, uite ce zic :
Nu primim ceea ce ne-a spus. Nu se poate...
El ne rămîne mai departe căpetenie.
25 — Negreșit... negreșit, că doar n-avem sumedenie
De astfel de viteji, strigă însuflețit rățoiul.
Dacă primim să plece, ne spînzurăm ca pițigoiiul.
Și fără șovăială toți strigară, într-un glas :
— Al nostru-ai fost, al nostru-ai rămas.
30 Așa e drept...
Apoi vorbi din nou măgarul, înțelept.
Cu chibzuială, cu măsură :
— Dacă totuși din cele întîmplate
Ar fi să tragem acum învățătura,
35 Trebuie să-ți spun frate,
Că, din păcate,
Te-ai bizuit prea mult, numai și numai pe tine.
Iar asta nu e bine.
Eu nădăjduiesc că tocmai trista ta pățanie,
40 Ne va fi de folos, în lupta cu acea dihanie.

- Acestea spuse, dau cuvîntul aceluia care
 Vor să facă propuneri de luptă... Oricare
 Poate vorbi deschis, fără teamă.
- 5 Ne-am adunat azi ca să ținem seama
 De orice părere cu miez, spusă chiar fără meșteșug.
 Trebuie spus tot, nimeni nu poartă aci belciug.
 Îndreptar ne e o singură dorință :
 Să aflăm cum e totuși cu puțință
- 10 Înfrîngerea ursului, încheie grav Moșul.
 — Păi, foarte simplu,
 Să-i dăm blana ciulinilor,
 Cîntă țipat cocoșul,
 Și ridicînd ca un steag, roșul
- 15 Crestei lui, care place de mult găinilor...
 — După cum știți, fraților,
 L-am lăsat acolo dormind tun,
 Prin urmare vă propun,
 Să mergem numaidecît toți să-l atacăm
- 20 Și-i tăiem vinele,
 Dar trebuie totul făcut acum, în pripă,
 Pentru ca într-un ceas cu el să terminăm.
 Și se roți falnic : — Ce zic vecinele ?
 Orățăniile ce să zică ? Au bătut din aripă.
- 25 Însă măgarul deloc nu fu mulțumit.
 — Dar cum să-l înfrîngem ? Arată anume...
 Cocoșul păru nedumerit :
 — Cum anume ? Am arătat, îl atacăm
 Și cum am spus, într-un ceas terminăm,
- 30 Nu va mai fi acest despot pe lume.
 — Bine, dar cum ? Ți-am spus : arată, anume...
 Cocoșul îl privi și mai uimit.
 — Îl ucidem, nu mi se pare deloc greu,
 Cel puțin așa văd eu.
- 35 Zîmbi atunci milos măgarul :
 — Deh, nu-mi prea arde de glume,
 Dar trebuie să descopăr la rîndul meu,
 Și eu,
 Că nu-i la mintea cocoșului
- 40 Înfrîngerea ursului... fiorosului.

- Nu, nu... unde n-a izbutit ieri unul
Năvălind ca nebunul,
Fără o socoteală, fără un plan chibzuit,
Nu vor izbuti nici azi toți,
5 Dacă-s netoți.
Aștept deci altceva mai bine gândit...

3

- Ce să ne mai gândim atât ?
Strigă berbecul sein, cu glas hotărît.
10 ...Mult prea mult chibzuiți.
Eu zic că e bine să facem așa :
Noi, ce doi berbeci, îl vom aștepta
Pe urs, de e nevoie, întreaga zi
Pe marginea prăpăstiei, pitiți.
15 Acolo unde poteca e mult mai strîmtă,
Și cînd o trece ne vom repezi
Cu coarnele-n el, la luptă și trîntă,
Făcîndu-i vînt în genunea neagră.
Scos de-acolo n-are cine să-l mai dreagă.
20 Fu în cabana de bîrne un chiot furtunos.
— Așa... așa... E tare bine... Să-l facem terci.
Să crească din el, jos în fund, ciuperци.
De bucurie cățelul se dădea tumba pe jos,
Măcăiau rațele, găinile cotcodăceau
25 Ca niște ursitoare,
Mînzul necheza, în două picioare.
Dar ce nu făceau ?
Tare mai erau unii caraghioși.
Berbecii priveau mîndri în jurul lor,
30 Ca niște luptători la circ, faloși...
- Chiotele curgeau cu nemiluita,
Dar măgarul batu-n masă cu copita
Cerînd energic să fie liniște.
Fu o tăcere deasă ca o iniște.
35 — Are cineva de spus ceva
Despre această propunere-ndrăzneată ?
Sînteți pentru ea, toți cei de față ?

- Da... da... se auzea numai „da“ peste tot.
 Luță se ridică : — E și părerea mea
 Dar și mai potrivit socot
 C-ar fi, de s-ar putea,
- 5 Să ne repezim în urs, o dată toți
 Nu numai cei doi berbeci,
 Căci după cele de ieri, azi cu ochi reci
 Înțeleg cât e de greu să-l poți
 Înfrînge pe ursul ăsta năprasnic.
- 10 Vezi, altfel ar fi dacă cei douăzeci de soți
 Ne-am repezi o dată-n el, ca pe roți.
 Asta da, ar fi strașnic.
 N-ar mai fi luptă, ar fi praznic.
 Numai că uite, poteca e prea strîmtă
- 15 Pentru toți acei ce se avîntă
 La împins, la trîntă,
 Oastea noastră ar ieși înfrîntă...
 Așa că, vedeți, trebuie să mai căutăm
 Oricum, să mai judecăm.
- 20 Aicea Iscodici ceru cuvîntul,
 — Păi, să vedeți, povestea asta cu avîntul
 Mai are și un alt cusur.
 Deh, știu și eu că parii mari, încinși
 Cu fier jur-împrejur
- 25 Și împinși de cîte zece, douăzeci de inși,
 Cu care se dărîmau acum două mii de ani
 Porțile cetăților, de către dușmani,
 La romani, de pildă, la greci,
 Se numeau berbeci.
- 30 Din păcate, însă, după cum ușor puteți vedea
 La noi e altceva.
 Dacă berbecii noștri își iau vînt
 Atunci ei ori sînt
 Biruitori, dar cad cu ursul în genune,
- 35 Sau nu cade ursul, e deci el biruitor
 Și atunci e vai de lîna lor.
 Se poate deci spune
 Că nu e un plan cu adevărat îndrăzneț,
 Ci tot un plan ca ăl de ieri, semeț,
- 40 Lipsit de-nțelepciune.

- Dacă nu e bun, arată dumneata,
Cum am putea lupta,
Ce vezi mai nimerit ?
— Să mă iertați, dar încă n-am găsit,
5 Și s-a așezat iar jos cuminte.

4

- Se ridică atunci, sfioasă, blajină,
O biată găină :
Abia i se auzea glasul moale.
10 — Nu vă supărați, cred că mai e și altă cale.
Eu zic să mergem toți douăzeci, la urs,
Să vorbim cu el, să-i ținem, cum se spune, un discurs.
Să-i arătăm că e urît ce face
Legîndu-se de alte dobitoace.
15 Că nu e drept să sfîrșii mieii,
Că și pe ei îi doare, mititeii,
Și la fel cu alte vietăți,
Mici și mari,
Dumnezeu a făcut anume,
20 Cît vezi cu ochii, atîtea bunătați,
Ca să ajungă pentru-ntreaga lume.
Nu numai pentru cei tari.
Eu zic că dacă-l facem așa de rușine,
E mult mai bine
25 Decît să pornim război,
De parcă ar fi vremea de apoi.
Deh, un război știi doar cînd începe...
O să vedeți că va pricepe...
Nu se poate să nu-nțelegă...
30 Oricum pînă nu-l înduplecăm,
Să nu plecăm...
Se uitară unii la alții pieziș, cu tîlc :
— Of, of, Doamne, tare mai e bleagă...
Surîdeau cu milă de atîta prostie.
35 Biata găină a tăcut mîlc,
Și dintr-o dată,
Toată purpurie,

- S-a dat la spatele cocoşului ruşinată.
N-a vorbit la asta decît berbecul iabraş :
— Nu se poate, astfel de propuneri clatină
Orice datorie, şi nu-nduiosează o gadină.
5 Ne fac de ruşine aci pe padină..
Le dispreţuieşte un adevărat ostaş.

5

- Iată se ridică, aprigă, raţa cea bătrînă.
Tuşeşte, se îngîină,
10 Întinde aripile, le strînge cum au fost.
— Cred că povestea cu morala e fără rost.
Ursul nici n-o să ne asculte...
— Ba o să ne asculte, dar în burta lui,
Strigă răţoiul cam tehui.
15 — Atunci ce mai încoace şi încolo ? Eu multe,
Prea multe nu ştiu... Zic să-i scoatem ochii cu ciocul
Cînd doarme, şi gata, i s-a împlinit sorocul.
Dacă rămîne orb, îl poate răpune oricine.
Ce ziceţi, nu-i bine ?
20 — Aş spune şi eu ca tine,
Guiţă purcelul, dar dacă se trezeşte
Înainte de a fi bine lovit,
Aşa-i surată că ne-am pricopsit ?
Nu mai zice nici unul dintre noi nici peşte...

25

6

- Ceva mai tîrziu se iscă o dispută hîrîită,
Pe care o curmă măgarul lovind din copită.
— Aştept şi alte propuneri mai serioase,
Din care să tragem cu adevărat foloase.
30 Se făcu linişte o bucată de vreme.
I se păru că-ar vrea cuvîntul, dar se cam codea,
Căţelul. — Hai, băieţaş, nu te teme,
Fă-i saftea...

- Vrei să vorbești... te cunosc după bot.
— Eu unul, dar să nu râdeți, uite, socot
Că ursul dacă n-ar dormi deloc,
Ar ajunge pînă la urmă-un slăbănog,
5 În trei luni și-ar afla mormîntul,
Chiar la el în bîrlog.
— Dar cum ? Asta e totul ? Întrebă Luță.
Azorică se tot codea, șovăia.
— Hei, spune odată, măi Opincuță !
10 Strigă dornic să afle, curios, purcelul.
Și toți izbucniră în rîs, înveseliți,
Altfel privind cu dragoste cățelul.
Care tare era iute de picior.
— Ajunge, nu mai chicotiți
15 Atîta.
Și iar făcu măgarul tăcere cu copita.
— Hei, spune Azorică.
— Uite, eu zic să adunăm
20 Un sac de pureci și să-l deșertăm
În blana ursului. Și dacă o mai putea să doarmă
Cu un sac de pureci pe el, Neicuțu,
Uite, să nu-mi mai spunei mie „Cuțu“.
Oh, purecii... zău, nu mai e nevoie de altă armă.
25 Scăpăm negreșit de această bestie.
Propunerea cățelului făcu impresie.
Dar, neîntîrziat,
Luă cuvîntul chiar măgarul tare-ngrijorat.
Vorbi cu intonații grave :
30 — Eu cred că înainte de a folosi arme atît de grozave
Trebuie să ne gîndim bine,
Căci ele deopotrivă lovesc
Și pe victimă și pe cei ce le folosesc ;
Cînd răspîndești holera în satele vecine
35 Ea se întoarce și la tine.
Cum poți să mînuiești,
Să stăpînești un sac de pureci ?
Numai cînd te gîndești
Și de groază te întuneci.
40 Din fundul sălii unul a strigat :
— De ce să fie pureci ? Eu socot
Că merge tot atît de bine și praf de scărpinat.

- Îi punem pe burtă, peste tot,
În urechi, pe bot.
— Prea bine, dar cum să-l procurăm ?
— Vindem câteva ouă-n târg și-l cumpărăm.
5 — Așa... așa... Și iar se iscă mare larmă.
Iar Iscodici strigă :
— Dacă e vorba de o asemenea armă
Caraghioasă,
Atunci de ce nu praf de strănutat ?
10 Fu o veselie în hohote,
Băteau din picioare-n tropote.
Și pe loc se auziră fel de fel
De propuneri,
De strigăte și întreruperi
15 Numai așa, că le făcea lor plăcere.
Trecu timp pînă se făcu tăcere.
- Și fiindcă unii mai simțeau ispita
Să întrerupă iar,
Măgarul veghea cu copita.
20 — Cred că am lunecat oarecum,
Și mergem pe alătura de drum...
Pierdem timpul în zadar...
Rosti el destul de supărat.
Vă rog din nou să faceți propuneri serioase,
25 Din care să învățăm, să putem trage foloase...
Și așteptă încruntat.
Acum nu mai ceru însă cuvîntul nimeni.
Se făcură toți mici, ca boabele de chimen,
Cocoșul uită că are pinteni.
30 — Hai, cine mai cere cuvîntul ?
Dar tăceau toți chitic.
— Hei ! Iscodici, ți-a venit rîndul.
Nu zici nimic ?
— Să mă mai gîndesc un pic.

35

7

În sfîrșit, una dintre găște, Casteria,
Gîgîi și se ridică la cuvînt.

- După ce-și netezi penele cu ciocul, ca peria.
 Grăi cam încurcată :
- După cum cred eu, nu prea sînt
 Sorti de izbîndă, cel puțin deocamdată.
- 5 De aceea socot că ar fi mai cuminte
 Să nu mai mergem orbește înainte.
 Țasta-i un război de durată.
 — Da... da... să nu ne grăbim.
 Să ne mai gîndim.
- 10 Altfel cade pe noi năpasta,
 Ți sprijini părerea, Vergilia, sora,
 Ar fi spre binele tuturor.
 — Cum vine asta ?
 Să mai amînăm, să mai așteptăm,
- 15 Să vedem ce-o mai fi să fie ?
 Țișni berbecul plin de mînie.
 Ce să mai așteptăm ? Și cît ?
 Mie
 Cu atîta așteptare mi s-a cam urît.
- 20 Hei, dacă ar fi să ne luăm după suratele,
 Am face războiul de-a-ndaratele...
 Casteria totuși stăruie :
 — Să mai așteptăm... Om vedea ce va fi.
 Mai e zi și mîine.
- 25 Aci nu se mai putut stăpîni Azorică.
 — Eu mă întreb, ce caută gîștele la război ?
 Of, rău am ajuns, vai de noi,
 Auzi, mîine ? De ce n-ar fi atuncea poimîine ?
 Și privi în stînga și-n dreapta uimit.
- 30 Acum mi se zburli cumătra Casteria cumplit.
 — Tu, neam de cîine,
 Să nu-ndrăznești
 Să vorbești.
 Acum două mii de ani
- 35 Era să cadă Roma pradă la dușmani,
 Căci voi, cîinii, ați dormit noaptea lași
 Și nici vorbă să lătrați.
 Am mîntuit Roma noi,
 Gîștele, făcînd larmă, tărăboi.
- 40 De aceea pe noi romanii ne-au slăvit,
 Iar pe voi mînioși v-au chinuit.

- V-au dat în tarbacă
 Și v-au zvîrlit cu sutele în cloacă.
 Așa încît vezi că noi
 Sîntem bune la război,
 5 Dar voi, neam de cîine,
 N-ați fost nici ieri și nu veți fi nici azi, nici mîine.
 — Oh, se strîmbă cîinele, amar,
 O, vitejia voastră ! Nemeritată faimă,
 Căci voi, gîștelor, ați gîgîit de spaimă,
 10 Nu de vitejie...
 Vă lăudați în zadar.
 Iar această urgie
 Care a stat pe capul nostru, grea ca oțelul,
 Și-a depășit de mult țelul,
 15 A fost fără socoteală...
 E prea multă nedreptate, dacă
 Pentru asemenea greșeală
 Ne dau de două mii de ani în tarbacă.
- S-a iscat iarăși hărmăială..
 20 Erau gata să se-ncaiere, să se muște,
 Unii ținînd cu o parte, alții cu cealaltă,
 În conflictul milenar dintre cîini și gîște.
 Vorbele grele curgeau cu nemiluita,
 Sudalmele,
 25 Ba se pregăteau și palmele...
 Pînă cînd, întorcînd-o pe foaia ailaltă,
 Măgarul făcu tăcere cu copita.
 — Fără gîlceavă !
 C-așa nu facem nici o ispravă.
 30 Nu ne-am adunat aci să ne certăm,
 Ba, dimpotrivă, înfrățiți laolaltă,
 Cu răspundere să căutăm
 Calea pe care să mergem, către o izbîndă,
 De care inima noastră e flămîndă,
 35 Vă poftesc, deci, să nu vă luați la harță ;
 Ce naiba, avem obraz, nu scoarță.
 Stați la locurile voastre liniștiți,
 Tăceți măcar, dacă nu puteți să gîndiți.
 Lăsați-i să vorbească pe cei care au ceva de spus,
 40 Purtați capul, nu picioarele sus.

- Nu vă spun mai multe,
 Dar aci oricare musai s-asculte.
 Așa era măgarul, blînd, cucernic,
 Dar cînd se mînia se vedea cît e de puternic...
- 5 — Hai, dară tu, Iliuță, ce faci
 Acolo sus, de ce taci ?
 La ce oare te gîndești ?
 Văd că nu prea te pripești ?
 Spune și tu ceva, hai...
- 10 — Apăi, eu ce să zic ?
 Apăi... că mai nimic...
 De felul meu nu-s gîndicios...
 Dar, despre asta nu-î bai,
 Cînd or zice toți, hai, o să zic și eu, hai.
- 15 Și stătu cuminte jos.
 Se făcu din nou îndelungă tăcere.

8

- Rît fără gît zice că are el o părere
 Despre cum trebuie duș războiul,
 20 Strigă de lîngă fereastră rățoiul.
 Măgarul îl pofti pe acesta să suie.
 Cu ochi mici, rotund ca o gutuie,
 Grăsunul se uită în stînga, se uită în dreapta,
 Urcă apoi grijuliu treapta,
- 25 Și guița ușor, cîntat :
 — Uitați, m-am gîndit, m-am frămîntat,
 Și clipea din ochii fără pleoape.
 Vreau să știți că
 Avea dreptate cumătra gîscă.
- 30 Deh, văzînd acum de-aproape
 Cît de puternic e dușmanul,
 După mine,
 E mai bine
 Să plecăm acasă și să venim la anul.
- 35 Știți și dumneavoastră, vorba veche.
 Așa cum spunea cîndva, ăla, țiganul,
 Care se culca fără grijă, pe-o ureche :

- „Lasă că pînă la anul
Vreme destulă este...”
Poate crăpa măgarul,
Să iertați, cel din poveste,
5 Pe care-l învăța el să cînte,
Ori moare sultanul,
Adică, aci ursul, barosanul,
Ori poate mor eu... Cine știe vremea s-o descînte ?
Asta e părerea mea, soți iubiti...
10 Au rămas toți înmărmuriți.
Luță s-a ridicat în picioare, pe masă :
— Cum asta, să mergem acasă ?
Nu... nu... E drept că și eu, ieri, înfrînt,
Pierzînd orice nădejde și avînt,
15 O clipă m-am gîndit la asta.
Simțeam cum îmi plesnește țeasta.
Și tocmai de aceea azi îl iert
Și nici măcar nu-l cert,
Pe acest nesocotit purcel,
20 Dar, vă spun limpede că orice s-ar întîmpla,
Și oricîți dintre voi veți pleca,
Eu rămîn chiar singur, singurel...
Că pînă nu-l înfrîng pe urs,
Oricîtă vreme se va fi scurs,
25 De-aici nu plec...
Și ridică dîrz frunța... și nu mă plec.
Chiar dacă ar fi să plătesc cu viața.
Asta să fie limpede ca dimineața,
Iar acum sînt gata să v-ascult...
30 S-a iscat iarăși un mare tumult.
— Nici noi nu vom pleca,
Vom sta aci și vom lupta,
Pînă la izbîndă.
Ceea ce ne spui e pentru noi rușine și osîndă,
35 Vom izgoni pe cei lași,
N-au ce căuta printre ostași.
— Pentru cel laș, orice pedeapsă
E prea blîndă...
Necheză mînzul, ca aprins de-o capsă,
40 La moarte cu el...
Da, trebuie pedepsit amarnic acest mișel.

- Era crîncen, frumos, nendurător,
Nu era glumă.
Cînd își ieșea din fire
Fierbea ca o tingire,
- 5 Se făcea tot numai spumă.
Furia lui le plăcu tuturor,
Ce să vă spun ?
— Așa, să știm pe cine ne bizuim, încalte,
Ah ! curajos e mînzul ăsta, să-l mîncîci.
- 10 Rosti înflăcărata o rață și după ea și celelalte.
O găinușă îl privi topită. „Ah, mînz nebun !“
O, el niciodată nu se va tîrî pe brînci.
Merge numai pe poteci înalte.
— Foarte bine, întări măgarul.
- 15 Îl vom pedepsi.
Îl vom lăsa să plece singur pe acest porc ;
Rușinat și singur, înapoi pe cărare,
Nu văd altă pedeapsă mai mare.
— Stați... grai purcelul, eu vorba nu mi-o întorc
- 20 Și spun din nou, tot așa :
Să mergem acasă mi se pare mai înțelept,
Dar am spus eu oare că vreau să mă-ntorc singur
cumva ?
- Așa s-o iau în piept ?
Nici nu mă gîndesc... Mi-e frică... Nu... Nu
- 25 ...Aa... să plecăm cu toții e altceva !
„Sfatul“ nu e nici eu, nici tu,
Și oricine își poate spune părerea sa.
Iar dacă „Sfatul“ totuși altfel hotărăște, atunci
Eu mă supun oricărei porunci.
- 30 Așa că vedeți. Vă rog să judecați drept.
— Afurisitul ăsta e tare deștept,
Lătră cu admirație cățelul.
Toți rîseră
Și astfel scăpă cu viață purcelul.

Se mai făcură propuneri destule
Și mai așa... și mai fudule.

- Discuția amenința să bată rău câmpii,
 Cocoșul își filfîia creasta s-o rupă,
 Berbecii și-arătau coarnele, carîmbii.
 Alții însă tot simțeau ispita,
 5 Numai să sîcîie, să întrerupă...
 Dar măgarul veghea cu copita.
 Ba, îi mai și certa, îi muștruluia.
 — Destul cu pălăvrăgeala. Ne lipsim de ea,
 Că rămînem de căruța.
 10 Uite că se face noapte.
 Să trecem la hotărîri, la fapte.
 Ceru iarăși cuvîntul Luța.
 — Așadar, adunarea hotărăște să luptăm, chiar acu,
 Adică mîine dimineață,
 15 Dar de astă dată toți laolaltă, nu ?
 Că altfel, cine știe, iese iar vreo boroboată.
 — Da, da, strigară într-un glas cei de față.
 — Bine, iată un punct cîștigat :
 Și anume, că trebuie numaidecît să luptăm
 20 Și să-l doborîm pe urs neapărat...
 Ridică mîna Iscodici,
 Clipind din ochii lui mici.
 — Dacă e vorba să-l atacăm,
 Atunci n-ar fi rău ca mai întîi să-l legăm.
 25 Fiindcă și-așa nu avem destule arme.
 — ...Să-l legăm ? întrebare unii surprinși.
 — Numai de s-ar putea...
 — De ce să nu-l legăm dacă doarme ?
 — Ideea nu e prea rea,
 30 Să-l legăm, întări Luța și după el alți cîțiva inși.
 Ba, nu numai atît,
 Să luăm și din alte propuneri făcute cît de cît.
 De pildă, să facem ce ne-a sfătuit rața ;
 Adică îi scoatem ochii, îi înțepăm fața
 35 Și apoi, așa cum arătară berbecii,
 Orb, îl împingem din marginea potecii.
 Și cu asta s-a sfîrșit...
 A fost o aprobare unanimă, vie.
 Totuși discuția s-a mai prelungit,
 40 Cu privire la amănunte.

- ...De unde să se ia frînghie,
Aci sus pe munte ?
— Pentru asta supărare să nu fie,
Fu de părere Iscodici,
5 Uite, găsim ce ne trebuie și pe aici.
Pădurea e plină de curpeni creți
Mai tari ca orice frînghie,
Sau dacă totuși vreți,
Să se ducă atunci fîrtatele ciobănaș
10 Să vîndă la piață o roată de caș
Și să ne-aducă frînghia de-acolo din oraș.
— Ah, strigă înflăcărat mînzul, o să-i venim de hac.
Îl vom ucide pe acest blestemat, pe-acest drac
Da, îl vom răpune
15 Și-atunci pîna sus în slava albastră,
Văile și munții or să răsune
De izbînda noastră.
Cum ardeau toți de dorința
De a se porni chiar în zori la atac,
20 Măgarul ridică ședința.

CÎNTUL IX

1

- Totul a mers de minune,
Chiar după socoteala de acasă,
25 Adică, se poate spune
Că planul hotărît ar fi putut să iasă,
Căci avură și noroc,
Orătăniile scotoțind toată cabana
Să vadă dacă găsesc ceva de folos,
30 Aflară în podul cel vechi, într-un loc
Mai ferit, mai întunecos,
O frînghie de cățarat și coșcogeamite damigeana

- Plină cu miere. Iar între zeci de sticle goale
Și borcane de tot soiul, vreo zece rotocoale
De sîrmă destul de groasă.
Aceasta, se pare, rămasă
- 5 Din acel îndepărtat an
Cînd se înălțase Crucea pe Caraiman.
A fost o bucurie strașnică,
Cînd au dat de damigeana năprasnică.
Dar n-au apucat decît să guste din miere.
- 10 Căci Varză-acră, sosind vajnică,
Puse răzuștile străjere.
Vorbind cu gurița ei lungăreață, lată,
Spuse că mierea toată
E blocată de aprovizionare.
- 15 Tot cum o știm inimă acră, plină de fiere,
N-a fost mai îndurătoare,
Și cînd s-au mai aflat și alte borcane,
Tot cu miere,
Ori cu dulceață de moșmoane,
- 20 Le-a închis acoperindu-le cu-o petică.
Dar între frunțași, mai ales frînghia și sîrma
Au iscat o bucurie bezmetică.
Săreau parcă-și pierduseră cîrma.
Chiar porcul a fost cel care a ținut un discurs.
- 25 — Eu văd în asta un semn că vom învinge pe urs,
Acum nu mai încape pic de îndoială...
Și dă-i și dă-i cu vocea lui înaripată.
O jumătate de ceas, fără sminteală,
L-au privit cum coase și descoase ;
- 30 Avea niște fraze iscusite, frumoase,
Avîntate, că toți îl ascultau cu gura căscată.
Și el dă-i și dă-i
Parcă ar fi desfăcut păstăi,
Să curgă boabele lucioase,
- 35 Altfel, mergea întins pe șleau
Soții lui nu-l mai recunoșteau.
Ăsta-i optimist, nu glumă,
Se-ntinde ca o gumă,
Face și clăbuci și spumă.

- Dar se auzi deodată un horăit de urs,
 Și se pierdu bunătate de discurs,
 Căci dintr-o dată porcul, încremenit de spaimă,
 5 Nu mai știu ce spune, ce îngaimă,
 Își pierdu șirul, presupunînd că avu ce pierde,
 Se făcu dintr-o dată verde.
 Abia cînd socoti că s-a depărtat ursul,
 Își reluă de unde rămase discursul.
 10 Pricepuse, vezi, că fiara nu vine spre cabană.
 Că nici o primejdie nu este,
 Căci altfel cățelul, care veghea ca într-o strană,
 Le-ar fi dat prin cocoș de veste.
 Deci, vorbi din nou scînteietor, cu avînt,
 15 Despre frumusețea luptei, arătînd
 Cît e de ușor
 Să fie răpus acest tiran îngrozitor.
 Cei din jurul lui nu pierdeau nici un cuvînt.
 Le-o spune el, va fi foarte ușor războiul.
 20 S-a ridicat atunci nedumerit rățoiul,
 Dar plin de admirație. — Minunat, frate,
 Spune-mi, că nu pricep, cum se poate
 Că adineauri ți-ai pierdut atît de rău capul,
 Cînd auziși ursul horăind ?
 25 Căutai, ca să te ascunzi, pivnița, dulapul,
 Toate spaimetele păreau că te cuprind.
 — E foarte ciudat, le răspunse sincer oratorul.
 Foarte ciudat, mărturisesc. Cum știe tot poporul,
 Am fost și sînt de cînd exist
 30 Viteaz și grozav de optimist.
 Dar numai atîta timp cît nu e nici o primejdie.
 Însă, cum văd, aud, ori simt, după miros,
 Că e rău, că e ceva mai serios,
 Mă cuprinde un soi de deznădejde,
 35 Încep să mă bîlbîi, să tremur,
 Parcă se clatină totul în jurul meu, ca la cutremur,
 Devin gîngav...
 Însă drept să vă spui nu prea e grav,
 Căci dacă trece pericolul, îmi vine iar graiul
 40 La fel ca mai înainte, dulce ca mălaiul.

Asta e... Cum vă spun, sînt de felul meu curajos,
Dar cum rostește unul lîngă mine vorba frică,
Pe loc curajul mi se strică.
Mi se taie picioarele. De groază,
5 Mă și-mbolnăvesc de gălbează.
Altfel, vă repet, și ați văzut singuri bine,
Sînt viteaz și gata să-nfrunt pe oricine.

3

- 10 Lămurirea lui îi convinse pe bravii soți,
Pe cocoș, găină, rațe, găște, pe toți.
— Ah, frumos mai vorbește —
Ofta duios Vergilia — parcă auzi mierloiu...
Și cum o întoarce, cum o răsucește.
— Dar ceea ce te fură și te uimește
15 Este cît de limpede și de just gîndește...
Întări cunoscător, rațoiul.
Încă din zori, a doua zi,
Cățelul grabnic prin cocoș îi vesti
Că pot veni.
20 Le spuse că ursul s-a întors și sforăie.
Ca să le dea ghes, ca să-i îndemne,
Le spuse că pentru atac, cea mai bună oră e
La început cînd doarme, de poți să tai pe el lemne.
Erau de-cu-seară pregătiți, gata de treabă,
25 Așa că se și porni, toată oastea, în grabă.
Cînd îi văzu că pleacă, Iscodici
Vroi să meargă și el, dar măgarul
Îl opri scurt : — Locul dumitale e aici,
Nu acolo. Rămîi pe loc, lîngă obroc.
30 — Cum să rămîn singur ? Mi-e groază.
Mai bine merg și eu. Tot e mai bine cu ceilalți la un loc.
— Nu ești singur, rămîn aci două rătuște de pază.
— Așa da.
E altceva

35

4

Era o dimineață proaspătă, plină de vrajă
Ca un pui auriu ieșit din coajă.

- Cinci ore a durat legatul
 Ursului, de-a lungul și de-a latul.
 Cu frînghia care se cam udase de rouă.
 Și mai greu a fost însă
- 5 Cu sîrma care nu mai era nouă !
 Nu prea rămînea întinsă,
 Încît, ca să stea legătura mai strînsă,
 Luță avusese o idee :
- 10 Pe muchii ascuțite de cremene,
 Se tăiaseră din sîrmă crîmpeie,
 Toate la fel, gemene,
 Folosite ca niște curmeie.
 Cu fiecare dintre ele se lega deosebit,
 Căci dacă frînghia cea lungă ar fi plesnit
- 15 Într-un singur loc al ei
 Făcîndu-le figura,
 Ar fi fost mare primejdie
 Să se desfacă toată legătura,
 Pe cînd astfel tot mai era nădejde
- 20 Ca să ție în parte, fiecă curmei.
- Berbecii și gîștele îl îmboldeau, îl împingeau
 Pe urs ca niște vedenii,
 Pe urs, pînă cînd în vis el se întorcea, cum doreau.
 Apoi toți, copiii, cățel și orătănii
- 25 Trăgeau curmeiele cu mîinile, cu ciocul,
 Cu botul,
 Proptindu-se pe picioare, cu nădejde,
 Nu se mai temeau de nici o primejdie.
 Fură vreo cincizeci de curmeie în total,
- 30 Așa că ursul fu legat nu numai cobză, ci și țambal.

5

- Porcul căra la sîrmă chiar pînă la văgăună.
 Ceruse numai să i se pună
 După un obicei al lui mai vechi...
- 35 Vată în urechi,
 Să i se vîre capul într-un sac

- Și astfel să fie dus de funie.
Deci n-avea cum să vadă această zi mare de iunie.
Se scîncea : — Ce pot să fac ?
Altfel, cum mai gustase și dintr-o foaie de laur,
5 Se simțea curajos ca un taur.
Tare-n gușă,
Mergea cuminte tras de găinușă.

6

- Cînd totul fu pus la punct,
10 Pînă la cel mai mic amănunt,
Luță își luă în mîină sabia de lemn
Și întrebă înfiorat : — Sînteți gata ?
Răspunse ciobănașul : — No, că hai !
Și la un semn
15 Năvăli năprasnic toată ceata.
A fost un hai
Cum nu s-a mai pomenit.
În timp ce ursul mai sforăia îngrozitor,
Toate forțele s-au dezlănțuit,
20 Găinile, cocoșul și rațele
Se repeziră la ochi, ciugulind de zor.
Ciobănașul dădu cu ciorșa lui să-i scoată mațele,
Berbecii îl împungeau cu coarneau în șale,
Luță tot căuta un loc mai moale
25 Să-și înfigă sabia, în timp ce Azorică
Îl mușca pe urs de labă, fără frică.
Măgarul și mînzul băteau cu copitele ca într-o tobă.
Aș ! Ursul rămînea nesimțitor ca o sobă.
Altfel fu cînd cumetrele gîște
30 Amîndouă odată, adevărate druște
La această nuntă, îl ciocniră, ochii să-i crape,
De parcă l-ar fi izbit două tîrnăcoape.
Berbecii văzînd asta se repeziră în fiară vajnic,
Șiroaie de sînge-i curgeau din ochi, din burtă.
35 Ah, simțeau biruința în piept năvalnic...
La o poruncă scurtă
Se dădu un nou iureș... Izbînda părea aproape,
Ursul nu mai putea să le scape.

- Dar nu fu așa. Turbată de durere,
 Simțind că piere,
 Fiara se răsuci în ea însăși, icni
- 5 Și dintr-o dată frînghia plesni
 Într-un loc, unde fusese mai slabă,
 Încît ursul izbuti să-și scoată o labă.
 Cînd începură și sîrmele să pîrîie,
 În luptători inima începu să le sfîrîie.
- 10 Lupta apăru dintr-o dată întoarsă
 Și mulți fură gata să fugă.
 Speriat, Luță le ceru să mai dea un alt
 Dîrz și disperat asalt.
- Fu ascultată și această rugă.
- 15 Ciobănașul izbi din nou cu ruginita lui cioarsă.
 Măgarul făcu din fiecă copită buturugă,
 Luță îi înfipse fiarei, în rana din pîntece,
 Sabia, ca un proțap
 Răsucind-o ca s-o spîntece.
- 20 Berbecii lovîră de data asta în cap...
 Dar toate fură fără de folos.
 Orice încercare se vădi de prisos,
 Curmeiele plesneau pe rînd ;
 Dealtfel, ceilalți, cu mînzul în frunte,
- 25 Orice nădejde pierzînd
 Fugiră afară, năuciți...
 — S-a sfîrșit... Retragerea... Fugiți !
 Strigă și Luță celorlalți tovarăși.
 Dar în ultima clipă el vru să încerce iarăși
- 30 Și se repezi să-i vîre ursului sabia în gură.
 Ca să-l înăbușe... Dar dintr-o smucitură
 Fiara i-o smulse și-i sfîșie și mîna.
 Ciobănașul, care văzuse din prag,
 Mîna însîngerată, ca un steag,
- 35 Îl prinse pe băiat de subțioară
 Și, lac de apă, îl tîrî afară,
 Cu anasîna,
 Îl urcă pe măgar (care așteptase) călare
 Legîndu-i cu cămașa, mîna.

Ceilalți fugiseră pe socoteala lui, fiecare
 Cît îl țineau picioarele,
 Ori aripile neînvățate de zbor,
 5 Alergară spre cabană de zor,
 Și traseră numaidecît zăvoarele,
 Îngrămădind la ușă pături și saltele
 Și fel de fel de proptele.

Unul singur fu lipsă — mînzul.
 10 Care de spaimă nu mai nimerise cabana.
 Nu i-ar fi putut opri goana
 Nici de trei ori fiert în rachiu, spînzul.
 Îi scăpărau copitele, nu mai știa încotro fuge.
 Depărtarea părea că-l suge.

CÎNTUL X

1

Priveghează doi viteji...
5 Toată noaptea au stat treji.

De cînd prinse să se-ntunece,
Inima li-e cît un purece.

Vine ursul ori nu vine ?
Ajung pînă-n zori cu bine ?

10 Asta este întrebarea...
Nu-i încearcă somnul, nici mîncarea,
Nu cunosc nici tihnă,
Nici odihnă.

— Așa fugă n-am văzut
15 De cînd mama m-a făcut.

— În bîrlog, e drept, n-am fost,
Dar și-aici mă simt cam prost !

— Of ! Of ! Cu sacu-n cap
Nici nu mai gîndeam că scap !

20 — Tare mai mi-e frică și aici,
Iar oftează Iscodici.
Bietul Rît-fără-gît
E cumplit de amarît.

- De mine, adu-ți amînte,
Că v-am spus de dinainte :
Cum rostește unul vorba frică,
Pe loc curajul mi se strică.
- 5 — Oricum, scăparăm din prăpăd.
Unde sînt ceilalți ? Nu-i văd...
- Iliuță doarme-între berbeci,
Mîna porcii pe poteci.
Răuștele, găinele-s pe casă,
10 Gîștele pe undeva sub masă.
- Luță are mîna sfîșiată
Și privirea însticlată...
Arde ca pojarul,
Lîngă el stă treaz măgarul.
- 15 — E doctor bun,
Îi spune basme
Și-i pune cataplasme.
- Vezi că unii pun
Foaie de patlagină,
20 De pe lîngă ziduri în paragină.
— Da... și pătrunjel...
A pus și el,
Că i-a dat povăța,
Încă de-aseară, rața.
- 25 — Of ! Ce-o mai fi ?
Spune, crezi că totuși vine ?
— Taci acum, nu mai cobii...
Scuipă de trei ori mai bine.
— Ce-o fi cu mînzul ? Doar el n-a venit...
30 Unde să fi nimerit ?
- De spaimă s-o fi răzlețit de pîlc,
Vezi că toate au un tîlc.
Te-ntorci de multe ori cam jalnic,
Cînd pleci la război prea falnic.

Astfel tremurără pînă-n zori
Cei doi vajnici vînători.

Așa mîndri și voinici.
Au fost de cînd erau mici.

5 CÎNTUL XI

1

Văzînd că totul se-ntunecă
Și nu poate deschide ochii, nu vede,
Ursul o cam băgase pe mînecă.
10 Nu-i venea a crede
Că se găesc îndrăzneți să vie, mă rog,
Să-l înfrunte la el în bîrlog.
Ba, își spuse că ăia ar putea să se întoarcă
Pînă cînd rana nu i se înțarcă
15 Și în ochi i se mai preling încă fire, de parcă
Plînge
Cu lacrimi și cheag de sînge...

Așteptă speriat răcoarea zorilor
Și porni dibuind pe poteca vînătorilor
20 La-ntîmplare, la noroc,
Pipăind pe jos cu labele ghioc.
Mînios de cîte-ndură.
Cu greu trecu de curmătură.
Ținea să ajungă
25 Mai repede, departe, dincolo spre Strungă.
Căuta-ntr-acolo un găvan
Cu pereți stîncoși, pe care-l știa de-un an,
Cu tot felul de rupturi, de vizuini ascunse
De nimeni încă neajunse...

- Hei, Moș Martine,
Ce mai e cu tine ?
Ai început să numeri pietricelele
- 5 Cărării, bob cu bob ? Măsori cumva vâlcelele
De-a rîndul ?
Îi striga văzîndu-l
Veverița care e cum știți : șoricel
Cu coada de cinci ori ca el.
- 10 — Hei, da' tu cine ești ?
De unde-mi vorbești ?
— Ce întrebare-i asta ?
Și, unde mi-ai pornit, după piei de cloști ?
Sînt Rița, nu mă mai cunoști ?
- 15 Ei nu, că ai haz, și basta.
— Tu ești, Rițo ?
Tocmai pe aici cum ai ajuns ?
Spune, spune, fetițo.
— Am coala un alunîș ferit, ascuns,
- 20 Chiar sub Rîpa seacă,
Stă în vîgăună ca într-o teacă...
Și viu în fiecare zi
Să văd ce mai e pe-aci,
Aștept să se mai coacă,
- 25 Apoi să-i strîng rodul la magazie —
Știi, zaharea...
Că uite, drept să-ți spun, mie
Îmi pare c-o s-avem o iarnă grea...
Ehei, dar ce-i asta, frate ?
- 30 De ce ții ochii închiși ? Ce-ți mai abate ?
— Nu mai văd nimic. Nu mai văd, pricepi ?
Mi-au mușcat ochii niște șerpi.
— Or fi fost poate, cine știe, viespi ?
Că alea au țepi.
- 35 — Nu, șerpîi m-au mușcat, pe cînd dormeam,
c-ațipisem nițel.
- Cum se poate asta ?
Vai, îți curge sînge, da' rău te-au lovit...

- Și veverița aleargă pe lângă el,
Să-l vadă mai aproape ; îi privi țeasta.
— Șerpi au fost, negreșit...
Că i-am simțit cu laba, erau îndoiți și lungi,
5 Aveau și fulgi.
— Ah, m-am lămurit, Moș Martine,
Sînt sluțeniile alea blestemate
Care au năvălit ca rîia, toate,
Pe muntele nostru curat... niște jivine...
10 Ah, au pîngărit izvoarele noastre
Ca roua de străvezii și reci,
Stîncile neatînse de poteci
Proptite de-nălțimi albastre,
Brazii noștri spălați de lumină,
15 Iarba proaspătă și fără tină...
Mitocancele alea...
Ah, te cuprinde jalea
Vai ! Vai !
Ți-e greață cînd le vezi pe plai.
20 Sînt între ele niște baldîre
Cu cap mic și burta joasă, mare,
Cînd trec prin iarbă lasă dîre,
Mătură praful pe cărare...
Se cred frumoase și se leagănă pe șolduri
25 De parcă umblă numai prin gloduri,
Au guri ascuțite ca niște bolduri,
Și gîturi așa de lungi,
Că-nghit cu noduri.
Să știi că ele ți-au ciocnit ochii.
30 De le-ai vedea, cum se izmenesc în rochii
Albe de fulgi...
Sînt niște lepădături și haimanale
Care au venit de pe vale...
35 Cînd vorbesc țipă să-ți spargă
Urechea,
Parcă le-a înțepat strechea.
Of ! Of ! S-au strîns din lumea largă !
A năvălit urîtul... și murdăria
40 Pe muntele nostru, mînjindu-i țaria.
Ce-au făcut și din cabana aia, fie vorba-ntre no
Mi-e silă cînd m-abat printre brazi și văd,

- Un grajd plin de gunoi,
 Of, ce prăpăd,
 Numai găinaț și turte
 Pe scări, prin curte,
- 5 E și un porc acolo, l-am văzut,
 Plin de noroi pe burta, pe șezut.
 Îți spun eu, ăștia trebuie să fie de baștină
 De pe lângă vreo mlaștină.
 Ah, auzi, ce rușine, ce vremuri crunte,
- 10 Un porc lumesc pe munte... ?
 ...Ei, dar acum spune unde-ai pornit ?
 — Of, of ! Rișo,
 Noroc că te-am întâlnit,
 Fetișo,
- 15 Să mai simt și eu
 Un prieten lângă mine în ceasul ăsta greu.
 Numai să vrei să mă ajuți
 Cu pașii tăi iuți.
 Uite, aș vrea să trec
- 20 Acum, că sînt dincolo de cumpăna apelor,
 Peste vale, peste pîrîul sec,
 Spre Strunga Horoabelor,
 Să mă duci pe după tufărișuri și boldani,
 Ascultă, ferit, cu grijă de dușmani.
- 25 — Hei !... De ascultat, te ascult,
 Numai vezi că pîna-acolo mai e mult...
 Dar ai dreptate, prietenia nu e fum,
 Trebuie să ne ajutăm unii pe alții,
 Mai ales acum,
- 30 Cînd a năvălit peste noi hoarda mitocanilor...
 Să ne chemăm noi, ai munților înalți,
 Să ne adunăm noi, toți, împotriva golanilor,
 Să-i izbim ca să-i zvîrlim în vale,
 Să se ducă la trenurile și la cotețele lor.
- 35 Dar acum să știi că mai e multă cale
 Pîna să treci dincolo de pripor...
 — Aci, unde sîntem ? Spune, fată.
 — Păi, unde să fim ? Ți-am spus odată,
 Sub Rîpa seacă, după Curmătura,
- 40 Lîngă izvorul lui Geleu,
 Uite, colea alunișul meu.

- Cum ? Abia aici am ajuns ?
Of, Doamne ! Greu se merge cînd nu vezi !
Parcă te tîrăști încercuit în obezi.
Rișo, fetișo, arată-mi calea,
5 Du-mă, du-mă să trec doar vaea
Și vîltoarea apelor.
Mă lași acolo lîngă strungă
În jos de izvorul Caprelor.
Ah, au început durerile iar să mă-mpungă.
10 — Te duc. Pune cîrpe umede
Și-ai să te faci bine repede,
Ca să punem mîna pe bîte,
Da, da, și eu, pe bolovani,
Să-i alungăm pe șoldii, pe mitocani,
15 Pe mahalagioaicele urîte,
Care au venit cu șatra,
De au împuțit muntele, i-au spurcat piatra...
Nu mai pot de silă
Cînd trec pe lîngă cabană... parcă-nghit o feștilă ;
20 Miroase a lături, a hîrdău.
— Doamne ferește de mai rău.
Ascultă, e mare alunișul tău ?
— E mic, dar vorba e că nu-l știe nime...
Să tot aibă în lungime
25 O azvîrlitură de baș.
Și rupse un curmei, o creangă de curpen mai lungă.
— Ia în gură ăst capăt de haș
Și vino după mine cuminte,
Că, uite, eu merg încet înainte,
30 Oricum, pînă-n prînz, te las lîngă Strungă.

3

- A treia zi se apropia prînzul,
Cînd se ivi pe potecă și mînzul...
Era cam rușinat nițel,
35 Nu mai știa ce să-ndruge, nu mai era el.

Ceilalți, văzînd că ursul se lasă păgubaș
Și nu-i urmărește pînă la sălaș,

- Căpătaseră curaj (ce vreți ?),
Deveniseră grozav de vorbăreți ;
Glumeau pe socoteala mînzului, fiecare ;
Ziceau că, de spaimă, nu s-a mai oprit
5 Și-a nimerit
Drept într-un cuib de ciocănitoare.
Care era cît pe aci să-i scoată ochii, firoasă...
Și de unde viteazul, abia de-a mai putut să iasă.

4

- 10 Cu rîtul înfundat într-o felie
De dovleac, porcul lacom înfulecă.
Cumătra Casteria cu pliscul adulmecă,
Se roagă : — Dă-mi și mie,
Dă-mi măcar o felie.
15 — Cum ? Nici vorbă nu poate să fie.
Auzi ! Bine-a zis cine-a zis că
Gîsca e tot gîscă.
— Atunci, de unde-l ai ? Ți l-a dat Varză-acră ? Spune !
— Aș, nici n-a vrut s-audă. S-a dus să se culce.
20 — Atunci, de unde-așa minune ?
— Păi, vezi că mai e și Varză-dulce,
Și știi proverbul : „Varza-dulce mult aduce“.
Aduce dovleac, aduce chiar mălai de unde nu-i,
Numai să știi cum s-o iei, ce să-i spui...
25 — Varză-dulce ? Asta, care e dintre rățuști ? Lenuța ?
Acea cu plisc mic și pană aurie ?
— Păi, cine vrei să fie ?
Aia care se dă toată ziua huța...
Dar să nu mai spui la nimeni, auzi ?
30 Că-i rost să căpătăm și cartofi cruzi.
Ne punem, surată, pe trai bun,
Pe trai la toartă.
— Ei, asta-i ce, sînt nebună să spun ?
— Și vezi să pîndești pîna ce pleacă Gură-spartă,
35 Rățoiul, deh, și se duce Varză-acră să se culce...
Atunci rămîne ea de pază. Și-i spui duios :
„Te rog, te rog frumos,
Scumpă, neprețuită Varză-dulce,

- Numai un pic de mălai,
 Numai atît te rog să-mi dai".
 — Ah, uite-o, că tocmai vine, bat-o focul,
 Strigă Casteria bucuroasă,
 5 Stai, să-mi încerc norocul...
 Mă duc spre ea, nu mai aştept,
 Am văzut pe-acolo şi fasole grasă.
 — Nu te grăbi, asta nu-i Varză-dulce, e cealaltă.
 E şi ea duioasă că are pe piept
 10 Şi pe pîntece
 Un puf auriu şi ştie tot felul de cîntece...
 Cînd îi spui : Frumoasă eşti şi înaltă,
 Îşi lungeşte gîtul ca o barză,
 E Sanda, Inima-de-varză.
 15 Dar ce văd ? Răsări lîngă noi cumătra Vergilia...

5

- Of, mucalit mai eşti, arză-te focul să te arză...
 Văd că le eşti naş la toată familia...
 Ehei, „Varză-dulce“, „Inimă-de-varză“...
 20 După cum vedeţi, cumătra Vergilia
 Vrea să arate acuma
 Că gustă şi ea porecele, gluma.
 Grohăi porcul : — Aferim...
 Fuseşi pe-aci, frumoaso, fără ca noi să ştim ?
 25 — Drept să-ţi spun, „Varză-acră“ mi-a plăcut.
 — Ce vrei ? Cîteodată le mai nimerim
 Şi noi, iubito.
 — Chiar c-ai nimerit-o.
 Cînd o vezi ţîfnoasă şi lăsată-n şezut,
 30 Făcînd pe grozava,
 Îţi vine să măтури cu ea poteca, otava.
 O sărăcie, s-a văzut în slujbă, s-a ajuns.
 Acum nimic nu i se mai pare de-ajuns.
 — Eu o ştiu şi mai demult... Ehei,
 35 Cine mi-a fost asta la viaţa ei...
 Ce teleleică,
 Ah, cum se răţoia-n scurteică...

- Îi fugeau ochii încoace-ncolo ca o suveică ;
 Asta știu că are multe de ascuns...
 — Lasă că și măgarul o ascultă ca un prost
 Când ea trâncănește fără rost.
- 5 O să-i vedem cum or să iasă la socoteală.
- Se-ncălziseră tot mai tare gîștele,
 Se simțeau tari druștele...
 Vezi că veniseră și găinile-aci la școală,
 Că tot nu prea aveau ce să facă,
 10 Și se puseră toate pe bîrfeală,
 Aci, la izvor lîngă băltoacă.
 — Lasă că și berbecii aștia nu sînt mai de soi
 Când îi văd făcînd atîta tărăboi
 Că vor să meargă, la război, pasămite.
- 15 Nū știu, zău, dar țî-e lehamite...
 — Of, soro, numai de n-ar veni ursul peste noi...
 Știi, să ne pomenim cu el aici în tabără,
 Că nu mai scăpăm nici una teafără.
 Ne mîncîcă aripă cu aripă, jivina...
- 20 — Și nu se mai alege nimic din șandramaua asta,
 Își scui pă în sîn găina...
 — Taci și tu, nu cobi, să nu cadă pe noi năpasta.
 — Ehei, dragă, sîsîi gîșca, nu era mai bine
 Să rămînem unde ne găseam fitecine ?
- 25 — Ba, nu, zău,
 Nu era deloc rău,
 Vă spun eu,
 Adăugă Vergilia,
 Avea dreptate mătușa Casilda
- 30 Și trebuia să-i urmăm pilda :
 Ce-aveam noi cu ursul, soro,
 El aici și noi acolo.

6

- Vine mînzul alergînd pe cărare,
 35 Nu mai alege boldani, pripoare,
 Și după el cățelul, într-o goană nebună.
 Striga murguțul : — Fraților, veste bună,

- A fugit ursul !
 — Cum a fugit ?
 — A fost și nu e...
 Of, m-am lovit, sînt plin de cucuie.
- 5 Gîștele nu pricepeu nimic : — Spune, ce-a fost ?...
 — S-a isprăvit. Uite să vă spună Opincuța,
 Că el vine anume de la bîrlog, din post...
 Dar cățelul nu vrea să vorbească decît cu Luță.
 L-au înconjurat însă toate... Hai, spune,
- 10 Cum de s-a întîmplat asemenea minune ?
 Spune, că nu te lăsăm, înțelegi ?
 — Uite, am pîndit trei zile și trei nopți întregi
 Și ursul, plecat, nu s-a mai întors... Mi-am zis
 Că poate nu l-am văzut eu, și atunci,
- 15 Tiptil, tiptil, nu s-auzea nici pîs,
 M-am tîrît pînă la bîrlog pe brînci,
 Iar nu se auzea nimic.
 Am intrat înăuntru, doar păr și oase coapte ;
 Să știi că a fugit, îmi zic.
- 20 Am mai pîndit o zi și-o noapte
 Făcînd niște ochi și urechi cît șapte...
 Cred c-a fugit... Unde e Luță ?
 — Bravo, asta da, veste bună, să trăiești, Opincuță...
 Și prinseră toate orătaniile să țopăie,
- 25 Mînzul, copilăros, începu să tropăie.
 Dar porcul, îl știți ce țopăie,
 Se dădu la el, așa pe muche,
 Că stai să te întreb, porc e ? bursuc e ?
 — Te bucuri, ai ? Te bucuri îndeosebi ?
- 30 — De ce, îndeosebi ? Ce vrei să spui ?
 — Ei, asta-i. E la mintea oricui...
 Ce mai întrebi ?
 Te bucuri strașnic c-a fugit ursul, nu ?
 Păi, cînd e vorba de fugit, ești meșter, te pricepi.
- 35 Mînzul în sfîșit pricepu...
 Îi tremurau acum picioarele de ciudă...
 Hei, dar cîte nu-i fusese dat s-audă
 De cînd cu... în sfîrșit cu...
 Așa că, rușinat, tăcu.
- 40 Într-o clipă se răspîndi vestea biruinței prin tabără.
 La toți de bucurie ochii le scapără.

Berbeci, rațe, cocoș chiuiesc ca nebunii...
Fetele-nfloriră ca niște petunii,
Ciobănașul hohotea liniștit, pe mutește.

- Vestea asta te-amețește...
- 5 Pretindea porcul, guițînd cu emfază,
Îmboldindu-l pe Iscodici, care lucra la o spetează,
Grohăia și, actor, ca să nu cază,
Se proptea mucalit în rît.
Luță surîdea cu mîna legată de gît.
- 10 Numai măgarul tăcea-ngîndurat,
— Eu zic
Să mai așteptăm un pic...
Să vedem ce o să fie.
— Ce să mai așteptăm ? guița godănacul înfuriat.
- 15 Am biruit ! Ce vrei să fie ? Am terminat...
Ah ! Moș Samar, din orice bucurie
Oprești și puțină chirie.
— Deh, afurisitul poate să fie dincolo de babe.
Poate pe la Horoabe ;
- 20 Cine știe unde
Un urs atît de fioros se poate-ascunde ?
Poate că această blestemată gadină
E undeva peste padină.
De ce să strigăm : izbîndă !
- 25 Cînd fiara doar ne ispitește și stă la pîndă ?
— Ei, nu, zău, ești sinistru,
Asta nu mai e să fi pesimist, ci pesimistru.
Tocmai cînd biruința se vestește...
Și unde porcul pe-un discurs se pornește...
- 30 Și dă-i și dă-i cu osanale, cu tămîie,
Parcă-i era teamă dator să nu rămîie.
Ceilalți îi țineau încălziți hangul,
Nu i-ai mai opri nici cu ștreangul,
La urmă a propus un zaiafet,
- 35 Cu toată zahareaua din cazemată.
— S-o facem, fraților, lată !
Deh ! cînd e mîncare și munții se-mbracă-n odăjdii,
E greu să te mai gîndești la primejdii.

- Cine știe ce însă rața nu le-a dat,
 Mai mult cu vorbe mari s-au îmbățat.
 A fost o veselie-n spume,
 5 S-au făcut firește și tot felul glume.
 Dar cea mai neroadă,
 Fără cap și coadă,
 A fost când porcul l-a întrebat pe mînz :
 — Ia spune, frate, cum fu cu fuga dumitale,
 10 E-adevărat că nu mai vedeai nimic în cale ?
 Mînzul văzu dintr-o dată flori roșii de spînz.
 Aci se amestecă și tehuiul de rațoi.
 — De ce te miri că fuge ? Țsta e cal de soi...
 N-ai dumneata habar...
 15 — Mie-mi spui ? grozav telegar...
 Țsta fuge de-a-ndaratele,
 Fuge cu spatele,
 Mai iute ca iepurele gonit de ogar,
 Ehe, fîrtate Gură-Spartă,
 20 Să știi să fugi e o artă !
 La cîte-o astfel de glumă crudă
 Mînzul copilăros tremura de ciudă !
 Fierbea
 Și tremura...
 25 — Ei bine, aflați că mie nu mi-e frică
 Nici de tătari,
 Nici de urșii ai mari.
 Află dumneata că mie curajul nu mi se strică
 Totdeauna. Și într-o zi cînd m-oi înfuria,
 30 Nu știu, zău, ce se va întîmpla !
 Eu nu umblu cu țîrîita...
 Și dacă mai spui ceva, îți trag una cu copita !
 — Vai ! Da ?... vezi să nu-mi ciurui sîta...
 Pîn' la urmă sfada s-a potolit
 35 Și petrecerea vitejilor s-a întețit.

De făcut au făcut-o ei lată,
 Dar bucuria le-a fost de scurtă durată.

- Abia vreo cinci, șase zile, nu mai mult,
 Căci miercuri în zori se auzi un răcnet
 Care zguduia munții ca un trăsnet,
 Se prelungea peste văi în tumult.
- 5 Ceva neursesc,
 Parcă nepămîntesc,
 Năruire peste năruire...
 Ce era ? De dimineață ursul își recăpătase vederea,
 Și ca să-și arate puterea
- 10 Înspăimînta întreaga fire.
 Un mohrr-mohrr cutremurător,
 Repetat, prelung, stăruitor,
 De le sărea inima tuturor.
 Încremeneau izvoarele,
- 15 Se întrebau viperele : — Ce o fi ?
- Fiara, pînă seara, nu se opri...
 Așa, ca să afle dușmanii oriunde s-or găsi.
 Ca să se știe...
 Ce să fie...
- 20 Ține această cumplită gadină
 Să știe cine e stăpîn pe munte, pe padină.
- Dintr-o dată în toată tabăra nu mai sînt
 Decît mutre jalnice
 Aplecate spre pămînt.
- 25 Topit este, prin colțuri, orice avînt,
 Nici vorbă de-acele priviri falnice...
 Se risipise beție și vraje,
 Cățelul se duse smerit să facă iar de straje
 Ca mai înainte,
- 30 Dar plecînd le-a atras luare-aminte :
 — Țineam să vă spui, să știți fiecare...
 Nu mai lăsați veverița pe lîngă cabană.
 E o spioană,
 Vine adesea cu ursul pe cărare,
- 35 Șușotindu-i într-una, arătînd spre tabără
 Șușotește și ochii îi scapără...

Într-o astfel de zi nefastă
 Porcul găsi să facă iar o glumă proastă :
 Se agăța de mînz, de față cu toți.

- 5 — Ascultă, aranjază-te cu ciocănitorea, ca să poți
 Să te ascunzi...
 Știi, s-ar putea ca zilele astea să fie rost
 De-o retragere și mai cumplită decît a fost.
 Și caută, mai ales, să te tunzi,
 10 Ca să-ți fie mai ușor la fugă...
 Mînzul a început să tremure,
 Să se cutremure.
 — Tu, inimă de slugă...
 Ți-am mai spus că mie nu mi-e frică
 15 Nici de tătari,
 Nici de urșii ăi mari,
 Așa să știi, mățalică...

- Toți au zîmbit la așa lăudăroșenie...
 Dar să vezi parascovenie,
 20 Sau dacă vreți, doar pocinog...
 Necăjit la fel într-altă zi,
 Mînzul înnebunit, arzînd ca plita,
 Pe loc și porni
 Să-l ucidă pe urs cu copita,
 25 Chiar la el în bîrlog.
 Ce să-i faci ? Așa i-a fost ursita...
 Ce s-a mai întîmplat se poate ușor povesti :
 A spus,
 S-a dus,
 30 Și pe loc a fost răpus...
 Vai, tuturor le-a părut apoi rău...
 O, de tinerețea lui crudă le-a fost milă,
 Și-au privit cu dezgust, cu silă,
 La porcul cu glumele lui de nătărău.
 35 — Ce-ai făcut ? Nu puteai să-ți ții gura ?
 Nu zău, te-ai întrecut cu măsura !

Răutatea te-a orbit
Palavragiu fără minte...
Vreo câteva zile nimeni nu i-a mai vorbit,
Dar pînă la urmă totul a fost ca mai înainte.

5

10

- În fiecare dimineață în cazemată e zarvă și aglomerație,
Cînd tot insul vine să-și ia cuvenita rație,
Împărțită de cărpănoasa de rață...
În așteptare, mai stă lumea la taifas,
10 Luînd lucrurile de unde au rămas,
Ca un sobor gîlcevitor,
Cînd se spun
Necazuri și ofuri ; și rău și bun,
Că, deh... unul ar dori nu mălai, ci pește ;
15 Și unde porcul mai ales clevețește
Gata de sfadă...
Că de ce o gîscă a luat mai mult decît el ?
Că rațoiul de ce nu stă la coadă ?
Și altele la fel...
20 Iată că vine și cocoșul bine dispus,
Că avea și el multe de spus.
L-a nimerit pe porc, se ține de el scai
Să-i povestească,
Musai că te tai ;
25 Dar godănațul l-ascultă, de parcă-nghite iască.
Plictisit cască,
Cocoșului pliscul îi turuie
Ca moara-i umblă,
Nu mai mîntuie...
30 Cînd trece cățelul, godănațul se strîmbă,
Șoptește grohăit.
— Of, tare mă mai bate la cap,
Nu știu cum să fac să scap
M-a-nnebunit.
35 — Lasă că-l știu, îi spuse Opincuța.
Apoi, ca să-l asmută :
Ăsta, de cum se crapă de ziuă,
Strigă ce-a făcut, crunt bate apa-n piuă.

Dar, știi ce ? Ar fi nimerit
Să-l bați și tu pe el la cap... Să fiți chit...
Porcul îi răspunse c-un oftat :
— Dar cum să fac ? Ce să bat ?
5 Că asta are mai mult creastă
Decît țeastă.

Așa le trece dimineța în tabără,
Fiecare, și înțepă, și se apără,
Unul mai râde, altul bîrfește,
10 Pînă la urmă cearta se răspîndește
După cîte un adaos de hrană,
Pe lîngă cabană,
Prin împrejurime,
Că mai departe nu-ndrăznește nime.

15 CÎNTUL XII

1

Da, mai toți nu se gîndesc decît la burtă,
La dovleci, la turtă,
Dar
20 E unul care uită și de mîncare chiar.
Uită de-ale gurii,
Numai ca să le știe toate.
Își ia inima-n dinți și străbate
Poiana pînă spre marginea pădurii,
25 Acolo unde poteca-n două se desparte...
E Iscodici
Cel șui cu ochii mici.
Trece de la copac la copac,
De la buruiană la gîndac,
30 Parcă nu-i mai e frică nici de moarte.
Toți se minunează cînd îl văd pe brînci,
Prin hățîșuri, pe sub stînci,

- Tot răsucind cîte o frunză,
 Tot pîndind cîte-o gîză,
 Să vadă ce face, ce mănîncă.
 Cercetează lung pietrele căzute din stîncă,
 5 Ori cîte un cuib : Ce-o fi în el oare ?
 Pîna ce uită chiar de mîncare...
 Cercetează cu atîta zel,
 Că ar rămîne acolo, cine știe,
 Pîna la chindie,
 10 Dacă porcul, care se ține de obicei după el,
 Rîmînd ici, colo, prin poiană,
 După cîte-o buruiană,
 După strujeni, ori cîte-o moșmoană,
 Nu și-ar face amîntit glasul
 15 Spunîndu-i rîtoș cît e ceasul.
 — Hai la masă, învățatule, că ne atîrnă
 Lingurile de gît Varză-acră cea cîrnă,
 Cîrnă și miloasă cum o știi,
 Care scade porțiile în fiecare zi
 20 Celor întîrziați. O să rămînem nemîncăți iar.
 Ba se supără și Moș Samar,
 Că nu-i orînduială în tabără.
 Ehei, învățatura nu satură,
 Of... Of... Ceartă-mă, bate-mă,
 25 Dar nu-nțeleg asemenea patimă.
 Uite, îmi bat capul în zadar,
 Științei ăsteia îi vād ponosul,
 Dar nu-i vād folosul.
 Iscodiți se îndura cu greu să nu fie hoinar.
 30 Dar să vedeți într-o zi
 Ce lucru afurisit păți...

2

- Porcul nesătutul încă,
 Tocmai rîma în tufărișul de sub stîncă.
 35 Vîrtos trăgea
 De-o rădăcină, luptînd cu cele două gîște,
 Care întindeau și ele de ea.
 Era gata-gata să le muște,
 Cînd deodată rămase cu ochii holbați,

- Cu gușa înțepenită, ca într-un vis rău,
Peste un hău...
Nici măcar nu putea să-și miște picioarele.
Gîstele se luară după privirea lui,
5 Care se rotea ca moșoarele :
Pe potecă pe sub cetina molidului
Ursul venea din pădure ca un strigoii
De căpcaun umflat, greoi.
— Hait, ne mănîncă,
10 Pe-aci ne rămîn oscioarele.
Și speriate săriră din colț în colț, pe stîncă.

- În sfîrșit, porcul, bolnav de brîncă,
Izbuti să-și dezlipească picioarele
Și se trezi și el cățarat pe stîncă.
15 În timpul acesta ursul, grozavă mătăhală,
Să te bage în boală,
Ajunse la Iscodici,
Care, culcat în iarbă, cuminte,
Privea cu luare-aminte
20 Un mușuroi de furnici
Ce colcăia, parcă sta să fiarbă.
Îl tot răscolea cu-un fir de iarbă
Să vadă ce se întîmplă anume.
Era pe altă lume.

- 25 O umbră veni lîngă el să-l sugrume.
S-a simțit ridicat și luat la subțioară,
Adică mai mult a ghicit
Lîngă el cumplita fiară,
Căci inima i s-a chirchit,
30 Alb, a dat ochii peste cap,
Holbați ca niște ochi de crap ;

- Dar cum îl înțepa pe dedesubt o gheară,
După cîteva pași s-a trezit iară
Și-a început să țipe...
35 Totul a ținut cîteva clipe...

Acum atîrna la subțioara ursului cu capu-n jos
Și răcnea întors pe dos.

- Îl văzu pe porc sus pe stîncă
Și-l chemă cu-o deznădejde-adîncă :
— Ajutor ! Săriți că mă mănîncă,
Frate, fîrtate, nu mă lăsa, grăbește-te...
5 Vino repede...

- La care porcul, simțindu-se la adăpost,
Găsi chemarea fără rost
Și-l întreba, nedumerit, mirat :
— De ce să viu eu la tine ?
10 Dacă ții neapărat,
Mai bine lasă ursul și vino tu la mine...

3

- Nu tot așa judecară, pînă la urmă, înșă
Și cele două gîște care ascultau cu inima strînsă
15 Cum urla Iscodici ca apucat de iele...
Da, la început socotiseră și ele
Că nu le privește întîmplarea asta cu gheara,
Că ele n-au nimic cu fiara ;
Dar răscolite de răcnetele băiatului
20 Se priviră una pe alta, mutește, întrebătoare,
Fierbînd
Pînă cînd ?
Pînă cînd oare ?...
Și într-o clipă,
25 Fîlfîind din aripă,
Se năpustiră asupra blestematului
Venit din fundul iadului.

- Într-un zbor fioros
Pe lîngă capul lui trecură vijelios,
30 Gîgîind asurzitor.
Dincolo de el, se lasă o clipă din zbor
Pe iarbă și apoi iar saltă
Venind acum din partea cealaltă...
Șuierînd ca niște scorpii cu aripi de fier...
35 Veneau parcă din cer,

- Și mereu așa, dintr-o parte într-alta,
Îl amenințau cu ciocul lor tare ca dalta.
De fiecare dată se credea izbit,
Ochii începură din amintire să-l usture,
5 Năluci să-i fluture.
Își ferea îngrozit capul,
Ca de lup, țacălia, țapul...
Gîștele astea cu ciocul de oțel necruțător,
Pe care nu le putea ajunge cu gheara,
10 Îl năuceau, îl înnebuneau cu țipetele lor.
Erau mai rele ca un roi veninos de albine ;
Iată că una trece, alta vine...
Și mereu se-abat vîjîind ca moara
În sus, în jos pe lîngă capul lui,
15 Cu furia harapului,
Una dintr-o parte, alta dintr-alta,
În zbor razant, ah, le cunoaște-acum unealta,
Cunoaște pe pielea lui, a gîștelor faimă,
Închide ochii de spaimă :
20 Să nu mai vadă, să nu-și mai amintească
Ce-a pățit, să nu mai pățească.
Pîna la urmă, îngrozit, căpiat,
Îl zvîrli jos pe băiat,
Care se-nvinețise ca uns cu zeamă de mure,
25 Și-o rupse la fugă spre pădure.

4

- Veverița l-a certat pe urs amarnic
Cicălindu-l, bătîndu-l la cap — cam de prisos.
— Că, minte scurtă,
30 Cum de te-ai speriat zadarnic,
Ca un caraghios.
De asemenea baldîre cu burtă ?

5

- În schimb cum să-mi adun
35 Vorbele ca să vă spun

- Ce-a fost în seara aceea-n tabără,
 Când au aflat despre nemaipomenita întâmplare ?
 Îi minuna făptura lui Iscodici teafără,
 Credeau că li se năzare,
- 5 Dar și mai mult îi minuna pe toți
 Îndrăzneala găștelor. De unde și pînă unde ?
 Înlăcărat, rățoiul se-ntoarse către răuște,
 Îndemnîndu-le să ia pildă, să facă la fel,
 Apoi se rățoi la cățel :
- 10 — Ei, Opincuță, mai zi ceva despre găște.
 A fost sau nu curaj ? Răspunde !
 — A fost înfricoșător !
 Asemenea faptă ar fi slăvită oriunde ;
 De-acum încolo mă-nchin în fața lor.
- 15 Ah, a tras grozav artileria,
 Ura, să ne trăiești, cumătră Casteria !
 — Ia spune, întrebă porcul, madam Varză-acră,
 Scotocim acum prin lacră ?
 E rost de puțin dovleac
- 20 Și de ceva miere, ce zici ?
 Să ne bucurăm, că doar nu-i fleac
 Că-l avem din nou pe Iscodici...
 Facem un chef cu miere ?
 Că uite îi place lui Fluieraș-de-soc,
- 25 Numai cît ai spus și-și linge buzele cu foc.
 În clipe de astea inima cere,
 Să ne dai la fiecare cîte o cană, cîte un pahar.
 Azi n-o să zică nimic Moș Samar...
 Erau toți atît de bucuroși,
- 30 De la berbec la cocoș.
 Au cerut să petreacă cu atîta zel,
 Încît au înfrînt și pe hapsîna rață,
 Care s-a îngălbenit la față,
 Iar măgarul n-a mai avut ce să zică nici el,
- 35 Dealtfel, nici nu mai vroiau să știe de șef.
- A fost un zaiafet, un chef
 Cum nu mai făcuseră împreună.
 Nu s-au potolit decît seara pe lună.
 Dar nici să credeți că s-a făcut risipă.

S-au cam îmbătat mai mult cu vorbe
Și din trei rînduri de ciorbe,
Căci din ce se aducea, rața mai lua înapoi pe sub aripă.

- Porcul nici vorbă să se lase,
5 Făcea mereu urări voioase :
— Să ne trăiești, cumătră Casteria,
Cumătră Vergilia, fraților, să ne trăiască artileria.
Și, întorcîndu-se spre cocoș,
L-a întrebat ca să-l vadă de necaz roș :
10 — Ei tu, „Mare-n creastă,
Mic în țeastă“,
Ce zici ? Ai putea să ataci și tu ursul din coastă ?
Asta a stîrnit mînia celui întrebat,
Care oricum e-mpintenat,
15 Chiar dacă uneori e nătăfleată,
Dar a stîrnit și hazul nespus al celor de față.
— Al naibii porcul, bine le mai nimerește !
Se mira Luța, rîzînd copilărește,
Dar toți erau mîndri, firește,
20 De cît de hazlii sînt aceste glume
Și cît de iscusit e godănacul lor
Care le-a dat porecle tuturor.

6

- Acum vroiau ca porcul iarăși să le spuie
25 Față de victime și de cei mari anume,
Iar inspiratul fu silit să se supuie.
— Dar să le spui pe toate, strigă cocoșul,
Mînios că el înghițise cocoloșul.
Și vrea să-i vadă și pe ceilalți dați în tîrbacă.
30 Bătea dîrz din pinteni :
— Să nu fie cruțat nimeni.
— Toate, strigară în cor cei care vroiau să petreacă.
— Și pe cele pe care le știți ? întrebă porcul șiret,
Făcînd cu ochiul către tineret.
35 — Pe toate, să le aflăm toți, strigară bucuroși.
— Atunci, deh... cum văzură-ți, amicul cocoș
E „Mare-n creastă,
Mic la țeastă“.

- Iar au rîs toți afară de cocoș,
Care înghiți alt cocoloș.
— Berbecilor, cum le-ai zis ?
— Ei sînt „Frunte îndrăzneată”,
5 Minte creață”.
- Au rîs toți cei de față,
Afară bineînțeles de berbeci,
Care rostogoleau niște ochi reci.
— Cît privește pe cumătra Casteria
10 Și cealaltă vitează, sora,
Cred că le putem spune amîndurora,
Că sînt grozăvie, artileria
Armatei noastre, viteze,
Cu ele dărîmăm garduri, metereze.
15 Cu-asemenea artilerie
Nimic nu ne mai sperie.
Gîștele singure n-au gustat gluma, mai cu seamă
Vergilia, care, cam cochetă,
Credea că are siluetă,
20 Visul ei fiind să zboare gingaș ca o scamă.
— De „Opincuță” știți, nimeni nu-i spune altfel,
După cum nici el
Pe alții nu crută.
— Atunci spune porecla lui Iliuță.
25 — Hei, Iliuță-i „Fluieraș-de-soc,
Mult tace cu foc”...
A făcut mare haz măgarul.
— Apoi de tăcut, tace ca amnarul,
Ce să zic ?
30 Venise anțărț la stîină un musafir gureș
Tocmai de pe Mureș,
Vorbele la gura lui iureș,
Dar tot n-a scos de la Iliuță nimic.
Trei zile băiatul a tăcut chitic.
35 Numai că vezi, vorba aia : tace și face.
— Spune cum l-ai botezat pe ăla cu familia ?
Îi porunci porcului, cumătra Vergilia.
— A, nu. Vreți să-mi taie porția ? Ei, drace...
Îl ciupi înciudată cu ciocul de ureche :

- Mișcă, te ascult...
- Și pe urmă le știți porecla de mult,
E o chestie veche...
- Nu-i nimic, s-o auzim din nou.
- 5 — Nu pot. Am stomac. Nu sînt erou.
— Ba să poți !
Spune cum le-ai zis, acum de față cu toți.
— Pe el, „Gură-Spartă“, bineînțeles, îl știți,
Altfel nici n-ați putea să vi-l închipuiți.
- 10 Cel dintî, care izbucni în rîs fu rățoiul,
Întrebînd vesel : — Cine e ăla ? Cine ?
Ah ! Gură-Spartă ! i-a nimerit soiul,
Bine l-a încondeiat, tare bine...
E iscusit porcul ăsta, proclatul,
- 15 Bine știe să le mai împartă
Și hohotea din burtă ca trompetul,
Pe cînd ceilalți se priveau nedumeriți,
Uimiți
Că el n-a priceput cine e Gură-Spartă.
- 20 — Nu bănuiești cine e, zău ?
— Nu, spuneți-mi, să știu și eu.
Cocoșul : — Eu zic să te uiți într-o băltoacă
Și ai să te vezi, și pe tine, și pe Gură-Spartă.
Acum rățoiul pricepu oleacă...
- 25 Luă gluma de toartă :
— Eu, Gură-Spartă ? Nu zău !
De ce tocmai eu ?
— Așa zic unii...
— Auzi, eu Gură-Spartă !...
- 30 Ce să spun ? Au rîs toți ca nebunii.
— Arată acum cine-i miloasa lui consoartă.
Frumoasa ca-n poveste.
— Eu zic să-mi spuneți voi mie cine este.
Și se auzi ca un ecou deodată :
- 35 — E „Varză-acră“.
Rața își lăți ciocul supărată.
— Am auzit că ziceți că-s rea ca o soacră,
Că nu vă țin în seamă suspinele...
Aflați însă că eu vă vreau binele.
- 40 De, ați vrea să vă dau doar dulciuri și carne macră,
Și fără măsură, cu ghiotora.

Ehei, eu știu că multora
Le-ar place să-și facă burta doldora.
Cîte unul, care se socoate oaspete,
Vrea, auzi, numai ouă proaspete.

- 5 — Ai putea să încerci
Să ne dai și ciulama de ciuperci.
Nu numai zeamă și terci...
— Lasă că dacă ar fi după voi,
Care uitați că sîntem în război,
10 Ar domni aici o foamete,
Să vă plîngă de milă, ați zăcea pe capete.
Are drept fiecare și altceva să capete.

- Așa era rața, cuminte, harnică,
Dar cînd se mînia era amarnică.
15 — Cum i-ai botezat fetele, spune !
Porcul se codi, cu ochii-n jos,
Mieros :
— Mi-e greu..
De ce tocmai eu ?
20 — Nu te mai izmeni atît... lasă.
Luță, care nu știa, îl îndemnă : — Hai, s-auzim...
— Atunci poftim :
Răuștele sînt : Varză-dulce și Inimă-de-Varză.
Fetele îi aruncară o privire duioasă.
25 — Bine a nimerit-o, arză-l focul să-l arză,
Gîgii cumătra Vergilia,
Frumos le-a mai încondeiat toată familia.
— Hai, acum arată cum mi-ai spus mie,
Glumi înțeleptul măgar.
30 — Parcă nu știi ? Toată lumea știe.
— N-am habar.
— Mai bine tac...
— Ei, hai, spune, n-o să mă supăr eu de-un bobîrnac,
Cînd vine de la un godînac,
35 Ce naiba, îmi cunoașteți felul...
Cum porcul tot se mai codea, sări fișneț cățelul :
— Află atunci că ești Moș Samar.
— Nu e rău deloc după cîte am cărat și mai car...

- Și pentru că îmi zice moș,
 N-o să mă supăr ca un cocoș.
 Toți au zîmbit recunoscînd pe înțelept.
 — Dar ia spune-mi, cum l-ai botezat pe Iscodici ?
 5 Porcul se scarpină încurcat : — Vă spun drept,
 Găsesc că tare-i bine botezat de-acasă
 Și nu văd de ce i-am schimba numele aici.
 Iscodici a fost, să rămîna Iscodici.
 — Acum comandantul nostru Luță,
 10 Încearcă isteț cocoșul să-l asmuță.
 Aci porcul se codi mult mai mult,
 Din pricina asta se iscă tumult.
 — Nu te mai codi atît, Rît-fără-gît.
 Măgarul îi ceru să spuie numaidecît.
 15 — Ce ? Fără poreclă numai el să rămîna ?
 — Păi cred că i-a spus bine baciul de la stîna.
 — Spune cum i-a spus. Ești un șmecher fără pereche...
 — Nu pot să spun decît la ureche
 Și se aplecă spre măgar... rușinos.
 20 — Vrem să știm porecla comandantului Luță.
 Spune-o tare ! Nu la ureche, nu-i frumos.
 — Atunci, poftim, i-a spus... i-a spus... „măi Duță“.
 — Șiretule, vorbești în bobote,
 Clătina măgarul din cap și rîdeau nebunii cu hohote.

25

7

- Nu se mai săturau ascultînd astfel de nume
 Pocite și tot felul de glume,
 Bucuria îi îmbăta cu vorbe goale, panglici, spume.
 Din cînd în cînd cîte unul striga :
 30 — S-a sfîrșit cu ursul, nici nu mai avem cu cine lupta.
 Și toți urlau beți de izbîndă,
 Chiar Inimă-de-Varză cea plăpîndă.
 Apoi au vrut să cînte în cor —
 A ieșit ceva asurzitor.
 35 Rățoiul și rațele măcăiau spart.
 Cocoșul țipa, urcat pe gard,
 Porcul guița ca la praznic.
 Gîștele gîgăiau -- le știți, năpraznic,

- Cotcodăceau găinile parcă bete,
Vroiau să sfîșie pe loc un erete.
Opincuța lătra și el harnic,
Berbecii behăiau din foale amarnic,
- 5 Puicile piuiiau...
Din cînd în cînd unii chiuiau
Și băteau în podea, în masă, în obloane
Cu copitele, cu ciocurile, băteau de zor
Ținte, cuie, piroane.
- 10 Iliuță firește tace, dar tace în cor,
Iar Iscodici, la toți bezele le împarte ;
De, are și de ce, că-a scăpat de la moarte...
- Singuri stau nedumeriți deoparte
Luță cu mîna legată de gît
- 15 Și măgarul cam mohorît.
Priveau și ei, ce să facă,
Această meterhanea,
La urma-urmelor era mai bine așa.
Joaca e joacă.
- 20 Dar cînd un berbec strigă, apucat, căpiat
Făcînd cu copitele ligheanul ghemotoc,
Că trebuie să meargă acum, pe loc,
Neapărat,
Să-l ucidă pe urs în bîrlog,
- 25 Că s-a văzut cît e de fricos, de șontorog,
Și chiuind sălbatic, toți fură gata s-o facă,
Luță și măgarul, se speriară zdravăn.
— Nimeni nu pleacă,
Zbieră măgarul, mînios fără seamăn,
- 30 Toată lumea rămîne pe loc, aci lîngă mesteacăn.
Ați căpiat ? Așa se pleacă la luptă, nebunilor ?
Dar ce vreți ? Era în ei furia hunilor.
— Acum, acum, să plecăm numaidecît,
De cînd tot așteptăm ni s-a urît.
- 35 Fricoșilor, rămîneți voi dacă vreți,
Se înfoiau semeți.
Ursul nici n-o să mai îndrăznească
Să se măsoare cu noi.
— Uite așa îl calc, îl îndoii,

- Arătă berbecul sein strivind o broască
Și iar strigau și chiuiau zănatec,
Parcă mîncaseră jăratec.
Dar, ehei, nu știau cum zbiară un măgar
- 5 Scos din sărite, sălbatec.
A fost ceva, de parcă s-ar fi rupt o beregată
Sfîșiată de un par.
Și toți au tăcut dintr-o dată.
— Ce vreți ? Să porniți la luptă fără să ținem sfat ?
- 10 Așa v-am învățat ?
Iar vreți să orbecăiți fără plan ?
Împotriva unui asemenea dușman ?
Voi, minți necoapte,
Așteptați măcar o noapte,
- 15 N-o luați așa repede,
Ca să chibzuim cu capul limpede,
Așteptați pînă mîine dimineață.
Somnul dă povață.

CÎNTUL XIII

20

1

- A doua zi de dimineață
S-a arătat o zi cu soare,
Cu crestele ca o salbă scînteietoare
Și văile ușor în ceață.
- 25 Dar Sfatul n-a fost sfat, vorbitorii își umflau glasul
Ținînd morțiș că a sosit ceasul,
Ce mai încolo și-ncoace,
Să se termine cu ursul și pace ;
Că toată puterea lui e acum pe dric.
- 30 Mai nici unul nu vroia să așulte nimic,
Nu mai știau de teama nimănui.
Porcul chiar le-a spus la unii la ureche,
Care l-au crezut, deși știau că-i mincinos fără pereche,
Că Luță cu gluma se-ntrece,

- Că neputînd din cauza mîinii lui
Legate la gît, să meargă la răzbel,
Nu-i lasă nici pe ceilalți să plece,
Ca nu cumva ei să biruie fără el
5 Și să-și piardă, deh... rangul.
Că Moș Samar îi ține hangul.
Că-i cîntă-n strună,
Și cîte-n lună,
Dar că ei nu se mai lasă duși de zgardă.
10 Măgarul se cruci de atîta țicneală.
— Dar cum o să mergeți așa ca o hoardă ?
Fără un plan chibzuit, fără socoteală ?
Răspunse berbecul beat de elan :
— Ei bine, dacă-i vorba de plan,
15 V-arăt eu cum să-i facem pocinogul,
Da, da, îi afumăm cu cîrpe umede bîrlogul.
Astfel el n-o să poată să mai vadă,
Iar noi năvălim grămadă
Și nevăzuți de el, îl lovim cu sete.
20 Din toate părțile, odată, tăbărîm
Pîna ce îl doborîm
Și-l trimitem pe-ălălalt tărîm.
— Va să zică, asta ți-e planul, logofete ?
Zise măgarul clătînînd din cap.
25 Dar ceilalți își ridicară aprobarea în proțap :
— Nici vorbă, ne hotărîm !
N-a mai fost chip să-i oprească.
Planul cu fumul li s-a părut mană cerească.
Nu mai era vorba să lupte, ci să petreacă.
30 Văzînd că și ciobănașul e printre cei care pleacă,
Moș Samar l-a întrebat uimit :
— Și tu, Iliuță, te-ai țicnit ?
Acesta se cam codi : — Păi ce... păi ce mai... ?
Dacă zic toți hai... zic și eu... hai !
35 Pîna tîrziu Luță și Moș Samar s-au sfătuit
Ce să facă pentru ca să împiedice o asemenea nebunie,
Dar n-au izbutit.
Se vede că așa a fost să fie...
- Luță își spunea că măcar de-ar putea merge cu ei ;
40 Suferea că o să rămîna acasă. Și nu fără temeii.

- Totul a mers bine la început...
 Ursul sforăia greu ca de lut,
 Încins de sete visa doar paparude,
 5 Așa că ei au putut duce în bîrlog
 Nu numai un șomoioag,
 Ci și petice, cîteva brațe de paie ude,
 Se iscă un fum ca de locomotivă,
 Care umplea totul deopotrivă.
 10 În cîteva clipe nu s-a mai văzut nimic,
 Atunci chiuînd s-au năpustit pe inamic.
 Gîștele au căutat ochii ca și rîndul trecut.
 Berbecii au împuns în burtă !
 Fiecare a lovit ca-n turtă,
 15 Unde-a nimerit, cum a putut,
 Cădeau loviturile cu duiumul.
 Dar ursul trezit totuși de izbituri,
 Cînd a simțit fumul,
 Și n-a văzut nimic în noaptea neagră de iad,
 20 Cuprins de nebunie,
 A început să lovească unde se-ntîmpla,
 În dreapta, în stînga
 Îi simțea pe cei izbiți cum cad.
 Cînd hăis, cînd cea,
 25 Înșfăca pe cine-l nimerea —
 Unii din picioare, alții de pe jos.
 Fumul devenise atît de gros,
 Că nimeni nu mai știa pe ce lume este.
 Lasă că nu-l mai vedea
 30 Pe urs, ca să-l lovească fără veste,
 Cum plănuiau,
 Dar înspăimîntați nici nu mai nimereau
 Gura vizuinii, să iasă, să fugă,
 Se împleticeau ca împiedicați de buturugă,
 35 Pe cînd ursul năuc, cu ochii încinși,
 Tot mai nimerea la grămadă cîte doi, trei inși
 Și simțea în gheară fulgi și pene,
 Simțea lînă,
 Ba de vreo două ori și o mînă.
 40 Smulgea cu setea unei hiene

- O aripă, un picior,
Lupta cu spor.
Afară lângă măgarul îngrijorat pe drept,
Porcul privea nerăbdător, deștept.
- 5 De data asta nu mai ceruse
Să i se tragă sacul pe cap
Ca un ciorap,
Dar când îi văzu cum ies pierduți, înecați de tuse
Întâi învinși de gheară, de răpciugă,
- 10 Cum răsufală, și apoi o rup buimaci la fugă,
Înțelese ce are de făcut și el.
Se simți porumbel.
Moș Samar rămase însă pînă cînd, tîrziu,
Îl văzu pe ciobănaș plin de sînge.
- 15 Se tîra pe jos, mai mult mort decît viu.
Măgarul simți că inima-i se strînge.
Îngenunche, să i se suie feciorașul în spate
Cu mîinile de coamă agățate
Și apoi o porni cu el la vale,
- 20 Cei din urmă ei doi,
Mereu uitîndu-se cu spaimă înapoi.

3

- Numai că ursul nu găsi cu cale,
Speriat și el din nou ca un țînc,
- 25 Să-i urmărească.
Se mulțumi afară să răzbească
Și să răsufle adînc,
Fericit că vede, vede, vede,
Spre alt bîrlog se și repede,
- 30 Încercîndu-și mereu ochii dacă totuși văd.

4

Cumplit prăpăd.

Cînd făcură acasă socoteala,

- De rușine le-a fost, la plecare, fala.
Lipsea un berbec, cel sein,
Izbit în plin,
Lipsea cocoșul care vrînd să tragă afară
5 O puică rănită, fusese prins de gheară.
Lipsea cumătra Vergilia, sărmana,
Iar Iliuța avea trei coaste rupte.
Aiura, nu-și simțea rana.
În focul crîncenei lupte,
10 Opincuța pierduse o ureche,
Rămînînd cu alta nepereche.
A fost o fierbere, o jale.
Albi unii ca varul,
Alții parcă-i lovise gâlbeaza
15 Vrură să fugă din nou cu toți la vale,
Chiar în seara aceea, pîn' la Breaza.
De-abia i-au ținut Luța și măgarul.
Că nu s-ar fi oprit nici la Ploiești.
Aceștia, după ce le-au domolit groaza,
20 Umplînd cu ei adăpostul,
Au pus baricade la ușă, la ferești,
Au sporit paza
Și l-au trimis pe Opincuța ca să-și ocupe postul.

5

- 25 O, jalnică e tabăra celor învinși,
A doua zi după o luptă grea !
Unii trudesesc în jurul răniților care gem
Făcuți ghem
Pe podea,
30 Alții stau de vorbă cîte doi, trei inși,
Parcă ferindu-se, prin colțuri, tot se mai tem...
Îngrijorați de ce-o să fie,
Clatină din cap... Grea urgie.
- Luța, deși nevindecat încă și cu mîna de gît,
35 Stă toată ziua lîngă ciobănașul doborât,
Care suflă greu cu coastele rupte,

- Doamne, de fierbințeală, ce supt e...
Nu poate vorbi, cere apă prin semne,
Îi ard buzele ; e-atins la plămîni, pesemne.
Îl doftoricesc măgarul și rața,
5 De cu seară pîna dimineța.
I-au pus și lui foi de patlagină pe rană.
La fel și, cînd plecase, bietului cățel,
Pe urechea ruptă de gheara dușmană,
Apoi l-au legat la cap, cu-un testemel.
10 Li-e milă la toți de văduve, de găini.
Cum ai putea durerea să le alini ?
Le văd, moi ca glicinele,
Cum le sfîșie suspinele.
Tot blestemînd turbarea Irodului,
15 Casteria s-a închis în fundul podului,
Plîngîndu-și sora, pe biata Vergilia,
În timp ce rățoiul, cu toată familia,
Caută s-o mîngîie sfătos : „Viața e fum !“...
Și... și nu mai știe cum...
20 Berbecul, lipsit de fratele lui,
Se lasă greu, amarului.

I

- 5 Joi, în fața cabanei toți s-au adunat,
 Să poată cu privirea să-și petreacă,
 Să-și salute tovarășul iubit...
 Care pleacă...
 Luța, Iscodici și Moș Samar au tot pregetat,
 Îndelung au chibzuit,
 10 Timp de-o săptămână.
 — Da... măgarul are dreptate,
 Iliuța trebuie dus la stîna,
 La unchiul lui, la baciul cel lat în spate.

 L-au urcat încetișor pe samar, punînd și două perne...
 15 Tuturor le-a părut rău ;
 În ceasul ăsta greu
 Cîte-o lacrimă printre gene se cerne.
 Măgarul făgăduiește că negreșit se va întoarce,
 Berbecul rămîne pe loc, îndoit, pe dungă,
 20 Îi e teamă să nu fie oprit și închis în strungă,
 Și asta nu se poate,
 Vrea ura cu-orice chip să-și descarce,
 Să-și răzbune dîrzul lui frate.

 A ținut discurs porcul, potrivit rime,
 25 Ca un rîmător ce se cuvine,
 Slăvindu-i pe eroi, dînd la toți povețe.
 A vorbit cum n-ar fi putut vorbi nime,

Arătînd că încă din vechime
S-au văzut asemenea isprăvi mărețe.

- Chiar în seara aceea măgarul
S-a întors într-adevăr
5 Și le-a povestit tot, de-a fir-a-păr.
Baciul n-a fost deloc supărat,
Ba i-a-ncărcat cu vîrf samarul
Cu de-ale gurii
Și l-a petrecut pîn' la marginea pădurii.

2

- 10 În cîteva zile s-a uitat totuși glasul mîniei,
Ce vreți ? Morții cu morții
Și vii cu vii.
Așa au vrut, se vede, sorții...
La cazemata, unde domnește, cumplita rață
15 Și Jupînul Gură-Șpartă,
În fiecă dimineața
E iarăși îmbulzeală, ceartă
Și zarvă, ah... ca la oaste.
Porcul tot se mai ține de glume proaste.

- 20 3

- Cam la o săptămînă după Sînt Ilie,
Se iscă pe munte fără de veste
O nemaipomenită vijelie.
Se învrtejeau norii în jurul semetelor creste.
25 Fuioare negre suiau cerului șcara.
Totul se întunecase de parcă se lăsa seara,
Înălțimile își arătau năbădăile...
Cît ai clipi se dezlanțuie o furtună năpraznică,
Trăsnete zguduiau țăriile, văile ;
30 Într-o iluminare groaznică,
Într-un drăcesc joc,
Fulgerete alergau dintr-o parte în cealaltă,
Aparînd și dispărînd ca niște stihii de foc.

Arătau o necuprindere și mai înaltă.
Vedeai cum vârful se clatină
Peste padină,
Munții stau gata să cadă,
5 Din cer turna, ca la cascadă,
Valuri, care târau spre văi adânci
Copaci, pietriș, rupturi de stânci.

Un trăsnet, care căzu în poiană,
Înnebunind de spaimă pe cei ascunși în cabană,
10 Aprinse un uriaș molid singuratic,
Îi dădu în aerul umed crăci de jăratec.

Către chindie soarele se arătă din nou
De dincolo de norii rămași vălătuci
Negri, de tuci,
15 Tremura, uriaș și vlăguit gălbenuș de ou,
Privind înapoi peste stâncile umede și reci,
Peste pădurea care-și dezgolise rădăcinile,
Peste noroaiele care înecau fostele poteci,
Erau ascunse toate jivinele...

20

4

Se făcuse răcoare de parcă iarna sta să sosească.
Fîrtații, ca să se mai încălzească,
Înconjuraseră rugul cel mare
Și puneau peste foc sare :
25 — Ei, ce facem ? C-aici nu mai e de stat acum ;
Ori sfîrșim cu ursul, și nu văd cum,
Ori plecăm acasă, și e poate mai înțelept...
Am călcat cu piciorul stîng, nu cu cel drept.
Dacă ne mai prinde aici o furtună ca asta,
30 Nu-i așa că ne biruie năpasta ?
Porcul vorbise, el cel deștept,
Dar tăcerea care urmă căzu ca o aprobare.
— E slobod să facă ce vrea fiecare,
Strigă Luță mînios, dar de aici eu nu plec,
35 Nici la Lășata-de-sec...

- Nu știu ce voi face și cum,
Dar pînă nu birui pe urs nu pornesc la drum.
— Bine, nu pleci, știm, că ți s-a dus vestea !
Dar spune cum îl birui, în ce fel ?
- 5 Asta e toată povestea,
Mai dăm încă un iureș peste el ?
— Altfel cum o să-l înfrîngem fără răzbel ?
Fură destule mîrîituri.
— Deh... deh... Hmmm... Hmm... și reci căutături
- 10 Cu licăriri de scînteii.
Măgarul își plimbă privirea peste ei.
— Trebuie să avem încredere, e lucru de căpetenie...
A pleca de aici e a pleca-n bejenie.
— Mă-ntreb și eu, ce vom face ? Nu văd decît ceață,
- 15 Mîrii îngîndurat berbecul.
— Uite-l, ăsta-i „Minte-creață“ ... !
Totdeauna prea tîrziu se-ntreabă zevzecul,
Sîsîi cumătra Casteria cu ochii posaci.
Trebuia să știi de cînd ai plecat ce ai să faci.
- 20 Luță părea destul de încurcat,
Iscodici privea într-altă parte,
Parcă citea în gol vreo aburoasă carte,
Porcul rosti atunci hotărît, răspicat :
— Uite ce e... Noi vă mai dăm o săptămîină
- 25 Ca să toarceți mai bine firul de lînă.
Azi e luni, luni care vine ținem iarăși sfat
Și atunci vom hotărî dacă-am rămas, dacă-am plecat.
Dacă ne-aduceți un plan bun de luptă,
Bine, iar de nu, nu mai vedem altceva... Ei drace,
- 30 Înțelegerea dintre noi e ruptă.
Gata, n-avem ce vă face,
Plecăm acasă și pace.

5

- 35 Luni era o zi de vară cum e cleștarul.
În tabără era iar veselie și voie bună.
Fîrtații uitaseră de furtună,

- Trecuseră necazurilor hotarul.
 Încă de cu dimineață
 Se găsiră deci toți de față,
 Așa cum cere cuviința,
 5 În odaia cea mare, cumiți ca niște miei.
 Acolo deschizînd ședința,
 După obicei,
 Măgarul
 Rosti cîteva cuvinte...
- 10 Se ridică Luță și le ceru să se gîndească bine
 Ce hotărîre vor lua,
 Că el nu le cere, asta să priceapă fitecine,
 Decît : Ori să fie aci fîrtatele din toată inima,
 Ori, dacă miorlăie și face pe victima,
 15 Mai bine să-l lase singur, să lupte cum o putea.
 — Iar să mai dăm o bătălie ?
 Întreabă totuși porcul... Iar urgie ?
 Iar să-nfruntăm pe casap ?
 Măgarul clătină din cap.
- 20 — Ce-a fost s-o lăsăm baltă,
 Bine că sîntem cîți sîntem laolaltă.
 Știți că noi ne-am opus la acea nebunie,
 Dar acum, ce-a fost a fost,
 De ce să zgîndărim rana fără rost ?
- 25 Mai bine să vedem dacă nu sînt și alte
 Căi spre biruință.
 Ar fi bine de-am fi învățat ceva încalte.
 Latră în semn de aprobare numai Opincuță,
 Ca de obicei, inima și credință,
 30 Încercînd astfel și pe ceilalți să-i asmuță.
 — Așadar, cine cere cuvîntul ?
 Tăcură toți ca pămîntul.
 Nu se auzi nici rîgîit, nici tuse.
 Își roti privirea de la stînga la dreapta,
- 35 Și văzînd că nu se mișcă nimeni, spuse :
 — Pentru că acum trebuie să biruie fapta,
 Vă vom spune noi un plan, tot de război,
 Chibzuit mai întîi între noi,
 Care nouă ni se pare potrivit,
- 40 Și am vrea să-l încercăm negreșit.
 Atunci toți își aduseră aminte

- Că toată săptămîna, ascunși într-o odăiță,
Cu o hartă dungată pestriță,
Întinsă înainte,
Luță, măgarul și Iscodici șușotiseră,
5 Se sfătuiseră.
— Fîrtate Iscodici,
Fă bine și vino la masă, aci lîngă mine.
Vorbește de-aici,
Să se audă mai bine,
10 Să fie lămurit orișicare despre ceea ce propunem.

6

- Atunci rosti Iscodici, stîngaci, cu ochi mici :
— Uite ce vă spunem :
Încercările de luptă de-a dreptul
15 Cu ursul s-au vădit zadarnice,
Cu urmări amarnice.
Dar după cum știți din toate-nvață înțeleptul,
Trebuie și noi să apucăm altă cale,
Mai cu ocoale, cu tîrcoale.
20 Vom căuta să ne răfuim cu ursul prin alte mijloace,
Sînt destule ace pentru orice fel de cojoace.
În scurt, iată
Cum vedem noi treaba :
Ca să nu mai sîngerăm degeaba,
25 Scoatem tot ce-avem în cazemată,
Îi scoatem și grinzile de acoperiș,
Apoi o acoperim cu ramuri și frunziș.
Vom căuta să atragem ursul în capcană.
Cred că nu va fi prea greu
30 Odată ce-l vom vedea în poiană,
Pe urmă știm noi ce avem de făcut cu el
Așa se prind, mi-a spus tătucul meu,
Leii și tigrii în savană,
Și alte lighioane fel și fel.
35 — E cam cu șiretenie,
Mărturisi măgarul cu smerenie,
Dar ce vreți ? Și pisica stă cuminte în codîrlă
Pîna trece peste gîrlă.

- Oricum asta e mai bună ca asaltul...
Fu o tăcere plină de uimire...
Se priviră prelung unul pe altul
Și deodată izbucniră cu însuflețire :
5 — Este o idee neasemănată,
Gata cu el când îl vom avea în cazemată...

7

- A început apoi o grea ciorovăială
Cum să-l aducă pe urs în capcană,
10 Căci fără momeală
Înțelegeau că nici nu se apropie de cabană.
Cățelul nu stătu la tocmeală :
— Foarte ușor, punem în groapă
Pe cineva dintre noi care să-l cheme, să-l ațîțe,
15 Ca pe vițel plinele vacii țîțe.
Altfel fiara ne scapă.
— Da, spuse măgarul, jimbla trebuie unsă,
Trebuie să știți însă,
Că sălbăticiunile astea nu sînt d-alea să cadă
20 În orice nadă,
Ca o plătică neroadă.
Ele dibuie întîi cu ochi de iscoadă,
Să vadă
Unde firul se-ncurcă, se-nnoadă
25 Ca să-ncerce să-l roadă.
Chibzuie mult pînă să se repeadă.
— Așa... așa, întregi și gîsca,
Fără miere bună nu vine musca.
De aceea zic să-l punem acolo pe berbec.
30 Îl închidem într-o cușcă.
Dacă el behăie, vine ursul glonț, gălușcă.
— Minunat, strigă porcul zevzec,
Strașnică idee, curată găselniță,
Să-l punem în groapă pe berbec...
35 Cînd o behăi el, ca de boleșniță,
Ursul o să vie-n goană,
Întins, ca pițigoiul,
Drept aici în poiană.

- Dar fu de altă părere răţoiul :
 — Să mă ierţi, eu socot că
 Acolo în copcă
- 5 O să-aştepte berbecul mult şi bine.
 Eu unul nu cred că ursul vine.
 Ce vrei ?
 E sătul de oi şi de viţei.
 — Atunci, întrebă găina moţată,
- 10 Cum o să-l aducem la cazemată ?
 Răţoiul se-ntoarse la dreapta, la stînga, şiret,
 Îşi lăşi ciocul şi sîsîi încet :
 — Îl punem pe purcel în locul berbecului.
 Miei, viţei a mîncat ursul destul,
- 15 E sătul.
 Dar purcel n-a mai gustat de la Lăsata secului.
 Ehei, purcelul a altceva,
 E pentru urs un fel de trufanda.
 Cînd i-o mai auzi şi guiţatul,
- 20 Vine drept în cazemată, blestematul.
 — Aşa e... aşa e, strigară, ca să ne atingem ţelul
 E mult mai bine să punem purcelul.
 Hotărît, asta e părerea noastră,
 Şi toate privirile se-ntoarseră spre fereastră,
- 25 Către porcul care devenise verzui.
 Vroiau să afle şi părerea lui.
 Dar fu de prisos,
 Porcului i se desfăcuseră cotoarele,
 Îi bîţîiau picioarele,
- 30 I se-nclăştase falca de jos,
 Pe care încerca zadarnic s-o deschidă.
 Parcă înghiţise aguridă.
 Tăcerea lui fu luată drept aprobare timidă.
 — Atunci aşa rămîne,
- 35 Şi măgarul închise cu tîlc o pleopă.
 Îl închidem pe porc acolo în groapă,
 Şi cu asta basta,
 Ursul vine sigur în capcană.
 Godănacul se simţi tras în ţeapă,
- 40 I se scurgea uşure ţeasta.

- Lumea toată îi devenise dușmană.
 Gîsca își arăta îndoiala ;
 — Dar dacă porcul nu guiță, unde-i pricopseala ?
 Că ursul nu vine, să știți,
 5 Și rămînem păcăliți.
 — Are să guițe, fu de părere rața cea pestriță.
 Nu-i dăm nimic să mănînce, dacă nu guiță.
 Ei... guiță că-l înțeapă foamea-n pușculiță.
 — Ah, ah, ce să mă fac ?
 10 Fraților, fîrtaților, izbuti să-ndruge
 Descleștîndu-i-se fălcile
 Nenorocitul de godănac,
 Nu se poate... de ce tocmai eu ?
 Simțea de sub picioare pămîntul că-i fuge.
 15 — Gîndiți-vă, pentru Dumnezeu...
 Ah, cu astfel de bazaconie
 Rățoiul vrea să bage-n oaste dihonie.
 Era în toată făntura lui grăsună
 O deznădejde fără margini. — Ah, asta-i bună !
 20 Și falca de jos îi clănțănea mereu
 Ca la brezae,
 Se smiorcăia, se milogea : — De ce tocmai eu ?
 Nu zău, o faceți de oaie.
 — Tu nu înțelegi, încearcă să-l împace acrul rățoi,
 25 Că ai o carne mai dulce ca oricare dintre noi ?
 Nu pricepi ?
 Ești foarte nimerit pentru astfel de trebi.
 Guițatul tău o să-l gîdile la dinți.
 Dar porcul nu înțelegea,
 30 Ba, chiar, ideea asta îl scotea
 Din minți.
 — De ce să mă mănînce tocmai pe mine,
 Ah, voi, găinilor, nu fiți haine,
 Te rog Inimă-de-Varză și pe tine,
 35 Nu fiți părtași acestei farădelegi.
 Măgarul păru nedumerit :
 — Păi, nu te mănîncă, bre, nu-nțelegi ?
 Ce ți s-a năzărit ?
 Te punem într-o cușcă de lemn,
 40 Cum, altfel, aș putea eu să te-ndemn ?

- Și dacă sfarmă el cușca
Cum a sfărîmat și pușca ?
— N-o sfarmă, cum poți gîndi o asemenea neghiobie ?
O tragem numaidecît afară, căci o legăm de-o frînghie,
5 Dacă stai cuminte, n-are ce să-ți facă, nu te mușcă.
— Of ! Of ! taci din gură,
Pîna să trageți voi de cușcă
Are timp ursul să mă-nghită dintr-o îmbucătură.
Și iar se văicărea, se tînguia ;
10 I se făcuseră picioarele nuia.
— Fraților, măi frați,
Nu mă lăsați,
N-o să mă puteți trage afară,
Of, slabă nădejde.
15 Nu mă băgați într-o asemenea primejdie.
Mă sfîrtecă afurisita fiară.
Aci măgarul, jignit, se vede,
Găsi că e locul să spună ce crede :
— Nu spune vorbe de ocară,
20 Uite, sînt bătrîn, dar și-acum trag,
Bine proptit în prag,
Patru sute de ocale ca nimic.
Îți făgăduiesc eu că nu te voi lăsa.
— Of ! Of ! N-o să fie așa,
25 N-o să-mi faceți cușcă, ci dric.
Cunosc amăgeala,
N-o să vă țineți făgăduiala
Tocmai cu mine, care am fost totdeauna om de cuvînt.
— Om de cuvînt, se poate,
30 Dar află atunci, că eu sînt
Măgar de cuvînt.
Asta să-ți intre în cap, nepoate.

9

- Aici se ridică deodată Iscodici,
35 S-aducă lumina lui de licurici.
— Eu cred că e greu
Să-l facem pe urs să vie la cazemată
Punînd purcelul în groapă.

- Rămaseră toți cu gura căscată.
— Atunci cum ? întreabă rața iute ca o ceapă.
— Nădejtile voastre mi se par deșarte,
Pentru că ursul e prea departe,
5 Apoi cazemata nu e în drumul lui
Și poate că nici nu are miros bun.
Pe urmă, drept să vă spun,
Cred că nici n-o să-l audă pe purcel.
Atunci ce propui ?
10 Și toate privirile căzură pe el.
— Uite, eu sînt de părere
Să facem o dîră de miere
De la bîrlogul lui la cazemată.
Vine numai dacă mierea drumul i-arată.
15 Mai toți ascultau nedumeriți,
Doar porcul sări în sus nebun de bucurie.
— Așa da, sigur c-are să vie,
Minunată propunere. Într-un ceas îl avem aici.
Dacă îl momim cu miere aurie
20 Are să vie la trap,
Și arată plin de admirație la Iscodici :
Asta, da... cap.

- Începură să discute între ei aprins
Dacă țelul poate fi atins,
25 Dacă e cu putință
Să-l aducă cu dîra de miere pe urs.
Porcul, scăpărînd de iscusința,
Ținu un lung discurs.
— E o idee cum nu s-a mai pomenit,
30 Încheie el fericit,
Ascultați-mă pe mine;
N-aveți nici o grijă, vine.
Totul e să-l iei maestru,
Că vine în buestru.
35 Rața își bălăbăni aripile.
— O să numărăm mult și bine clipele,
Ascultați ce vă spui,
O să se sature la jumătatea drumului,
N-o să mai coboare coasta.
40 Apoi,

- Ați socotit cîtă miere ne trebuie pentru asta ?
Nu ne-ar ajunge nici un butoi.
— Of ! Inimă-friptă, Varză-acră,
Nu mai fi rea ca o soacră.
5 — Nu sînt rea, dar socot că
O să mi se ducă toată mierea pe copcă.

10

- Deodată țipă Opincuță, întors pe dos,
Îneebunit în toată făptura lui :
10 — Uitați, uitați, spioana ursului
S-a furișat ca un guzgan...
Și arată deznădăjduit și furios
Spre tavan,
Dînd din labe ca din foarfece :
15 Deoarece, într-adevăr, la gura podului,
Puțină ca un șoarece,
Cu coada cît a zăvodului,
Veverița asculta și privea cu luare-aminte,
Parcă nota într-un carnețel dinainte.
20 — Uitați spioana ursului... spioana,
Înconjurați repede cabana ;
Prindeți-o... Ucideți-o pe loc,
Bine c-am văzut-o... Ce noroc !
Și toți fură gata s-o pornească după ea.
25 Veverița însă îi privea
Liniștită, de sus în jos :
— Nu vă grăbiți atît, măi băieți,
Că tot n-o să puteți
Să mă ajungeți. E caraghios !
30 Vă faceți de rușine.
Mai bine ascultați-mă, că vreau să vă fiu de folos !
Nu puteți să prindeți ursul fără mine.
— Mincinoasă, spioană, minți !
Strigă dîrză rața.
35 — Cine e urîta aia, cu gura lată, fără dinți ?
Să tacă... Și voi ascultați-mi povața.
— Ești prietena ursului.
Nu putem s-avem încredere în tine !

- Am fost prieteni, dar azi îl socot dușman,
Îl urăsc de moarte...
O prăpastie de-acum încolo ne desparte.
- 5 —Erați toată ziua împreună,
Te duceai la el în văgăună.
Nu mai minți, că n-are rost.
— Nu, în bîrlog la el n-am fost,
De nimeni în lume nu m-apropii prea mult,
Pe oricine numai de departe l-ascult,
- 10 Dar prieten, am crezut că-mi este,
Acum, s-a dus, e altă poveste...
Acum știu că nimeni nu poate
Să fie prietenul acestei fiare blestemată,
Care atacă josnic, pe furiș,
- 15 Ah ! Frumosul meu tufăriș
De aluni deși ca o perie,
Cu fructe puzderie
Gata să se coacă,
Vai ! Ce s-a ales din el !
- 20 Deșteaptă, ce să zic ?...
Am făcut greșeala să-i arăt locul
Și n-a mai rămas nimic.
Totul a fost călcat în picioare ca busuiocul.
Ah ! cum aș vrea țeasta să-i desfac acestui urs afurisit.
- 25 Stufărișul e culcat la pămînt.
Vai, ce frumos era, cînd fremăta în vînt,
Abia așteptam să se coacă tot,
Mă gîndeam că azi, mîine-am să pot
Să-ncep să culeg
- 30 Pentru ascunzișul de iarnă,
C-atîta am, n-am povarnă.
Dar a venit dobitocul ăsta mare și bleg
Și n-a mai rămas nimic. A vrut război ?
Ei bine, va fi o cruntă răfuială-ntre noi.
- 35 Trebuie să-i plătesc odată și odată.
Vorbea atît de repede și de furios
Că toți cei de jos
Ascultau cu gura căscată.
Numai Opincuța striga amarnic :
- 40 — Palavre !
E spioană, vă spun eu ! Se preface zadarnic,

- Nu dați ascultare aceste javre !
Țipă veverița
Și oțărîndu-se la el : — Ascultă, potaie,
Se vede că ți s-a făcut de bătaie...
5 Ah, ce poftă aș avea să-ți scot ochii,
Să-mi croiesc din pielea ta vreo două rochii.
Pufni în rîs Opincuța : — Ei, nu zău,
C-o să mă sperii eu de-un popîndău ?
Așa cu urechea ruptă
10 Și tot nu mi-e frică de luptă.
Vino, mîndrețeo, jos,
Să te descult, să te descos,
Iscoadă
Cu toată făptura-n coadă.
15 Și lătra avan,
Încercînd furios s-ajungă la ea-n tavan.
— Eu vă spun : nu ascultați de această veveriță,
E o cutră,
Se cunoaște după mutră.
20 Dac-ascultați, o s-avem în tabără răzmeriță.
Firește că Rița nu se sinchisea.
Toți încremeniseră cu ochii la ea.
Nu știau ce să creadă, ce să facă.
Atunci a luat cuvîntul Luță, cerînd celor doi să tacă.

25

11

- Ne certăm de pomană.
Eu zic să primim acest ajutor.
E veverița o spioană ?
Poate !
30 Dar dacă e, acum nimic nu se mai poate,
Cum s-o prindem ? Că fugе ca un gînd pe roate...
O să se ducă să le spună ursului toate.
Chiar povestea cu cazemata.
Acum că s-a-ntîmplat... s-a-ntîmplat,
35 Dar poate că totuși vorbește cu dreptate.
Eu zic că e mai bine să credem ce spune,
Poate că totuși se-ntîmplă vreo minune.
— În sfîrșit, a vorbit și la voi unul cu cap.

- Nu ca urîtul ăla lătrăcios,
Cu ochi de crap,
Care e prost și pe față și pe dos,
Că mă întreb în ce zodie
- 5 S-o fi născut astfel de jigodie.
Vreți să vi-l aduc pe urs aici ? Într-o săptămână,
Cel mult, îl aveți în mîna.
— Te rugăm chiar, a stăruit măgarul,
Vorbind în numele tuturor,
- 10 Prețuim îndeosebi al dîmitale ajutor !
— Atunci, uitați ce să faceți : mîine
Înmuiați în miere o traistă sau o zdreanță,
În care ați pus o bucată de mălai, de pîine,
Și o atîrnați ca de o clanță
- 15 În bradul de lîngă vechea strungă.
Nu prea sus, cît s-ajungă
Mai ușor matahala murgă.
Și faceți așa ca să se scurgă
Puțin și pe tulpină,
- 20 Ca s-o momească mai mult pe jivină.
Poimîine, joi,
Puneți alta de gardul unde a fost adăpătoarea de oi.
Vineri,
Acolo unde sînt cei trei brazi tineri,
- 25 De se despart potecile spre peșteră,
Iar sîmbătă puneți, lîngă traistă, și-o ulcică
Chiar deasupra cazematei, că nu strică.
— Rața, care e mare meșteră,
O să facă toate astea întocmai. Fii fără frică,
- 30 Spuse măgarul. Așa rămîne.
— Dacă faceți așa, jupîne,
E cît se poate de bine,
Restul mă privește pe mine.
Trebuie ca acest tîlhar calic,
- 35 Această blestemată farfara,
Care nu mai ține seama de nimic,
Să plătească pîna la para...
— Așa vom face, fii fără grijă, stimată,
Numai să-l aduci la cazemata !
- 40 E cineva de altă părere ?

Nimeni n-a zis nimic. Toți aprobară dînd din cap
În tăcere.

— S-a făcut. Eu vi-l aduc la proțap.

CÎNTUL XV

5

1

- Rița stă pe coada înfoiată
Ca o coadă de cocoș
Și-l privește cu ochi mici, șireată,
Pe ursul lacom, care suga de zor,
10 Suga în tăcere,
Cațarat puțin pe brad,
Traista înmuiată-n miere.
— Ei, îți place, Moș Martine,
Ce zici, te-am adus la bine ?
15 Cel mai întreat își linge botul,
Dar nu se desprinde de copac,
L-ar înghiți cu totul.
— Place, mohr, mohr,
Mohr, mohrr. Dacă-mi place, ce să fac ?
20 Cum naiba ai dat tu de ea ?
— Ei, n-o mînca pe toată,
Nu suga ca un calic,
Mai lasă-mi și mie de-o acadea,
Măcar un pic,
25 Dacă vrei să-ți mai arăt și altă dată
Că mai știu un loc.
Ajunge, uite că nu mi-ai lăsat nimic
Și mă supăr foc.
— N-avea grijă, am să-ți las.
30 — Cum ? Că nimic n-a mai rămas ?
— Ascultă fetițo, dacă mai știi și-un alt loc.
Haidem acum să nu pierdem ăst noroc.
Ce vrei ? Nu m-am saturat, hai numaidecît.
Ah, tare face bine mierea la gît.

— Nu, nu, jupîne,
Mai lasă și pe mîine,
Azi e destul, ți-ajunge atît.

2

- 5 A doua zi fură iar împreună.
— Ei, de asta ce mai zici, e tot atît de bună ?
Parcă te văd că mai ceri.
— Mohr, mohr, e parcă
Și mai bună decît cea de ieri.
- 10 Și trăgea lacom de traistă, s-o stoarcă.
— Dar să știi că dacă o hăpăi așa,
Nici măcar gustul nu i-l mai simți.
— Eu hăpăi ? De ce mă minți ?
Nu vezi că sug pe îndelete
- 15 Ca să simt sucul, să mă îmbete ?
Of ! Of ! mohr, mohr, bună mai e...
— Dacă-i bună cum să mori, de ce ?
— Ascultă, dacă începi
Să-ți bați joc de mine,
- 20 Zvîrl cu ciotul ăsta după tine !
Poți să mori de plăcere, tu nu pricepi ?
Ah ! bună a fost.
Ei, cum facem și de-alta rost ?
Mai știi și altă miere cumva
- 25 Ascunsă prin vreun brad pe undeva ?
— Mai știi, dar nu-ți mai arăt,
Că nici azi nu mi-ai lăsat un pic,
Ești lacom ca un logofăt.
— Ei, nu poți să zici
- 30 Că nu ți-am lăsat nimic.
Uite, poți să lingi și tu pe-aici,
Pe boldan s-a scurs ceva miere,
Și pe urmă ești destul de dulce și fără asta.
— Să știi că mă supăr.
- 35 Marfă de-asta eu nu cumpăr.
— Ei, te superi ca proasta.
Am glumit, zău,

- De cînd cu mierea asta ai devenit o comoară,
Uite acum parcă te văd înțîia oară !
— Of, ursule, toate le știi și le pricepi !
Vezi mai bine să nu te-nțepi
- 5 În vreun ac de albine,
Că e vai de tine.

3

- Sub bradul de pe coastă, în zori ursul s-a și dus,
Unde-și are Rița cuibul pe trunchi în sus :
- 10 O scoală cu noaptea-n cap.
— Ei, vecină, te-ai trezit ?
Că eu, uite, am sosit.
— Ei ! Dar devreme ai și plecat cu pofta-n proțap.
— Of, Rițo, dimineța parcă ești un boboc,
- 15 Vreau să mă duci iar la vreun loc
Cu miere. Dar să fie multă, un poloboc.
— Văd că te-ai îndulcit rău...
Ursul lasă botu-n jos
Ca o mironosiță de rușinos.
- 20 — M-am îndulcit, zău
M-am îndulcit, ce să spui !
— Da ? Ei atunci mai pune-ți pofta-n cui...
Și Rița-n cuib scurt s-a retras,
Ca sus în perete, un cuc dintr-un ceas.

25

4

- În ziua următoare a fost fericit.
Rița fu mult mai blîndă
Și nu l-a mai repezit.
— Of, cît pari de plăpîndă,
- 30 Dar cînd ești în toane rele
Știi să faci omului zile grele,
Ești toată numai fiere.
Rița îl privi batjocoritor :
— Taci din gură și suge-n tăcere

- Of ! Of ! mohr, mohr,
 Of ! păcătoasa asta de miere,
 Orice faci se lipește de tine.
 Unde mai pui că nu mai ai de-a face
- 5 Cu afurisitele alea de albine,
 Care te urmăresc cu mii de ace ;
 De durere îți vîjîie țeasta,
 Of ! Of ! Stai că uite-n ruptura asta
 A mai rămas puțină.
- 10 Ursul a-nceput să lingă întreaga tulpină.
 — Vezi, am știu eu c-o să-ți facă plăcere...
 — Of ! Rițo dragă, iscusită mai ești,
 Unde le mai găsești
 Cuiburile astea pline cu miere ?
- 15 — Icusită, nu zău ?
 S-ar putea să fiu mai mult decît crezi,
 Într-o zi ai să vezi.
 — Și nu ești decît un dop, un popîndău.
 Că din coadă nu ești nici a treia parte.
- 20 — Așa e, dacă zici dumneata, oi fi om cu carte,
 Dar ești mare mîncău.
 — Ei, ce zici, mănînc și mîine miere ?
 — Deh.. s-ar putea,
 Dar să știi că n-o să mai meargă așa.
- 25 Mîine mănînc eu întîi cît îmi place
 Și pe urmă te repezi dumneata, bădie.
 — Bine, drăguță, și-așa să fie.
 — Atunci să-mi făgăduiești de azi
 Că mîine ai să mă adaști
- 30 Alături între brazi,
 Pînă ce mă satur eu întîi, ne-am înțeles ?
 Că de nu te trimit să paști !
 — Parcă am de ales ?

5

- 35 De departe, ascunși pe unde pot,
 Pe după colțuri, prin hățisuri,
 Fîrtații îl pîndesc pe Tartacot.
 În inimă cu șișuri

Și, numai ochi, urmăresc cu răsuflarea tăiată
Apropierea lui de cazemată.

De la un timp

Ursul sta și el pe ghimpi,

5 Vrea să facă mai repede schimb.

— Hai, ți-ajunge, nepoată,

Că nu-mi mai rămîne și mie,

Nu e frumos cînd numai unul se-ndoapă,

Rău îmi lasă gura apă !

10 — Așa am vorbit ? Așteaptă rîndul să-ți vie,

Acolo, la zece pași,

Ei, vedea-te-aș...

— Aștept, dar hai și tu mai repede, vrei să te îngrași ?

Deasupra frunzișului azvîrlit peste groapă,

15 Pe o cracă mai groasă,

Veverița se preface că se-ndoapă

Și linge dinadins pofticioasă

Traista cu miere care sclipește-n soare.

Dar iată că ursul nu mai are răbdare ;

20 A sărit încins de poftă, nebun.

A fost o cădere care a răbufnit

Ca un tun.

Pierdut, înjunghiat, s-a trezit

În fundul gropii.

25 Crezu c-a și dat ortul popii.

Prins acolo, ce putea să mai facă ?

N-a mai spus nici mîr, că

Pricepu c-a fost dus de-o năpîrcă.

Veverița apucase să sară pe altă creangă.

- O săptămîină au stat în jurul cazematei grămadă,
Căpiați de bucurie.
- 5 Nu le venea să creadă :
Cum, chiar așa să fie ?
E cu puțință oare ?
Toată povestea le păruse uneori
Văduvă de sfîrșit, ci acum iată-i învingători.
- 10 Stau în jurul cazematei ca la șezătoare,
Povestindu-și ei, lor înșile, cum a fost,
Palavragind în neștire, fără rost,
Cum l-au prins pe acest urs năpraznic.
- Se-ndoapă ca la praznic,
15 Măcăind, cotcodăcind, sîsîind,
Lătrînd, behăind.
Cînd obolesc de țopăit perechi,
Zvîrlu pe rînd cu pietre, cu tinichele vechi
În ursul din capcană,
- 20 I-aruncă bucați de jărăteac în loc de hrană.
— Urs blestemat, iată-te prins, tîlhar semeț.
Ah, o să-ți dea pe nas
Micii și oile și vițelul cel gras,
Gîgîie cumplit Casteria.
- 25 O să-ți scoatem ochii încet, cu scaieți.
Ah, o să facem țoală de-așternut în coteț
Din blana ta, după ce o frecăm cu peria.

- Ursul s-a zbatut ca un nebun de luni pînă joi,
Într-un deznădăjduit tontoroi.
Încerca turbat să se prindă
De pereții de țiment, de vreo grindă,
5 Dar nu-ntîlnea decît vreo cracă șubredă,
Strîmbă.
Care cădea iar jos cu el, în groapa mucedă.
Își lungea și-și strîngea blana ca o trîmbă
Zadarnic.
- 10 O, cît îi părea de rău, amarnic,
De prostia de a se fi lăcomit la miere.
Se zbătea și gema pînă cădea fără putere.
- Nu numai că i-au tot încercat lîna
Și nu i-au dat să mănînce nimic toată săptămîna,
15 Dar nu l-au lăsat nici măcar să doarmă,
Făcînd o nemaipomenită larmă
Cu măcăitul, cu țipetele,
Cu chiuitul lor
Năucitor.
- 20 Aduseseră un lighean spart, chior,
În care loveau cu aripile, cu copitele,
Cu ce puteau, ba găsiseră și-o lopată.
Făceau cu rîndul, ca să nu se obosească toți odată.
— Urs blestemat, suferă, să vezi și tu ce rău e,
- 25 Nătărăule,
Flămînzilă, setilă, chiorilă,
Cînd sfîșii și ucizi fără milă,
Ți-aduci amînte cînd tremura
Lumea toată de groaza ta ?
- 30 Hei, ai să vezi tu, dihanie,
Cum o să-ți facem de petrecanie.
Pînă la urmă, istovit de ocolită fugă,
S-a prăbușit în fundul gropii.
Și de foame a-nceput sa-și sugă
- 35 Ghearele lipite ca snopii.

2

Nu dormea ca lumea nici Luță, noapte de noapte,
Se întreba, tot mai încurcat în fapte.

- Ce să facă acum, cînd țelul e-atins,
 Cu ursul prins ?
 Duminică dimineață
 S-a sculat cu părul ciufulit, supt la față,
 5 Cu ochii în cearcăne,
 Ca niște junghiuri zdravene.
 Ca să nu se mai chinuie în zadar,
 S-a hotărît să ceară sfatul
 Înțeleptului măgar.
- 10 În fața cabanei stau amîndoi.
 El s-a așezat pe-o laviță pusă de-a latul.
 Măgarul rezemat pe picioarele dinapoi.
 Iscodici, cînd i-a văzut, a venit și el.
 — Prieteni, cu chiu cu vai l-am prins pe acel
 15 Afurisit de urs. A fost destul de greu,
 Dar tare aș vrea să știu și eu
 Ce-o să facem acum cu el ?
 — Să-l omorîm, ce mai vorbă ! Sfirșim cu tîlharul,
 Fu de părere Iscodici,
 20 Care vrea să doarmă
 Fără vise, uitîndu-și pojarul.
 — Dar n-avem nici pușcă, nici
 Altfel de armă,
 Clătină din cap măgarul.
- 25 Deh, să-l omorîm, dar cum să-l omorîm ?
 — Dacă ne hotărîm,
 O să aflăm noi mijlocul
 Să scăpăm de această dihanie,
 Cum să-i facem de petrecanie.
- 30 Găsim noi acul să-i meșterim cojocul.
 Ce mai încoa și încolo ? Ca să nu încapă
 Întîrziere,
 Iscodici fu de părere
 Să puie paie peste el în groapă.
- 35 — Și pe urmă le dăm foc,
 Aruncînd un fărăș cu jăratec.
 Nu mi se pare greu deloc.
 Îl ardem și scăpăm de el, nu ?
 Luță tresări întărîtat, dar tăcu.
- 40 Nu știa de ce, dar planul i se părea nesăbuit,

- Dar cînd se gîndi mai bine, înțelese surprins
Că nu ar fi vrut să omoare
Un urs prins,
Că i se părea nedemn, necinstit,
5 Găsea că asta nu mai e vînătoare.
Vru să obție măcar o amînare,
Murmură așa mai moale, pe altă coardă :
— Nu, să nu ardă,
Mai bine îl lasăm să piară fără hrană zi cu zi.
10 Aci măgarul clătînînd din cap, zîmbi.
— E gras... Țsta de foame nu moare,
Își poate suga toată iarna grăsimea din gheare.
— Atunci ce facem ? întrebă Luță șovăielnic.
— Nici n-o să putem sta aici
15 Întreaga iarnă, rosti speriat Iscodici...
Îl ucidem și-l trecem în pomelnic.
Sfatul celor trei
Se sfîrși, așadar, împotmolit în clei.

3

- 20 Era unul dintre acele începuturi de toamnă
Senine, îmbelșugate, cînd totul te-ndeamnă
La voie bună, la zîmbete.

- Era în ajunul unei sîmbete.
S-au adunat în jurul cazematei,
25 Pălăvrăgind vesel, ca de obicei,
După ce înfricoșaseră pe urs cu pietre,
La lumina unui foc întins pe trei vetre.
Gîsca, mereu îndîrjită, încrîncenată,
Necruțătoare,
30 Îi striga ursului, care
Nu mai avea nici puterea să se zbată :
— Ei, blestematule, pregătește-te să mori.
Mîine în zori
Aducem din sat cinci vînători.
35 Ca să sfîrșim cu tine.
Acum or să ochească bine,

- Că stau în genunchi pe margine, pe prag,
 Și trag... înțelegi ? trag...
 Cu pușca sprijinită pe proptea.
 Toți chiuiră sălbatec... așa... așa.
- 5 — Da, să chemăm vânătorii să-l împuște,
 Ca în veacul veacului să nu mai muște,
 Strigă furios și porcul. Să moară, nu-mi pasă...
 Au fost chiote frenetice.
 Zburau în văzduh frunze, pene și petice.
- 10 — Îi luăm blana și plecăm acasă,
 Gîgîi gîsca, o așternem în coteț.
 — E tare bună și friptura de urs... Ce zici
 De-o fleică ? de-un mușchiuleț ?
 Strigă Opincuță. De ce să lăsăm carnea aici ?
- 15 Porcul de colo : — Ursul e bun dacă-l usuci și-l faci
 pastramă.
- Groh... groh... mamă... mamă...
 Rața l-ar fi vrut tocătură cu orz și nuci,
 Servită cu salată de lăptuci.
 Un cuțit se-nfipse în inima prinsului din groapă...
- 20 Înțelese că nu mai scapă.
 Simți că i se apropie moartea...
 Că e pierdut... Cine să-i mai țină partea ?

4

- Dar deodată, se ridică dîrz Luță,
 25 Cu ochii scăpărători.
 — Să-i aducem aici pe vânători ?
 Să-i aducem, să traga-n el ca-ntr-o tărăcuță,
 Ei, care nu l-au împușcat cînd era slobod ?
 Acum să-nghenunche pe marginea acestei groape
- 30 Și să traga fără teama, de aproape ?
 În ursul prins, gloanțele să cadă ropot
 Și să-l ciuruie tot ?
 Să mă iertați, dar eu socot
 Că asta nu e frumos, nu e cinstit...
- 35 Lasă că și așa, ca să-l prindem, am umblat cu șoalda,
 Cu șiretenii, ca Baba-Cloanța bașoalda,
 Zău, nu prea avem de ce să ne fălim... m-ați auzit ?

- Ursul asculta
 Și nu pricepea.
 Porcul grohăi uimit :
- Și ce să facem atunci ?
- 5 Să stăm cu el aici ca niște prunci
 Nătăfleți ?
 Spuneți și voi, măi băieți...
 Noi vrem să plecăm pe la casele noastre... Ascultați ?
 Că uite a trecut vara și-am rămas desculți.
- 10 — Așa e, așa-i ! strigară cei mai mulți.
 Nu ne pasă.
 Îl ucidem și mergem acasă.
 Așa trebuie să te porți cu o fiară...
 — Nu, niciodată nu voi îndura asemenea ocară.
- 15 Nu chemăm vânătorii aici
 Să ucidem cu sânge rece.
 Însă ce, sîntem pitulici ?
 Cine vrea e slobod să plece,
 Dar eu, și alții poate, vom rămîne.
- 20 — Doar n-oi vrea să-i dăm drumul, jupîne ?...
 Striga porcul.
 — Nu, nici vorbă, n-am spus așa ceva.
 — Atunci trebuie să sfîrșim, dacă nu azi, mîine.
 Facem din blana lui trei cojoace.
- 25 — Încă o dată, asta nu, vom vedea ce vom face,
 Le spuse încurcat Luță.

5

- Ursul amețit se ridică încet în picioare.
 Parcă ieșea un pui din găoace.
- 30 Nu-și credea urechilor. Să scape ? E cu putință oare ?
 Lătră deodată convins, Opincuță :
- Așa e, ăsta-i ursul nostru. Ei, drace,
 Cum să-l dăm ? Am mîncat clei ?
 N-aveau decît să-l vîneze, sau să-l prindă ei.
- 35 — Așa e, urlară acum toți laolaltă,
 E ursul nostru, nu-l dăm.
 — Atunci, cu vânătorii rămîne baltă ?
 Înviorat, născut din nou parcă,

- Ursul simți că viața iar îl încearcă.
— Atunci dați-mi de mîncare...
— Să mănînci ? ! Auzi vorbă,
Ei nu, că ești obraznic,
5 Unde te trezești aci ? La praznic ?
Oi fi vrînd acum să-ți dăm și vreo ciorbă,
Vreun miel, mezelic,
Friptură, vreun vițel gras,
Să fii mulțumit că nu e parastas
10 Și să taci chitic.
— Of, dați-mi măcar ceva poame
Că mor de foame ;
Fie și numai praz.
— Ei nu, că ai haz...
15 Nu, n-ai să mai guști nimic
Pînă nu ți-or ieși pe nas
Mieii și vițeeii pe care i-ai mîncat
Ca un blestemat.
— Dacă mă țineți aci în fundul gropii
20 Așa nemîncat, am să dau ortul popii.
Gîndiți-vă, fiți în judecată cu șir,
Dați-mi măcar puțin jir,
Ceva urzici și știr.
Măi, dacă nu aveți acest
25 Gînd ucigaș, dați-mi drumul,
Că uite mă tolesc ca fumul.
— Taci odată acolo, că ești pus la arest,
Îi strigă furios Luța, căruia-i luă foc capsă.
Stai acolo pînă ți-om hotărî pedeapsa.

30

6

- Joi seara, ca-n fiecă zi de cînd au învins,
Petreceau la lumina unui foc măreț.
Stăteau pe marginea cazematei la rînd ca în jeț,
Batjocorindu-l pe ursul prins,
35 Înțepîndu-l cu vorbe grele ;
Făcînd fel de fel de glume rele,
Povesteau rîzînd ce le trecea prin cap,
Ca biruitori care-n piele nu-și mai încap.

Veselă-n sfîrșit, gîsca juca giamparalele,
Zău că plătea toate paralele.

Despre rață ce să spun ? A jucat sîrba
Pîna i s-a făcut rău, a apucat-o scîrba,

5 Iar rățoiul
Juca năuc tontoroiful.

Petrecerea își dospea toiul
Mai ales cînd ursul, mort de foame,
Plătind pentru ce-a fost cuvenitul bir,

10 Se ruga iar să i se arunce puțin jir,
Vreo legumă, ceva poame...
— Alune nu vrei ? Îl întrebă Rița.
— Da' ce, grohăi porcul, ți-a dat noroc în ceașcă,

De te gîndești la o asemenea plească,

15 Zburlindu-ți de-a-ndaratele coșița ?

Cu ochii ei mici care scapără,

Vecina începuse să se-mpace

De-a binelea cu cei din tabără

Și cum nu prea avea ce face,

20 Venea în fiecare seară la taifas,

La șezătoarea cu iz de parastas.

Cînd îl văzu jos, nenorocită epavă,

Porcul făcu o nouă ispravă.

Căpătînd de la rață o strachină de miere,

25 După ce-l întrebă pe urs dacă inima-i cere

O asemenea bunătate,

Și cînd acesta se ridică mort pe jumătate,

Începu să rîme, să înfulece cu poftă hulpavă,

Toți făceau un haz... și ce haz,

30 Pe cînd ursul era cu botul tot bale,

Pritocită otravă,

De poftă și necaz.

Tot mai mîndru de isprăvile sale,

Porcul începu să spună glume deșuchete

35 De tot soiul, unele cam răsuflete,

Spunea vorbele pe care le credea de duh

Pe șleau, tot felul de măscări,

Grabnic de parcă făcea jumări.

Rășuștele, puiculițele priveau în văzduh.

- Mă logofete,
 Nu vezi că mai sînt pe aici și fete ?
 Îi spunea gîsca, arătînd spre colț
 Răuștele și puicile cu capul întors.
- 5 Îl certa : — Făptură nesimțită, lacomă,
 Aici nu ești la „Trei ochi în plapomă“.
 — Mai zi-le și tu mai cu perdeluță,
 Îl sfătui lătrînd Opincuța,
 Întoarce frumos vorba pe partea cealaltă.
- 10 — Nu mai spune ? grohăi porcul cu rîtul sus,
 Las-o baltă !
 O să stau acum s-o mai întorc ?
 — Ehe, bine ți-a spus, cine ți-a spus, cum ți-a spus...
 Îl picni rața numaidecît.
- 15 — Da, da, întări măgarul. Vrei să zici : „Rît-fără-gît“ ?
 — Nu : PORC !

7

- Rîd toți și veselia sporește.
 Încîntat, porcul altele și altele scornește.
- 20 Dar tot mișcîndu-se așa jucăuș,
 Fără măsură, fără căluș,
 Pe marginea cazematei, în strașnică vervă,
 Uită de toate, nu mai observă
 Unde țopăie, unde calcă
- 25 Și buf... se trezi deodată în groapă,
 Căzîndu-i ursului drept în falcă.
 A știut că-i pierdut, că nu mai scapă,
 Nici n-a guițat de groază.
- Ceilalți au încremenit pe margine.
- 30 Ca să nu vază...
 De mila bietului porc
 Capetele și le întorc.
 Așteptau, într-o clipă, totul să se termine.
 Trăgeau cu coada ochiului, pieziș,
- 35 Astfel de moarte îi băgase în boale.

Ursul s-a ridicat privind cruciș
 Și a-nceput să-i dea tîrcoale.

- L-a mirosit lacom, cum zăcea otreapă,
Parcă nu știa de unde să înceapă.
Își frământa fălcile,
Măsurându-i hălcile.
- 5 Se vedea că simte cuțite în burtă...

8

- Dar lupta fu scurtă :
— Scoateți-l de aici pe acest fîrlifus,
Scoateți-l odată !
- 10 Strigă el către cei de sus.
Hai mai repede, că nu mai sînt stăpîn pe mine.
Într-o clipă, iată,
Măgarul, care alergase, vine
Cu o frînghie... aruncă un capăt în groapă,
- 15 Ursul o petrece porcului la subsuoară,
De trei ori îl înfașoară.
Godănacul tremura și mai tare văzînd că scapă.
Măgarul începu să tragă de frînghie.
Ursul, cu ultimele puteri,
- 20 Puse și el umărul împingînd, nu jucărie,
Se vedea că nu mai era fiara de ieri.

9

- Cei de față,
Înțelegînd, parcă rușinați, îngheață
- 25 De la cap la coadă.
Nu mai știau ce să creadă.
Le dădură lacrimile la toți.
Poți să fii altfel ? Nu poți...
Varză-acră, îndoită, cu inima learcă,
- 30 N-a mai stat să și-o stoarcă,
A fugit repede în cămăruța de sub scară,
Unde-și ascundea acuma scumpa ei comoară.
Scoase de prin colțuri stinghere,
Și-i aruncă ursului, în groapă,
- 35 Dovleac și morcovi, o ulcea cu miere ;

- Cu de toate îl îndoapă.
Ba a găsit și niște nuci, i le-a dat sparte.
Să aibă și el parte
De-o bucurie azi.
- 5 — Hei, Rît-fără-gît, nu mai tremura, că iar cazi.
A doua zi, duminică,
Măgarul le ținu o predică
Despre omenie și frăție,
Despre dreptatea fără piedică.
- 10 Le arată cum trebuie de acu-ncolo să fie,
Rugîndu-i să se poarte cuviincios, să nu înjure.
Iar pe urs trei zile de-a rîndul
L-au hrănit lăudîndu-l,
I-au cărat jir de prin pădure,
- 15 Proaspăt, plin de rouă,
I-au adus și nuci, și cîteva ouă.

JELANIA URSULUI PRINS ÎN GROAPĂ

- 20 Geme ursul prins
În groapă,
Geme stîns
Că nu mai scapă...

- Măi flăcăi,
Nu fiți răi,
25 Nu fiți călăi,
Nu mă lăsați, măi.

Ard ca pe vatră,
Între pereți de piatră.

- 40 Nu mă lăsați să pier
Între pereți de fier.

...Aici, să mă usuc
Singur năuc...

Trec zilele greu,
Tot aştept mereu,
5 Trec încet serile,
Mi-au slăbit puterile,
Trec nopțile lungi, prelungi,
În zori-abia ajungi.

Tot ți se năzare
10 Că-s pași pe cărare.
Te trec fiori...
Dacă-s vânători ?

O, ce groaznic chin...
Dacă vin
15 Fără să știți voi,
Vânători de soi,
Care nu te-alintă,
Ci trag la țintă
Din blestemata flintă,
20 De te fac strigoi ?
Asta vreți voi ?

Asta vreți voi oare ?
Oh, vreau la soare,
La verdeață,
25 Țin nespus la viață.

— Ei, ehei, strigă măgarul.
Ți-nțeleg amarul,
Dar afară-s miei
Care țin și ei
30 Nespus la viață...

Miei pe bot cu urdă,
Care zburdă...
Cînd te văd, îngheață...
O, cîte vietăți
5 Mor de cum te-arăți...
Ce crezi
Că simt bieții iezi
Care pasc pe pajiște
Cînd te-arăți în rariște ?
10 — Îl văd, nu-l văd,
E tot prăpăd...
Clatina cu foc
Gîsca lungu-i cioc.
Și vrei să-ți dăm drumul,
15 Să-i sfîrteci cu duiumul ?
E furioasă.
Mînuie ciocul ca o coasă.
Ehei, fîrtate,
Nu se mai poate,
20 S-au schimbat sorții,
Ești merit morții.

Scîrbos ipochimen,
De-acu-ncolo nimeni
Nu-i ca să te scape ;
25 Sfîrșitul ți-e aproape...

Ursul asculta,
Asculta, gema.
— Nu va fi așa...
Nu voi mai mînca
30 Nici o vietate,
Am să le cruț pe toate...
Voi trăi cu jir,
Zmeură și știr.
Uitați tot ce-a fost
35 Nu mai ies din post.
De m-ating de carne,
Plumb pe gît să-mi toarne.

Vă rog în genunchi,
Vă rog din rărunchi.

Gândiți-vă bine
Ce faceți cu mine...

- 5 De vin vânătorii,
Nu mai apuc zorii.

APRIGA DISCUȚIE CRITICĂ

- În odaia de lucru a tatăului.
Cei trei, în jurul fotoliului grămadă,
10 Ascultă cu pofta calicului,
Deși o știu de mult pe dinafară,
Cum se înnoadă
Această poveste,
Adormită ziua, crescută în fiecare seară,
15 Din întreruperi ce coboară văi și suie creste,
Înnădită azi de unde ieri a rămas,
În lumina lămpii, ceas de ceas,
De sîmbătă, de-o săptămîină,
Aci urzeala cu-adaosul se-ngîină,
20 Dar rămîne totuși stăpîină.

Au fost pe parcursul acestei
Întîmplări destule întreruperi, despre care
Nu s-a făcut aci vreo însemnare,
Ca să nu se-ngreuneze firul povestei...

- 25 De data asta însă a fost mai greu,
S-a răscolit un fund de heleșteu...
Auzind că-i vorba că ursul ar putea fi
Ucis, Andrei nu se mai putu stăpîni...

- El vrea adevăr și nu vis.
Trebuia să spuie ceva...
Fierbea,
Era neliniștit, speriat parcă,
5 În sfârșit iată-l că-ncearcă.
— Tăticule, am răbdat, dar nu mai pot.
E prea de tot,
E aci un nod, un cucui.
Trebuie să te întrerup,
10 Chiar dacă ai să spui
Că firul povestirii ți-l rup.
Uite... nu... pentru nimic în lume
Nu se poate ca ursul să fie dat pradă
Pleașcă vânătorilor fără obraz.
15 Ar fi o crimă fără nume,
Neroadă.
Luță, dacă face asta,
Nu mai e cu-adevărat viteaz,
Nu... Și cu asta basta.
20 Nu mai vreau să știu de el.

TĂTICU

Dragă băiete, eu ce să zic ?
Dacă Luță va hotărî altfel,
Eu nu mai pot face nimic.

- 25 ANDREI

Ce-i asta ? Ce vrei să spui ?
Dar ce ? El le face după capul lui ?
Aici tu hotărăști,
Căci tu povestești.

- 30 TĂTICU

- Ia... stai, stai...
Ce-nseamnă că eu povestesc ?
Trebuie lămurită și această istorie.
Eu sînt aici doar un cîntăreț, prigorie,
35 Nu judecător,
Dar să vedem mai de aproape despre ce este
Aci vorba, cum stăm cu-această poveste.

ANDREI

Să tăgăduiești nu poți,
Că tu ești povestitorul știu toți.

TĂTICU

- 5 Dar ar trebui să afli că eu
Nu vreau să-mi însușesc ce nu-i al meu.

GETA

- Nu-i așa. Nu se poate...
Găsesc că Andrei are dreptate,
10 Tu ești povestitorul...
Însă eu cred că Luța nu trebuie să dea drumul
Ticălosului de urs, trebuie să-l ardă
Și să-i împrăștie scrumul...
N-o să se apuce acuma să-l plimbe cu zgardă...

TĂTICU

- 15 Om vedea asta mai tîrziu.
În orice caz, ceea ce știu
E că acum trebuie lămurită încet, cu binișorul,
Această chestie cu povestitorul.

ANDREI

- 20 Ce să mai lămurești ?
Povestitorul ? Tu povestești, tu ești.

TĂTICU

- Așa o fi, eu povestesc,
Dar să nu te miri
25 Că eu nu mă socotesc
Și autorul acestei povestiri,
Care și fără mine saltă...
Eu nu sînt decît o simplă unealtă,
Nu fac decît să-nșir
30 De-a lungul unui fir
Ceea ce am găsit,
Dacă vreți, născocit,
Voi toți împreună cu mine.
Povestea asta știți prea bine

Că nu a fost de la început așa.
Ea a crescut zi de zi ca fumul din lulea,
S-a-mplinit ca luna.
De vreo trei ani într-una...

5

ANDREI

Nu chiar în fiecare zi, la drept vorbind.

TĂTICU

- Nici nu pretind,
Căci nici nu poate fi,
10 Mai ales de când s-a lungit atât...
Căci, hotărât, e poveste, nu zbor tăiat de lăstun.
Nici n-aș avea timp s-o spun
Toată într-o singură zi.
Țin deci să se știe lămurit aci :
15 Că la început a fost o poveste foarte scurtă.
N-a fost decît ideea, puțină și golașă,
Care a crescut ca la dospit o turta.
A fost așa că Luță, cu firea lui trufașă,
Era un vînător vestit în Cișmigiu,
20 Puțin cam ageamiu,
Pe urmă tu, Andrei, ai susținut, viteze,
Că el trebuie să meargă să vîneze
Un urs adevărat. Nu asta ai vrut ?
Și cu toții o vreme ne-am întrecut,
25 Încurcînd ițele povestirii
Ca floarea, frunza și spinii, trandafirii,
Fiecare propunînd una ori alta,
Cum ne ajutara mintea, acul, unealta.
Ce mai încoace și-ncolo, cum ne trăsnea prin cap,
30 Punînd ici căciulă și colo horbote,
Urcînd și coborînd ca la scrînciob, la dulap :
Dacă propunerea stîrnea hohote
De rîs, era primită, și povestea creștea,
Și se-mpodobește ca o giubea
35 De lăutar rătăcitor prin praf și spini,
De care se prind tot felul de scaieteși și ciulini.
Eu legam lucrurile într-un tot,
Ca mărelele pe un fir, cu un cot

- Azi mai lung decît ieri,
Iar voi vegheați ca să nu uit ceva
Din cele ce s-au adăugat în ajun,
Din podoabele agățate pe giubea.
- 5 E drept că de cînd o tot spun,
Am învățat-o ca pe apă,
O turui pe de rost,
Cînd și cînd rareori dacă-mi scapă
Cîte un amănunt, uit dacă a fost
- 10 Berbecul sein, ori frățîna-său ;
Sau las la o parte din glumele de gust prost
Ale porcului, cel deștept și nătărău...
Dar Docu veghează cît doi.
Mai grijuliu decît oricare dintre noi,
- 15 Căci mic, el o știe mai bine,
Cum și-adună mierea trudnicele albine,
Și nu iartă să pierdem nimic pe drum,
Și nici să povestesc oricum.
La început totul ar fi fost cîteva file,
- 20 Acum, cititul ei poate să ție patru zile.
Vreți să vă spun ce cred eu ?
E că dacă voi doriți s-o ascultați mereu,
Ca-ntîia oară,
Deși o știți pe dinafară,
- 25 Este tocmai fiindcă vă face plăcere
S-o vedeți sporind ca florile pe lăicere...
Să aduceți fiecare cîte ceva nou,
O faptă, un ecou
Care te trage după el, ca un zvon de vioară...
- 30 E plăcerea de-a clădi din nimic,
Dar nu cu cărămizi și scînduri,
Ci cu vorbe, cu gînduri,
Cu firul minții, de borangic,
O întîmplare care pornește apoi
- 35 Să zbiere de capul ei, singură,
Ca baba pe lingură,
Și nu mai ascultă de noi...
Cînd o vedeți cum și-a luat zborul
Mai puteți zice că sînt eu autorul ?

ANDREI

De, mai știi ?
Dar fie cum o fi !
Ce facem acum cu ursul, spune ?

5 TĂTICU

Vezi că e greu de spus. Țsta nu-i joc cu alune.

ANDREI

N-o fi chiar joc,
Dar nici nu e greu deloc.
10 Dacă zici că noi sîntem autorii
Acestei încurcate istorii,
Ce mai încoace și-ncolo ? Am și hotărît
Ca Luță să-i dea drumul ursului pe loc,
Fără ocol, chiar azi, numaidecît.

15 GETA

Nu, nu, asta nu se poate.

ANDREI

Ba, da, nu e cu puțință să-l omori, așa prins.
Chiar dacă e un urs, e și el un ins.
20 Luță trebuie să-i dea drumul, și cu asta
Înceiem povestea și basta.

GETA

La tine și la tata, toate merg cu basta. Ei, nu
Nu trebuie să fie numai cum spui tu.
25 Dacă Luță dă drumul ursului e un...
...Un ticălos, un ucigaș, un nebun.
Iarăși o să tremure văile de-această fiară...
Cum s-o vedea slobodă, afară,
O să-i mănînce mai întîi pe ei toți,
30 C-au fost niște netoți,
Cum spunea baciul, acea gadină
Iar o să fie stăpîină pe padină.

ANDREI

Asta nu e sigur... Ai văzut
35 Că ursul nu l-a mîncat pe porc, deși ar fi putut.

Deci Luță trebuie să-i dea drumul,
Trebuie să-ncerce-ncotro merge singur fumul.

TĂTICU

- Așa o fi, măi băiete, dar cartea are și-alte foi.
5 Deh... vezi că s-ar putea ca Luță
Să nu asculte ce hotărîm noi...
Ei, dacă rămînem de căruța,
El înainte, noi înapoi ?

ANDREI

- 10 Cum să nu asculte ? El nu poate face
Decît așa cum spunem noi, și pace.

TĂTICU

- Deh ! V-am spus că întîmplarea
Și toate vietățile ei, acum
15 S-au desprins de noi, cum ai zis, ca un fuior de fum
Pe care-l îmbată și-l soarbe zarea.
Uneori eroii aceștia sînt cu toane,
Ca niște cucoane ;
Trebuie să le știi zîmbetul,
20 Umbletul,
Ei merg după felul lor, fie ce-o fi,
Nu le mai poți porunci
Să facă un lucru care nu li se potrivește.
Fiecare după legea lui, nu a ta, crește.

25

ANDREI

Atunci ? S-au cam încurcat toate...
Îl lășăm pe Luță să hotărască, teleleu ?

TĂTICU

Deh... Știu și eu ?

30

GETA

Dar să-l sfătuim pe băiat se poate ?
Să nu dea drumul ursului din groapă,
Pentru că dacă fiara scapă
E prăpăd.

Să-i spunem că la ivirea zorilor,
Să-l dea pe mîna vînătorilor.
Altceva, eu, drept să spun, nu văd.

ANDREI

- 5 Asta nu se poate. Nu e cum vrea fata.
Trebuie sfătuit să-i dea drumul și gata.
Ați văzut că ursul a făgăduit
Să nu mai facă rău nimănui.
Să nu mai mănînce carne în viața lui.

10 GETA

Și tu-l crezi ? Să se vadă el afară
Și pe urmă altfel o să stea de vorbă cu ei.
O să scoată pe nas scînteii,
O să devie iar spaima munților, fiara e fiară.

15 ANDREI

Asta nu cred, că-l bat de-l zvînt.
Trebuie să fie un urs de cuvînt.

TĂTICU

- Dar tu, Docule, ce zici ?
20 Ehe, are și el un cuvînt de spus aici.
Nici nu știți ce idei poate să aibă un pici.

DOCU

Eu zic să-i facă puțină manichiură
Și să-i pună botnița la gură.

25 TĂTICU

Năzdrăvan băiețaș... poftim... aferim.
Dar părerea mea e că noi să ne mai odihnim olecuță
Și să-l lăsăm să vorbească pe Luța.

GETA

- 30 De ce Luța și nu ceilalți soți ?
E el mai cu moț decît toți ?
Vrem să știm și ceilalți ce vor !

ANDREI

Fiindcă Luță e comandantul lor.
Ei, acum...

GETA

- 5 Comandant ? Lasă gluma,
Ehei, sînt multe de spus despre acest Luță,
Pe care toată lumea îl cocolește, îl cruță.
De ce s-o mai ascund ?
Comandantul ăsta s-a cam dat la fund...

- 10 TATICU

Nu înțeleg ce vrei să spui ?...

GETA

- După părerea mea, acest Luță nu-i
Un erou adevărat.
15 De cînd a fost rănit la mîină,
Stă săptămîină după săptămîină
Și nu face nimic. E pus la murat.

ANDREI

- Taci din gură... Înțelege...
20 Luță e un comandant în lege.

GETA

- Și ce ispravă a mai făcut ? Ceva nou ?
Nimic de atîta vreme.
Ei, nu-i de-ajuns, pentru ce să se cheme
25 Că este un adevărat erou ?

ANDREI

- Cum vorbești așa ? Ești o fată fără minte.
Adu-ți aminte de tot ce a fost înainte.
Luță a hotărît să vîneze ursul cu orice preț,
30 El s-a făcut luntre și punte
Și a pornit cu cățelul pe munte,
Fără să șovăiască o clipă, dîrz, semeț.
Atît curaj văzînd,
După el s-au luat și ceilalți, rînd pe rînd.

- Astfel s-a adunat oastea întreagă,
Luță e cel care-o leagă.
El a luptat și singur și laolaltă
Și s-a retras cel din urmă, rănit,
5 Cînd a văzut că nu e altă
Cale... Ce-ar fi putut să facă ?
E deci un comandant desăvîrșit...

GETA

- Lasă... vorbe de clacă...
10 Noi vrem să vedem fapte...
Eroul dumitale e cam papă-lapte,
Poți dacă vrei să-l admiri... n-ai decît.

ANDREI

- Dar cine-i ține acolo pe toți
15 Cu pilda lui ? Dîrz, hotărît...
Altfel, vitejii lui soți
Ar fi fugit de de cîteva ori, ca pe roți.
Tocmai fiindcă e și chibzuit,
E un comandant desăvîrșit.

20 CÎNTUL XVII

1

TĂTICU

- Lăsați-vă de ceartă.
Tocmai, uite-l, intră iar în poveste, pe poartă,
25 Chiar Luță, cu părul ciufulit, tras la față,
Cu ochii în cearcăne, privirea în ceață.
Parcă ar fi dormit pe scînduri,
Atîtea nopți mistuit de gînduri,
Speriat de îndoieli, de necuprins,
30 Întrebîndu-i ce să facă,
Acum, că ursul e prins.

- În jurul lui, ca la clacă,
I-a chemat pe toți soții.
— Ascultați și gândiți-vă bine ce-avem de făcut.
Părerea mea este, vă spun mai dinainte,
5 Să-l întrebăm pe urs dacă s-a învățat minte,
Dacă înțelege că a fost un neghiob, un prost,
Dacă jură că va mânca de-aci încolo numai de post.
Dimineața, la prânz, și-n fiecare seară,
Că de carne nu se va mai atinge nici
10 Să-l pici
Cu plumb, nu cu ceară.
Că nu va mai mânca nu numai miel,
Găini ori vițel,
Dar nici alte vietăți mici,
15 Gîndaci sau furnici...
Că se va hrăni cu buruieni,
De pildă, știr, ștevie, strujeni,
Iar în miez de vară, smeură, papară.
— Să nu se-atingă de alune, strigă de pe scară,
20 Mînioasă, Rița,
Că-i cos gurița,
Îi scos ochii, îl scuipe, îl fac de ocară.
— Ba, să-i lăsăm alunele,
Nucile și prunele,
25 Dar numai cu voie de la vecin.
Să jure că va respecta bunul străin.
Ce ziceți? Sînteți de părere?...
A urmat o lungă tăcere.
Nimeni n-a spus nimic,
30 Numai gîsca a clătinat din cap, a ridicat ușor
Umerii aripilor.

2

- Ursule — rosti răspicat Luță-n acea dimineață
Cu raze lungi, de soare
35 De toamnă, cu lumină multă —
Dacă ții la viață,
Ridică-te în două picioare
Și ascultă

- Fără teamă,
 Dar cu adîncă băgare de seamă,
 Cuvînt cu cuvînt,
 Cele ce vei fi întrebat,
 5 Căci pe temeiul lor vei face legămînt,
 Față de noi toți care ne-am adunat
 Azi în jurul cazematei acesteia,
 Ca să se sfîrșească cinstit toată povestea.
- Ursule, spune ce ai de gînd ?
 10 Vei mânca miei
 Nevinovați și oițe blînde ?...
 Vaci, viței, rînd pe rînd,
 Și vițelușe plăpînde ?
 — Nu... nu, nîcîcînd... nîcîcînd,
 15 Răcni ursul c-un soi de deznădejde.
 Vă făgăduiesc că nu va mai fi nimic cum a fost !
 — Juri că nu vei mai fi pentru ei o primejdie ?
 Te legi să mănînci de-aci-ncolo numai de post ?
 — Vă jur pe tot ce vreți...
 20 Că nu se va mai pomeni,
 Dar ajutați-mă să ies de-aci,
 Credeți-mă, o să vedeți...
 Nu vă veți căi...
 Vă rog în genunchi,
 25 Vă rog din rărunchi...
 — Ai să te faci un urs cumsecade ?
 N-ai să mai sperii oameni și copii ?
 — Asta-i chiar gîndul care mă roade
 De cînd sînt prins... Of, of... Lăsați-mă-ntre vii !

30

3

- L-au crezut.
 Aveau altceva mai bun de făcut ?
 L-au ajutat deci să iasă la liman.
 Au împins un trunchi, un buștean
 35 Mai gros, că altfel, crapă,
 Rostogolindu-l pîn' la groapă.
 Pe urmă l-au proptit de-un capăt, să fie scară.

- Ursului nu-i venea să creadă
Că iese la viață-afară,
Parcă tot avea pe ochi o broboadă.
O clipă a șovăit, apoi ca împins de-un pinten
5 A țîșnit sprinten
Și s-a cățarat pe trunchi.
Cînd s-a văzut sus, chiar că s-a bucurat din rărunchi.
A sărit la Luță năuc,
L-a prins în brațe gingaș ca un butuc
10 Și-a început să-l pupe cu foc.
Cei de față priveau ca la iarmaroc.
— Aici rămîn, cu voi rămîn, voi dulci ca puii cloștii !
Fîrtații rîdeau de bucurie, ca proștii,
Și fiecare-n felul lui :
15 Cățelul săltăreț lătra,
Berbecul behăia tehui,
Găina duios cotcodăcea,
Măgarul mintos din cap clătina ;
Pe urmă ursul a-nceput să facă tumbе,
20 „În mîini“ să joace, să umble ;
La urmă chiar că și-a dat în petic.
Lăcrimînd bezmetic.
— Of ! Of ! amarnic necaz
Să simți satîrul morții pe grumaz,
25 Răsuflarea ei pe obraz ;
O, nu-i deloc lesne .
Să te simți în mormînt pînă la glezne.
- În ziua aceea, cu tot ce le-a rămas,
Sau aproape,
30 Vrînd ce-a fost să-ngroape,
Au făcut un ziafet,
A fost o petrecere de pomină, cu mîncare berechet
Și cîntece pe-al optulea glas.

4

- 35 Se arăta o toamnă tot mai frumoasă,
Deși serile erau cam reci,
Alergau frunze uscate pe poteci,

- Zburau spre cuib sub streăşină moi lilieci.
Fîrtaţii nu se-ndurau să mai plece acasă.
Ursul îi ruga stăruitor să rămîna
Măcar o săptămîna,
- 5 Nu ştia cum să-i înduplece
Să mai stea, să nu plece
Şi făcea tot felul de ghiduşii,
De ghimbuşlucuri, cu limba de doi coţi,
Încît se minunau toţi.
- 10 — Drept să vă spun, măi copii,
Îmi place viaţa voastră, îmi place.
Viaţa asta, cînd te vezi între prieteni,
Între semeni.
M-am săturat de pusnicie, de bîrloage posace,
M-am săturat peste rîpe să-mpărătesc.
Ah, cîte aş vrea să vă povestesc...
...Ascultaţi, măi, voi aştia doi copii,
Şi dumneata, Moş Samar,
Eu n-am avut pînă acum habar
- 20 Că oamenii pot fi atît de cumsecade ca voi.
I-am crezut pe toţi făcuţi din venin şi noroi !
Am să vă spun de ce m-am prefăcut în fiară,
Cum am auzit că mi se spune în ţară
Şi cum v-am auzit şi pe voi spunînd mereu...
- 25 Ei bine, aflaţi că odinioară
Trăiam liniştit prin coclauri şi eu,
Cu o faptură aproape mie.
Aveam şi-un pui, neastîmpărat ca o ciocîrlie.
Era frumoasă viaţa cu ei alături,
- 30 Aveam jir pe jos, cît vreau, pături,
Smeură şi mure,
Rătăceam fără griji prin pădure.
Ah, era tare frumos odinioară,
Seara citeam în stele şi cîntam din vioară.
- 35 Într-o zi în marginea rariştei de fagi
În care se jucau cei dragi,
S-au ivit printre copaci
Doi vînători cu ochi de sticlă,
Au pus degetele pe trăgaci :
- 40 Două bubuituri. Am văzut totul ca prin pîclă,
Fuseseră două fiare cu puşti...

- Ah, din ce ți-e dat în viață să guști...
 Sînt dureri pe care-n tine toată viața le porți,
 Ursa, ursulețul zăceau pe jos morți ;
 Într-o clipită gloanțele astea seceră.
- 5 Pe mine dușmanii nu mă văzuseră,
 Căci eram într-un smeuriș
 În spatele lor. Pe furiș,
 Nu l-am putut înșfăca decît pe unul.
 Celălat a fugit.
- 10 De atunci l-am tot căutat ca nebunul,
 În fiecare om întîlnit
 Îl vedeam numai pe el.
 Am sfîșiat tot ceea ce mi-a ieșit în cale,
 Pe munte, pe vale,
- 15 Fără alt țel
 Decît să-l nimeresc pe-acel ticălos,
 Să-i întorc măruntaiele pe dos.
 Pe urmă nu am mai putut uita
 Gustul sîngelui care gîlgîia.
- 20 Mă îmbăta să-i văd pe toți fugind
 De groaza mea.
 Uneori mă prefăceam numai că-i prind.
 M-am deprins să-nghit,
 De-a valma, ce s-a nimerit.
- 25 Cu cît înfulecam, cu atît îmi sporea lăcomia,
 Suta cerea după ea mia.
 Asta îmi ațîța mațele,
 Înghițeam coama cu lațele.
 Căpătasem pofte noi,
- 30 Mă umflam ca un butoi.
 Ce intra-n mine, parcă-mi despoia
 Măruntaiele... mi le întărita.
 Fiecare altă, acum văd, victimă,
 Mă ungea pe inimă,
- 35 Am știut că mi s-a dus faima
 Și-mi plăcea să văd cum îi îngheață spaima.
 — Pe Iscodici l-ai fi mîncat cînd l-ai găsit jos ?
 — Oho ! Pe voi eram mai ales furios.

- Uneori spre seară, după ceasurile patru,
 Petreceau, adunați la foc, ca la teatru,
 5 Se jucau de-a leapșa, ascundeau inelul,
 Dar mai ales veverița (cu care ursul se-mpăcase
 Și se pupase)
 Împreună cu cățelul
 Nu-i dau o clipă răgaz.
 10 Ca să-i facă în necaz,
 Când îl vedeau că mai cere,
 Se prefăceau că-i dau chifla
 De nuci unsă cu miere,
 Da' îi dădeau cu tifla.
 15 Apoi se suiau pe dulap ca pe zăplaz,
 Pe fereastră, pe pervaz,
 De-acolo îi săreau pe grumaz,
 Ceilalți făceau ca nebunii haz.
 Prinseră gust de glume, de pozne,
 20 Umblau cu pocnitori, cu trozne.
 Îl păcăleau pe urs în toate chipurile,
 Căci el nu le cunoștea tertipurile ;
 Le plăcea strașnic la al păcălelilor vad.
 De pildă, când ursul se așeza la masa de brad
 25 Din fața cabanei, topit de plăcere,
 Să-și mănânce porția zilnică de miere,
 Cățelul venea lângă el viclean
 Cu o carte cu poze multe

- Uitată pe raft, din cine știe ce an,
Și ursului, drept să vă spun, între altele multe,
Tare îi plăceau pozele, îi plăcea să-asculte
Cum știe cățelul să arate
5 Ici, căprioare, colo, gări și sate.
Iată că veverița vine și ea cu o carte
Tot cu poze, se-așază de cealaltă parte.
Ursul se bucură, din cap clatină
Și arată cu gheara, fără să înțepe
10 Hîrtia, fericit că pricepe,
Pagină după pagină.
În timpul acesta, Rița îi fură mierea din strachină.

- Apoi îi arată ea, și-atunci
Cățelul lipăie de zor...
15 Și așa, hoți nevinovați ca niște prunci,
La dreapta, la stînga întorcîndu-l,
Îi furau mierea cu rîndul.

- Cînd ghicește viclenia lor,
Cînd le vede isprava
20 Și pricepe că a fost păcălit,
Ursul se înfurie cumplit,
Vrea să-i prindă, să-i dea tava ;
Dar e greu că-s amîndoi sprinteni,
Sînt nicaieri și pretutindeni,
25 Ca niște spiriduși.
Zadarnic încearcă să puie laba :
Acuși... acuși...
Într-o clipă unul e în copac,
Altul sare peste pat, ca un drac,
30 Dînd păcălitului cu sîc,
Care mort de ciudă
Se repede și cade bîldîbîc.
Toți rîd de el ca de o paparudă,
Rîd ținîndu-se cu mîinile de burtă.

- 35 Dar cearta e scurtă,
Căci pe urmă, iar se-mpacă,
Sînt isprăvi vesele de șezătoare și clacă.
Adesea însă, ca actorii, cei trei prelungesc jocul

Prefăcîndu-se anume,
Înconjurînd în goană focul
Și născocind alte și alte glume.

2

- 5 Uneori ursul îi vedea, pe Luță ori pe Iscodici,
Citind cam greu, dar citind,
Pagini cu semne mici — furnici —
Din cărțile cabanei,
Pe cînd toți ceilalți, uitînd și de grija hranei,
10 Ascultau ca la colind...
Îi privea pe cititori cu jind...
Se uita pe pagină și el,
Dar nu pricepea defel
Cum pot fi atîtea lucruri ascunse
15 În rînduri mărunte, tunse.
Ceea ce îl mira mai ales
Era că Luță și Iscodici găseau înțeles
Și cînd nu erau poze,
Nici albastre, nici roze,
20 Se întreba privind năuc,
Unde vedea Luță : „calul aleargă pe șes“...
„Copii s-au urcat în nuc“...
Zadărnice... Nu-și putea răspunde.
— Unde e calul ? șesul, unde ?
25 Iată acum citea Iscodici :
„Bufnița doarme în paragină“,
„Bufnița, de-asemeni, se ascunde“,
Nu se vedeau pe pagină
Decît rînduri negre de furnici.
30 — Unde-i paragina ? ghici, ursule, ghici...
Și întorcea foaia, o vîntura
Tot așteptînd
Să cadă bufnița ; Luță îi spunea rîzînd :
— Nu așa, ursule, nu așa,
35 Nu mai căuta.
O carte
Vorbește fără s-o întorci pe cealaltă parte.
Ursul, mai îndîrjit, o scutura.

- Lui nu-i vorbea.
Asta, mai mult decît orice, îl uimea
Din cîte văzuse la oameni.
Citea Luță : „Iată pepeni verzi, galbeni...”
5 Dar el nu vedea nici galbeni, nici verzi.
— Unde sînt, de-i vezi ?
Clătina din cap :
— Cu mine nu vorbește nici atît,
Și arată unghia amarît,
10 Spune tu...
Dacă-l duc la ureche sună ghiocul,
Dar cartea, bat-o focul,
Cartea, nu !
Și cînd era singur ursul privea ore întregi
15 Cărțile din rafturile cabanei.
— Ah ! rău e să nu-nțelegi
Isprăvile astea ale satanei.
Dădea dulapul la o parte să vadă
Dacă dincolo nu mișcă vreo coadă.
20 Într-o zi dădu lui Luță o carte albastră,
Căci celelalte erau cu scoarța gălbui
Ca pielița unei gutui.
Cartea-albastră vorbea la fel de măiastră.
Mult se minuna ursul, mult,
25 — Mie de ce nu-mi vorbește ? Și eu o ascult...
Într-altă zi a venit ținînd la spate
O carte găsită sub dulap poate.
Lui Luță îi vorbea și asta, frumos avîntat,
Ca și celelalte știute, toate.
30 În capul ursului se-nvîrtea o roată.
— Cum îți poate vorbi o carte care nu te cunoaște
Și n-ai mai văzut-o niciodată ?
— Să vezi, bunicul meu,
Ca să mă-ndemne,
35 Spunea despre semne :
Numai ăl care le paște
Le cunoaște.
— Ce sînt alea semne, aci sînt numai bețe,
Viermișori și cerculețe.
40 Semne sînt și pe frunză, dar frunza nu vorbește.
Luță, înfundat, tăcea ca un pește,

- Atunci sări Iscodici : — Semnul e literă,
 Litere sînt toate semnele astea mici.
 — Litere zici ?
 Din găoci ies mici puii de viperă,
 5 Dar aia mișună, astea nu mișcă
 Și nici nu pișcă.
 Dar Iscodici nu se zăpăcește-așa ușor.
 — Literele le cunosc cărturarii, doar ei
 Singuri știu tîlcul lor.
 10 — Și ce naiba sînt acei
 Cărturari, cum le spui, ce ?
 — Deh...
 Bob cu bob, e greu de ales,
 Dacă nu știi, e greu de înțeles.
 15 Cărturarii sînt acei căroră le plac cărțile.
 — Și mie îmi plac.
 Ca să-mi vorbească, spune, ce trebuie să fac ?
 Că, uite, le pipăi zadarnic pe toate părțile...
- 3
- 20 — Oh, și rățoiului meu, sări rața,
 Îi plac cărțile grozav, mai ales dimineața,
 Cărțile îl înviorează.
 Un dascăl din curte, spunea că le... le... devorează.
 Tare se bucură cînd găsesc și-i aduc vreo carte,
 25 Lasă pentru ea orice deoparte.
 — Atunci, zise ursul, dă-i cartea asta,
 Crezi că o să-i placă ?
 — Mai întrebă ? Nu știi ce plăcere o să-i facă...
 Se grăbi să-l asigure, zeloasă, nevasta...
 30 Cei de față se mirau,
 Căci pe rățoi cărturar nu-l știau.
 Dar se nimeri
 Că tocmai atunci sosi
 Și Gură-Spartă, care fusese dus
 35 Prin pădure. S-a bucurat nespus.
 — Mi-a dat-o mie, a întrebat, mi-a dat-o mie ?
 — Da, a găsit-o ursul și ți-a dat-o ție.
 Și, întorcîndu-se făloasă :

- O să vedeți acum ce mare cărturar...
Ah! să-mi spuneți dacă nu e ceva rar.
Rățoiul desfăcu încet cartea cea groasă,
Îi pipăi scoarțele, mijlocul...
- 5 Apoi începu s-o sfîșie cu ciocul
Și să-i mănînce cu poftă, foile una cîte una.
Pe urmă, s-a încălzit, smulgea cîte zece,
Înghițea cu furie, mai, mai să se înece.
— Ei, ați văzut ce cărturar e?
- 10 Spuneți, se află altul mai mare?
Întrebă biruitoare
Rața.
Dacă îi dați cărțile astea toate,
Pe toate le mănîncă pîna dimineața,
- 15 Numai ca să v-arate ce poate.

DOCU

- Tăticule, să știi, eu
Nu mă fac cărturar,
Că mie nu-mi place hîrtia
- 20 Nici cît unghia, nici atît,
Simt că-mi rămîne în gît.
E mai bună lipia, sarailia.

TĂTICU

- Deh... măi băiete,
- 25 Dacă iubești cărțile nu e nevoie să le mănînci,
Să le devorezi, dînd pe brînci,
Una după alta, pe nerăsuflete.
Că, vezi, deși au foi, nu sînt plăcinte.
Ci trebuie să le citești pe îndelete,
- 30 Să le cauți înțelesul cu luare-aminte,
Așa face omul cuminte,
Dragă băiete.

4

- Mai trecu o săptămîină
- 35 Și ei nu se îndurau să plece.
Vremea se făcea tot mai rece,

- Ceas cu ceas despărțirea o tot amână,
Ziua umblau în sus și în jos după hrană,
Iar către chindie făceau focul
În poiană,
5 Lîngă cabană,
Și începeau glumele, șotiile, jocul.
De ghidușile cățelului făceau haz,
De ghimbușlucurile veveriței, ce să mai zici ?
Dar mai ales năzdrăvăniile ursului stîrneau hohote.
10 Să se despartă de el le-ar fi fost necaz.
Cînd pomenea de plecare măgarul, ori Iscodici,
Mai toți răspundeau în bobote,
Dar și ursul, mucalit, făcea
Ca să-i ție, tot ce prin cap îi trăsnea.
15 Nu-i mai plăcea acum să rămîie singur
Pe munte, prin crînguri,
Cum rămînea în alte rînduri.

ANDREI

- Păcat, zău,
20 Și mie îmi pare rău,
Dar de ce să plece,
Cînd la cabană iarna și-o puteau petrece ?

GETA

- Mai cuminte ar fi fost să-l lase în plata Domnului.
25 Să-și facă toată iarna somnul lui
Și ei să plece fiecare acasă.

ANDREI

(*mînios*)

- Taci din gură, lasă...
30 Ce vrei, ce tot încerci ?
Tu nu mai ai cuvînt...
Ai spus că ursul n-o să se ție de legămînt,
C-o să-i sfîșie pe toți... c-o să-i facă terci,
Că o să fie prăpăd...
40 Dar, pe de altă parte, e drept, nici eu nu văd
Cam ce ar putea să facă...
Deh... nici ca ei, să te ții numai de joacă.

TĂTICU

- Luță și Ișcodici, nu mai încape îndoială,
Trebuie să se întoarcă acasă.
Anul acesta vor merge la școală,
5 Și apoi nici inima nu-i lasă,
Le e dor de frați și surori, de părinți,
Sînt viteji, dar sînt copii cuminți.
Docule, la ce te tot gîndești ?

DOCU

- 10 Tăticule, eu zic să lase cabana goală
Și să vie toți la București.
Luță și Ișcodici să meargă la școală,
Că o să aibă șapte ani.
Iar ursul, veverița și cățelul
15 Să joace la circ și să câștige bani,
Ca să le cumpere prăjituri de tot felul...

TĂTICU

La circ ? Docule, ce-ți trăsni prin cap ?
Asta chiar că e lipită cu pap...

- 20 DOCU

Eu am văzut la circ urși și căței.

TĂTICU

Vai, vai, să-i trimitem la circ, bieții de ei ?
Tu ce zici, Andrei ?

- 25 ANDREI

Nu e o idee rea.

GETA

E și părerea mea.

TĂTICU

- 30 (*revoltat*)

Să-i trimitem la circ pe acești eroi ?
A, nu mă așteptam la una ca asta de la voi !

GETA

De ce să nu-i trimitem la circ, spune ?

TĂTICU

Auzi ? la circ... auzi ?

5 Ah ! gloria eroilor apune...

GETA

Dar sînt niște eroi veseli, nu sînt ursuzi.

ANDREI

Întrebarea e unde să stea și unde să doarmă ?
10 La București le-ar trebui o cazarmă.

DOCU

Ursul poate dormi jos la calorifer.
Eu am fost acolo, odată la Crăciun.
E bine iarna cînd afară-i ger.

15

TĂTICU

(a rămas pe gînduri)

Deh... Știu eu, drept să vă spun,
Dacă mă gîndesc mai bine, încep și eu
Să cred că Docu iar a nimerit-o... Nu-i prea rău.

20

GETA

Da... da... tăticule, așa să povestești...
Că vin cu toți la București...
O să moară lumea de rîs la circ, ai să vezi,
Cînd ursul e păcălit și aleargă
25 Să-i prindă pe cei doi titirezi.

ANDREI

La circ trebuie să meargă
Și rața cu rățoiul ei cărturar,
Asemenea scumpete
30 Se vede cam rar.

TĂTICU

Nu atît de rar cum crezi, băiete.

- Gîsca a fost aceea
Care le-a dat ideea...
- 5 Într-o zi mînioasă, le-a strigat :
— Să mergeți la bîlci, caraghioșilor,
Unde sfîrîie untura gogoșilor,
Să vă scâlîmbăiați acolo cît vreți,
Să rîdă lumea de asemenea nătăfleți
- 10 Cu capul plin de sticleți.
Fi-v-ar de cap să vă fie !
Au început toți să sară în sus de bucurie.
— Ura, la circ... a strigat Iscodici.
La circ, au fost de părere mari și mici.

15

2

- A trebuit să-l dumirească pe urs cu încetul
Ce-i aia circ... El nu mai văzuse, bietul.
I-a explicat foarte bine măgarul,
Care cărase acolo cu samarul
- 20 Cîteva burdufuri grele de brînză.
— Era așa, mare... mare ca o casă de pînză.
Afară, unul boit pe față,
O paiată,
Mergera prin mulțime, pe picioroange,
- 25 Ca un cocostîrc
Care calcă prin iarbă, prin smîrc.
Spunea tot felul de goange,
Îndemnînd să vie
La el în prăvălie...
- 30 Înăuntru păpuși mari mergeau pe rotile,
Erau urși, lei și cămile.
O maimuță făcea pe omul, omul pe maimuța
Și se dădea pe frînghie huța,
În sus, în jos.
- 35 Pe o femeie se-ncolăcea un șarpe gros ;

- Erau cai mulți cu funde roșii, verzi.
 Suit pe șa, un flăcău mânca foc,
 Ce să spun, la ăst circ, la iarmaroc
 Era atîta lume că puteai să te pierzi.
- 5 Măscăricii dădeau cu bobîrnacul.
 — Dar mîncare ? mîncare ? întrebă godînacul.
 E bună ? e destulă ?
 — Mie mi s-a părut că toată lumea e sătulă...
- 10 — Atunci mergem la circ. Eu o să explic lumii pe loc
 Ce face ursul și veverița, și cățelul,
 Și rățoiul, și rața... O să fumez, de haz, un chiștoc.
 Sînt bun de gură ca un logofăt,
 Cu vorbele mele, ce văd ei, eu tot le mai arăt.
- 15 O să rîdă și mai bine,
 Cînd îi fură cei doi ursului mierea,
 Ce rea e uneori veverița, muierea.
 Oh, luați-mă și pe mine,
 Mai ales că vine Crăciunul
- 20 Cu sfîntul Ignat
 Și e păcat.

GETA

- Tăticule, eu nu văd cum o să vorbească
 25 Porcul la circ... ca lumea din oraș să-l priceapă.
 Cum o să-nceapă ?

ANDREI

- Dar cînd vorbesc actorii alt grai
 Nu înțelegeți ?... porcul doar o să grohăiască
 25 Și o să fie hai...

TĂTICU

(mai departe)

- Au primit să-l ia și pe el, la grămadă.
 Ce-or face în București, or să vadă.
 30 Au hotărît pe loc, să plece
 Chiar a doua zi, cînd noaptea cu ziua se îngîănă,
 Să poată trece
 Întîi pe la stîină,

- Ca să se despartă cuviincios măgarul
Și berbecul, de baci, de ciobani,
De frații lor, acum cînd trec hotarul
Pentru multă vreme, ani și ani.
- 5 Au mai hotărît, firește,
Să meargă-orînduiți ostășește.

3

- A doua zi de dimineată,
Crestele ieșeau pe rînd din ceață,
10 Strălucind în soare, argintii.
Brazii păreau mai verzi, mai vii.
Era o dimineată ușoară,
Ca o inimă-mpăcată la sfîrșit de vară.
Toți erau adunați în rînd ;
- 15 Lipseau cei ce căzuseră luptînd...
Numit adjutant și curier, cățelul
A dat raport lui Luță, a făcut apelul
Cu poreclele anume,
Ca să răsune acum schimbate în renume,
- 20 Ultima oară aci, lîngă Cabană,
Pe pajiștea moale din poiană.
- Acum, pregătit de plecare,
A răspuns „prezent“ fiecare.
— E aci gata de drum,
- 25 Oastea fără preț,
Cea neînchipuit vitează,
Mîndra oaste a muntelui semeț,
Orînduită după cum
Urmează :
- 30 În fruntea bravilor ostași,
E la trei pași,
Trompetul Gură-Spartă,
Gata să vestească spre-a văilor poartă.
Urmează-n rînd sub soarele care începe să arză
- 35 Varză-dulce, Varză-acră, Inimă-de-varză.
Alți trei pași, după locul lăsat pentru Luță,

- Vine Minte-creață,
 Frunte îndrăzneță,
 Cu coarne ce nu cruță.
 După el, sfioase,
 5 Rușinoase,
 Cocheta, Bogheta și gingașa Puicuță.
 Apoi, gătit cu flori roși la urechi, Rîț-fără-gîț,
 Fălos cît zece,
 Simte că nimeni nu-l poate întrece.
 10 Urmează numaidecît,
 Puțin cam pe gînduri, Ursul.
 Oricum, îl cam neliniștește cursul
 Aceste plecări în lume,
 Nu-i mai prea arde de glume.
 15 Pe spinarea lui, Rița, cît un cercel,
 Are coadă și pentru el.
 Încheie coloana de voinici
 Moș Samar,
 Iar
 20 Pe el, călare, Iscodici.

- Nu mai sînt acum cu noi
 Cei căzuți în luptă,
 Neînfricații noștri eroi.
 25 Ața vieții le-a fost ruptă :
 Mînzul cel brav, dovedit de soi,
 Cocoșul falnic și puica lui duioasă,
 Berbecul sein, viteaz cît doi,
 Cumătra Vergilia cea dîrză, inimoasă...
 30 Ei nu se mai întorc cu noi
 Acasă.
 În veac să le păstreze gîndul această cetină
 Prietină.
 A urmat o liniște de moarte.
 35 Toți priveau, cu gîndul rătăcit departe.
 Grea e clipa cînd insul de-ai lui se desparte.
 Luță asculta grav, nemișcat...
 Apoi Opincuța scurt a salutat.

- Încet, încet, s-a ridicat ceața
 Tristeții, căci își cere dreptul ei viața.
 — Bună dimineața, fîrtați,
 5 Le-a strigat comandantul lor.
 — Bună dimineața,
 Au răspuns cu avînt, înaripați.
 De s-a clătinat vîrful brazilor,
 10 Din cetină a țîșnit filfîind o ieruncă...
 Apoi Luță și-a luat locul, avînd lîngă el
 Pe bravul cățel.
 O scurtă poruncă,
 Și oastea s-a pornit în jos spre marea cale,
 15 Unde lumea se prăvale,
 A stricăciunilor,
 A minciunilor.
 A deșertăciunilor,
 A credințelor
 20 Și uneori a biruințelor,
 Dusă de cumplitul măcăit
 Al trompetului Gură-Spartă,
 Care măcăia cu o crîncenă artă
 Și al grupei lui măcăitoare...
 25 Mergeau parcă stropiți cu soare...

5

- Văzînd că oile se frămîntă cu lîna-n dungă,
 Că mieii înapoi se alungă
 Și berbecii se îndeasă stăruitor,
 30 Neliniștiți, printre picioarele lor,
 Că totul freamătă-n strungă,
 Și chiar dulăii parcă au înghițit boia,
 Baciul și ciobanii au mirosit și ei ceva
 Și plini de teamă să nu le mai cadă
 35 Vreo belea,
 Au ieșit în poiană să vadă,
 Cu bîte și cuțite
 Pregătite.

- Deh... Nu le prea venea să creadă
 Că dulăii
 Se pot speria ca fătălăii
 Numai de măcăitul de rață,
 5 Prea ar fi gogoneață.
- Priveau acum, aiuriți, năzdrăvana oaste,
 Care cobora spre stîna pe coaste,
 Cu namila de urs în mijlocul ei...
 Își făceau cruce, căutînd la oi.
 10 Socoteau că a venit ziua de apoi.
 Baciul văzu aci ale Apocalipsului chei
 Și bîlbîi cu gura clei :
 — Află că rău de noi e,
 Vai, vai, mare Stroe,
 15 Țștia merg, Doamne păzește-ne,
 Să urce în corabia lui Noe.
 Vin peste noi ploii neprietene,
 Doamne, făcă-se a ta voie.
- Asta e, scrie și la gromovnic,
 20 Stroe, trebuia să ne pocăim
 Să-mi fii, frate, pe loc, duhovnic.
 — Baciule, nu uita că-alături de noi e,
 În zilele de grea nevoie,
 Preamăritul păcurarilor, Sisoe.
- 25 6
- Mare de tot mare
 Le-a fost bucuria, ruptă din soare,
 Cînd au aflat cum stă tărășenia
 Cu namila, cu drăgălășenia
 30 De urs, acum soț, între soți.
 Făcîndu-și cruce baciul, ciobanilor le-a spus :
 — Măi, închinați-vă, voi toți,
 Ceea ce vedeți nu este spre pierzanie,
 E har de sus,
 35 Pentru copiii nevinovați ;
 Am citit și în Biblie și-ntr-o Cazanie,
 Închinați-vă, închinați...

- Baciului i-a părut rău de Iliuță că este încă beteag
Și nu-l poate lăsa să plece cu ei pribeag,
Dar după ce i-a ospătat, punînd să cînte din ceteră
Bătrînul adus ca o seceră
- 5 Și să se bucure cimpoiul,
I-a încărcat cu bunătăți de tot soiul,
Le-a dat să le fie steag
O maramă de borangic învîrstată
Cu izvoade albastre și dungi roșu-aprins,
- 10 Legată de un arc întins,
Pe care berbecului pe coarne i l-a prins.
Le-a mai dat să aibă, oricum,
O punguță
Cu bani buni,
- 15 Spunîndu-i lui Luță
Că și din ăștia or să le trebuie la drum,
La han și la tren, minuni.

INTRAREA TRIUMFALĂ ÎN BUȘTENI

20

1

- Au coborît de pe munte,
Mai mult de-a berbeleacul,
Fără orînduială, pe alunecușuri crunte,
Pe lîngă stînci rupte, cărunte,
- 25 Fiecare cum a putut și i-a fost placul,
Ca o hoardă,
Cît pe-aci să se piardă
Unii de ceilalți,
Pîna au ajuns dincolo de brazii înalți,
- 30 Pe tăpșanul de sub Urlătoare,
De bucurie au început să zboare,
Să se tăvălească pe iarבă,
Cum ar fi fost să nu fiarbă

- Luță de mînie ?
Ar fi putut altfel să fie ?
E drept că aci, la Poiana Țapului,
S-a făcut din nou adunare
5 Și apoi orînduială ;
N-a mai mers fiecare de capul lui.
Să se afle că oastea cea vitează
A coborît în șoseaua de granit
Întocmai așa precum urmează :
10 În frunte, trompetul Gură-Spartă,
Care măcăia cumplit,
Ținîndu-și ciocul de toartă.
La trei pași după el, gingașa lui consoartă,
Vajnica Varză-acră,
15 Cuprinsă între Varză-dulce și Inimă-de-varză.
Mîndră ca o viitoare soacră,
Măcăia înspăimîntînd valea,
Pe care soarele începuse s-o arză.
Ei deschideau calea...
20 După trei pași,
Călca berbecul „Minte creață“, iabraș.
Cu arcul steagului la doi coți deasupra frunții,
Parcă, scînteia el, nu munții.
După el urma Luță, călare
25 Pe namila de urs, mai mătăhălos în soare.

- Se țineau la trei pași de ei
Găinile, trei,
Frumoase, sfioase,
Cocheta, Puicuța și Bogheta.
30 Le-nfiora trompeta.

- Numaidecît,
Rît-fără-gît,
Gătit cu flori, întreg în floare,
Cu veverița în spinare,
35 Fălos cît zece,
Că va fi privit cum trece,
Crescut în falcă,
Știa cum calcă.

Se-ncheia coloana biruitoare
Cu Moș Samar, care pășea tacticos
Și pe el Iscodici călare.
De ce să meargă băiatul pe jos ?

- 5 Cățelul,
Așa cum îi știți felul,
Cînd înainte, cînd înapoi,
Lătra cît doi.

2

- 10 Au trecut de întîiele case,
Au intrat în tîrg,
Ce să vezi ?
Nu numai orățăniile sperioase,
Ci și cîinii, și oamenii fugeau de sîrg.
- 15 Femeile mai slabe
Țipau răsturnînd coșuri și tarabe.
Șuierau țignale,
Căruțe și mașini se întorceau din cale,
Se închideau în grabă ferestrele,
- 20 Se trăgeau în fugă obloanele,
Pînă și munții își încruntau nedumeriți crestele.
Vuia văzduhul,
Le pierise la toți suflul.
Ursul înțelese că lui i se dusese buhul...
- 25 Și că de el
Se speriasse întregul orășel,
Și atunci, afurisit,
Mormăia, răgea și mai cumplit.
Nu se mai vedea nimeni pe drum.
- 30 Poate ca să dreagă lucrurile, oarecum,
Cîntau și soții lui în cor,
Dezmățat, asurzitor.
Rățoiul, ce mai ?... îți spărgea urechea,
Parcă îl înțepase strechea.

Măgarul, vrîndu-se mai cumpătat,
Începuse un ahîîî... ahîîî, căpiat.

- După un timp, simțîndu-se la adăpost
Și văzînd că nu se împlîni nimic,
5 Că s-au sperit fără rost,
Gîndind cruciș,
Oamenii s-au mai potolit un pic,
Au început să privească pe furiș,
Ce vreți, erau curioși
10 Să vadă cum arată acești musafiri fioroși.
Și nu erau „rău“ deloc,
Mai mare dragul să privești
De după porți închise, de la ferești...
Uite-i, trompetele răsună,
15 Cîntă plini de voie bună.
Luță e grav, cum se cuvine,
Ceilalți disciplinați, nu-l fac de rușine.
Numai cățelul, nebun de bucurie,
A trecut în frunte, pitică stihie.
20 Latră, face tumbe, dă din coadă,
Se înnoadă,
Se deznoadă.

3

- Pînă la urmă, oamenii nu știu ce să mai creadă.
25 Au deschis geamurile, ies în balcoane,
Privesc veseli, rîd cu toane,
Bucuroși că au scăpat de bucluc.
Ostașii ajunseseră în piață.
Lîngă tarabele de sub nuc,
30 Lume multă, lume precepeață.
De-abia trecuseră prin dreptul Poștii,
Cînd hohoti unul, mucalit, ori poate năuc,
Dar mai sigur chirchilit... Hî... hî... hî,
Armata lui Papuc !
35 Și mulți au început să rîdă ca proștii...
Rîsul s-a întins de-a lungul și de-a latul,
Dospind cu bășici ca aluatul.

- De la ferestre, desfăcute de obloane,
 Se aud tot felul de chiote năzdrăvane,
 Se strigă cu mâinile căuc :
 — Uite, uite *Armata lui Papuc !*
- 5 La ferestre, la balcoane,
 Au început să apară covoare,
 Buchete de arnică, de cicoare,
 Se aruncă bomboane
 Pe care Opincuță, iute, zvîrlugă,
- 10 Le culege din fugă.
 Cățărat sus pe uluc,
 Un sfert de sfert de haiduc
 Mușcă dîrz dintr-un coltuc,
 Nu se lasă, parcă-i cuc :
- 15 — Trăiască *Armata lui Papuc !*
 Două case la vale,
 Încinsă cu paftale,
 O înflăcărată își scoate și zvîrle un papuc :
 — Trăiască *Armata lui Papuc !*
- 20 Sporesc uralele și mai mult,
 E vuiet, tumult,
 În aer urcă izul mătrăgunii,
 Rațele se înfoaie — vai — ca păunii.
- În fața măcelăriei, suiți pe butuc,
 25 Niște băiețandri urlă ca nebunii.
 În gura lor clăbuc :
 — Trăiască *Armata lui Papuc !*
- De la alte ferestre și balcoane,
 Unde chicotesc niște codane,
- 30 Se aruncă batiste, flori.
 Fîrtații le primesc triumfători,
 Țipă o fată zvăpăiată
 Cu o urmă de năsuc,
 Cu degetul pe Luță îl arată :
- 35 — Uite pe viteazul *Căpitan Papuc !*
 De pe șoseaua în reparație,
 De pe acoperișuri unde golanii stau buluc,
 Se iscă o uriașă ovație :
 — Ura ! Trăiască *Armata lui Papuc !*

NOTE ȘI VARIANTE

Într-o conferință ținută la „Ateneul român“ (15 mai 1943¹), intitulată *Procesul de creație al operelor proprii*, Camil Petrescu a răspuns și unor întrebări legate de poezie, mai exact, de condițiile în care a scris *Ciclul morții* și *Transcendentalia*. Circumstanța a produs câteva mărturisiri deosebit de importante, pe care le va relua în postfața la volumul *Versuri* (1957). La întrebarea „Cînd ați început a scrie poezii și în ce împrejurări?“, autorul, după ce amintește de primele tentative lirice eșuate, se oprește cu gravitate asupra unui singur moment, decisiv: „Dacă ar fi de lămurit ceva mai adînc cînd am început a scrie, o să arăt că am început a scrie versuri în alt sens, pe front, deasupra Cașinului, la Cotul Ungureanu, deasupra văii Oituzului, în vara lui 1917, sub un umbrar, chiar în fața adăpostului care comunica cu tranșeul. Am început să scriu versuri de război, care au apărut sub titlul *Ciclul morții*. Am scris o parte din ele atît de sîcîit de bombardamente, și-mi aduc aminte de un bombardament infernal din 26 iulie, care ne-a zăpăcit tocmai cînd eram mai mult preocupat de versuri, și am văzut că este mai bine să scriu din memorie, decît așa“. Asupra stilului de lucru, am găsit în manuscrisele lui Camil Petrescu notații cît se poate de revelatoare, ca acestea: „Eu sînt un om în lume care vrea să vadă și caută un mijloc de a comunica pe cît se poate mai fidel celorlalți ceea ce el vede, pentru un cît mai bun control al celor văzute“. Sau: „N-aș putea să-mi repet o carte multiplicînd-o, n-aș putea să repet o formulă de scris și trag nădejdea că în toate cele o duzină de volume pe care le-am publicat nu sînt două pagini care să semene una cu alta“. Însemnările nu sînt datate, dar aparțin, fără îndoială, ultimei perioade din activitatea sa. Oricum,

---

¹ Cf. *Manuscriptum*, nr. 2, 1972, pp. 100—111.

apariția poemelor de război se produce foarte curînd după încheierea păcii, cînd Camil Petrescu va fi printre cei dintîi care răspund articolului lui Lovinescu, *Cei ce vin*. După apariția în *Sburătorul* din 1919 (7 iulie) a poemelor *Melopee*, *Alchimie și Stanțe*, la scurtă vreme, în aceeași revistă, care îi acordă tînărului poet o nobilă ospitalitate, după ce fusese refuzat de *Ideea europeană*¹, E. Lovinescu îi publică în 1920—1921, în cîteva numere succesive, un grupaj masiv, compus din piesele care vor figura în volumul de *Versuri*. E vorba de *Drumul morții* (nr. 25); *Senin* (nr. 26); *Marș greu* (nr. 27); *Versuri pentru ziua de atac* (nr. 27); *Patrula, Cadavrul* (nr. 32); *Trecutul* (nr. 35); *Patrula* (nr. 39). Tudor Vianu, cel dintîi comentator, în articolul intitulat *Un scriitor nou* (*Sburătorul*, II, 25, 30.X.1920, p. 385—387), se ocupă de poezia lui Camil Petrescu. Din comentariu transpare entuziasmul în fața noului, înțeles în chiar esența și particularitățile lui: „Sînt notațiile unui intelectual înzestrat cu o sensibilitate atentă și înfrigurată“, ca apoi să conchidă: „Sînt totuși bucățile acestea de o tratare cel mai adesea analitică, de o sinceritate a expresiei care cultivă prozaismul lipsite cel mai adesea de gradație? Desigur... Există însă un anumit impresionism poetic în care inteligența și sensibilitatea se pot dezvolta alături. Natura inspirației sale ni se pare a fi făcută din luciditate și febră. Atîta înfrigurare cît trebuia ca fiorul participării să ni se comunice. Atîta luciditate pentru ca noțiunea scriitorului să fie adevărată, cinstită, înaltă. Prin darul unei asemenea rezerve obiective le inaugurează și felul acelei viziuni în care marea literatură va trebui să îmbrace pornirile colorate ale timpului.“

O referire prețioasă la ecoul articolului *Un scriitor nou* asupra lui Camil Petrescu o face Tudor Vianu în februarie 1944: „Uitasem aproape acest articol, pe care nu știu din ce motive nu l-am reprodus în nici unul din volumele mele. Acum cîtva timp Camil Petrescu mi l-a reamintit, spunîndu-mi: «Ai tu, spui într-un loc: „Natura inspirației sale mi se pare a fi făcută din luciditate și febră“. Cuvintele astea m-au urmărit.» Îmi pare bine că am putut întoarce cîndva o oglindă credincioasă către adevăratul fel de a fi al lui Camil“ (*Gazeta literară*, 25 VIII. 1966, text comunicat de H. Zalis).

Deci receptarea s-a produs spontan, Tudor Vianu, atunci, cultivînd critica în rigorile ei clasice, pregătindu-se pentru o carieră de cronicar literar, din păcate abandonată prematur, la foarte scurt timp fiind definitiv cîștigat de studiul în sfera esteticii generale și literaturii comparate.

---

¹ Cf. E. Lovinescu, *Memorii*, II, 1916—1931, Ed. „Scrisul Românesc“, p. 110.

Sub titlul *Critica și literatura (Sburătorul, nr. 20 și 21 din 28.I și 4.II.1922)*, E. Lovinescu observă accentul analitic al versurilor lui Camil Petrescu, rezultat din „introducerea consecventă a elementului material, prin suprapunerea amănunțelor aparent nearticulate“. Criticul aprecia, printre cei dintâi, în poezia lui Camil Petrescu „precizarea cuvântului, lipsit de armonia versului riguros construit“, considerînd-o ferm ca „o producție literară de valoare, prin noutatea situației, prin vigoarea realismului și prin suflul ei unitar“. Prin urmare intuiția critică a lui Lovinescu nu făcea decît să fie pe deplin confirmată la apariția volumului. Dealtfel, în același articol, reprodus cu modificări minime în *Critice*, vol. IX (*Poezia nouă*), același Lovinescu observa : „Arta lui împinge cunoașterea plastică pînă la o măsură pe care, probabil, literatura română n-a cunoscut-o încă. În mijlocul unei poezii închinată notației, d-l Camil Petrescu ne-a dat impresiile cele mai pregnante, expresiile materiale cele mai tipice, imaginile cele mai viguroase... Este poate dintre cele mai plastice din cîte cunoaște literatura română și exclude de la sine abstractul, vagul poetic și insensibil, transcendentul, insinuările inconștientului — adică tot ce vine pe aripa versului muzical și din acel amestec verlainian *où l'imprecis au précis se joint*. Intr-un cuvînt, poezia d-lui Camil Petrescu reprezintă reacțiunea cea mai violentă și cea mai reușită împotriva poeziei simboliste.“

Printre cei dintâi care s-au pronunțat asupra poeziei lui Camil Petrescu, la apariția ei, a fost și Felix Aderca, în *Contemporanul* (an. II, nr. 32) care, sub titlul *Contribuții critice*, publică o interesantă recenzie. Sagacele autor al *Micului tratat de estetică*, el însuși poet, face cîteva observații privind posibilitatea transferului poeziei în proză, strecurîndu-se cu abilitate în perimetrul mijloacelor de expresie. Pentru ineditul punctului de vedere — în mare măsură judicios — reproducem textul *in extenso* : „Nervozitatea începe din ziua cînd scriitorul crede serios că în primul lui volum se află toată eternitatea, pusă în formulă poetică. E adevărat că în acest prim volum al d-lui Camil Petrescu se află, în germene, tot ceea ce-i alcătuiește ființa : inteligența lucidă, și deci pasiunea teatrală, logică, și deci lumină, simetrie și deci arhitectură. E primul pas al scriitorului, și o spunem nu dintr-o elementară prudență — căci d. Camil Petrescu va mai scrie și deci nu e dibăcie să ne epuizăm de pe-acum laudele — ci și din convingerea că acest prim pas d. Camil Petrescu l-a făcut din propriu simțămînt, și nu îmbrîncit, și deci pasul are tot farmecul și toată nedesăvîrșirea acestei virginități de mișcare. (E și un subiect de poezie !) Ceea ce surprinde în acest volum de versuri războinice e arhitectura. Bucățile trăiesc nu numai izolate —

precum s-a văzut atunci când au apărut în *Sburătorul* — ci sînt înzestrate și cu un puternic magnetism al ansamblului. Autorul — spre deosebire de alți contemporani care beau diverse droguri pentru a intra în descompunere — posedă o solidă armătură cerebrală care-l ține treaz, pe sine și toată poezia lui.

Am spus «arhitectură» și nu, bunăoară, «simfonie» — fiindcă autorul a fost dăruit numai cu ochi și cu degete. Nu aude; muzica nu-l duce pe apele ei. Nici nu umblă îndeosebi după parfumuri. De-acți vizualitatea și plasticitatea dar și lipsa de rezonanță. Imagini integrale — și, încă o dată spunem, perfect integrate în bucată, care rămîn multă vreme încrustate în ochi, fascinante (inutil să cităm: imaginile sunt de găsit la fiecare pagină).

Dar ce trudnică luptă de cuvinte, pînă să izbutească a rupe fișile de negură care acopăr, sus, fundul de fîntînă de cositor a lunii!... Nu se mai recunosc uneori nici treptele versului — care trebuie să fie ritm și armonie! — de ești ispitit să vorbești de volum ca de o carte de proză și să citezi, transcriind fără pagubă, și în acest fel: «Trei zile de viscol turbat, gonind de după dealuri orice urmă de viață, ne-a închis cu totul în gropi, dar, generos, ne-a apărut cu mugete, cu ură și cu stropi tăioși de praf de gheață, mai bine decît orice pază. Așa ne-a dat prilejul binefăcător să ne-amețim» etc.

Și-apoi, de cîte ori, autorul a fost biruit de teatral («O, noaptea omoritoare a despărțirii... O, noaptea cea din urmă...» etc.), dacă nu chiar de limbaj vulgar! («Șanțuri și rețele vis-à-vis, un¹ [...] fioaroasă babă-oarbă», «Urmă, străpuns de... gheară», «Un soldat întrebă de pomană... speriată viața, moartea i-a permis.»)

Sufletul ?

Da, e sufletul care într-adevăr a² [...] de zgură și a trecut prin latrinele de carne ale războiului. De la spaimă la senin, de la funebru la pasional, e aici toată simțirea. Nu lipsește nimic. E poate justificarea anecdotică acestor poezii care sunt, fiecare în parte, niște nuvele cu acțiune precisă, versificate. Așa se explică în înrudirea organică, atmosfera fraternă cu remarcabila operă literară a războiului de ieri: *Focul* lui Barbusse. Sufletul d-lui Camil Petrescu are același preț: tot așa de veridic și de omenesc.

Vrea oare și de data aceasta d. director al *Contemporanului* să cedeze în favoarea poetului nostru o jumătate de coloană? Chiar de-ar fi să le lepede în Dîmbovița, de bunăoară, nițeluș din tonicul său venin?³

^{1,2} Fragment de pagină lipsă în revistă.

³ Reproduce poezia *Luna*.

Spre deosebire de F. Aderca, E. Ciomac, viitorul muzicolog, în articolul său din *Revista vremii* (nr. 5, 25 XII 1921), după ce se asociază opiniilor lui Lovinescu și Vianu, e surprins de „sentimentul acela haotic pe care l-am întâlnit în cele mai bune pagini ale lui Henri Barbusse“.

În cronică din *Spre ziuă* (nr. 2, 18 martie 1923), unde îi apar primele *Mențiuni critice*, Perpessicius este cel care înțelege din interior poezia. El sesizează faptul că „*Ciclul morții* este un jurnal de război, dispus pe 13 poeme, ca-n 13 paragrafe, al unui luptător ce s-a întâmplat să fie și poet. Nu e o condiție — *fără de care* — să fi fost pe front ca să posezi consemnul de a pătrunde la aceste posturi avansate. Îți trebuiește numai un suflet deschis la frumusețe, ucenicit în asprele ateliere ale vieții, plămădit în trudă și sîngerînd de rănile măcelului, în orice caz un suflet altul decît al intenzenților de literatură oficială, care nu înțelegeau că și soldații își au poeziile lor (frunză verde de mohor, arză-te focul, Tirol), și că maculatura ce trimeteau, asemeni ciorbei de mazăre cu gărgărițe azvîrlită peste taluzuri, avea o altă întrebuintare“. Deci, după ce Perpessicius, ironizînd cu finețe versificatori gen I. Soricu, după ce trimite la ambianța în care au țîșnit ca adevărate petarde poemele lui Camil Petrescu, ignoră efectul melodiei, ritmul armonios, de a cărei absență îl făcea „vinovat“ F. Aderca. Autorul volumului *Scut și targă* („Casa școalelor“, 1926) găsește un merit cu totul deosebit tocmai în limbajul, uneori dur, la limita prozei, dar slujind ideea poetică: „Sînt apoi acele cruzimi de vocabular așa de la locul lor, sînt acele adjective, multe fiind peste tot, închizînd în vocabularul lor sîmburele unor întregi metafore sterilizate (d. p., vom urca cu pași «definitivi», vorbind de urcușul pentru atac), noutatea luminoasă a atîtor dintre imagini (d. p., racheta care declină în arc frumos și cade drept ca o aripă de lebădă), verbul său dur, aspru, rupt, puțin torturat...“ (cf. și *Mențiuni critice*, vol. I, „Casa școalelor.“ 1928 p. 89-92).

În *Viața românească* (după ce revista anunță, în nr. 4, 1923, la rubrica „Bibliografie“, apariția volumului), Mihai Ralea semnează o recenzie (nr. 8—9, p. 337—339), mult prea reticentă pentru a nu transpărea subiectivismul tînărului sociolog și estetician :

„Către sfîrșitul secolului trecut, romantismul în decadență îmbrăcase o formă grandilocventă și complicată. Complicația canoanelor și a regulilor, pretenția epitetului, sforăiala atitudinii dădeau literaturii aspectul acela de căutare stearpă și de realizare prețioasă pe care-l oferă toate producțiile în epoci de alexandrisim.

Dar lumea era obosită. Orașele tentaculare ca și viața rurală, pîngărită de un urbanism imperialist cuceritor, întrețineau o viață istovi-

toare de senzații intense și multiple. Viața atârna ca o povară pe umerii osteniți.

Reacțiunea s-a înfăptuit atunci în gustul pentru simplu, pentru natural — pentru întoarcerea la sursele elementare ale naturii. Și cum toate reacțiile cuprind în ele aceleași exagerări ca și curente pe care le combat, simplitatea împinsă pînă la cinism a înlocuit prețiozitatea romantico-simbolistă. Era pe vremea atacurilor violente ale lui Gh. Péguy contra mecanicii inerente [...].

D. Camil Petrescu e desigur un poet de oarecare talent. Indiferent de «partis-pris-ul» tehnice sale, de intenția sistematic și vizibil voită, cu care o realizează. Indiferent chiar de inconvenientele pe care, fatal, le aduce predispoziția către o excesivă simplitate.

Ca și F. Jammes, d. Camil Petrescu cade în repetate rînduri într-o platitudine aproape trivială :

O, încă-o dată, ai tot timpul,
Nu te teme.
Diseară ne vor da ceai și pesmeți.

Sau :

La lumina vie și scurtă a lumînării
Comandanții enervați consultă hărțile.

.....

Căutarea unui fel de *cinism formal* e evidentă. Și ceea ce e mai grav e că acest caracter nu ne lasă impresia unei atitudini temperamentale, apărută în mod necesar ca reacțiunea unei individualități. Din contra, în multe părți apare ca o proză improvizată ori măcar, ceea ce e egal, ca o predilecție castă căutată conștient. Și aceasta e supărător, cu atît mai mult cu cît în poezii, în adevăr frumoase, ca *Primăvara*, *Marș greu*, *Ideea*, se învederează că talentul autorului stă în alte calități, în special într-o intuiție mistică profundă, am zice — cerînd iertare pentru pedantism — a vieții cosmice inconștiente, care amintește de poezii germani și de Jules Romains, cu unanimitatea sa, D. Camil Petrescu prinde bine percepțiile de ansamblu de grup, intuiția totului nediferențiat, a fenomenelor integrale și unanime. Și tehnica sa se adaptează bine la astfel de senzații. Poate că pe acest drum ar trebui să-și îndrepte privirile. Numai o nedumerire : de ce întrebuițează d-sa versul liber ? Această formă e un nonsens. Știm că azi genurile nu mai sînt așa de strict limitate cum voia Boileau ori Brunetièrre. Se scrie ușor poezia în proză și proza în poezie. E chestiune de natura fondului. Cine silește atunci pe cineva care vrea s-o rupă cu legile de ritm și rimă ale poeziei, să întrebuițeze *forma tipografică* a versului ? Numai nevoia de a evidenția

revoluția pe care vrea s-o producă contra tradiției și care, trebuie s-o mărturisim, e destul de ieftină.“

Din recenziile, de altfel nu prea numeroase, la apariția volumului, dar semnate de istorici literari, care ulterior vor desfășura o activitate prodigioasă, se cuvine semnalată aceea a lui Șerban Cioculescu (în *Facla literară*, nr. 5, 1923, p. 124), care a intuit admirabil noul, fără să-și refuze voluptatea polemică : „Nu știu însă dacă e așa de nemuzical precum s-a zis. Desigur nu e acea legănare euforică de sunete care să încinte toate urechile. Dar o simfonie multiplă circulă în întreaga plăsmuire. Fiecare bucată te urmărește, cu sunetul ei caracteristic“. În *Societatea de mine* (nr. 6, 18 V. 1924), G. Bogdan-Duică simte autocontrolul poetului : „o virtuoaasă stăpânire de sine : atitudine de clasicist“.

Asupra poemelor din volumul *Versuri* (1923), G. Călinescu se pronunță mai târziu, în *Istoria literaturii române de la origini și pînă astăzi* (Ed. Fundațiilor regale, 1941, p. 658-666), surprinzînd aici sentimentul singurătății neputincioase, al panicii omului în fața dezlănțuirilor oarbe :

„Poeziile de război ale lui Camil Petrescu, înrudite într-un fel cu acelea ale lui Aron Cotruș, cultivă cu o mare virtuozitate apocalipticului. Ele nu sînt «imagiste» (prin imagism înțelegîndu-se facultatea de a expune elemente plastice în sine), ci vizionare. Nota lor personală este teroarea de o primejdie anonimă. Războiul apare monstruos, universal, hotărît de trâmbițe divine. Coloana e o turmă de vite :

Ca o cireadă,
Coloana uriașă-nseamnă-n urmă drumul
În loc de excremente,
Cu cadavre de soldați.

Bordeiul e o mare bestie strivită :

Bordeiul pare-un monstru de pămînt,
Căzut pe brînci, de mijloc frînt,
De-i vede acum oricine
Șira de copaci, șira spinării,
Stropită crud de sînge
Și de vinete frînturi de intestine.

Priveliștile sînt crispatе, halucinante :

Cum soarele, prea roșu, căzuse peste culmi,
Am străbătut păduri necunoscute
(Tufișuri încîlcite printre ulmi
sau plajuri cu stejari bătrîni)
Înfrigurați, cu baionetele la armă
Și armele înțepenite-n mîini.

E-atîta neclintire, pe drumu-acesta gol
 Ca un simbol,
 Ca-n țara adormită de-un mileniu
 De suflul blestemat al unui geniu.
 Nici oameni,
 Nici păsări,
 Nici-o vietate nu străbate
 Drumul gol și-ncremenit al morții...

Starea de spirit e pînda, așteptarea dementă. Consultarea hărților
 ia aspecte de concilii de ființe supranaturale («prozaicul» la Camil Pe-
 trescu este punctul poetic cel mai pur) :

Lumina vie și scurtă-a luminării,
 Comandanții enervați consultă hărțile
 Cu buzele uscate și ochii dilatați
 Noi așteptăm,
 Pîndind în toate părțile.

Hotărîrea atacului e o condamnare la moarte la oră incertă :

Fii gata, prietene soldat, fii gata,
 Curăță-ți cu grije arma și lopata
 Și pune-ți cruciulița la gît, —
 Mîine va fi un atac mare,
 Fii gata
 Și-atît.

De undeva, de departe, ne vor trimite ordine :
 Cu ranița și arma în spinare,
 Pe drumurile ude de ploaie și-ntuneric
 Ne vor purta întreaga noapte
 În șoapte.
 Tîrziu ne vor opri în fața porții,
 În fața porții nevăzute a morții...
 Unic, imens și nou
 Va sta-naintea noastră cîmpul de bătaie.

Poezia aceasta nu e eroică (eroicul, fără exaltările convenționale, e
 producător și el de viziuni, mai tonice, în sensul seraficului martirilor
 pentru o idee), dar este, lucrul nu se poate tăgădui, valabilă. Presimțirea
 unei tranșee gigantice de la Baltica pînă în Dunăre atestă la poet, cu
 mijloace moderne, înclinațiunea lui V. Hugo pentru colosal :

Căci de la Riga pînă la Galați
 Hotarele de țară căpătară ochi...
 Crispate ca-ntr-un spasm de dramă,
 Hotarele de țară se privesc
 Prin mii și milioane de ochi galvanizați
 De ură, de neliniște și teamă...

O, de la Nord la Sud un șanț,
Un lanț,
De oameni care-ascultă și pîndesc stăruitor
De oameni oșîndiți la moarte și omor.
Sub clime diferite-aceiași șir
Că-un gest pe malul Balticei de s-ar porni,
Ca pe un fir,
Pe Dunăre, în scorburi de sălcii s-ar opri.

Și-n fața noastră,
Pe undeva pe aproape,
Pe unde noaptea se aud intermitent
Loviri de sape
(De zile întregi îi căutăm atent
Dar nu-i găsim)
Temuți, de nevăzut
Sînt Ei...

Poetul încearcă și o poezie de idei, urmărind să exprime transcenden-
talul. Poezia filozofică este posibilă, cum a dovedit cazul lui Eminescu,
dacă se trag conceptele în mituri. Camil Petrescu folosește și aici vizi-
nea, ideile înseși apărîndu-i palpabile ca un mare muzeu natural cu mi-
lioane de piese :

«Bibliotecile cu rafturi și zăbrele
Sînt pline
De tomuri grele
Pergamente și colecții vechi neprețuite
Legate-n marochine,
În care zac orînduite,
Ierarhic sub capitole și titluri
Mii și milioane de idei
În zeci de mii de tomuri, anexe
Și opuscul
Cu pagini încărcate de calcule subtile...»

Acestea nu sînt însă decît ideile moarte :

«Insectele-n vitrină
Cu specii rare,
Sălbaticile plante în herbare,
Pămîntul necuprins, în pecete de hărți,
Ideile, în prăfuite cărți».

Adevăratele idei (profesie de credință anticărturărească, reînvierea
conceptului de «viață») poetul le-a văzut desfășurate în spațiu, fantastice :

„Dar eu,
Eu am văzut idei...

Atent și răbdător,
Deci le pîndesc prelung stăruitor

Cum aşteptam pe cînd eram copil,
Privind prin crăpătura gardului,
Ograda şi ruina caselor pustii
Să văd cum se ivesc stafii...

Eu sînt dintre acei
Cu ochi halucinaţi şi mistuiţi lăuntric
Cu sufletul mărit
Căci am văzut idei.“

IDEEA

IDEEA

În *Sburătorul literar* (an. I, nr. 6, 22 oct. 1920), reprodusă în *Versuri* (1923), p. 7 şi *Versuri* (1957), p. 3.

Deosebiri în *Sburătorul literar* :

- v. 19 : fără „veşted“.
- v. 29 : „Şi toate acuma“ în loc de „Şi-acuma toate“.
- v. 50 : „Eu“ în loc de „Deci“.
- v. 52 : după „Privind prin crăpătura gardului“ urmează „Ascuns de-o buturugă / Şi gata stînd de fugă“.
- v. 58 : „Căci şi acum *treptat*“.
- v. 66 : „Prelung înfiorat“ în loc de „uimit“.
- v. 67—68 : lipsă.
- v. 70 : fără „culme“.
- v. 73—75 : lipsă.
- v. 76 : fără „halucinaţi şi“.
- v. 77 : „Şi tragic dilataţi“ în loc de „Cu sufletul mărit“.

Deosebiri în ediţia 1923 :

- v. 26 : „Sălbatecele plante în herbare“ în loc de „Sălbatecii codri în ierbare“.
- v. 44 : lipsă („De toate tîlcurile, cheile“).
- v. 47 : „Fără dureri şi bucurie“ în loc de „Fără durere, fără bucurie“.
- v. 55 : „Copii ai zilelor de ieri“ în loc de „Crescut din zilele de ieri“.
- v. 69—71 : „Că ideile-s de mult / Alătura de mine / Imense şi nebănuite / Ca nişte culmi în noapte“, în loc de „—Freamăt nocturn de ulmi — Că ideile-s de mult / Alătura de mine, culmi / Imense şi nebănuite, sosite-n noapte“.

CICLUL MORȚII

MARȘ GREU

Apare în *Sburătorul* (an. II, nr. 27, 13 nov. 1920); reprodusă în *Versuri* (1923), p. 13 și *Versuri* (1957), p. 13. În prima ediție, ordinea poemelor a fost următoarea: *Marș greu*, *Repaosul*, *Versuri pentru ziua de atac*, *Luna*, *Patrula*, *Mina*, *Vecinicie*, *Drumul morții*, *Cadavrul*, *Trecutul*, *Înălțare*, *Primăvară*, *Senin*.

Deosebiri în *Sburătorul* :

- v. 12 : „Prin“ în loc de „În“.
- v. 13 : urmează după versul 14 („De-abia mai răsuflăm“).
- v. 56 : fără „înecate“.
- v. 65—66 : inversate : „Și iarăși ne reluăm tîrîtul / Întindem pentru o clipă gîtul“.

Deosebiri în ediția 1923 :

- v. 17 : „Pe nări ni s-au format depozite“ în loc de „În nări ni s-au dlocit depozite“.
- v. 26 : „Extenuați“ în loc de „Sleiți“.
- v. 56 : Fără „înecate“.
- v. 73 : „Ca o strigoică mașină de organe“ în loc de „Ca o strigóică încăputare de organe“.
- v. 91 : lipsă („Ce e părelnic abur să se vadă“).
- v. 111—114 : „Coloana uriașă-nseamnă-n urmă drumul“ în loc de „Care-și presară trecerea prin sat / Nepășatoare lepădînd resturi, dovadă, / Coloana uriașă înseamnă-n urmă drumul / Cu cadavre de soldați sfîrșiți ca scrumul“.

REPAOSUL

Publicată în *Sburătorul literar* (an. I, nr. 31, 18 aprilie 1920), reprodusă în *Versuri* (1923), p. 21 și apoi în *Versuri* (1957), p. 19.

Deosebiri în *Sburătorul literar* :

- v. 7 : fără „și seară“.
- v. 9 : „Serii“ în loc de „vii“.
- v. 14 : fără „și stîncoase“.
- v. 24 : fără „doar bănuite“.
- v. 25 : „Bănuite“ în loc de „Streine“.
- v. 30 : „Mina-n barbă“ în loc de „gura-n barbă“.
- v. 35 : lipsă.
- v. 38 : „Privind“ în loc de „Pîndind“.

- v. 44 : fără „de august“.
- v. 49 : fără „argintie“.
- v. 54—58 : lipsă.
- v. 65 : fără „prins în rețele“.
- v. 79 : lipsă.

Deosebiri în ediția 1923 :

- v. 14 : „culmi“ în loc de „coaste“.
- v. 25 : „Streine“ în loc de „dușmane“.
- v. 53 : „În parcul englezesc / Ca-ntr-un decor superb de vis“ în loc de „Pe pajiști de vis, mor“.
- v. 67 : „cerului“ în loc de „cu învinse stele“.
- v. 69 : „magnific“ în loc de „fără margini“.
- v. 70—74 : „Eu îți priveam extatic / Silueta și ovalul pur / Îți ghiceam adîncul ochilor din umbră“ în loc de „Cum aș fi putut să cred c-am să mai sufăr / Cînd îți priveam obrajii albi de nufăr / În unduirea de aramă-a părului sumbră / Și îți ghiceam uleiul ochiului în umbră“.
- v. 89 : „Misteriosul fir“ în loc de „Al vieții fir“.

VERSURI PENTRU ZIUA DE ATAC

În *Sburătorul* (an II nr. 27 din 13 nov. 1920) ; reprodusă în *Versuri* (1923), p. 29 apoi în *Versuri* (1957), p. 25.

Deosebiri în *Sburătorul* :

- v. 8 : fără „de ploaie“.
- v. 14 : „care căzură“ în loc de „ce se lăsară“.
- v. 21 : lipsă.
- v. 25 : fără „dincolo“.
- v. 69 : fără „de azi“.
- v. 92 : „udă“ în loc de „burnițoasă“.

Deosebiri în ediția 1923 :

- v. 30 : „decor“ în loc de „ținut“.
- v. 79 : „Cîțiva, acei ce vor răzbate“ în loc de „Cîțiva, acei ce plasa morții — o vor răzbate“.
- v. 96 : fără „mai bine“.
- v. 100 : „Ucide-ți“ în loc de „omoară-ți“.

LUNA

În *Sburătorul* (an. II, nr. 39, 5. febr. 1921) ; reprodusă în *Versuri* (1923), p. 35 și *Versuri* (1957), p. 30.

Deosebiri în textul din *Sburătorul* :

v. 6 : „lanț“ în loc de „șanț“.

v. 21 : „Probabil“ în loc de „Fără îndoială“.

v. 33 : „material“ în loc de „șesăturile“.

v. 36 : „spirite“ în loc de „duhuri“.

v. 43 : „trist“ în loc de „încurcată“.

v. 45 : „tot peisajul“ în loc de „priveliștea toată“.

Deosebiri în ediția 1923 :

v. 34 : „Material“ în loc de „Pînă sus“.

v. 36 : „spirite“ în loc de „duhuri“.

v. 43 : „trist“ în loc de „încurcată“. Pe un exemplar al ed. 1923, aflat în posesia noastră și varianta „întristată“.

v. 45 : „tot peisajul“ în loc de „priveliștea toată“.

Semnificativ că, în cazul acesta, C.P. a revenit la formele, mai puțin „reci“, din prima variantă.

DRUMUL MORȚII

În *Sburătorul* (an. III, nr. 25, 30 oct. 1920) ; reprodusă în *Versuri* (1923), p. 63 și *Versuri* (1957), p. 33.

Deosebiri în *Sburătorul* :

v. 12 : fără „albă“.

v. 14 : „urcă“ în loc de „curmă“.

v. 37 : fără „alburie“.

v. 25 : lipsă.

v. 37 : fără „alburie“.

v. 38 : „Peste Siret“ în loc de „spre Siret“.

v. 49 : fără „scorburi de“.

v. 60 : „luciri“ în loc de „ogindiri“.

v. 89 : lipsă „tainice“.

v. 97 : lipsă „cu șanțuri“.

v. 98 : „Printre tranșee“ în loc de „Tăiat între tranșee“.

v. 109 : „pe-un mileniu“ în loc de „de-un mileniu“.

v.115 : fără „și-ncremenit“.

Deosebiri față de ediția 1923 :

Într-un mss. aflat în posesia noastră titlul urma să fie în 1957 : „Mantaua lumii“.

v. 3 : „Crispate“ în loc de „încleștate“.

v. 5 : „dospite“ în loc de „galvanizați“.

v. 24 : „mai“ în loc de „adînc“.

v. 25 : fără „șapte“.

- v. 33 : „Dispare“ în loc de „Se șterge“.
 v. 68 : „așa de“ în loc de „negri“
 v. 86 : „Se-ntinde“ în loc de „Aleargă“.
 v. 88 : „O, drumul“ în loc de „Drumul“.
 v. 101—104 : „Se-ntinde-ntortocheat, enorm, / Neîntrerupt, ca un meridian diform / Sub cerul larg / Ca sub o boltă de brațe nevăzute de schelet /.” în loc de Sub lună ca sub lumina torții / Uriaș, neîntrerupt meridianul nopții / Cu cel din cer geamăn, tîrît pe pămînt, / Ca sub o slovă de schelete, un mormînt /.
 v. 114 : adăogat în ediția 1957.
 v. 137 : „Un colț din veșnicie rupt“ în loc de „Altoi din veșnicie rupt“.

PATRULA

În *Sburătorul* (an. II, nr. 28 din 20 nov. 1920); reproducă în *Versuri* (1923), p. 41 și *Versuri* (1957), p. 40.

Deosebiri în textul din *Sburătorul* :

- v. 2 : fără „și rîpoasă“.
 v. 15 : „nuanțe“ în loc de „surîsuri“.
 v. 16 : „cu accente stranii“ în loc de „strepezit“. C. P. revine la forma inițială a versului în 1957 fapt pe care l-am întîlnit și-l vom mai întîlni.
 v. 31 : „În“ în loc de „Un“.
 v. 59 : „Căutînd“ în loc de „Tot caută“.
 v. 82 : fără „cătrec stele“
 v. 86 : după „afară“ urmează „E una cu pămîntul“.
 v. 89—100 : lipsă.
 v. 103 : „Iar“ în loc de „Și“.

Deosebiri în textul din 1923 :

- v. 5 : lipsă.
 v. 16 : „cu accente stranii“ în loc de „străpezit“.
 v. 21 : fără „al camaradului“.
 v. 26 : „Însemnînd“ în loc de „Pîndind“.
 v. 27 : „Secundelor“ în loc de „Clipelor“.
 v. 31 : „frumos“ în loc de „Desăvîrșit“.

- v. 39 : „Apare ca o viziune de Infern“ în loc de „Se vădește vedenie-în infern“.
- v. 40 : „Și brusc mitralierele s-au pornit“ în loc de „Și scurt mitraliere s-au dezlănțuit“.
- v. 42 : „Strident și alarmant“ în loc de „Plesnește-ncălecat, iureș de spaime“.
- v. 47 : „Doi roșii ochi“ în loc de „Ageri ochi roșii“.
- v. 48 : „Și groaznic“ în loc de „Năpraznic“.
- v. 52 : „căutînd“ în loc de „măturînd“.
- v. 54 : „Străbate“ în loc de „bîntuie“.
- v. 58 : „Scormonind“ în loc de „Sfredelind“.
- v. 76 : „Scormonind“ în loc de „Sfredelind“.
- v. 77 : „capetele le retragem“ în loc de „capetele ni le retragem“.
- v. 84 : „extenuați“ în loc de „sfîrșiți“.
- v. 85 : „Ușor“ în loc de „prelung“.
- v. 86—100 : „Iar cel de afară / E una cu pămîntul / Și nu e mort, / Nu vrea / Să fie mort.“ în loc de „Cel prăbușit afară / Nu e mort / Nu vrea să fie mort / Vrea doar o cută de pămînt / Să se lipească, trecător mormînt. / De gheară de lumini de iad ce scapără / Cu-un colț din foaia de cort / Adus cu mîna teafără, / Plod nerod / Numai ochii și-i apără.“
- v. 101 : „Dar moartea disperată c-ar scăpa“ în loc de „Dar moartea-ncrîncenată c-ar putea să scape“.
- v. 104 : „Cu mîinile crispatе“ în loc de „Cu mîinile-ncleștate“.
- v. 115 : lipsă.
- v. 122 : „tragic“ în loc de „fără față“.
- v. 124 : „fioroasă“ în loc de „smintită“.
- v. 126 : „se distrează“ în loc de „se-nvoiește“.
- v. 127 : „Savurînd“ în loc de „Gustînd“.
- v. 129 : „plimbînd“ în loc de „își rotește“.
- v. 130 : „voluptate aspră“ în loc de „Cu poftă iscusită“.
- v. 138 : „largă urnă“ în loc de „Duhuitoare urmă“.

MÎNA

În *Sburătorul literar* (an. I, nr. 10, 19 nov. 1921); reprodusă în *Versuri* (1923), p. 51 și *Versuri* (1957), p. 47.

Deosebiri în textul din *Sburătorul literar* :

- v. 3 : „întuneric“ în loc de „întunerec“.
v. 11 : „desperant“ în loc de „exasperant“.
v. 16 : „În necuprinsul unui gol cavou“ în loc de „În necuprinsul unui vast cavou“.
v. 46 : fără „înfiorat“.

Deosebiri în ediția 1923 :

- v. 8 : „fără formă“ în loc de „putredă“.
v. 11 : „exasasperant“ în loc de „ticăloși“. În prima corectură a volumului din 1957 autorul modifică : „besmetici“.
v. 15 : „gesturi“ în loc de „pașii“ în mss. menționat. În corectura din 1957 modifică : „ne strecurăm ca trei strigoi“.
v. 16 : „necuprinsul“ în loc de „besna“.
v. 21 : „De parc-ar exploda“ în loc de „De parcă explodînd, se sfarmă“.
v. 24 : lipsă.
v. 27—28 : „Aș crede că m-am trezit în apa / Unui groaznic vis“ în loc de „Aș crede că m-am trezit în vis / În apa neagră-a unei mine“.
v. 30 : „Care-mi reține mantaua cu degete de cuie“ în loc de „Care mă cheamă de manta cu degete de cuie“.
v. 31—33 : „În urma noastră imateriale uși se-ncuie“ în loc de „Uși lichide grele ca de fier / Pînă la nevăzutul cer / În urma noastră nevăzut se-ncuie“.
v. 37 : „Ca Oedip“ în loc de „Ca pe Oedîp“.

VECINICIE

În *Sburătorul literar* (an. I, nr. 12, 3 dec. 1920) ; reprodusă în *Versuri* (1923), p. 57 și *Versuri* (1957), p. 51.

Deosebiri în textul din revistă :

- v. 21—23 : lipsă.
v. 30 : după versul 28.
v. 36 : „nimic“ în loc de „neant“.
v. 58 : lipsă.

Deosebiri în textul din 1923 :

- v. 39 : „Ne-a ridicat mecanic hațele“ în loc de „Ne-a ridicat scurt ca paiatele“. În ms. : „Ne-a ridicat ca la paiate hațele“.
- v. 55 : „de apă“ în loc de „de zgură“.
- v. 57 : după „jupuit“ urmează „în răspăr“.
- v. 61 : „jur-împrejur“ în loc de „jur-împrejurul lui“.

CADAVRUL

În *Sburătorul* (an. I, nr. 32, 19 dec. 1920) ; reproducă în *Versuri* (1923), p. 73 și *Versuri* (1957), p. 55.

Deosebiri în textul din revistă :

- v. 27 : fără „împădurit“.

Deosebiri în ediția 1923 :

- v. 6 : „În șiruri neegale“ în loc de „în șiruri rupte“.
- v. 9—10 : „Urcăm din nou cu greu înspre tranșee“ în loc de „Urcăm cu fețe supte / Din nou înspre tranșee“.
- v. 15 : „banale“ în loc de „aceleași“.
- v. 27 : „Masiv împădurit“ în loc de „Crescută ca o iasmă“.
- v. 38 : „uriașă“ în loc de „năpraznică“.
- v. 43 : „prudenți“ în loc de „iscusite“.
- v. 48—49 : „Cu pînea proaspătă / Și cu moartea“ în loc de „Cu pînea mucedă / Cu tovărășia morții neîntreruptă, lîncedă“.
- v. 52—53 : „Și pe zăpada albă mișcă siluete sure“ în loc de „Și pe zăpada albă trece / Șir de umbre“.
- v. 64 : lipsă.
- v. 67—75 : „L-a scos dintre rețele vreo patrulă / Soldații vin cu toți pe rînd să vadă / Această nensemnată, minusculă, / Epavă-a-ncăierării universale. / Privesc atent și brusc se depărtează / Cu ochii-ntunecați / Și buze pale“ în loc de „De-atîția morți sătulă / L-a scos dintre rețele vreo patrulă / Soldații vin cu toții, pe rînd să vadă / Această nensemnată victimă / A-ncăierării dintre milioane / Zvîrlită pe troiane. / Privesc

prelung — și scurt se depărtează / Cu ochii-ntunecați,
cu-o gheară-n inimă“.

v. 78 : „și crispatе“ în loc de „Și-nclеștate“.

v. 116—118 : „Deasupra noastră Măgura planează uriaș“ în loc de
„Deasupra noastră Măgura planează ca un turn al
Vavilonului / Nenduplecat, uriaș“.

TRECUTUL

În *Sburătorul* (an. II, nr. 35, 8 ianuarie 1921) ; reproducă în *Versuri* (1923), p. 81 și *Versuri* (1957), p. 62.

Deosebiri în textul din revistă :

v. 2 : „împietrite“ în loc de „încremenite“.

v. 8 : lipsă.

v. 61 : „viziuni“ în loc de „năluciri“.

v. 95 : „extenuați“ în loc de „greu istoviți“.

v. 114 : „flamuri grele“ în loc de „flamuri negre“.

v. 116 : „Reflexe“ în loc de „Răsfîrîngeri“.

v. 132 : „În falduri largi de păr“ în loc de „În faldurile moi de
păr“.

v. 136—137 : lipsă.

La reluarea textului, în vederea reeditării din 1957, *Trecutul* a suferit modificări care echivalează cu rescrierea poemului. Ne-am întrebat de ce tocmai aici intervențiile, fără să altereze starea inițială, au fost atât de numeroase ? Există o premisă psihologică, și anume că experiența războiului, acest „fragment“ din trecutul agitat al scriitorului, a potențat neliniștea. Nu trebuie ignorat nici faptul că pregătirea noii ediții, Camil Petrescu a întreprins-o în momente cînd pierderea aproape completă a auzului îi provoca angoase pînă la refuzul contactului cu oamenii. Reproducem deci integral textul din ediția 1923 :

O, dincolo de zona blestemată-a
    morții,
Peste cătunele încremenite de
    pe vale,
Departе peste albe culmi, în fund
departe,

O, mai departe decât chiar
depărtarea
Ești tu,
E lumea existenței tale
De care nu, oricât de-adîncă, zarea
Ci infinitul simt că mă desparte ;

Căci de acest metal,
Tăios și imaterial,
În fiecare clipă sufletu-mi sfărîm.

Și-adesori,
Privind sfîos prin tainicul
crenel de lut,
Ca printr-un ochi de geam,
Îmi pare
Că printr-un magic dioram
Privesc spre alt tărîm.

Ești tu acolo...
O, numai dacă mai trăiești,
Căci nici un semn de-acolo nu
ne-ajunge,

Nici vești,
Nici pasări,
Nici un călător
Nu vine de la voi rătăcitor
Ci numai nevăzute priviri,
Explozii de obuze și de mine
Și gloanțe.
Ești tu acolo !

Mă las încet pe patul meu de
crăci
Mucegăite și de zdrențe adunate...
Aicea părăsit de-atîta vreme,
Înconjurat de oameni părăsiți,
Păduri pustii și zone blestemate
Surîd descurajat și palid, căci
Nădejdea mea se teme
Să bată
La poarta groaznicului ce va fi.

Trăim aici o iarnă de speranțe
moarte :
Nu știu nici dacă voi trăi,
Nici cine va trăi din cei ce
mă-nconjoară
Și tu
Atît ești de departe
Că mă-nfioară
Tăioasa lamă-a clipei care vine.

Dar setea mea de tine
Întoarsă scurt de stratul transparent
al zonei,
Se-abate spre trecut, atrasă
Ca de privirile Gorgonei.
Și pățimaș, înfuriat,
Cu ochi halucinați și buzele
uscate,
Înghemuit în umeda mea groapă,
Dezgrop trecutul
Cu mâinile crispate.

O, noaptea-omoritoare a despărțirii...
O, noaptea cea din urmă,
Pe care mâna nevăzută a iubirii,
Simțind că pentru veci se curmă
Mistuitoarul vis,
Ne-a dăruit-o
Cu o voință uriașă și fatală
Și cu puteri de zeu, iubito.

. . . . .

Goniți din munți,
Trudiți, înfrinți
Și cu picioarele rănite de noroi,
Grăbim pe malul Oltului umflat
de ploi.
Ni-s ochii arși de crude năluciri
Și-auzul plin de focuri de baraj,
Căci am luptat pe margini de
genuni.

Și-acum,
Cu simțurile grele de dezastre,
Ca o turmă
Decimată, risipită pe șosea,
Către limanul rătăcirii noastre
Grăbim, prin negurile care-ncet
se cern,
Privind neîncetat în urmă...
Pe malul Oltului murdar,
Greoi,
Nepăsător, inconștient, etern
Gonim, storși de puteri,
Prin marginea pădurii
De-acuma dușmănoase
Spre care aruncăm priviri fricoase,
Adeseori sunîndu-ne-n auz
Foșnitul frunzelor
Cu vijitiul aspru de obuz.
Ce fericită grijă a forțelor obscure
Te-aduse atunci în calea mea

În târgul cu căsuțe sure,
În vila-aceea albă pe șosea !

Alăturăți, îmbrățișați,
Privim de la fereastră
Sfîșietoarea agonie de afară
Și-n dezolarea care ne-nconjoară
Iubirea noastră
Citește condamnată, ca-ntr-o carte.
Paralizați privim de la fereastră.

În sufletele noastre toarce-aceeași moarte.

Soldații tot mai trec,
Soldații goi,
Înfrînți, greu istoviți, murdari
De sînge și noroi,
Soldați grăbiți, urmîndu-se-n tăcere,
Căruțe de fugari
Pe drumul desfumat de ploii,
Gospodării mizere,
Atîta cît încape
Sub coviltir de rogojini,
Se scurg la vale pe pîrîul de noroi
Ca arbori dezrădăcinați pe ape.

În sus, pe deal, treptat s-aprind
lumini...
Mă-ntrebi neliniștită de sunt la
inamic.
Spre tine, palid, ochii mi-i ridic
Fără să zic o vorbă —
Căci lîngă noi
Depozitate ard incendiar,
Tăind al morții sur lințoliu
Cu țipete, cu zvîrcoliri de flacări
Și-amurgul înnegrindu-l funerar
Cu flamuri negre și prelungi de
doliu.

Alăturăți, îmbrățișați, privim
de la fereastră.
(Rășfrîngeri aurii cădeau pe geam.
Gonit de moarte,
Tot mai aproape de tine mă
strîngeam).

Tîrziu spre miezul nopții,
Tot așteptînd s-aud bătăi în
poartă,

Cumpletele bătăi în poartă
Menite, pentru veci, să ne despartă,

Încerc
Să mă desfac din fermecatul cerc,
În care mă tîrăște amețitor iubirea.

Am priceput nenduplecatul adevăr
Căci drumurile noastre se despart,
Dar
Ești goală pe sofaua de brocart,
Pe jumătate îngropată
În faldurile moi de păr,
Reflexul flacărilor uriașe
Prin noaptea grea de zgură
Iluminează triumfal
Și dă o molcomă căldură
Interiorului de vis,
Pe care,
Cu toată dezolarea din natură,
Contrariată, moartea l-a permis.

Înmărmurit de-atîta frumusețe,
Îngenuncheat alătura de tine
De-obraji-ți albi
Și cu miros de fragi și de fînețe,
Mi-alătur, îmi lipesc obraji
De obraji-ți albi ca de petale
De nufăr alb plăpînd,
Nevinovat mi-alătur, îmi lipesc
obraji —
Dar iată că din nou ca-ntîia
oară
Garoafa-nsîngerată-a gurii tale,
Ispititoare ca un fruct în miez
de vară,
Trezește forțe oarbe-n mine...

Efluvii calde mi se-nalță-n vine,
Tresărind,
În brațe pătimaș te prind
Și buzele mi-alerg înfrigurat
Pe umerii sculpturali,
Pe sîni cu palpații de suspin.
Înfiorat, ieșit din minți,
Pe macii înfloriți pe sîn,
Pe pîntecele nou divin
Cu frăgezimi și undiri de crin,
Pe coapsele fierbinți,
Și-amețitoare ca o cupă de pelin,
Pe carnea aceasta, albă, caldă
Și mirositoare,
Pe carnea aceasta de atîtea lacrimi
sfințită,

De atâtea nopți în lacrimi,
De atîta umilită adorare
Și de o atît de-adîncă depărtare,
Pe toată
Plimb gura mea avidă, disperată.

Acum cînd plec,
Innebunit de frumusețea ta,
În simțuri să te iau cu mine
aș vrea.

Lăsîndu-ți buzele să ardă
Pe gura,
Pe care poate pîn' la ziuă
Sărutul morții va pecetlui-o,
Cu negrii ochi întredeschiși,
Vibrînd cu îndoiri de coardă,
Te dai ca o supremă recompensă,
Te zbuçiumi într-un lung adio...

Tîrziu și cînd
Am stors din clipa dăruită totul,
M-arunc în noaptea nesigură,
Imensă.

. . .
Ești, tu acolo !

O, dincolo de-această blestemată
vale
E lumea existenței tale.

Dar numai în trecut de te mai
pot ajunge.

Căci nici un vis nu prinde-a
trece

Prin lîncezeala-mi sumbră,

Fără ca dur și rece

Metaloida umbră

Cu gest de gardian să nu-l
alunge.

O, nici un pas spre tine,

Nici mîna

N-o pot întinde fără s-o retrag
Zdrobită !

Și setea mea de tine

Întoarsă brusc de stratul trans-
parent al zonei

Mistuitoare adînc, ca patima

Didonei,

Cu furie te smulge din trecut

Și cere simțurilor amintirea ta, —
Dorința mea
Din amintiri, din resturi,
Să te reconstruiască-ar vrea,
Căci nu-i un colț din trupul tău
de nea,
Nici unul dintre darnicele gesturi
Să nu-mi apară acuma chinuitor de
clar...

Sfîșietor ca pe un alt habotnic
Sfînt Antoniu
Mă-mbie și mă răscolește iar
Surîsul tău de singe și ivoriu,
Comoara ta de rotunjimi gingașe,
Mireasma-ți de femeie pălmașe.

Aci în umeda mea groapă,
În care soarta mă închide ca o
pleopă,
Înfrigurat,
Frenetic te doresc din nou...
Te vreau, te vreau...
Dorința-mi galopează delirant
Spre magicul iluziei potou.

Și toată frumusețea ta tresaltă
Sub iscusita amintirii daltă.

ÎNĂLTĂRE

În *Versuri* (1923), p. 95 ; reprodusă în *Versuri* (1957), p. 71.

Deosebiri în ediția 1923 :

- v. 5 : „generos“ în loc de „milostiv“.
- v. 7 : „praf“ în loc de „pulbere“.
- v. 12 : „cu splendidul“ în loc de „cu-amarul“
- v. 26 : „decor“ în loc de „ținut“.
- v. 37 : „unduirii“ în loc de „ondulări“.
- v. 39 : „nesfîrșita“ în loc de „infinita“.
- v. 46 : „suavă“ în loc de „delicată“.
- v. 55 : lipsă în ed. 1923.
- v. 56 : „sferturi“ în loc de „jumătăți“.
- v. 70 : „rămășițe“ în loc de „resturi“.
- v. 78 : „pofta“ în loc de „fantezia“.
- v. 80 : „Zdrențuit“ în loc de „dantelat“.

- v. 81 : „hilare“ în loc de „comice“.
- v. 94 : „Și-ntârîtați“ în loc de „și iritați“.
- v. 104 : lipsă în ed. 1923.
- v. 143 : „Priveliștea“ în loc de „Tot peisagiul“.
- v. 144 : „Ca o momeală de dincolo“ în loc de „Ca o mostră“.

PRIMĂVARĂ

În *Sburătorul* (an. II, nr. 26, 6 nov. 1920) ; reproducă în *Versuri* (1923), p. 105 și *Versuri* (1957), p. 78.

Deosebiri în textul din revistă :

- v. 20 : „panglică“ în loc de „pîrtie“.
- v. 28 : lipsă versul „Nouă, a ieșit tot lanțul“.
- v. 36 : „taluzul galben de argilă“ în loc de „taluzul de argilă rîde“.
- v. 70 : „haină“ în loc de „cămașă“.
- v. 79 : „Rîzînd“ în loc de „Toți rîd“.

Deosebiri în ediția 1923 :

- v. 37 : „îmbieni“ în loc de „aere“.
- v. 39 : „În verde crud, minor“ în loc de „În verde crud“.
- v. 40 : lipsă.
- v. 42 : „Cu rotunjimi“ în loc de „Cu-ncălecări“.
- v. 45 : „delicată“ în loc de „neprihănită“.
- v. 48 : „Iar“ în loc de „Albă“.
- v. 55 : „imponderabila“ în loc de „ușurea“.
- v. 64 : „nervos“ în loc de „arțăgos“.
- v. 72 : „grecește“ în loc de „turcește“.

SENIN

În *Sburătorul* (an II, nr. 26, 6 nov. 1920) ; reproducă în *Versuri* (1923), p. 113 și *Versuri* (1957), p. 83.

Deosebiri în textul din revistă :

- v. 19 : „ogive negre“.
- v. 22 : „Acum respirăm“ în loc de „Respirăm“.

Deosebiri în textul din 1923 :

- v. 1—4 : „S-au risipit de-acuma norii / printre munți“ în loc de „Înspre chindie / Stihiiile de nori s-au risipit / Printre munți“.
- v. 9 : „Mobile“ în loc de „mișcătoare“.
- v. 22 : „Respirăm“ în loc de „Tragem în piept“.
- v. 29 : „transformă zarea“ în loc de „topește zarea“.

- v. 39 : „uriașă“ în loc de „cît ușa“.
 v. 41 : „pictor“ în loc de „oaspete“.
 v. 57—62 : „Un crîmpei adînc / Din seninul înmuiat și limpede / Din seninul cristalîn / Printre gene umede de frunze reci / Innegurate / Mă-nvăluie ca o privire adorată“ în loc de „Un crîmpei adînc de slavă / Din seninul înmuiat și limpede / Din seninul cristalîn, spre mine cată / Și printre gene umede / De cetină firavă / Mă-nvăluie ca o privire adorată“.

CIORNĂ

FRAGMENT I

În *Versuri* (1957), p. 89.

FRAGMENT II

În *Sburătorul* (an I, nr. 8, 7 iunie 1919) cu titlul *Alchimie*; reproducă, fără versul prim „Ce lege nențeasă“ în *Versuri*: 1957, p. 91.

VIS DE ANEMIC

În *Sburătorul literar* (an. I, nr. 18, 14 ian. 1922); reproducă în *Versuri* (1957), p. 92.

Deosebiri în textul din *Sburătorul literar* :

- v. 1 : „În cupa verde-a văii“ în loc de „În țarcul de steiuri al văii“.
 v. 5—6 : lipsă.
 v. 7 : „limpezită“ în loc de „crudă“.
 v. 8 : după „sfios“ urmează „și cristalîn“.
 v. 9 : „E timpul minunat de muncă“ în loc de „Chiuie în mine gîndul : bună zi de muncă...“
 v. 13 : „munte, potecile înguste“, în loc de „piscuri cărările înguste“.
 v. 14 : fără „Ageră viața“ iar după „mine“ „proaspătă viață“.
 v. 15 : „mersul“ în loc de „saltul“.
 v. 16 : „Și sîngele înviorat“ în loc de „Sîngele“.
 v. 19 : lipsă.
 v. 20 : „Soarele se urcă peste dincolo de munte“ în loc de „Soarele de azi urcă spinări de munte“.
 v. 21—25 : lipsă.

AMIAZĂ DE VARĂ

În *Sburătorul literar* (an. I, nr. 15, 24 dec. 1921); reprodusă în *Versuri* (1957), p. 94.

Deosebiri în textul din *Sburătorul literar* :

v. 4 : „părți“ în loc de „hărți“.

v. 7 : „Pirîl“ în loc de „Pirăul“.

v. 10 : „la noi“ în loc de „și dincolo de noi“.

v. 11 : fără „ca o salbă“.

v. 30 : „fînețele“ în loc de „fînețe“.

CIORNĂ I

În *Sburătorul literar* (an. II, nr. 52, 22 dec. 1922) sub titlul *Apropiere* ; reprodusă, fără modificări, în *Versuri* (1957), p. 97.

FRAGMENT III

În *Versuri* (1957), p. 99.

CIORNĂ II

În *Versuri* (1957), p. 101.

UN LUMINIȘ PENTRU KICSIKÉM

Cele cinci poeme au apărut în paginile *Sburătorului literar* (an. I, nr. 19 și 21 din 4 II., 21. I. și 4. II. 1922.)

În aceeași conferință ținută la Ateneul român, în legătură cu acest ciclu — aît de diferit față de ceea ce publicase autorul pînă atunci — Camil Petrescu mărturisea : „Geneza lor este un lucru cu neputință de realizat în întregime. În *Luminiș pentru Kicsikém* este de fapt un moment de întrerupere, un luminiș în adevărtul înțeles al cuvîntului în totalitatea unor preocupări care în fond erau dramatice, nu teatrale în seriozitatea cu care ar privi viața, în reacțiunile violente în fața vieții. (Ce ar fi de reținut din versurile acestea este un soi de melancolie luminoasă, care era făcută și din faptul că era vorba de o femeie din alt neam și din sentiment de oboseală nesfîrșită — și am ajuns la confesia exagerată — dar și din dorul de a lumina pe care-l aducea o zburdalnică făptură grațioasă și inconștientă ca o mîșă.) Acest moment din *Luminiș pentru Kicsikém*, în care cei ce cunosc versurile știu că este vorba de o glumă,

este de fapt un moment cu totul trecător, și dacă ar interesa cel mult anul în care a fost scris, s-ar putea preciza că era vorba de Timișoara, prin 1919 sau 1920.“

După o discutabilă analogie, pur exterioară, cu *Toi et moi* a lui Paul Géraudy, H. P. Bengescu în nota din *Sburătorul literar* (15 IV 1922) — sub pseudonimul Glaucos — observă : „Prin conștrănat cu lirismul francez, ușor și ironic, atitudinea meditativă și savoarea mai pronunțată la poetul român sînt condițiuni ale personalității lui, dar în același timp atribute etnice.“ E. Lovinescu în *Istoria literaturii contemporane* (vol. III, p. 413—414), comentează : „De la realismul *Ciclului morții*, d. Camil Petrescu a trecut la grația ciclului *Un luminș pentru Kicsikém*, în care a realizat o poezie intimistă, plină de lumină și de fin joc psihologic“.

ÎN PRAG

În *Sburătorul literar* (an. I, nr. 21, 4 febr. 1922); reprodusă în *Versuri* (1957), p. 105.

Deosebiri în textul din revistă :

v. 1 : „Deschide-mi poarta sufletului“ în loc de „Deschide ferecata poartă“.

v. 6 : lipsă „Toane reci pe lîngă soartă“.

v. 11 : „Atîtea bucurii“ în loc de „Zestre și povară“.

v. 11 : după „fără rost“ urmează versurile :

Nădejdi din care

Sfărîmături de lemnuri poleite

Au mai rămas doar resturi de picioare.

v. 16 : fără „prefăcuta“.

v. 17 : „Sunt“ în loc de „Treze stau“.

v. 19 : „Singuri“ în loc de „Glume care“.

v. 21-22 : lipsă.

v. 24 : lipsă.

v. 25 : „O, deschide-mi poarta sufletului“ în loc de „O, deschide ferecata poartă“.

v. 28 : „Spiritele“ în loc de „Duhurile“.

CÎND VII LA MINE

În *Sburătorul literar* (an. I, nr. 21, 4 febr. 1922) ; reprodusă în *Versuri* (1957), p. 108.

Deosebiri în textul din revistă :

v. 9 : „sunt pe jos“ în loc de „casa“.

v. 10 : „Nevinovate urme“ în loc de „Pare devastată“.

- v. 16 : „Privindu-mă insinuant“ în loc de „Făcându-mi cu ochiul“.
- v. 32 : fără „chemarea“.
- v. 33 : „Imens“ în loc de „Nesășios“.
- v. 36 : „Acum eu înțeleg“ în loc de „Mi-e greu să mai aleg“.
- v. 37 : fără „Însă“.
- v. 39 : „sufletul“ în loc de „cugetul“.

NIMFA

În *Sburătorul literar* (an. I, nr. 21, 4 febr. 1922) ; reprodusă în *Versuri* (1957), p. 112.

Deosebiri în textul din revistă :

- v. 20 : „Și întreg minunatul trup“ în loc de „Și întregul trup“.
- v. 24 : „Alarmată“ în loc de „Speriată“ ; fără „cu dobîndă“.

CEARTA

În *Sburătorul literar* (an. I, nr. 19, 21 ian. 1922) ; reprodusă, fără modificări, în *Universul literar* (an. XLII, nr. 9, 28 febr. 1926) și apoi în volumul *Versuri* (1957), p. 115.

Deosebiri în textul din *Sburătorul literar* :

- v. 10 : „Minunat“ în loc de „Negrăit“.

VERSURILE

În *Sburătorul literar* (an. I, nr. 21, 4 febr. 1922) ; reprodusă, fără modificări, în *Versuri* (1957), p. 117.

VANITAS

În *Sburătorul literar* (an. I, nr. 21, 4 febr. 1922) ; reprodusă în *Versuri* (1957) p. 119.

Deosebiri în textul din *Sburătorul literar* :

- v. 4 : „Și frumusețea“ în loc de „Și-ntruchiparea“.
- v. 8—9 : „Între imensitatea, toată noaptea, din trecut“ în loc de „Sub înstelarea de baldachine / Dintre noaptea nencepută din trecut“.
- v. 10 : lipsă „fără de sfîrșit“.
- v. 12 : „Din două neamuri diferite“ în loc de „În ceas, cu ne-ființa-asemene“.
- v. 14 : fără „Gemene, gemene“.

- v. 19 : fără „spumă“.
- v. 25 : „Viața va-nflori-n minuni nebănuite“ în loc de „Neconținut azi va înflori“.
- v. 26 : „ști“ în loc de „bănu“.
- v. 28 : „Vor mai vedea acei“ în loc de „Vor înălța pe cei“.
- v. 34 : „Nici o undă“ în loc de „picurile cad, dar unda“.

CÎNTECELE MELE

În *Sburătorul literar* (an. I, nr. 21, 4 febr. 1922); reprodusă în *Versuri* (1957), p. 122.

Deosebiri în textul din *Sburătorul literar* :

- v. 5 : „fermecătoarele“ în loc de „șăgalnicele“.
- v. 12 : fără „Pesemne“.
- v. 27 : „Sufletu-mi“ în loc de „insul meu“.
- v. 38—39 : „Strada cu trotuarele deșarte / Zbuciumarea-mi stearpă și
Casa mea posacă / Strada cu trotuarele deșarte / Zbuciumarea-mi stearpă și
pustie“ în loc de „Joc părelnic, schimb, / Întîrzie ca un
nimb“.
- v. 48 : „dureri“ în loc de „deznădejdi“.
- v. 52 : fără „în toamnă“.
- v. 57 : lipsă.

DIN VERSURILE LUI LADIMA

Patru poeme grupate sub acest titlu au fost înglobate textului din *Patul lui Procust*, de fapt una dintre acestea împrumută și titlul romanului. Aminteam, în introducere, că autorul *Ultimei nopți de dragoste, în-țtia noapte de război* acuză pînă la evidență că unele personaje reprezintă, mai ușor de sesizat decît la oricare dintre scriitorii interbelici, diversele sale ipostaze. Cauza spirituală, lupta aproape donchijotescă a lui Ladima într-o lume ostilă sincerității și artistului, predestinat unei existențe paupere, sugerează vicisitudinile (și jurnalul lui Camil Petrescu din acea perioadă constituie o dovadă) prin care a fost nevoit să treacă însuși autorul.

În fondul de manuscrise al B.C.S. (Arhiva Camil Petrescu) există mai multe variante la poemele *Patul lui Procust*, *Samarcanda*, *În ceasul dinții*, *Final* pe care le vom menționa pentru interesul lor deosebit.

PATUL LUI PROCUST

Apare cu acest titlu în roman (Ed. Ciornei, 1933 p. 109); reprodusă în volumul *Versuri* (1957), p. 129 :

Deosebiri în textul din roman :

v. 2 : „arăta“ în loc de „răzbat“.

v. 7 : fără „Dar cum“, adaos care să împlinească măsura versului.

v. 15 : fără „e și“.

v. 16 : „pe baltă“ în loc de „împărătește balta“.

În ms. aflat la B.C.S. (D. 4) găsim grifonată o primă formă, în vers alb : „Ca mine / Cel ce împărtășește mlaștina, cu nebulie în ceafă / Și burtă flască / Cu venin în colți / Ca și mine crește din mlaștină, fumul de petale albe-gălbui / Sînt mai mare decît cei mai mari / Sînt mai frumos decît cei mai frumoși / Doamne / Căci mi-ai dat conștiința nimicniciei mele.“

SAMARCANDA

Apare în *Patul lui Procust* (Ed. Ciornei, 1933, p. 308-309, cu același titlu, *Samarcanda* și însoțită de acest P.S., interesant ca dialog cu un alter ego : „Am avut foarte adesea lungi și nervoase discuții cu Ladima, la la S.S.R. sau la cafenea, despre poezie. Disprețului meu, dealtfel numai verbal, pentru această falacioasă preocupare, el îi opunea un dispreț de mag pentru orice altă formă literară decît poezia. În acest sens, după cîte am înțeles, folosea el expresia «poezie pură», voind adică să însemne cu ea anume opera acelor poeți care n-au scris și nu vor scrie niciodată nici teatru, nici romane, nici critică, genuri, după Ladima, vulgare. El concepea structura sufletească a poetului ca o deosebire de speță, nu ca o simplă polaritate. Creatorul de poezie e un profet, un iluminat, e construit altfel decît ceilalți oameni, are simțuri în plus și darul de a transforma orice atinge. Pentru el frumusețea, tradusă prin muzicalitate, era un rit, îndeplinea un oficiu esoteric. Ironiilor mele pe care le găsea «lipsite de înțelegere», le opunea esența imaterialității lui.

Îl indignau poeziile cu înțeles curent, cu «morală», sau chiar cele cu un tîlc oarecare.

— Atunci ești partizanul «poeziei pure», așa cum o înțelege abatele Bremond, ca o pură incantație muzicală, indiferentă față de conținutul material al vorbelor, prețuind numai unicitatea lui formală, încercam eu să-l determin să-și formuleze sentimentul interior al ordinii lui poetice.

Spre surprinderea mea, protesta cu îndârjire :

— Nici vorbă, nici vorbă! Abatele e un rătăcit, un impostor. Nu există o poezie pur formală. E o aberație. Poezia trebuie să aibă un conținut, trebuie să exprime ceva.

— Dar atunci nu e poezie normală, «impură» ca să zic așa?

Ridica brațele nervos și indignat de cursa pe care i-o întindeam:

— Nu, nu, nu... Înțelege!... Ceea ce e normal nu poate fi poezie.

— Atunci ești întocmai de părerea suprarealistului André Breton, care socotea că poezia are ca obiect subconștientul, exprimat mai bine în incoherența paralizicilor generali, frenetici, a căror modalitate suprarealistă caută s-o realizeze cu oarecare pietate.

Ladima se îmbufna și declara că nu mai discută cu mine, că sînt „iremediabil neînțelegător.“

Și, după ce dialogul continuă cu referiri la relația dintre poezie, orfic și oniric, la întrebarea: „Dă-mi un nume de astfel de poet pe care îl socoți apropiat de dumneata“, Ladima, după ce amintește de Edgar Poe, Baudelaire și Huysmans (în proza sa), încheie amintindu-l pe cel dintîi din cei pe care îi enumerase, pe autorul *Himerelor*, Gérard de Nerval, citînd o strofă ca indiciu al afinității spirituale:

Je suis le ténébreux, le veuf, l'inconsolé,
Le prince d'Aquitaine à la tour abolie,
Ma seule étoile est morte, et mon luth constellé,
Porte le soleil noir de la mélancolie.

De ce am reprodus acest amplu fragment din *Patul lui Procust*? Fiindcă în articolul *Poezia pură (Teze și antiteze, „Cultura națională“, 1936)*, Camil Petrescu afirmă ironic: „moda «poeziei pure» a cuprins însă numai după o mare întârziere saloanele literare din Franța și deci cu o mare înțelegere a dat de gîndit băieților deștepți de la noi: iată o excelentă ocazie, care ar putea să aducă un ce profit de reclamă literară“. După ce amintește de Bremond, Camil Petrescu îi consideră ca autentici... creatori ai poeziei pure, adică gîndite și deci cerebrale, pe Mallarmé, pe Valéry, pe cel dintîi catalogîndu-l drept „un caligraf al frumosului pur“.

Peste două decenii, în postfața la volumul *Versuri* (1957), va reveni, menținîndu-și același punct de vedere, care denotă în Camil Petrescu (alias Ladima) consecvența în susținerea ideii că eludarea raportului dintre conținut și expresia lirică a dus la experiențe sterile, la încurajarea pedantă, pornită din snobism literar, a versului gratuit, a jocului în care simpla dexteritate s-a confundat cu moda, sfidarea emfatică a rigorii conducînd la o producție efemeră. Ce ne spune aici Camil Petrescu, folosind aceeași tehnică a interlocutorului prezumtiv: „Ceea ce

e inadmisibil este ca dificultățile să fie simulate și ermetismul fabricat. Nu pot gusta o poezie doar aparent dificilă. De fapt dificultatea — iar atunci inevitabilă — trebuie să fie a conținutului, nu a formei pueril complicate, căci poezia trebuie să aibă negreșit un conținut, să nu fie formă goală, fie ea și formă pură... Originalitatea, câtă e, vine din acest conținut. Nu poți să fii original picătând la nesfârșit un măr pe o farfurie. E drept că sînt și poeți care se schimonosesc, se încruntă, își strîng fălcile, simulează eforturi fără să ridice — campioni halterofili minci-noși — greutateți făcute din mingi de carton, așa cum mi se pare că e uneori, de pildă, Paul Valéry, pe care unii dintre prietenii noștri, care se cred cu mîndrie la avangardă, îl admiră fanatic. Poezia e în funcție de real, care poate fi el însuși vag, nebulos, inefabil, imaterial, greu de pătruns, dar trebuie exprimat totodată în mod adecvat... Calitățile și dificultățile sînt în acest caz ale miezului, ale conținutului, nu ale formei, ale cojii. Nu-mi place nicidecum parfumul mediocru mirosind a cîine plouat, în flacoane de cristal fantezist cizelate, opulente, originale. Aceste conjuncții, aceste prepoziții, locuțiuni, mie îmi sînt de folos ca niște copaci în real“ (*Versuri*, 1957, p. 169).

În ms. din arhiva B.C.S. există următoarea versiune : „Muntele sticlos din fund e la trei nopți / Depărtare — cu privirea / Sahi răscopti / Des-cifrează arși de groază / Prin vaduri trec armii de oiguri / Merg spre turnul nalt cît norii albi / Cei din țările vecine-l văd întreg / N-are margini priveriștea / Ploaia se vede-n întregime / Drumuri, fluvii și ce-tăți / Stă deasupra curcubeul peste toată / Asia / Flăcări luminează nașterea / Seminției / Bajazet închis (cu amintire-n) cușcă / Simte mort cum amintirea mușcă / Hoarda, hoarda mea de aur.“

ÎN CEASUL DINTII...

În romanul *Patul lui Procust* (ed. Ciornei, 1933, p. 351) cu titlul Sectant în ms. de la B.C.S. (D. 4), există 4 versiuni asemănătoare : re-produsă în volumul *Versuri* (1957), p. 133 :

Deosebiri în textul din roman :

v. 5 : „Iradiază sori albi, cînd doi cînd patru“ în loc de „Iradiază sorii albi, deodată patru“.

v. 9 : „Azvîrle“ în loc de „Azvîrl“.

FINAL

În romanul *Patul lui Procust*, ed. Ciornei, 1933, p. 351—352. În ms. de la B.C.S. (D. 4), sînt două variante fără titlu. În ciclul *Din versu-rile lui Ladima* (*Versuri*, 1957, p. 135) e integrată cu titlul *Final*.

- Deosebiri în textul din *Patul lui Procust* :
- v. 11 : „nimburi tari“ în loc de „nimburi mari“.
- v. 12 : „salvată“ în loc de „mîntuită“.

SINUCIDERE

În *Versuri* (1957, p. 137), ultima din ciclul versurilor lui Ladima. Camil Petrescu, în postfața volumului, face mențiunea : „Ciclului *Versurile lui Ladima* i-am adăugat și a cincea dintre poezii. Era gîndită să apară în roman, odată cu hîrțile găsite după sinuciderea eroului și purta în manuscris titlul *Oglindă întoarsă, luni*, care era ziua în care își pusese capăt zilelor. Nu mai știu precis de ce a rămas pe dinafară. Într-o întîmplare mai grea din viața mea, mai tîrziu, mi-am adus aminte de ea, am recitit-o și, ca să nu se rătăcească printre maldărele de ciorne, din lăzile cu manuscrise, am dat-o unei reviste. Apare aici cu un titlu care mi se pare mai potrivit împrejurării, cu mențiunea că totuși Ladima nu l-ar fi putut da. Poate că într-o viitoare ediție a romanului, voi căuta să o restitui intenției de la început, bineînțeles cu titlul inițial.“

TRANSCENDENTALIA

În conferința menționată găsim cîteva amănunte prețioase referitoare la „istoricul“ celor șapte poeme care alcătuiesc ciclul *Transcendentalia*, care „reprezintă cu totul altceva“, și, în continuare : „Prin anul 1925 s-au iscat în cercurile tinerilor scriitori de pe atunci mari discuțiuni despre metafizica existenței. Și au apărut în acel an o serie întregă de sisteme metafizice. Mai fiecare tînăr a publicat prin gazete propriul lui sistem metafizic și [se] comentau cu toată seriozitatea. Astfel în foiletonul de joi de sistemul metafizic al lui X, în cel de vineri de sistemul metafizic al lui Y. ș.a.m.d.“

În împrejurările acestea, ca o reacțiune împotriva soluțiilor metafizice, am vrut să subliniez că singura realitate pentru poet, în ce privește *Transcendentalia*, este sentimentul metafizic al existenței, adică este faptul că noi trăim într-o neliniște care merge spre etern, dar că aceasta nu este un motiv de cunoaștere, ci este o realitate, care trebuie acceptată ca atare. Prin urmare există sentimente care întovărășesc conceptele metafizice. Metafizicul în sensul acesta este obiect de poezie, mai mult decît obiect de cunoaștere conceptuală.

Poemele au apărut într-o vreme în care n-au fost remarcate, nimeni nu s-a oprit asupra lor. Erau prea abstracte. Mai ofereau ceva care mă amuza pe jumătate ; pe vremea aceea se scria fără punctuație,

era una din cochetăriile scriitorilor de pe atunci. Și atunci am publicat și eu fără punctuație și așa erau destul de abstracte. Am reluat aceste șapte poeme scrise în 1925 după ce au fost publicate în *Cetatea literară*, și au fost editate numai în 1931. Recent au apărut în *Revista Fundațiilor regale*.¹ La această mărturisire se adaugă și detaliul, cu aceeași tonalitate, din postfața la *Versuri* (1957): „*Transcendentalia*, scoasă dintr-un vraf de ciorne, luptase la rîndul său cu timpul într-un interval de 15 zile infernale, timp în care redactasem pentru *Cetatea literară*, care intra foaie cu foaie la mașină, într-o singură răsufflare, acel *Fals tratat pentru uzul autorilor dramatici*“.

Despre *Transcendentalia* rămasă, într-adevăr, fără ecou după apariția în revistă, se pronunță, totuși, E. Lovinescu în *Istoria literaturii contemporane* (vol. III, p. 407—414): „Și după ce a «văzut ideea» încă din *Versuri*, ne-a dat și o poezie ideologică, în ciclul *Transcendentalia* (*Cercul, Flecave, Interioară, Cocorul* etc.), în care se fixează imposibilitatea spiritului de a cunoaște absolutul, mărită și de incapacitatea lui de a se scobori în mirajile din fundul său. Expresia rămîne tot aūt de plastică și voit realistă, numai tehnica se întunecă prin forme eliptice, suprimarea punctuației și alte procedee extremiste, nepotrivite unei astfel de poezii.“ Observația lui E. Lovinescu nu a rămas fără ecou, dovadă că la retipărirea poemelor în eleganta plachetă de care amintea Camil Petrescu, micul artificiu al abandonării punctuației a fost „corectat“. Repariția *Transcendentaliei* va atrage atenția unor critici ca G. Călinescu și Perpessicius, care îi consacră imediat cronici pe care le vom reproduce integral, fiind și cele mai interesante. Iată cum comentează G. Călinescu *Transcendentalia* în *Adevărul literar și artistic* (X, seria a II-a, nr. 591, 3 IV, 1932, p. 7);

„Precum titlul arată, culegerea de versuri a d-lui Camil Petrescu năzuiește transcenderea mediului liric de toate zilele, într-o preocupare de marile probleme ale existenței noastre. Poezie filozofică, va să zică! Da, într-un înțeles nou, nu în accepțiunea cu care eram obișnuiți. Filozofia, cîtă intra în poezia mai veche, căci cea nouă o respinge ca impuritate, era de nuanță practică. Poetul încerca să dea avînturilor sau deprimării sale un substrat metafizic, punînd eul său în dependență de cosmos. Cu mai multă sau mai puțină retorică, «sistemul» era menit să adîncească unda lirică, s-o facă mai cu coamă, nu desigur să dea soluții vreuncea din acele probleme capitale ale cugetării umane. Filozof de

---

¹ Nr. 4, aprilie 1943 (n. ed.).

felul acesta — admirabil ! — a fost Eminescu. Cosmogonia sa ne îmbie mai puțin prin nașterea luminilor și stingerea sorilor :

În prezent cugetătorul nu-și oprește a sa mințe
Că-ntr-o clipă gîndu-l duce mii de veacuri înainte ;
Soarele, ce azi e mîndru, el îl vede trist și roș
Cum se-nchide ca o rană printre noi întunecoși,
Cum planetei toți îngheață și s-azvîrl rebeli în spați,
Ei, din frîncele luminii și ai soarelui scăpați.

cît prin adîncirea sentimentului de nimicnicie, de o presiune emotivă asemeni apelor mării pe sticla unui submarin.

În vremea din urmă, ca o reacțiune împotriva muzicii goale, a apărut o lirică a cugetării care înlăturînd orice folos practic al minții și, păstrîndu-se în domeniul purelor sugestii, aruncă de-a lungul imaginilor un fir șerpuitor, sfărîmat, de idei, cu scopul unic de a stimula gîndirea fără a o satisface, înșelînd-o cu jocul viclean al logiceii. O astfel de pînză roșie pentru ațîțat taurii minții mi se pare a fi poezia lui Paul Valéry, poezie cu semnificații absconse, care însă nu sînt materie lirică decît fiindcă sînt ferite prin imagini de trivialitatea totalei dezvăluiri.

Cam în acest fel d. Ion Barbu a încercat la noi să se facă divinitatea unei poezii de inițiere, cu probleme dealtfel total subiective, reduse la aplicarea unui mecanism abstract la datele vieții afective. Legat prin vreme de acest fel de a trata ideile în poem, d. Camil Petrescu aduce o față deosebită.

Nu știu dacă s-a observat că filozofia este Atlanticul d-lui Camil Petrescu, întinderea mișcătoare ce-l cheamă mereu cu urletele sale surde, și peste care ar zbura fără escală, dacă genurile pe care le profesează n-ar fi avioane de salon. Genul său temperamental ar fi un teatru transformat în seminar filozofic, cu violente ciocniri de teze, pacificate printr-o bună conduită logică. Pentru că ceea ce interesează pe d. Camil Petrescu nu este conținutul problemei, ci forma ei, d-sa fiind într-un cuvînt un spirit mai mult logic decît metafizic, preocupat pînă la pedanterie de gramatica cugetării. În chiar *Ultima noapte de dragoste, întâia noapte de război* spiritul acesta este evident.

«E adevărat — precizează eroul — că tocmai dorința unchiului Tache de a preciza punînd pe acest „anume“ ducea la confuzie, ceea ce nu mi se părea tocmai surprinzător, căci știam că adesea excesul de precizare duce la confuzii — e asta una din ciudățeniile logicii — și dealtfel cred că, de pildă, Kant intenționat recurge la prea mari precizări, care-l fac uneori așa de greu de cetit.»

Kant este filozoful care obsedează aproape, cu fața sa boțită, pe d. Camil Petrescu. Într-atîta filozofia alcătuiește pentru d-sa ultima rațiune a intelectualității, încît femeia, oricît de frumoasă, i se pare infirmă fără oareșicare pătrundere ideologică, și mi-e teamă că unul din motivele divorțului între Gheorghidiu, eroul sus-pomenitului roman, și soția sa este o discordanță de cultură. Pătruns de acest adevăr Gheorghidiu face tot ce-i stă în putință pentru a învia ochii stinși și iritați de neînțelegere ai soției sale vorbindu-i astfel :

«Primii filozofi greci mai cunoscuți au emis teorii oarecum simple. Pentru Tales din Milet, dacă ai căuta și ai căuta, ai vedea că esența, absolutul, este apa. Ea se transformă în toate lucrurile care sînt pe lume. Pentru Heraclites, care nu vedea decît mișcare și transformare, dimpotrivă, esența, absolutul, era focul, un foc mai pur însă. Alții, mai vechi, crezuseră că e pămîntul, alții aerul. De fapt, toți înțelegeau prin aceste principii ceea ce știința modernă înțelege prin energia care, transformîndu-se în orice, creează lumea existentă. Deci vechii filozofi greci erau niște fizicieni. Erau dealtfel și buni matematicieni. Pitagora chiar credea că numărul e singura realitate în lume. Căci aparențele or fi înșelînd, dar numărul nu înșală niciodată, $3 + 4$ fac oricînd șapte. Alții au găsit că mișcarea e absolută. Zenon crede că, singur, repaosul ș.a.m.d.»

Cu aceste predispoziții, d. Camil Petrescu a tratat în cele 7 poeme din *Transcendentalia* nu atît niște stări de meditație filozofică propriuzisă, cît expunerea unor probleme ale cunoașterii, cu o flacără rece, intelectuală, de magnezie subit incendiată, în verdea lumină a căreia, imaginile chiar de ordin descriptiv, se alungesc sau se turtesc fantastic, ca un obiect într-un pahar de apă.¹

Cercul definește îngrădirea cunoașterii noastre, dincolo de care, ne-răzbatute, se întind lumile eterne :

Pe cărări spre luna moartă,
dincolo de scări de apă,
unde gîndul ca o grapă
neființa mai dezgroapă...

Imaginile, ritmul sînt fericite, căci sînt străbătute de un fir ultraviolet de feerie cosmică :

Melcul lumii îl apasă
veșnicia matematic ;
căci înalță-ades, ostatic,

---

¹ În revistă : „perete de apă” (n. ed.).

snopi de ochi spre nesfârșit...
sau îl prinde ca-ntr-o plasă
între alfa și zenit.

. . . . .

Steaua nesfârșirii arde
ca un far și miliarde
îi răspund neîncetat.

Interioară izbutește să figureze în unele imagini zădărnicia de a
ne smulge din lanțul de relații al subiectivității noastre :

Ai vrea să strigi când gîtu-i cîlți și clei,
ai vrea să-alegi, ți-e trupul prins în teacă,
cu mîna vrei să prinzi, dar e-n ulei
și cazi în tine însuși, moarte seacă.

. . . . .

Dar cînd ajungi în fund devii livid,
mărgeanul dur și roșu e lichid ;

. . . . .

Și cînd picioarele sînt grele-n glod,
vii ochii vād pe apă la apus
cozi de păun...

Iubire, care constată cu deziluzie un automatism în dragoste, un
clement, filozoficește vorbind, necesar, se remarcă tot prin imagini, unele
surprinzătoare ca :

Un nebun încearcă, pînă la exasperare,
ocolind o casă pe el însuși să se prindă,

cîte una de o plasticitate încordată :

...Cu groază înțelegem cum
dorințele s-au ridicat în noi și se privesc
ca vipere nălțate-n coadă...

sau în sfîrșit aceasta, plină de-un magic tehnic :

Doar un buton întors, curentul s-a oprit ?
automat în tot orașul au încrămenit
tramvaiele pe linie, întorci, și iar
tramvaiele se mișcă tutelar.

În fine, tot plastica este ceea ce ni se pare remarcabil în poemul
Cocorul, avînd ca temă idealismul insolubil al omului :

Lumi întregi, în fundul mării,
pești și bivoli cu burți albe,
creste lungi de os și salbe,
ca într-c raclă-n fundul mării.

D. Camil Petrescu este în fond poet. De aceea nu trebuie să se mire dacă noi, recunoscându-și transcendentalitatea liricei sale, vom prețui totuși, în primul rând, plastica pură, ce ascunde privescerea aburoasă a contemplațiilor sale, adică, spre a mă exprima cu vorbele sale :

Limba de flăcări pe mlaștini în noapte.“

Și acum Perpersicius :

„Înainte de a fi romancierul cu bine stabilit renume, pe care-l cunoaștem astăzi, d-l Camil Petrescu a fost poetul aspectelor de război și al aspectelor parodiate ale celui alt război, am numit iubirea. Un realism deopotrivă de lucid a prezidat atât panourile sesizante ale *Ciclului morții* (poemele sale de război), cât și volumele de grații, trecute, ca și statuete de fildeș a miniaturalei Kicsikém, prin strungul unei arte consumate, din poemul său de dragoste. De la solida ucenicie a celor două campanii, d-l Camil Petrescu trecea pe frontul de dublu oficiu al romanului său *Ultima noapte de dragoste, întâia noapte de război* în care se întîlnesc, ridicate la superioară potență epică, toate experiențele psihologice ale poeziei sale.

Transcendentalia, cele șapte poeme ale plachetei de astăzi, ne duc în altă regiune. Într-o regiune proiectată dincolo de limitele materiale ale existenței terestre, în regiunea ideală a esențelor sau în tunelurile dimpotrivă ale rațiunii, pentru care odihnește nu-i și singură neliniștea iscoditoare e unica rațiune de a fi. În felul acesta am și numit întâile două poeme, *Cercul lumii* și *Interioară*, ca două pietre de hotar și de fîntînă, între care se frămîntă și la care se potolește setea metafizică a d-lui Camil Petrescu.

«Steaua nesfîrșirii arde ca un far și miliarde / îi răspund neîncetat» — iată cercul exterior dincolo de care nu ni-i dat să trecem, oricîtă fantezie am folosi și oricît am adera la sistemele vechilor fizicieni-filozofi. «Prizonier al minții tale proprii / de tine încerci zadarnic să te apropii» — iată și cel de al doilea cerc de osîndă, al infernului, în care omul reeditează, pe un plan spiritual, basmul legendarului Tantal, însetatul. Dar oricît de dezamăgit, visul nu obosește. E în el o forță care învie din chiar cenușa înfrîngerilor. «Aruncă înainte a gîndului săgeată / și împietrește-i urma în lucrul ce rămîne» — e însăși imaginea poeziei de aspirații trancendentale a d-lui Camil Petrescu.

Desigur, poezia aceasta are toate șansele să fie înregimentată poeziei filozofice. Sută de meditații pe tema dominantă a transcendenței și acorduri modulate pentru bietul melc muritor care e omul, *Transcendentalia* ne interesează, întrucît ne privește, mai cu seamă prin imaginile, cîte sînt încrustate și care vădesc pe poet. Din pildele celor șapte înțelepți, a căror umbră trece de tot atîtea ori prin versurile cu preocupări analitice ale d-lui Camil Petrescu, va fi deprins desigur d-sa să gîndească în imagine. De la versul oarecum programatic din poema liminară a întîiului volum, «dar eu, eu am văzut idei» și pînă la ideile acestea cu corp de imagine, din *Transcendentalia*, drumul este din cele mai firești. Sau cu alte cuvinte și pentru a rămîne tot în planul operei autorului nostru. vă amintiți desigur, căci nu se poate să fi uitat, acele pagini de pasiune critică ale romanului d-lui Camil Petrescu, vă amintiți de lecția de filozofie pe care eroul autobiografic o face eroinei și n-ați uitat cum întreg acel excurs, de o ușoară didactică, în istoria filozofiei este punctat, întrerupt, altoit cu pagini de pasiune intensă, de umor de calitate și savuroasă poezie sexuală, pentru că în umbra filozofului pîndea amantul. Dar după cum, din poezia de gîndire a lui Eminescu, va interesa întotdeauna mai mult imaginea și armonia tănuită și dureroasă a versului decît reziduurile de filozofie heracliteană sau schopenhaueriană, la fel și în *Transcendentalia* va prima imaginea.

Și-atunci iați cîteva din aceste intermedii de metaforă și sonoritate, care, departe de a atenua, dimpotrivă intensifică rezonanța gîndurilor. Zărim întîi, madreporii «interioarei», cîteva crengi de mărgean, cum ar zice Mallarmé, abolit :

Din colivia logicei scăpată,
privighetoarea, nebunită cîntă,
Spre spații fără sprijin se avîntă
încălecări de tril și fibre toată.

În tine însuși, gol pescar,
din văi și munți de apă te alegi.
Mărgean din fund de mare să culegi
afară lași unelte mici și far

Dar cînd ajungi în fund devii livid,
mărgeanul dur și roșu e lichid ;

Înverșunat în tine însuși încă
mereu te vrei desprins din forme sure ;

Dar nu mai crezi că zîne și pădure
zac fermecate-n fund de baltă-adîncă.

Ar fi, după aceea, să citez imaginile în serie din poema *Iubire*, de la începutul așa sugestiv : «Iubire zvăpăiată / arc de pod zvîrlit în spații către stele / fără sprijin / triplu salt mortal de suflet laș» și pînă la finalul, singurul cu putință, așa de omenesc și amintind, în alt registru și la distanță de peste șase decenii, de sfîrșitul eminescian din *Veneră și Madonă* :

Cazi, suflute cu fruntea-n piept,
revino cu piciorul drept
lîngă femeia cu albastru zîmbet bis...
Involut Narcis,
răspunde-i cu surîs penalizat, transcris.

Am amintit pe Eminescu în aceste însemnări și-l mai amintim o dată, cu prilejul poemei *Cocorul*, în care dacă nici tema aceluia elan migratoriu, nici linia întregă a poemei, nici declinul lipsit de deznădejde, nu amintesc de Eminescu este totuși, ici și colo, un ecou din poema lui cea mai olimpică și mai glacială ; am numit *Luceafărul* :

Goluri mari se întretaie
Mers de vulpe calea-mi taie
Cercuți mari fără repaos
Cresc din alburitul haos.

pentru ca dimpreună cu Hyperion să-și dorească, o așezare în constelațiile împietrite ale eternității : «dă-mi tăcere și odihnă, / dă-mi mormînt de soare-n tihnă». Și ciclul se împlinește cu cea de-a șaptea poemă, *Inchinare apocaliptică*, cîte una, pare că, pentru cele șapte spirite tutelare ale «transcendentaliilor», poemă, îngustă cît o urnă de piatră, în care, cum veți vedea și cum îmi voi îngădui să vă fac atenți, subliniind versurile, se cuprinde cenușa unui destin dramatic :

Limba de flăcări pe mlaștini în noapte,
Zborul de uliu trimis să vîneze
Cad, se ridică. Două hilare speteze
Chinuite oasele moarte în cei care fură cei șapte.

Vreau să-ți trimet un mesaj înspre marginea lumii...
Melc care poartă în spate un pat, să-l măsoare
Cum măsura și Procust, eu din mlaștina lumii
Deapăn cu patimă strigătul meu care moare.

În ce măsură această poezie de chintesență se deosebește de aceea din *Ciclul morții și Luminiș pentru Kicsikém* e lesne de observat. Și totuși, gîndind la cele șapte poeme din *Trancendentalia* și la variatele simbolizări ale Pleiadei nu poți să nu te oprești la constatarea că șapte

au fost și cîntăreții diferitelor constelații poetice, cum șapte au fost și înțelepții și tot șapte și aștrii în care s-au metamorfozat fetele lui Atlas, stîlpul și robul lumii, totodată.“¹ Poetul Emil Gulian în cronică din *România literară* (nr. 9, 16 IV 1932) distinge cromatica versului și absența discursivității : „E în poezia sa o alianță între material și spiritual care nu se pot suda — caracteristică dealtfel epocii acesteia de contradicții și drame ale gîndului — o dezasferată luptă cu materia a ideii ce se dospește sensibilizată în imagine. Ar fi de așteptat ca aceste poeme care conțin idei filozofice să fie discursive. Trebuie să remarcăm, totuși, că ele nu dezvoltă, ci plasticizează.“

ASPECTE

În *Cetatea literară* (an. I, nr. 9—10, iulie 1926); reprodusă în placheta *Transcendentalia*, Cultura națională (1931); *Revista Fundațiilor*, nr. 4, 1943; *Versuri* (1957), p. 141.

Deosebiri în textul din revistă :

- v. 5 : „întunerec“ în loc de „întuneric“.
- v. 7 : fără „jucăușe-a“.
- v. 26 : „Și-acum“ în loc de „să ai cum“.

CERCUL

În *Cetatea literară* (an. I, nr. 5-6, martie 1926); reprodusă în *Transcendentalia* (1931); *Revista Fundațiilor*, nr. 4, 1943; *Versuri* (1957), p. 143.

Deosebiri în textul din revistă :

- v. 3 : „ca o“ în loc de „sol și“.
- v. 6 : „și crisparea“ în loc de „înălțarea“.
- v. 8 : „parcă“ în loc de „beată“.
- v. 17 : după „snopi de ochi spre nesfîrșit“ urmează :
„sau în prind ca într-o plasă / între alfa și zenit“.
- v. 18—23 : lipsă.
- v. 34 : „cu gingii și creier“ în loc de „cu gingii piezișe“.
- v. 36 : „pînă“ în loc de „sus e“.

---

¹ Perpessicius, *Mențiuni critice*, vol. III, Ed. *Fundațiile regale*, 1938, p. 227.

IUBIRE

În *Cetatea literară* (an. I, nr. 9—10, iulie 1926); reprodusă în *Transcendentalia*, (1931); *Revista Fundațiilor*, nr. 4, 1943; *Versuri*, (1957), p. 146.

Deosebiri în textul din revistă :

v. 2 : „spațiu“ în loc de „spații“.

v. 20 : „iată“ în loc de „Uite“.

v. 24 : „nebun“ în loc de „năîng“.

v. 35 : „scadă“ în loc de „cadă“.

v. 38 : „ca și“ în loc de „ca-ntr-o“.

v. 57 : „surîs standardizat“ în loc de „albastru zîmbet bis...“

v. 58 : lipsă.

v. 59 : fără „transcris“.

INTERIOARĂ

Transcendentalia (1931); *Revista Fundațiilor*, nr. 4, 1943; *Versuri* 1957, p. 153.

Deosebiri în textul din revistă :

v. 20 : „spațiu fără sprijin“ în loc de „spații ce n-au sprijin“.

v. 26 : „devii“ în loc de „te frîngi“.

v. 34 : „Și“ în loc de „Dar“.

PLECARE

În *Cetatea literară* (an. I, nr. 5—6 martie 1926); reprodusă în *Transcendentalia*, 1931; *Revista Fundațiilor*, nr. 4, 1943; *Versuri* (1957), p. 155.

Deosebiri în textul din revistă :

v. 6 : „făina în loc de „făină“.

ÎNCHINARE APOCALIPTICĂ

În *Cetatea literară* (an. I nr. 9—10 iulie 1926); reprodusă în *Transcendentalia* (1931); *Revista Fundațiilor*, nr. 4, 1943, *Versuri*, (1957), p. 153.

Deosebiri în textul din *Cetatea literară* :

v. 7 : „mîlul“ în loc de „mlaștina“.

COCORUL

În *Cetatea literară* (an. I nr. 5—6 martie 1926); reprodusă în *Versuri* 1957, p. 157.

Deosebiri în textul din revistă :
v. 9—13 : alcătuiesc o singură strofă.
v. 23 : „Vraje“ în loc de „Vrajă“.

ADDENDA

SONET (fabulă)

În *Capitala*, nr. 4, 1916 ; nereprodus în volume.

MELOPEE

În *Sburătorul* (an. I, nr. 8, 7 iunie 1919) ; nereprodusă în volume.

STANȚE

În *Sburătorul* (an. I, nr. 8, 7 iunie 1919) ; nereprodusă în volume.

CÎNTEC DE LEBĂDĂ

În *Universul literar* (an. XLV, nr. 6, 3 febr. 1929, p. 84) ; nereprodusă în volume.

PAPUCIADA

Fragmente în *Viața românească*, nr. 2, 1956 ; apărută în volum, Editura Tineretului, Buc., 1966.

INDICE DE TITLURI

A		I	
Amiază de vară	70	Ideea	5
Aspecte	103	Interioară	110
		Iubire	107
C		I	
Cadavrul	40	Înălțare	51
Cearța	86	În ceasul dintii...	98
Cercul	105	Închinare apocaliptică	114
Ciornă I	72	În prag	79
Ciornă II	75		
Cînd vii la mine	81		
Cîntec de lebedă	124	L	
Cîntecele mele	90	Luna	22
Cocorul	115		
D		M	
Drumul morții	24	Marș greu	11
		Melopee	121
		Mîna	34
F		N	
Final	99		
Fragment I	65		
Fragment II	67		
Fragment III	74	Nimfa	84

	P		Senin	60
			Sinucidere	100
Papuciada		127	Sonet	122
Patrula		29	Stanțe	123
Patul lui Procust		95		
Plecare		112		
Primăvară		56	T	
			Trecutul	44
	R		V	
Repaosul		15	Vanitas	88
			Vecinicie	37
	S		Versurile	87
Samarcanda		97	Versuri pentru ziua de atac	19
			Vis de anemic	68

TABLA ILUSTRĂȚIILOR

Fragment din <i>Repaosul</i> (<i>Versuri</i> , 1923, p. 26), cu modificările autorului	36—37
Pagină din poemul <i>Cadavrul</i> (<i>Versuri</i> , 1923, p. 77), cu modificările autorului	36—37
Pagină din poemul <i>Cadavrul</i> (<i>Versuri</i> , 1923, p. 78), cu modificările autorului	36—37
Pagină din poemul <i>Cadavrul</i> (<i>Versuri</i> , 1923, p. 93), cu modificările autorului	36—37
Manuscrisul poeziei <i>Trecutul</i> (p. 1)	100—101
Manuscrisul poeziei <i>Trecutul</i> (p. 2)	100—101
Manuscrisul poeziei <i>Trecutul</i> (p. 3)	100—101
Manuscrisul poeziei <i>Trecutul</i> (p. 4)	100—101
Manuscrisul poeziei <i>Trecutul</i> (p. 5)	100—101
Fragment din <i>Trecutul</i> (<i>Versuri</i> , 1923, p. 83), cu însemnările autorului	100—101
Pagină din <i>Trecutul</i> (<i>Versuri</i> , 1923, p. 92), cu modificările autorului	100—101
Fragment din <i>Patrula</i> (<i>Versuri</i> , 1923, p. 26), cu modificările autorului	100—101

CUPRINS

VERSURI

Ideea

Ideea	5
-----------------	---

Ciclul morții

Marș greu	11
Repaosul	15
Versuri pentru ziua de atac .	19
Luna	22
Drumul morții	24
Patrula	29
Mina	34
Vecinicie	37
Cadavrul	40
Trecutul	44
Înălțare	51
Primăvară	56
Senin	60

Ciornă

Fragment I	65
Fragment II	67

Vis de anemic	68
Amiază de vară	70
Ciornă I	72
Fragment III	74
Ciornă II	75

Un luminiș pentru Kicsikém

În prag	79
Cînd vii la mine	81
Nimfa	84
Cearta	86
Versurile	87
Vanitas	88
Cîntecele mele	90

Din versurile lui Ladima

Patul lui Procust	95
Samarcanda	97
În ceasul dintii...	98
Final	99
Sinucidere	100

Transcendentalia

Aspecte	103
Cercul	105
Iubire	107
Interioară	110
Plecare	112
Închinare apocaliptică	114
Cocorul	115

ADDENDA

Sonet (fabulă)	121
Melopee	122
Stanțe	123
Cîntec de lebădă	124
Papuciada	127
<i>Note și variante</i>	321
<i>Indice de titluri</i>	367
<i>Tabla ilustrațiilor</i>	369

Lector : MARGARETA FERARU
Tehnoredactor : POMPILIU STATNAI

*Bun de tipar 18.XII.1973; Apărut 1974; Tiraj 3560 ex.;
legate 1/1; Coli ed. 20,13; Coli tipar 27,25; Planşe 12 tipo.*

Tiparul executat sub comanda
nr. 1284 la
Întreprinderea Poligrafică
„13 Decembrie 1918”,
Str. Grigore Alexandrescu nr. 89-97
Bucureşti
Republica Socialistă România